

ჩვენი მწერლობა

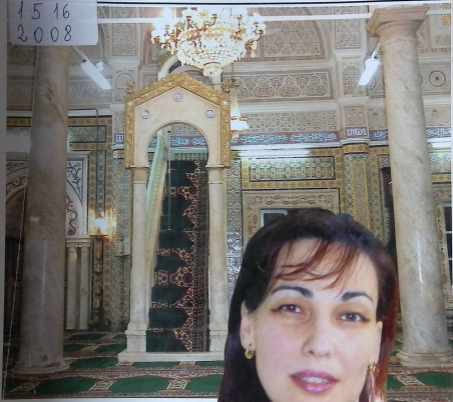
გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

12 სექტემბერი 2008

№19(71)

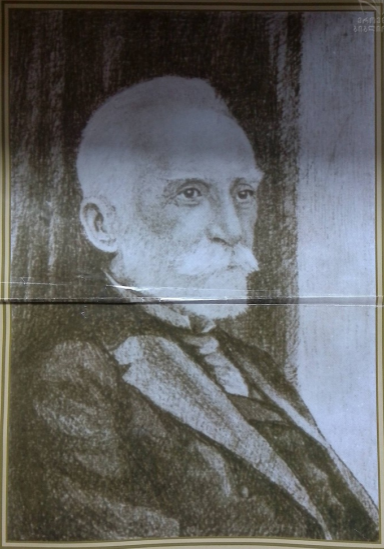
15 16
2008

მიზანი, რომელიც თარგმნაზე მეტია
გენადი მარგველაშვილის ლექსები
პამლეტად ყოფნა თუ არყოფნა?
უფლის მეორედ მოსვლის იდეა
გივი ალხაზიშვილის რომანი
რუბენ დარიოს ნოველა

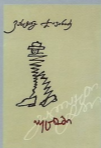

მხატვარი დავით ქუთათელაძე

11 სექტემბერი
დავით კლდიაშვილის დღე

წიგნის თარო

შინაარსი

348 და პარტიკულა	2	ქუთეფან ზოთარიშვილი უფლის მემორად მონკვლის იღვა (წმინდა ნინოს ცხოვრება)
პირადი შესავალი	3	მალხაზ ივანიძე იმეხაბა!
პასაჟი-მედიკონი	4	ნანა ჭრელაშვილი მსახირობი პარტიკული ავგიციის პარკში (საუბარი ნოფარ მელოპოლიშვილთან)
პარკა	6	გივი აღხაზიშვილი მონკვალი ნარსული
პარკა	15	ქუთეფან შენგელია მინიი პენიციპი
	17	გენადი მარგველაშვილი სონტაქი
შინკონს სონკანკონ	20	რუსუდან ბერიძე მონკარობა მსურდა
მედიკალიკონი სონკონი	22	ელეა ონიური ქშთინისი ქადაქისი... (ლადო შეხიშვილის თეატრის ონი სექტაკელისა და მათი რეკონსის შესახებ)
პარკანკონა	26	ნინო ვახარია მინის ქი ლამაზი პარის
ლარკანკონა	27	ფაკლინ სირაძე ხალკონანს გზა (ფრანკენტები ხუთმოქმედებიანი დრამიდან)
პინიკა	31	გია ხოფერია ბუტარბროლი — ნითელი და მენკანი
მონიკი და მონი	33	როსტომ მხიძე ტარასაზა ელსინკონსა
კანკონი	46	ეკა ბუჯიაშვილი მინკანი, რონკლიც თარგმნაზ მითიი (დალა ფანჯიკისი ლექცია)
	50	ლია კუხიანიძე ხალკონი (ფიქტები ეერჯულ ნეშოიანეს ლექციის შესახებ)
მონკი, მონკი პარკი	52	მია ვალიაშვილი „მენკანიონა ხალკონკად ღაზრუნაზ სართოქური“
სარ მონკიკი სარკონა	55	კონსტანტინე ფერაძე მონკონს მონკითი ტარონკონი
მონკონკონა	58	ქუთეფან გორკაძე ზარმუნსტისი თხადაქისი სეპეა (კატო ვახაზიშვილის ლექცია)
პირადი შესავალი	59	ეფან ამირხანაშვილი ჯანკი სკუთარი თხისი ნინაღმედა
შინკონს მონკა	60	რუბენ დაროი სანიკონიტა პედალინს ახახაი
პარკონი	62	ელეა აფხაზადა ბხლ მინის პარ დადაზ დარო?
მონკი	63	სამონკალი პარ გავიდი

დამუქმული ადონისი
მისამართი თბილისი,
ჩუბინაშვილის №41
რედაქცია - (995 32) 96-20-62
რეკლამა - (995 32) 65-93-68
გერეცელა - (995 99) 98-80-34
ფაქსი: (995 32) 96-20-62
E-mail: info@mtsartoba.ge

მთავარი რედაქტორი - როსტომ მხიძე
პროზის რედაქტორი - ეფან ამირხანაშვილი
პოეზიის რედაქტორი - მია ვახაძე
კრიტიკისა და თარგმანის რედაქტორი - თამარ ნატროშვილი
მხატვრული რედაქტორი - კარლი ფარულია დინკინი - მალხაზ იაშვილი
სტილისტ-კორექტორი - ნინო ფეკლიძე დაკაბაძე - თენგიზ რობიტიანი
ოპერატორი - თამარ ჩიხლაძე სარკელაში მქეჯური - ეკა ბუჯიაშვილი
გერეცელის სამსახური - ველა გარდაფხაძე

გარკანს: გურჯის მენკი ტრიბოლინი
ქუთეფან მენკელია, დავით კანდედაკის ფოტოცეკოდა

„ჩენკი მენკრობის“ მონკეფენო ნომერი გამოქვა 26 სექტემბერს

ქეთევან ხითარაშვილი

უფლის გიორად მოსვლის იღაა

„წინდა ნინოს ცხოვრება“

„ეჲ ვარ ანი და მოკ. იტყვის უფალი ღმერთო, რომელი არს და რომელი იყო და რომელი მომავალ არს, ყოვლისა მტყობნელი“

გამოცემა № 1, 8

„აჲა ესერა მოვალს ღრუბელთა თანა, და იხილოს იგი ყოველმან თუალმან და რომელთა – იგი უფროსს მას; და გოაფიქუნ ტომნი ქუჯაანანსი ამენ“

გამოცემა № 1, 7

წინდა ნინო ასე მიმართავს მეფესა და მთელ ერს: „ეჲ არს-ეჲ ვაჲ, დაეფლა და აღდგა, ახვა მათვე სიმაღლეთი, მამისა თანა და მომავალ არს დიდებითა, რომელსა შეენის გალობაჲ, ამენითა“.

„უნებაჲ მისი და აღდგომაჲ დიდებით, და მეორედ მოსვლად მისი სიამნებლებით, და ტემპარტად იგი არს მოლოდინებაჲ წარმართთა“.

„ქალწულისაგან მოზაჲ და წყლითა ნათლის-ღებაჲ, ჯუარცუქმაჲ დაფლვა, მნათობთა დაბნელება, სამარეს დაიდება და აღდგომაჲ დღესა მესამესა და ზეცად ამაღლება და კუალად მოსვლაჲ მითვე ხორციითა განსჯად ყოველთა დაბადებულთა“ (ქაბათარის სიტყვები).

„წინდა ნინოს ცხოვრების“ პერსონაჟებმა კარგად უწყვიან, თუ როგორ აღსრულდება მაცხოვრის მეორედ მოსვლა. ქრისტიანული ესქატოლოგიური სწავლებით, თავდაპირველად უფალი მოვიდა „მონას“ სახით, თავისთავზე იტყირთა კაცობრიობის ცოდვები და უჯარს ეცვა, ხოლო მეორედ მოვა „ადიდებით“, ანგელოზთა ურცხვით დახით ვარემორტყმულთ, და განსჯის მოელ ქვეყნიერებას („ და იხილონ ძე კაცისაჲ, მომავალი ღრუბელთა ზედა ცისათა ძელითა და დიდებითა მრავლითა“, მთე 24, 30). უფლის მეორედ მოსვლა „სამონებლბადაცუ“ აღიქმება, რადგან ცოდულებს საუკუნო სატარჯველი ელით.

საინტერესოა ნეტარი ნინოს ჯვახების მოსვლა და მისი სიწმირი. წინდაწინ ძილში გადაეტემა ნინა, რომელიც იესო ქრისტეს ბექდითაა დაბეჭდილი და სახელდებულთა „ნიგნ დაბეჭდულად“, იგეე „ათ სიტყვად“.

ამ ნინაში მოხშობილთა ციტატები ახალი აღთქმიდან, რომლებიც ეხება ყოვლადწინდა სამების დოგმატს, მოცუტულებობათე ღვანლის წინმეტულობას, წარმართთა მოქცევის საკითხს და ღვთის სიტყვის შეცნობის წყურვილს. გარდა ჩამოთვლილისა, განისაყოფთა შემდეგი მუხლი: „არქუა მართი მადგაღუნელსა იესუ: წარვედ დედაკაცო, და ახარე ძმითა ჩემთა“ (იოანე 20, 17).

ამ შეგონებაში ჩანს აღდგომის სიხარული. საბარებოში მკედრეთით აღმდგარი იესო ეუბნება მართამს ზემოთ აღნიშნულ სიტყვებს. საერთოდ, ქრისტიანულ სარწმუნოებაში სწავლებას მაცხოვრის აღდგომის შესახებ ეპმის

მოძღვრება საყოველთაო აღდგომის შესახებ. ვახუშტნოთ პავლე მოციქულის ნათქვამი: „თუ მკედრები არ აღდგებიან, არც ქრისტე აღდგომილთა. მამ, ფუჭი ყოვილთა ჩვენი რწმენა. მამ, კვლავაც ჩვენს ცოდვებში ვყოფილვართ (I კორინთელთა 15, 16-17). და კიდევ „ქრისტე აღდგომილთა, დასაბამი დაძინებულთა“ (I კორინთ. 15, 20).

სწორედ წინდა ნინო ასწავლის ქართველ ერს უფლის აღდგომისა და ეტიატოლოგიური მომავლის შესახებ:

ქრისტიანული მოძღვრების მიხედვით, საწაროს აქვს დასაწყისი და დასასრული, მაგრამ ეს დასასრული დასაბამია ახალი ცხოვრებისა, მარადიული სიცოცხლისა. ყოველივე ეს აღსრულდება ისეთი მოვლენების შემდეგ, როგორცაა ადამიანთა სხეულებრივი აღდგომა, უფლის მეორედ მოსვლა და საყოველთაო განკითხვა. საბოლოოდ, მოხდება შეერთება ღვთისა ადამიანთან და მისი საშუალებით მთელ ბუნებასთან, რის შედეგადაც ადამიანი გაათავისუფლება ხრწნილებისაგან და უფალი იქნება ყველაზე და ყველაფერში.

ძველ ქართულ ლიტერატურაში ეს სიღრმისეული ფიქრი ჯერ კიდევ „წინდა ნინოს ცხოვრებიდან“ მომდინარეობს. გაქრისტიანებისთანავე ქართველი ერის მზურა მიმართულია უფლის მეორედ მოსვლისაკენ. „წინდა ნინოს ცხოვრების“ პერსონაჟებთან ჩანს სულიერი შიზომა უკანასკნელი ეამისთვის და ახალდმოქცეული ხალხი იღვწის „ხეციური სასუფეველის“ მოპოვებისთვის. მეფე მირიანი სასოვრით ელის თავის აღდგომას მაცხოვრის მეორედ მოსვლისას:

„და ვეძიებ და მოველი აღდგომასა მკედრეთით და შევეკედრებ სულსა ჩემსა ქრისტეს მუფთსადა, რომლისაა არს დიდებაჲ; სამტკიცე და ძლიერება, ან და მარადსა და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ“.

„აღმშაღდი ზეცად და დამწკდი მარჯუენით მამისა, და მერმე მოხლვად ხარ განმწგად ცხოველთა და მკუდართა“.

პრი და გოდინორა

ანთლისებება და სიკუდილი ქრისტიანი და აღდგომა მკურნალობით შიორედ მოსვლა ძისა ღმრთისა ქუცნად, მარაალთა ცხორება და ცოდვილთა შრისგებაა.

„წმინდა ნინოს ცხოვრებაში“ წესებები „წმინდა დავითელო“ სახელებითაჲც და აზრობრეყავს კეკის ოთხეულ ლეთისმეტყველის „აპოკალიფსის“ მე-5 თავში მოხსენიებულ „წმინდა ნინოს ცხოვრებაში“ მუდამ მისი მხარეებითა დაბეჭდილი „გამოცხადებაში“ ამ ბეჭდვების ახსნის შემდგომ აღსრულებება ისეთი მოუღონებინ, რომლებიც საყოველთაო განკითხვის დაგვიშას გეგუნიებას, ხოლო „წმინდა ნინოს ცხოვრებაში“, „დაბეჭდილ წმინდა ქრისტეს ბეჭდის ახსნის შემდგომ ნეტარი ნინო სულიერად გაძლიერებული აწყებს ქრისტიანობის ქადაგებას და ჭარბული ერის მზადებას მარადიული მომალესათვის.

სახარება გუანავლის, რომ არავის ძალუბს განსაზღვრის იესოს შიორედ მოსვლის დღე, ანაზაფს, როცა არ უღით, სწორედ იმ საათს მოვა ბე კაცისა“ (მათე 24, 44).

ყოველივე ეს აღაშინებს უბიძგებს, მუდამ უფლის მოლოდინში იყნენ. სულიერი საფრთხელი და მზაობა „ზევიური სასუფლების“ მოპოვების ნინაპირობაა. მართლაც, სულიერ მღვიანობაში ვხედავთ წმინდა ნინოს მიერ მოქმედულ ერს. მუდამ მარინა გაქრისტიანებისთანავე ირებს ტაძრებს მშენებლობას. მან აღაშინა „ზემო“ და „ქვემო“ ეკლესიები. იგი მოწოდების თათის ძეს - რქეს, რათა ღვთის „მცენებანი“ დაიმარხოს და „თავი შევედროს სუტასა მას ზეგარდმო დიდებულსა და ჯუარასა პატრიარხსა, და იყავ განხელა მენი ამიერ სოფლით სარწმუნოებასა ზედა ნიშლის სამებისა“.

წმინდა ნინოს ღვაწლით მცხეთა „სიორე იერუსალიმის“, „ზევიური იერუსალიმის“ „სიკორ-მოედლს“ წარმოადგენს, რომელიც სულიერი ნათლითაა აღესალა, რაც აპოკალიფსურ ნათლითაა ნიდექიერებას. მცხეთის მადლიანი ვარემო, სანმანზე ხელს მუდამყობს ერის დამკვიდრებას „ახალ იერუსალიმში“. ამიტომ,

შეიძლება ვიფიქროთ, რომ პირველი ქართველი ქრისტიანები, წარმართული, მუდამთავრები იმ მართლებს, რომელთა შესაბავაც კეთილბუნობით ითამე ღვთისმეტყველებს „გამოცხადებაში“. ვიდრედიან წარმართის ნათლითა მისთა;“ და მილორ დიდებასა და პატევა წარმართთა“ (გამოცხ. 21, 24-26). აი, ამის გამო უსიორებენ უფალს „მოლოდება წარმართთა“, რაც გვხვდება ზემოთ მოხსენიებულ ნეტარი ნინოს გამოწოდებებში.

„მოქცევა ქართლისა“ში განსაკუთრებულ მისატყურე მნიშვნელობას იძენს ძველი აღთქმის სიმბოლო – ელია თეზბიტელის ხალენი და ახალაღთქმისული სიმბოლო – ღვთის კვათი. წარმართებში მათი ადგილმეგობრობის გარკვევა ესტატოლოგურ ქრილში მოახრება. ქართველი ებრაელები სასუფუნების განმავლობაში სათუთად იჩნაბუნენ ელისა მოსახლობისა და უფლის კვართის სამყოფელს და მხოლოდ IV საუკუნეში აუწყეს წმინდა ნინო განმანათლებელს ამ სანმანდეთა შიორება მცხეთაში. „წმინდა ნინოს ცხოვრების“ მიხედვით, უფლის შიორედ მოსვლისას ელიას ხალენი და ღვთის უმნიშვნეს კვათი საჩინო გახდება ქართულიათვის. „პოლო გუმი მისი შიორემ არს, ოდენი გამოჩნდეს დიდებით ქუცუანასანზედა“, ე.ა. ესტატოლოგური ვამს ერს მათი ხილვის შესაძლებლობა მიუძღეს, რაც უდიდესი ნიშნობა იქნება ღვთისა.

ამრიგად, შეიძლება აღინიშნოს, რომ ქართულ ნიადაგზე „წმინდა ნინოს ცხოვრებით“ იწყება ესტატოლოგური იფის ჩასახვა და განვითარება. აქედან მოყოლებული, აპოკალიფსური მოლოდინი გამოიხატვის შემდგომ სასუფუნთა სასულიერო მწერლობაში, ასევე საერო ლიტერატურაშიც. ყოველივე ეს გვიჩვენებს ერის სულიერი ცხოვრების ნათელ სურათს.

ქართველი ერი მიმოთ ელისა „შაჯულის“ მოსვლას, ამასთან, ჩანს უფლის მომხატრება და მისი ხილვის დაუკლებელი სურვილი.

პირველი მთავარბეჭდვა

ნიშნება!

ჩვენ ყოველივეს ველოდით, ველოდით კომპარული სიზრინდანი გამოვიყვანებ, მაგრამ კომპარ გრძელდებოდა, როგორც დღეს, როცა დასასრული არ უნამს ახტკარით დიდობს, რომელიც, როგორც ჩანს, მსოფლიო პოლიტიკის ბადალოლოგი კარტეგეტიანე არის ამოხლებული.

რა თქმა უნდა, ჩვენთვის ესტატოლოგური იფია „წმინდა ნინოს ცხოვრებაში“ ჩანასა, მაგრამ ასე გვეჩინა, აპოკალიფსური მოლოდინი მანამდე იყო, უნამანს ქართველი ერი მანამდე ელოდა „შაჯულის“ მოსვლას, იმედით და ნუხილით ელოდა.

იმედით და ნუხილით მოლოდინი ქართული ისტორიული ბეჭდვინა და, შესაძლოა, ხასიათიც კი იყოს.

„სწორედ მათს ვარ ბედნიერი, როცა ვარ მუნებუელი“ – ამოთქვამს ევა და, ვინ იყის, იქნენ არც ფიქრობს იმაზე, თუ როგორ უახლოვდება სახარებისებულ განწყობილებას: მუნებუელი არ სული ჩემი იფარე სიკუდილადმეჭეჭეჭე.

შესანიშნურ-ესტატოლოგური განცემა ქართველს მამანაჲ

პქიორა, როცა კომერცილებს, სეკუიებას თუ რომივლებს ებრადა, მამანაჲ, როცა კანადოკიდა ქალწულის ხელთ ამსტრედა ხეიერი წარმოშობის არანსა თუ ხადისა და, თქვენ წარმოადგენენ, როცა ვრინი უხვებდა რესუბის მამოყრელ კასტების მიშენებს.

იქნება, რა თქმა უნდა, იქნება ძველის აღსასრული და ახლის სუფავა, დაწყებება ახალი მოვლით ნესტაი, რომელიც უხეიური სამყოფის შესაბამის წარმებს მავაახლოვებს და, დედამონაზე. ორ ხელს შუა არსებულ საიმარ, ნულგადიჯულ ღვთიერება და ნინის იქნენ საქართველო, როგორც ნინო ატეა-ალური ესტატოლოგის რეგენში მცხოვრება ერისა, რომელსაც არსიოდეს გაუჩრდებდა მში და ჩნებენ უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესის.

დაბოლოს, მადლობას მოვახსენებ ჩინებული სტატოს ატეარს ქუცუანა ხიორამეურს, რომელიც სასუფუნთა მოცევა კიდეც ერისად დაფიქრებელიყოფითი ქრისტიანულ-ქართული ყოლიერების ექვლავ მნიშვნელოვანი თემაზე.

პალაზა ივანეშიძე

ს ა მ რ ე მ ე ა
ს ა რ ლ ა მ ი შ ი ს ს
 მ ი კ რ ი მ ე ა

მ ი მ ლ ი მ ი მ ე ა

სტენი შექცეობის 12 საგნისთვის 2008

26020

ნანა ქრეტლაშვილი

მსახიობი არტისტული აზგიციის გარეშე

საუბარი
ნოდარ მგალობლიძესთან

„მეტყველებ... ქუჩაში მიმავალ მსახიობს ახალგაზრდა კაცი გამოეძვრა, დავინებით ჩამატყვევებ და აღვრიოვებთ ამოიხდა; ახ, ეტა ეი? შმაკაცი თამაში მგება — ნუ, კტო, კტო ია? — კლუბტრო! და მოქრძალებით სთხოვა ატტოვანი, ახალგაზრდა! ჩაინიდან „თანამედროვე დილსოვის საკეთხება“ ამოაქრძა! მსახიობს შეეფანება ფილსოფიისაგან საყუთარი ზემადლი დამკობრებულების გამო, მაგრამ უფინა დაამსოვიდა ეს წიერი ჩემი რელიკვია, თქვენი აბოტრანობის რელიკვიაზე შეტო აქვნიბა...“

ამ ამბის მსახიობი გვიჩი მარჯანიშვილის დეატრის მსახიობი ნოდარ მგალობლიძეა. უკრაინულ კინომედვერში „სივარდლის ფორმულა“ შესრულებული გრადი კალიოსტრის ირიაკიოვე იქცა მსახიობის შემოქმედების უკრის ვასალებზე კინოში... ოღონდ არა ქართულში ერთ ქართველ რეჟისორს უფანება, ნოდარ მგალობლიძედი არც ვერცხნედავ და არც მინახავდა ქართული ტიპა არ მინახედა და ამიტომაც ინევერ რუსულ და უკრაინულ ფილმებში. პარადოქსია, როცა პაკი ამბას და თემურზან ხუციშავის შემოქმედებულ არტისტს არაქართულიაში სდებ „ზრდას“. ანუ თუ ისე ქართულ ფილმს წამდებდა დააკლდა მგალობლიძეისეული ფერო... თქვცა მსახიობი ამის ტრავედიად არ მოიჩნებ. შე თეტრის მსახიობი ვარი! — ამ ფრანზის ხშირად ნახეთ მის პირად არქვძი. კინო მსახიობს ძალიან მოამხედავი და ფარიომსაგბანიანი პოპულარობა მოუტანა. დღეს, როცა ქართული დეტრის მიყურებელი აღარ არის ვანახებებში ნოდარ მგალობლიძეის ხელის სეცნაზე, პოსტსოქურა ქვეანებს კინოსმყარის მის მიმართ კვლავ განსაკუთრებულ ინტერესს იჩენს.

მომარ, როცა რუსული და უკრაინული არხები ატტორად არიან დაინტერესებულა ქართული მსახიობის შემოქმედებით, პირად ცხოვრებით, ამ წვეწს ეყურები უზმურად, უამბოყვად ცხოვრობს არტისტტი, რომელმაც მარჯანიშვილის თეტრის სეცნაზე თავის თამასთან ერთად უზარმაზარი ეპოქა შექმნა... მასზე თავმოყრად მასალაში უამრავი რეცენზია, ფოტო, ინტერვიუ, მყურებულა მოსაქმედებაა... ვყვანაზე თვალისაგანი მის შეფასებებში შემოქმედებელი ნარმატებათა ვერტილი პიროვნული თავმჯდომარია... ის ამის მსახიობი არტისტული ამბიციის გრეშე!

ნოდარ მგალობლიძედი არ არის მხოლოდ საინტერესო მსახიობი, მასთან შეუხებდა და ურთიერთობა მოთქმელებანაზე შეტტი, პოპუსივლ ნარმატებზე ღირებულა, უბრალოდ უფლის ხანუქარია!

შე თეტრის მსახიობი ვარი! — თქვცა დღეს მასთან არა შეატრებ, არამედ კინოზე ვისაუბრებთ. თანად არაქართულზეც ვისეც კიდევ ურთო ქართული პარადოქსი.

ქართული მყურებულასთვის, სასოჯადოებისთვის ჯერ კიდევ არ არის ცნობილი, რომ მსახიობი კიდევ ურთო საინტე-

რესო გვიჩის ატტორი ცხალატი. მაგრამ, ნოდარმეჩი იალტამა დასრულდა „ფონ ჟუანის“ გაძლებები. ფილმის მოკარი გვიჩის განახიერება ქართველ არტისტს მიანდეს. ორიოვან რეჟისორმა ბენედეტომა დეიანინმა. ფილმი „ფონჯუანის აღსაგება“ ორკრიანია. სეცნარი უკრაინულ მწერალს ანატოლი კრის ვეუყინა.

— სატონო ნოდარ, ვიდრე თქვენს ახალ კინოროლებზე ვისაუბრებდეთ, გავიხებდეთ და შევახსენებთ, რომ თქვენი როლების მომლოდინე მყურებელი ჯერ კიდევ შეავს მარჯანიშვილის დეტრს...
— ის ფერისცვალება, რაც თანამედროვე ქართულმა დეტრმა განიცადა, ჩემთვის მიუღებელი აღმოჩნდა. არამარტო მარჯანიშვილის დეტრი, ზოგადად დეტრები სახილათო გზის დაადგინენ, ფუნქცია დაკარგეს... თეტრის მიყურებელს სურის საგზაღს ველოდ ატტონი. ამატონივ დღევანდელ დეტრში საკუთარ თავს ევლარ გრედავი. ეს ზემოთის არასასიამოვნო და მტკიცევერული თუმაა...

— მიუხედავად იმისა, რომ კინომ არჩახული ნარმატება მოგტანათ და დღესაც გაძლებთ საკუთარი შემოქმედებლების, პოტენციალის რეალიზების საშუალებებს, კინოზე აღტაცებით არახსდებს საუბრობთ.
— კინოს ყურება უფრო მიყვარს, ვიდრე თამაში. მსახიობისთვის გადაღება დიდ ფიზიკურ დატვირთვისთან არის დაკავშირებული. თანაც საკუთარი თავის გამოყვანისთვის ცოტად დრო გატეს, უფრო მეტო დრო ტექნიკურ მხარეზე მიატეს. მცრე კიდევ მაკრძალავ ვინ როგორ დაადგეს... გადაღება არ მინიჭებს დიდ სიამოვნებას. კინოში ითამაშებ და მორჩა! თეტრში დღეს არ გამოვიცა, ხვალ უფრო ვაკეთებ. მედვიე შემოაბის საშუალებას გაძლებს. მე უფრო თეტრის მსახიობი ვარი!

— კინოში ხომ დეტრის საშუალებით მოხვდით... ვგულისხმობ „სიყვარულის ფორმულას“...
— მართალია, თბილისში ჩამოსულმა მარე ზახაროვიმა ნახა „ოტელი“, სადაც იაკოს ეთამაშებდა. ამოქტკალის შემდეგ კულსებში ამოვიდა და სეცნარი ამოიჩანა. თავიდან შემოვიცა ზარიერმა შემბინა, მაგრამ როგორც შემდეგ ვარიცხა, ზახაროვი სბექტაკლის მყელდობის დროს უკვე გადაურყვევტია ეს საკეთხება და ყოველგვარი სინჯების გარეშე დამბოტკიცეს როლები.

— როგორც ცნობილია, თქვენი დეიანინებმა როლებზე ვყვდა რეჟისორს არ შეუძლია. ერთადერთი გამონაკლისი, ვისთვისაც უფარი არახსდებს ვითქვამთ, თემურ ჩხეიძეა... ამას ზოგჯერ თქვენი ხასიათის ხირთულესაც მიანჯრებ. თუმაც პროფესიული ნარმატებების გათვალისწინებით მგონია, რომ თქვენ ზუსტი აღვლ გავეთ, იცით, ვისთან იმუშაოთ. რადგან წვეწს საუბრის მთავარი თუმა კინოა, კინოროლებს რა კრიტიკრიფით იჩრევეთ? რა თამაშობის მთავარ როლს — მასალა, რეჟისორი თუ უბრალოდ მატერიული დანიტრატება?...
— თემურ ჩხეიძე განსაკუთრებული ფენომენია და, თუ მსახიობს მასთან მუშაობის საშუალება მოგვეცა, დიდი ნყლობაა. იგი რატეტრიკაზე ყოველთვის ზემდგენებით მომხაზებულად მიდის. საოცრად ზუსტ აქცენტებს აკეთებს. ისე მოყვებარ მთავარ სათქმელთან, ინდივიდუალ-

დღისწი არ ვარტყე, საოცარ შინაგან თავისუფლებას გაძლევს. ეს მსახიობისთვის აუცილებელია ძალიან ღვაწი-წურია... ვასაყრად შეკვების სიტყვებზე მუქია, მატყვრობა, განათება...

როგორც ჩანს, ფლეს თემურ ჩხვიველსა და მოღვაწეობის, იქ წინამდინებით კარგად და ჩვენზე უკეთ აფასებენ მის შემოქმედებას...

რაც შეეხება კინოროლებს... ორი თვე ვფიქრობდი, ნავსდღივითა თუ არა დონ ტუანის გადაღებებზე... მატყვრობის იდუარება კინოში გადაღებას ალბათ ახლავს, მაგრამ მთავარია, რამდენად მოსაღებია ის ვარემო, როლი, რასაც ვთავაზობენ. ამ შემთხვევაში ინტერესი გამოიწვია ღონ ფუანის ახალმა, სრულიად განსხვავებულმა ვერსიამ. სცენარის რომ გადავანი, პირველი მოთხონა ტექსტის შემცირება იყო. დამპირდნენ, რომ ყველანაირ პირობას შემოქმედებენ გაჯაღებისას.

— ერთ-ერთ რესულ არხზე ისიც ითქვა, რომ თქვენ გადაამჩინეთ ფილმი... თქვენი უპირის უპირებულებაში პროექტი არ შედგებოდა...

— მართალია, ასე იყო...

— ფილმზე ვისაუბრობთ...

როგორც ვხედავთ, მავურბელს სრულიად ახალ გმირთან შეხვედრა მოგვიწევს?

— ფილმი გვიამბობს არა ყველასათვის ნაცნობ, ახალგაზრდა, შექალაქებულ ფონ ტუანზე, ამაშივე აღამაინზე, რომელიც სიკვდილის წინ განვიღო ცხოვრებას იხსენებს და ანალიზებს. ეს არის დონ ტუანის აღსარება. ამის მთავარი ინტრიგა ის, რომ დონ ტუანი იმპატრიცია. მიუხედავად არასრულწლოვანობისა, მის პტონად შინაგანი ხილი, უნარი ყველა ქალზე გაუღვივებინა სიღვარული, მოლოდინი და იმედი და ამას ავითრდა საოცრად ოსტატურად. მაშინა, რომ მისი ცხოვრება სხვებისთვის გაღებულ მსხვერპლი იყო. „სხვისთვის ვიცოცხლე“ — სწორს დანა ანას. თუმცა სინდისის ქვენა მანც აქვს... სიკვდილის წინ ღმერთის სთხოვის პატივებს. ფილმის ერთ-ერთი იდეა ეს არის, რომ ადამიანი ბოლოს ღმერთთან მიდის, აღიარება თუ არა მის სიცოცხლეში...

— ალბათ ფონ ტუანი ცდილობდა უფუნქციო არ გამხდარიყო? ყველა ადამიანისა ამის გაცნობიერებელი შიში. როდღე მუშაობის დროს რა გიხიზნათ რეფსორმა, რა არის ფილმის მთავარი სათქმელი?

— ალბათ ასეც იყო, მაგრამ დონ ტუანის მთავარი სათქმელი ფილმში ის არის, რომ უნდა შეძლო სხვებისთვის იცხოვრო...სხვისთვის ბედნიერების მინიჭების ნიჭი და უნარი გქონდეს...

— თუმცა სავამოთა, რამდენად ბედნიერები იყენ მასზე შეყვარებული ქალზე...

— ეს არ არის პრავაბტული ეპოქა. ვატყვებთ, რომანტიკოს ეპოქა. გრანძობათ ბუნება საუკუნეების, ეპოქების მიხედვით იცვლება...

— ასეთი სახალე ალბათ გადაიღებოდა ჯგუფის მხრიდან უზარმაზარ რისკსაც შეიცავს...

— რისკი არის... ნინასწარ, დახრულებული სახით ნახვის გარეშე პროვოცირების გაცელება რთულია. რეცისორი ბენეკლორტი გერმანელია, საქმეში ჩაბრუნდა ადამიანები მის შემოქმედებას ძალიან ინოვებენ. ჩემთვისაც მისთან მუშაობა საინტერესო აღმოჩნდა, როგორც პროფესიონალთან და როგორც ადამიანთან. მუშაობისას ვაძლევთ იმპროვიზაციის, ვახსენის საშუალებას. გადაღებები იატტამო მიმდინარეობდა, საშელო სახალეში, ყველა კადრი გადაღებულია სრულად ბუნებაში. ფილმის სხეუტი ვითარდება ერთ დღეში. ეს არის დრამატურგიაში დროისა და სერვის კლასიკური განხილვება.

— თეატრში, სცენაზე თუ გკრიბათ სურვილი ფონ ტუანი ვეთამბოთ?

— არც მიყვარია. კალიგულა კი მიწოდდა... მდიდარი გმირია და საინტერესო სათამაშოა...

— რამდენად გაუჭოლბესულია კინოინფსტრტია, ტექნიკურ მხარეს ვგულისხმობ?

— ფლეს ბევრ ფუბლს აღარ იღებენ, ტექნიკა ისეა ანუხალი, ხელს არაფერს ვიძლის. მთავარია მოფიქრებული და გაანზრებული გკონდეს. ძელი არაფერია, პროფესიონალები მუშაობენ, თავიანთი საქმე ვარგად იციან... მაგრამ იცი რა აკლიათ? სიახლისკენ სწრაფვა... თეატრი მთავრ სხვაა...

— თუმცა კინოსგან განსხვავებით ისტორიაა უფრო დიდხანს არჩება. არტისტისთვისაც კინოს მეტი პოპულარობა მოაქვს. დღევანდელი თაობა თქვენ პარონით გიცნობთ... ისინი ვერაბდენ ნახავედ უკრის, იაგოს, სპექტაკლის მუხტის გადმოცემისათვის შეკრიბა მარც უძლიერია...

— „საკი აბა“ ფილმივეც ძალიან საინტერესო გამოვიფოდა, სოფტები გაძლევს ამის საშუალებას...

— ჩვენი საუბარი ბოლოს მაინც თეატრთან მიდის... არ გვანატრებთ სცენა?

— ვხედავ, რომ დღევანდელი თეატრი წემთვის აღარ არის...

აქ სრულდება ჩვენი დღევანდელი საუბარი და მაინც ჩრება იმედი, რომ ჩვენი შემდეგი საუბარი თეატრზე და ახალ თეატრალურ კონტრებზე შედგება.

ნინო მკალიშვილი (ფონ ტუანი)

გივი აღმაზიშვილი

მომავალი წარსული

დანიელის ნაამბობი

ძალიან მკვნიხები, „პუტკეისი“ ამბავი რომ გვიჩვენებდნენ პარნასული სამყარო, თავისი საკამოპოციელო კომბინატით ერისა და იმავის პევეზობა. თურმე ფსიქიკურად არ ყოფილა კარგად ვე უბეჭურა ილაპარაკეს, ილაპარაკეს და თინდათინ თემა შეეცაღეს, აბა, სულ ერთ ამბავზე ხომ არ იყებდებოდნენ? სხვადასხვა გასარკვევად.

1992 წლის პარნასული ყროლობა შემხსენებს და ამ ყროლობაზე დაბეჭდილი ჩემი ინტერვიუ, რომელშიც მწარედ ეკრძაღვიდვი მამინდელ არჩევნებს და არჩევანს.

ინტერვიუ

ჩემი მწერალთა კავშირის წევრობის ბანკრძილვი პეროლის მამინდელზე არც ერთი ყროლობა არ მინახავს ასეთ დამად დონეზე ჩატარებული დარმაზიზი მორჩილი უმრავლესობა ქარობდა. მწერლები არ იყვნენ უმად ყროლობისათვის და იბრძობენ, რომ თავად ჩვენი ქვეყანა განვიცდის ძალიან მტკიცეწულ პროცესებს. მე ვთვლი, რომ ამ ყრობაში მწერალთა ფორუმის ჩატარება არ იყო მანამინდელი დღემდე მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები და საზოგადოებისთვის არ უწინაშეობდა ის გარემოება, რომ ქართველი ბალხისათვის საყვარელმა მწერლებმა — ანა კალაღადიძე, ითარ წიქიძე, ითარ ქილაძე, ფარ თაქეს ვამეგობის წევრობაზე, რამაც, ჩემი აზრით, შელახა მწერალთა კავშირის ავტორიტეტი. უკვე ამავდ ყროლობაზე იგრამობოდა, რომ მწერალთა კავშირის როგორღაც ყველი გაუფოდა, თივად ეს ტრეტეტურს მოქველად გაოქტული ვარ დღემდე. მამინდელი, ურთაერთდაპარის-პირება არსებობს, ვარეთ ნივნები დაწენს, იყო სოროლა, პირურწული შეურავებოდა, ბალხი აღუღებელი იყო, მაგრამ, მოუბეჭდავად ამისა, მწერალთა კავშირის ყროლობაზე ორს სიტყვით მანც უნდა ყოფილიყო საუბარი ლიტერატურასა და შემოქმედებით პროცესებზე ღაპარაკობდნენ და მსჯელობდნენ მხოლოდ კომერციაზე. ყოველს დარმაზიზი დაღონებელი და ძალიან სერიოზულად ეყურებოდნენ კავშირიდან გავსულიყავი...

მწერალთა კავშირის წევრად ფაქროს მხოლოდ ამიტომ, რომ ჩემი მოქმედებით ხელი არ შეშენყო ის ეკლავიისთვის, რომელიც, სამწუხაროდ, დღემდე არსებობს საქართველოში. ცოტა ხანამდელი ნაქტეამი არ გამომვიდეს, ერთმა მწერალმა რა უნდა შეიღოს, მაგრამ, მოცეხნობით, ყველი მწერლის უკან ფეცან მკითხველი — ათი-სამათი, ასობით, ათობით და ათობით მიხედული ინსტუბა ან ძღოვრდება დაამბეის პროცენტს. მწერალთა კავშირი ოცდების წევრმა დატოვა. მე როგორც ვიცი, ისინი ცალკე აყალიბებენ მწერალთა კავშირს. ეს ღამის ტრავიკულ

გვარძელება. იხ. „ჩემი მწერლობა“ №18

მოვლენად აღიქვს ჩვენმა კოლეგებმა. მე მიიჩნევდი ვფიქრობ, რომ თავიანთი საქციელს უფრო პოლიტიკური სარჩული დაუფეს. მეორე მწერალთა კავშირის შექმნა, ფაქტობრივად, იყო იმ დაპარისპირებულობის გამოხატვა, რომელიც არსებობს ჩვენს რესპუბლიკაში; ის არ გამომდინარეობდა შემოქმედებითი ინტერესებიდან. მწერალს გაცილებით მეტი მოეთხოვება, რომ ამ ისედაც დაამბული სიტუაციის უფრო გაუარესებას არ შეუწყოს ხელი. მე პირდაპე მწერალთა კავშირის პერსპექტივას აღმავერად ეყურებუმი და შეუქვება მისი დღევანდელიობის...

მწერალმა ვემაღ ქარნხაქემ ყროლობაზე წინადადება ნამოყენა კავშირის თვითლიკვიდაციის შესახებ და, ფაქტობრივად, ჩვენი აზრით, ეს იყნებოდა ყველაზე სწორი ნაბიჯი. ზოლი წლების მანძილზე მწერალთა კავშირში არავითარი შემოქმედებითი და ლიტერატურული საქმიანობა აღარ მომდებრებოდა. მწერალთა კავშირი იყო ქვეყნული მოვლედ და მხოლოდ ლიტერონდის ფუნქციების შემსრულებელ ორგანიზაციად. მე ვფიქრობ, რომ მწერალთა კავშირი ამ სახით არ უნდა არსებობდეს, ახლა რა სახეზე აქვს. უნდა იყოს ლიტერონდი, რომელიც უზრუნველყოფს მწერალს სოციალურად, ხოლო მწერალთა კავშირი უნდა იყოს შემოქმედებითი ორგანიზაცია, ყოველგვარი იურიკული საფუხურებისა და მმრანსებელურ-ადმინისტრაციული სტრუქტურის გარეშე. ამ ყროლობაზე არ მოხერხდა ამ სტრუქტურების ლტფონდის დონედე დაყვანა. მომავალში მწერალთა კავშირი თაფონით დაიმუღება, შეიქმნება თანამაზრეთა ასოციაციები, რომლებიც მწერალთა კავშირში გაერთიანდებიან. ამ გაჭირვების ვამს, აღბობა, სახელმწიფო დახმარება გარკვეულწილად, მაგრამ, იციონა, თუ ჩვენ ვართ ნამდვილად დემოკრატული ქვეყნები, მაშინ ასეთი ადმინისტრატემა მინასწორედ განწირულია და მწერლები გაკლენ თუ არა კავშირიდან, ის მანც დაიმუღება. შეუღებელია, სახელმწიფომ გაფინანსო დაუსამბოდა. ეს იმის ნიშანც, რომ, ვინდა თუ არა, მარ სახელმწიფოს დაქვემდებარების ქვეშ და აბორციელენ მის იფოლოვიას. ამ ყროლობაზე მინდა ერთი უცნაურობაც. ნამოქირა საკიობა, რომ მწერალთა კავშირში შემაგალი რერნალები და გამომცემლობები დაამოყვიდებლად ქველუყენენ, მაგრამ მორჩილმა უმრავლესობამ უარი განაცხადა ამ ორგანიზთა ვათაყიხებულობაზე.

ფაქტი ერთია, მწერალთა კავშირი, რაც ამ უნდა ქვეყნითი დახმარებით და ნესდებება, დღევანდელი ახალი ნესდებითაც ისევ ადმინისტრაციულ-მმრანსებელურ სტრუქტურად რჩება. მისი ამ სახით არსებობა მომავალში შეუღებელი იქნება.

„რესპუბლიკა“, 7 (84), 9 აპრილი, 1992 წელი

დღეს უკვე ნათელია, რომ მაშინ ცამდე მართალი ვიყავი, მაგრამ საამისოდ დრო არ დამშეპაროყო. ამ ინტერვიუს საპასუხოდ 1992 წლის 22 მაისს, პარასიკეს, წინანსარ მომილოციეს საბუღალთის დღე ბინძური პასკილით. მიველი ტექსტი ნიღდულით იყო აღსაცხე და მისი ავტორი ფსევდონამებლიც — ეკონომისტი, კომუნისტურ მწერლებს და სახეთარ თავს რომ კომუნისტურ რევიმთან მებრძოლხად დასაღებდა, მხოლოდ წერილის ფინალში მომანინებდა იმ სიტყვებზე, რაც ტელეფონით მამხარა, ინტერვი-

უს დაბეჭდიდან უმაღლეს. პასუხს დაივლიან და აბაბეგების დღის დაამთავრა. შემდეგ პარასკევს რომ დაბეჭდა, ძალიან დავითადგებოდა, წინა პარასკევი კი 22 მისი იყო. „ბატონო გივი, ნუთუ თქვენი შეილებსა მინც არ გრცხვნიყდაო, ამ სამინდო ყვილისმანებას რომ წერდით? ალბათ არ გრცხვნიყდაო, თორემ არც დაწერდით, ახლა მინც გარჯდით, ახლა მინც მოთაკეთ თეიკ...“ ასეთი შეგონებით ასრულებს ფსევდონამსტრადეკონომისტთა თვის პასკვალს, მაგრამ ვეღვაზე საფურცადღებო, რაც შეინიშნა, ისევე ეს სიტყვებია: ნუთუ თქვენი შეილებსა მინც არ გრცხვნიყდაო...

გავიდა თექვსმეტი წელი და ვადასტურებ, რომ სამარცხვინო არაფერი დამანერია მამის. სიმართლის თქმა იყო, პასკვალის, ეთომ რეკომიან მებრძოლი ავტორისთვის სამარცხვინო საქციელი. აქ პოლემიკას არ გავუმართავ გარდაცვლილ უცნობს. დრომ ბევრი რამ გარკვეა და არც არის საჭირო უსახელო მავანთან დავგანებელი პოლემიკა, ისედაც ხომ ჩიკაგოვა საბჭოურ მაკულატურაში.

არც ის დავიწყებით, პენ-კლუბის შექმნასთან და ქართული მწერლების ეთომ დღენასთან დაკავშირებით, რაც დაწერე 1991 წელს, რასაც მამინვე იყენებ ადრინდელში, გამარჯვებულში. აბა, ვინ შეახსენებდა მავანთელს ცხრა პირებს, ერთი ამბავი რომ ატება, ვინ მოგვთა უფლებდა, გვირგვინს რომ ამზადებთ და მიტომზე გამოსახვლავლად ეწინააღმდეგითო. ახალი დანიშნული ვეფხე საგანმრთლებლო კომისიაში და მთელი კოლექტივი აშკვა, საპროტესტო მიტინგისთვის გაემზადა, ვინ დაძრწოდა, ვინ მოაკეთა უფლებდა, ფები არ გაავაგათ, არაფართო გვირგვინთო. კონფისტურ ყოფასთან შეზღუდულ მწერლებს ამის გასახსენებლად არ ეცვალა და ახლა მისწამე მე ვყავდით ამოღებულად ძველი პუბლიცაციებიც იმიტომ ვამხსენეს და დაინყეს ჩემი განაქცება. აი, ჩემი წერლო, 1991 წელს რომ გამოქვეყნდა და ვერ მოინდუნეს:

„არადგან თავია სიტყუე“

თოქვის სიხარული უნდა მოეწიებინა ჩემთვის, როგორც ქართული მწერლისთვის, იმ ფაქტის, რომ მი შეიქმნა საორგანიზაციო კომიტეტი ქართული პენ-ცენტრისა. უნდა გამაინჯოდა, რომ, ბოლოს და ბოლოს, ქართული მწერლობა შეეერთდა საერთაშორისო მწერლობა ორგანიზაციას, რომელსაც სხვაგვარად პენ-კლუბსაც (ფართო მკითხველს უნდა ვაუწყო, რომ პენ-ი ვახლავთ აბრევიატურა სამი ხიტყვისა — პეტეტი, ესეისტი, ნოველისტი) უწოდებენ.

სიხარულის ნაცვლად სინანულის გრძობა დამეუფლა და აი, რატომ:

1. ჩემთვის დასანანია ის ფაქტი, რომ ქართველმა მწერლებმა არჩიეს რუსეთის პენ-ცენტრის და არა რომელიმე სხვა ქვეყნის (თუნდაც ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკის) პენ-ცენტრის შუამავლობა მწერლობა საერთაშორისო ორგანიზაციაში გასანერვიანებლად.

გაუფიქრებია, რატომ უნდა მიმართოს ქართველმა მწერალმა იმპერიის პენ-ცენტრს, იმ იმპერიისას, რომელიც ორასი წელი დევნიდა ქართულ ენას.

2. პენის საერთაშორისო ორგანიზაციის 56-ე კონგრეს-

ის მიმართვიდან ჩანს, რომ პენ-კლუბის წევრები დიდად არიან შეზღუდული, რადგან ქართველი მწერლები მოკლებულნი ყოვილან თავსუფლად გამოხატვის საკუთარი პოზიციები, არ გააჩნიათ სიტყვის თავისუფლება და, რაც მთავარია, შემოქმედებითი თვითგამოხატვის საშუალება. ჩემი ემოციები ვინმეს რამ თავს არ მოგახვიო, მინდა მკითხველს შევთავაზო იმ წიგნების სია, რომელიც „შეცვნილმა“ მწერლებმა გამოისცეს „მერანში“ 1990-91 წლებში, ანუ იმ პერიოდში, რაც საქართველოში მოვიდა ეროვნული ხელისუფლება.

გრიგოლ აბაშიძე — რჩეული თხზულებანი, ტომი I — 1991 წ.

გურამ გვაგვიძე — „სიტყვები“ — 1991 წ.

გურამ დონანაშვილი — „ქამდე“ — 1991 წ.

კობა იმედაშვილი — „დიდი და ძნელი გამოცდები“ — 1991 წ.

რომან მიმინოშვილი, გურამ დანჯიკიძე — „სიმართლე აფხაზეთზე“ — 1990 წ.

თამარ წვინიაძე — „ლოზუნგების ქვეყანა“ და „ერთი საშუალებას კიდევ ვეძი“ — 1991 წ.

რეზო აბაშვილი — „ტროისკონი“ — 1991 წ.

აკაკი ვასაძე — „სოსუნის ზარები“ — 1990 წ. და „იხსენით სვლები ჩვენი“ — 1991 წ.

გურამ ფანჯიკიძე — „სიმართლე, მხოლოდ სიმართლე“ — 1991 წ.

ნვგვარ შატაიძე — „სოფლის ძველი სახლი“ — 1990 წ.

3. ურიგო არ იქნება, მკითხველს ვაუწყო, რა ნიშნები გამოა 1992 წელს იმ მწერლებსა, რომელთაც თვრემ ნართმოდელ ავეთ „სიტყვის თავისუფლება“ და „შემოქმედებითი თვითგამოხატვის საშუალება“.

1992 წლისთვის „მერანში“ გამოასცემად გითვალისწინებულა გრიგოლ აბაშიძის — რჩეული თხზულებანი — ტომი II, გურამ გვაგვიძის — რჩეული თხზულებანი სამ ტომად — ტომი I, — აგრეთვე ცალკე დაბეჭდებდა მისივე ახალი რომანი „სისხლის წვიმები“, ჯემალ ქარჩხაძის — „ქარავანი“, დიომ მალარძის — „კრიონ II“, ირაკლი სამხონაძის — „აღდგომა გაუქმებულ სასაფლაოზე“, არჩილ სულავაურის — რჩეული თხზულებანი სამ ტომად — ტომი I.

4. პენ-კლუბის წევრები წესით ვერ უნდა გახდნენ ის მწერლები, რომელნიც — შემწხველნი არიან ადამიანის უფლებათა მუღავაში, სხვა მწერლების ჩავგვრისა და ფაქტურად არ კომუნისტურ რეჟიმთან ექტურ თანამშრომლობაში. თუ გუდალსაშით გადახედავთ ქართული მწერლების პენ-ცენტრის საორგანიზაციო კომიტეტის სისა, მსგავსად სურვედენტის აღმოჩენაც არ გეგვიჭრდებოთ. ამრიგად, საორგანიზაციო კომიტეტის წევრების დასახლებასა — ღირდა ამ საკითხზეც დაფიქრება. ბერძის თანამებრძოლნი პენის წევრები ვერ გახდებოან.

5. კოლექტორ ნერელს, როგორც ცნობილია, თავდაპირველად ბერს ერთი ამ ორა დაამაინ, შემდეგ, როგორც ანერენ ბელს თუ ანერინებენ, ჩვენთვის ყველასთვის ნათელია.

მე ძალიან მწყვეტება, რომ ქართული პენ-ცენტრის საორგანიზაციო კომიტეტის წევრებს დიდად ღაფფოთოვანებს ის ფაქტი, რომ დანარჩენი მსოფლიოს მწერლებ-

სათვის – ისინი რუსეთის იმპერიის ერთ-ერთი პროვინცი-
ის ქართლ-თრეთში მწერლებს არიან.

მეღვინე გულსატკეპნი ის გახლავთ, რომ ზოგჯერ
ჩვენს წინაფეხდაბის, ზოგჯერ კი გამახუნულ ქუჩებებს
სხვადასხვა პოლიტიკური მიზნებისთვის იყენებენ საქარ-
თელის დამოუკიდებლობის მიზნადღვეკენი.

ჯერ დაიჯერებ, რომ თავს „დაპატრონებულ“ და დეე-
ნოვებულ თვლიდნენ ის მწერლები, რომელთა შემოქ-
მედებსაც დაღესაც დიდი პატივსაცემით ეპყრობა გა-
მომცემლობა „მერანი“. ჩვენითვის რომ ვინმეს აეკრძალა
მათი ნივთების გამოცემა, განა ერთ წელნადმი შეუძლებ-
დით გამოაჯეცა აშენი დასახელების ნივნი (დაახლოე-
ბით 160 თაბახი) და ნარმოებები ჩასაშეხად ვაგვემზა-
დებინა იმავე ავტორების ტომეულები (166 თაბახი) და
ვაღვეულ ნივნები, და ეს მაშინ, როცა გამომცემლობა
საწილით ექვსი ქალაქს, მუყაოს და სხვა სანივნი მასა-
ლას?

იქნებ, გამომცემლობა „საქართველო“ და „ნავაფ-
ლი“, ლიტერატურული ურჩინებელი კერები და „მე-
თობი“ არ ავეყენებენ პენ-ცენტრის საორგანიზაციო კო-
მიტეტის წევრობა ნაწარმოებებს? ალბათ, ისინივ თავის
სიტყვას იტყვიან.

ქართლში ლიტერატურულმა საზოგადოებამ სიზარ-
თელი, რა თქმა უნდა, იცის – მთავარი მხაზნი კი ჯერჯე-
რობით მიღწეულია – პენ-ის 56-ე საერთაშორისო კონ-
გრესის დაარსებულს, რომ საქართველოში პირველი მწერ-
ლების ნაწილითვე აქეთ მიტყვის, ბეჭდვისას თავიუფლება
და შემოქმედებითი თვითგამოზატვის საშუალება.

ვიკი აღზახიშვილი

გამომცემლობა „მერანის“ მთავარი რედაქტორი

„ლიტერატურული საქართველო“
ნ დეკემბერი, 1991 წელი

ველას პირი შეგვარა და იმის დამტკიცებას ვეძიებო-
და, ქართველი მწერლების ფიზიკურად განადგურება უნ-
დათ და სიკვდილს რომ გადაეარჩინათ ანტიზვიადისტურ
ინტელენიცია, სასწრაფოდ პენ-კლუბი უნდა შეიქ-
მნას და თხსნაღვენილი მწერლები. ჩემთანაც მოვიდ-
ნენ, რათა ამ მოთხოვნაზე ხელი მომეწერა. დაინტერეს-
და, რომელი ქვეყნის მწერალთა ორგანიზაცია უშუამ-
დგომლად ქართველ მწერლებს, რათა პენ-კლუბი შექ-
მნილიყო ჩვენში, რაც თავისთავად დიდი და კარგი საქმე
იქნებოდა. თან იქვე დაეკითხე, თუ შეაბნევილი ქვეყა-
ნა რუსეთია, მე ამ მოთხოვნას ხელს არ მოვანერ. ინყრეს
და ნაუღვნე გამოვიცანი, ისევე რუსული ხრიკები იყო.
სად ვინახავთ იმ მწერლებს უპირებდნენ განადგურების,
რომელთა ნივნები რეგულარულად გამოიცემოდა საგა-
მომცემლო კომპინატში, სწორედ მაშინ, როცა თურმე
დახურულს უპირებდნენ და თან, პარალელურად, სინ-
ქრონულად იმეჭებოდა მათი ნივნები. უნდა ვთხრობთ,
რომ კომპინატში მუშაობისას, ყურადღებას არ ექცევიდი
მწერლის პოლიტიკურ ორიენტაციას და თითქმის ყველა
მწერალი, ვინც გამსახურდიას დაუპირისპირდა და სას-
წრაფოდ პენ-კლუბის შექმნას თხოვდა, როგორც სი-
ციცილის მწარმოებების ერთადერთ საშუალებას, შეუ-

ფერებლად და გველად დიდი მოცულობით იმეჭებოდა
საგამომცემლო კომპინატში. ინტელექტუალის, კერძოდ
არასახურველ მწერალთა თავადან მომორების ლტენების
შექმნას ხელი შეუწყო ვინმე „მომამხილველის“ წერლობა,
„ლიტერატურული საქართველოში“ რომ გამოქვეყნდა და
გამსახურდიას ტელევიზიითაც სასტკიად დადგმა ახლა
ზვიადისტები გამოიპყენდნენ, არ გენდობიანთ, ისინი
ტალიაშივლით გამოიპილა მაშინ. მესამე გზა, როგორც ნე-
სი, დაჯერებულნი რომ არ არსებობდა და არც გამოიჩე-
ბოდა. ორივე მხრეს უნდა ავეთვალენებოდა.

ახლა, ვეიან, როცა ვაანალიზებ ამ მოვლენებს, ქვეყე-
ბი რატომ არ გაითვალისწინეს ჩემი რჩევა, ნებისმიერი
ქვეყანა უოფლიყო რეკომენდატორი ჩვენი პენ-კლუბში
განდერაინებისა, გარდა რუსეთისა, და ამათ მიანი რუ-
განველი ვაამახილეს ყურადღება და არა ბალტის რომე-
სილივე ქვეყანა, ეს უკანონო, რადგანაც რვეინი, მა-
შინ, ჯერ კიდევ საბჭოთა რუსეთიდან ივეგმებოდა და
ესევე იმ გვერდის ერთ-ერთი ნაწილი იყო, რომელმაც ვამ-
სახურდიას დაშობა, სამოქალაქო ომი, შეგარდნასის
თბილისში ჩამობრახანება, ბალტინის ფლტის შემოსევა,
აფხაზეთის დაქარგვა და ათხიბი უბედურება უნდა მოგო-
ლოდა. მოგევა კიდევ. მაგრამ ახლა ესეინ იყენენ გამარ-
ჯეულები და ახალ საზახურებზე შეღერებები. 1992
წლის პარნასელთა ყრილობა რომ სრული ფარსი იყო, ვინ
არ იცის, ნივნებით ვაანახილეთ კოცინი რომ შეიქრე
უკიდურებისა და სიგოევი იყო და პროტესტის ამგვარი
ფორმები ჩემთვის მიუღებელი და დასაგმობი, ესევე გა-
საყებია, მაგრამ გამარჯეუებულებსა ხომ უნდა ვაგუ-
ვოთ, მათ მოთხოვნებს ხომ უნდა ვაეთიხს ამგვარში,
რადგან სახმისო დაშახურებათ აქეთ და შენაშახიში პრე-
ტენზიაც. ერთხელაც პარნასის მორიგი მთავარი მარე-
კავს. გინებენ, მიხლოდ ეს მოვასწარა, დანარჩენი თე-
თონ აღაპარაკა.

გაცოდებოდა იყო ჩემს ინტერვიუზე, უშუერი სიტყვე-
ბით მლანძღა და ბოლოს ვამბოხობოდა: შეიულების მარცხ
არ გემინია? შექარი არ იყო სახეშარო და შეიჭტირან-
დი. ვინ იცის, რამდენი ვინმე ვაგაორეს. ამათთვის ეს ჩვე-
ულებრივი საქმეა.

მიხლოდ მეგობარს ვაგუზამოლდ შექარის ამბოვი. ნე-
როლიც დაქვრე და სახლში შევიანებ, სადაც სახლოდ-
ნელ საფრთხელზე ვწერდა.

ეს ის დროა, როცა მე და როსტომ ჩვენივე ინტენსი-
რად ვაგრძელებთ აფორემბ. ჩრეულთა ბიბლიოთეკის
ნივნების გამოცემას, როცა ჩვეულებრივად, ყოველ ნა-
ბიჯზე ავტობიბლიოთეკის ვედელები დაბოილოდებ, შებინ-
დებდა თუ არა, იწყება ვაბმული სწოლა, ჩანყვიადეუ-
ლია ქალაქი და უპირისპირდა და ნავთის რიგში ატარებს დღე-ღა-
მეებს ვატანჯულო ხალხი.

დროდადრო, როცა მუქი მოვლენები ქალაქს, კომი-
ნალტური ვარჯენობის კომინდანტი აღმოცენებდა ტელე-
კრანზე და ათხს საზინელთას უხეხადებს მოქალაქეებს,
ემუქრება, მუშტს უბახარებებს მაგიდაზე. ჩვენს რწი-
ულთა ბიბლიოთეკას“ გადააკვიდებიგართ და დავიცი-
ნებთ ყოველ ახალ გამოცემას. მაშინდელი გამოცემები
ძალიან ძველს იმ დღებში დროს, გადახუნებული ძალ-
ღიბ, წუნინი ვედებით, უბარისხი აჯანძიეთ და ა.

მხოლოდ 90-იან წლებში მე და როსტომმა გამოვეცით „ჩრველთა მიზნითთვის“ სერიით 34 ნივთი:

ორტყვა ი გასტეი – ხელოვნების დეჟუმანიზაცია
უან-პოლ სარტრ – სარკის მეორე მხარე
ერეკლე ტატიშვილი – გალიანი გზით ვარსკვლავებ-
ბისაკენ
მარსელ პრუსტა – ნივანს კიობეა
არტურ შოპენჰაუერი – ცხოვრებისეული სიზარმის
ადორიზმები

ნიკოლოზ ბერდიევი – ვრი და ეკაობრიობა
ალექსეი ლოსევი – დუმილი
უინსტონ ჩერჩილი – პირველი შეხვედრა
პოლ გოგენი – ნია ნია
მიგელ დე უნამუნო – სულის სიდრემში
ბასილდონ სნაქლანი
ანდრე ჟიდი – ზეღოვნების საზღვრებში
დამიტრი ყიფიანი – რა ხალხია ქართველები?
თომას მანი – რიპარდ ვაგნერი
გიორგი გურჯაივი – ქვამარიტების სამყაროში
შარლ პოდლერი – რომანტიკული ხელოვნება
ალბერ კამიუ – საზოგადოების
ხორხე ლუის ბორხესი – ენიგმათა სარკე
ჟერმან პესე – ფიქრი და განსჯა
თომას სტერნს ელიოტი – რა არის კლასიკა?
შამპადას შვერცხანი
უილიამ შექსპირი – ლუკრეცია
რიპარდ ვაგნერი – მომლოცველობა ბეთოვენთან
ოსკარ უაილდი – კრიტიკოსი, როგორც ხელოვანი
ალექსანდრე ამილხებიანი – ბრძენი აღმოსავლეთისა
ვიქტორ ზოლა – ბრალის ვებე
ნიკოლა პულო დეპრო – პოეტური ხელოვნება
მამედ დე მონტენი – მწვენიერი ბრძნული მსჯელობები
რენე გენონი – კავში და აბელი
კურტ ვონეგუტი – ბზობა

რანე უნდა შეუძლია ორტყვა ი გასტეის, კამიუს, თო-
მას მანის, სარტრის, შოპენჰაუერის გამოცემაზე თუ :
- შეილებს მაინც არ გეზინია?
- რა უნდა მემზოდეს? – გულბურფვილოდ ვკიობხულობ.
- რა ვიცო, რამე არ მოუფიქვო.

საგაომიწვემლო კომბინატის დირექტორმა, ამხანაგმა
შეენიფილმა დამიზარათვის კანონებში, თბილად, მლოქ-
წნელურად გამეწაუბრას მიტბულ-მოკიხულად,
ჩააფლავ კოდედ და ხმაც ჩაინმინდა. რისა თქმაც უნ-
დოდა ამიფიქვო, როგორც იქნა.

- ახლა დაგბრუნდი პარანსელთა კავშირის პრეზიდენ-
ტის სხდომიდან. შემოგიფიქვოს, აქვე ჩამოქვეითდი, შიკა-
ვარი რელიტორობიდან განყოფილების გამგედ. მიჭარ-
ის ამას რომ გეუბნები, მაგრამ შეც გიჩქვე, დღეს ახეა საჭი-
რო. მოუფიქრებისთვის სამი დღე გელოთა. მოუფიქრე და
მიხიბარი. პასუხი იმათ უნდა გავაგვებინო პარანსის პრეზი-
დენტს და შიკავარს.

ბმა არ ამომიღია, გამოვედი თოხიბიდან და ღია კარმა
ისეც მომბინა: მოუფიქრე და მიხიბარი. იმ დღეებში ჩემს

პასუხს მარტო შეენიფილი კი არა, მისი ბანქოს პარტნიო-
რაც ელოდა, ესაც ჩემს აფიქვოს დაპირდა, პარანსის
შოკავრთანაც შეათანხმა, მე მოვავტეებ მაც საქმესო.

იმ საღამოს ტელეფონით ახა ორგანიზაციე გამომ-
რანდა და ქართველი ხალხი დაარბა, არ დავმეგვროთ
ამათო, და სის თავში მე დამასახელა. ცხაფი, აჯობებ-
და, მას დამეგვანებოდა ქართველი ხალხი. კეთილგანივი
მომიკეთეს გამარჯვებულებმა. ორჯონიკიძემ, ფაქტობ-
რადე თუ დამანავეე ვეფო, საქვეყნოდ დამამეულა იმ
შეიარაღებულ ბანდიტებთან, მოელ საქართველოს რომ
ანოკებდნენ. ცოტაც და უნდა გავტეხილადავი, ის პარ-
ლამენტში უნდა მოსულიყო, სხვა კიდეე ჩემი სასახურის
დათრევის აფეკრებდა. შურად დღესეე მოვადეე ტელეფო-
ნისა და ჩემდა გასაკვირად პირდაპირ ვეფრემ გამოს-
ვლის საშუალება მომიცეს. ვიციყო, რომ არ შემიცვლია პო-
ლიტიკური მხედველებში და ისეც იმავე პოლიციასაც
ერეკლე. ამით ეგონათ, ბოდიშს მოვიბედიდი. ტელეფონის
მამინფელი ფირექტორის კაბინეტში ვაზსულ ჩარკვანი
და კოტე გაბაშვილი ვაჩითნენ. არ ტრეხებინა ბიჭო,
ამათთან რა ვანდა? ვფრო არ დამიფიქვა, ისე შეიავტეე და
ნამოვედა.

ახე ივის გამარჯვებამ, რომ ვაიმარჯვებ, შენ გე-
კუთვინს ყველაფერი, ნებისმიერი პრეფიცი, ნებისმიე-
რი თანამებობა, მაგრამ უფრო მეტი რომ ვაინადმო,
უფრო ჩამეკეებს უნდა იყო, უფრო დაუნდებელი, ძალმო-
სილი, თან დიდი მწერლის პრეტენზიათ, ბრეჩით, ბლენათ,
მომოხიბარი, სინდისი არ უნდა განუზღებდეს. რაც არ მოე-
წონს საკუთარი ბიოგრაფიისთვის, უნდა ამოშალო, გაიქ-
ვირო, ეს რაფის იყო? ახეთი არაფერი მახსოვს, ამას
როგორ ჩაეფიქვი, ვის უბედილი? ამის შერე შეტევაზე
უნდა ვადაზივი, საკუთარი უღირსი წარსულს ვადაზი-
ვების შერე, ისე უნდა მოქვე, როგორც უმანსო, ახალმო-
ბილი, ან საუკედ ამნიხიანი შოკვი. არ ვიცო. ეს ვინ არის.
აქ რატომ ვარ, ვისი სახლია? რა ნიში, რის ნიში ტრეფი-
ზორი რა შეუბაა. თბილისის პარტიული კომიტეტი რაღა
იზრობაა. არაფერი მომიპარვას, ფროცბით ნავილე სახ-
ლმა ნიკო ვან არის? ლეკიფილი. რას ბეჭეტრობთ? არა-
ფერი ვიცო! შე ყოვედ დღეს ახალი ფურცილიდან ვიწყებ.
გუმონდელო მხოლოდ სუფარული მახსენდება, მაგრამ
ველა და ყველაფერი ერთმანეთში აიღუფა. სახელებიც
შემელება, ეპიზოდებიც, მახსოვს მხოლოდ ის, რომ მაკო-
ცა, მერე კი... მაგრამ რომელი იყო, ვედა არ ვახსატება. იმ
სამსიბიდან არა, არც იმ ასიდან. შერე იმ ათეულიდან მე-
ოთხე. იქნებ შესამეე. ვანდაბას. თავი დამანებეე. მე შო-
ლოდ სუფარული მახსენდება და ისიც მხოლოდ ლეტეებ-
ში. სახარალი. სახარალია მხოლოდ სულით იზოლი. არის
ყო სულით იზოლი? ვინც მიაგრბობა, ყველას მეგობარი
და აბლობელი ხომ იყო? გამსახურდიას კი ვერ შეუძ-
ვრნენ, არ ვაკიკრა ახლოს და ამათ ვადარია. გაქორწენუ-
ლის დახმარებაც კი ივის, ვერ დაუკარგავ ამას. თუმცა
ქრთამს არასმჭოთითავან მონობის სახით იღებდა. ისინიც
თანახმანი იყვენენ. ეს კი, კეთილმობილი ქველმოქმედი,
ყველა რომ თვალბში შესვიკონინეს, კმაყოფილი იყო...
საბარალი. აფუფიკო და შევიე ზონა“ ახეთი პაროდირებუ-
ლი ზედაპირ არსებობს შერე. შეხსიერებადაქარველო
იზანი!

შავნი თელმა სახლი კაცთან ერთად სალოთაო გახსნა იქ, სადაც ადრე საგაბიურეო დარბაზი იყო. ეს საქმე ასე შეფუთეს: შერღვლებისთვის 10 პროცენტბანი ფასდაღებოთი გაყიდვება ყავა, გაიმართლა ლიტერატურული შეხვედრები, დაანარჩუნ დროს კი ჭეველებრივად იმფორმაც კიდე, გაიყიდება სასმელები, გამოღება სუფერები, ხოლო იჯარით შემოსული თანხით გამოიყვანა ნივნები.

1989 წლიდან – 2003 წლამდე „შერანი“ ჩემივე სურვილით და დირექტორის აღფრთოვანებული თანხმობით ჩემი ფიქრობილედ არ არსებობდა. ფინანსებს ერთპიროვნულად დირექტორმა აკონტროლებდა, მე თვითონ ვაქტი უფრო ამ საქმეზე.

ნივნები მართლაც გამოიყვანოდა, მაგრამ საიჯარო თანხით ეს არა, როგორც შავნი თელმა ამტკიცებდა, არამედ ბოუჯეტბანდ გამოყოფილი თანხით. თვითონ ოქროსულობის მუღახობა ექსპერტ-იველიერად მუშაობდა, დირექტორობას უთავსებდა ამ საქმეს, მიხევე ნებათაღობით იჯარით გაქცემულ ფართზე ვოველთვიურ ხოლიდურ ანახალურებს უფლებობდა მაღაზის შეპატრონისგან.

ხანკლე შემოუშვა საგამომცემლო კომპანიატის ერთ ფლიდელოში, რათა იჯარის ფულით ნივნები გამოყვანა. მარწმუნველი კაცი იყო, ოღონდ ნივნი გამოყვანა და სხვა არაფერი უნდადა.

სახელმწიფო ბოუჯეტი პარნასელთა კავშირის ბუღალტრების შემუშეობით აფინანსებდა საგამომცემლო კომპანიატსაც 1997 წლამდე. შავნი თელმა ადარ იყოდა ფული სად ნადლი და შევახშობას მიწო ხელი, რამდე აფრქვ იყო შენახნული, ლომბარედი თვითონ იყო და ხანკლე, პროცენტბანდ თვითონ ანესუნდა და ხელწერილებსაც თვითონ აწერიწებდა, ოღონდ შიული საკეთილად უნდა ჩავედო.

შე, ვახ, შექნ! ეს ავეთატივლი საჩინთო წველი ჩაინერს კიდეც ზემს ერთ ლექსში.

ფიქრისთვის სამი დღე მჭონდა მოცეპული და ერთი საათიც არ მიფიქრია შემოთავაზებულ ჩამოკვეთებებზე. შევადე ყვითელი „საპორტევი“ და თითქმის ყოველდღე ავადილდე მუხათნაროში. იქ სახლი მჭონდა და მწვენიური ეყო. გზის მთორე მხარეს ტყე იწყებოდა და კუვეით ღერელობზე ეხვეებოდა. იქ ყოფნას არაფერი და სჯობდა, მაგრამ შეშას მოჭრა და დახარხინა უნდა მომწერნო. „საპორტევის“ საბარგული რომ გააშვებო, იმდენ შეშას კი ვახლათორთოდნე, ერთხანს მუხებთან ვსიყვერებო, სადაც ზოგჯერ იქვარ ზღარბსაც გადავწვდიოვივარ და სინდოფალების თამაშსაც. თვალდახედებო ქრებოდნე, სად იმბარგოდნენ, თვალსაც ვერ მიაღწევდნედა კაცი. ვიჯექი ასე ეკოლოგური სიმშვიდით და უგამჭირვალესი შავრით აღვსული და ხვიდან დავეყრებოდი სმოგებ ვახვეულ ქალას, სადაც სხვადასხვა უბნის კონტურების ამოკითხვაც მჭონდა და მოლოდ ვარაუდით თუ იგულისხმებდი, სად, რომელი ვამზირი, ქუჩა და მქონბა მდებარეობდა, საიდან საით მივიდნებოდა მტკვარი და რატომ მივიდნებოდა.

შეშას საბარგული ვილაგებდი ნება-ნებაბარ ვქვაროხდი იქიდან ნამოსკვლას, იმ უკაცურობაში დარჩენაც არ მიყვარდა, თუმცა ბუზბარეც მჭონდა და მოსახვედნებოდა ავღალოც და შიული დამე შეიძლება ეღვლეწა ბუზბარე.

გული მაინც მინისკენ მიმინედა, რადგან მიშო მუდამ თანმდევიდა სატელეფონო მუქარის შემდეგ.

მსახლდავლმა ალიკამ ისევე ჩამოარა და მომესალმა. ქართული კარგად იცოდა და აქუარო მონტორი მოვაირაკეთათვის საძირო ვაცი იყო. ნამბორისბარი აქ უფრო მკვეთრად იგრძნობოდა და გამამაგდაცა, ხარდაფში არაფე მჭონდა გააფანახული და ნამოსკვლის წინ გადავეკარი, ალიკაც ავამატეფი და ავადაფეცა დაღმართი.

მინისულს კეროგანთან მივუტეული შეილები დამხეგდნენ. შუმა თვითონ ამოხადე, ავიანზე დარჩენილს მაცემამდე და ლუმელის დათებას შევეფუტე. უშპარი ჩასესვამდით. შაქარი ისევ არ ეტკობდა. შეილებს თვალს ვერ ეუსწორებდა, თაქმბანდრეული ავადიოჯბადი ავიანსა და ლუმელს შორის, ვიდრე ლუმელი არ დაინთო და ხმელი შეშას არ ავუზგუზბა. ლუმელი ვოველთვის ბავშვობას მახსენებდა და ცვეცლიან ყოფნაც უცნაურ საფიქრალსა და გახწვობას მიქმნიდა. იმ ლამით, როგორც ყოველთვის, პურის რეგმი უნდა ჩავმხვაროფათი და შესწინა ათახი სოსულელ და ზოგჯერ სიქეიანეც იმ ხალხისგან, ვასატორმა რამ შუქრისა და ერთმანეთის ახლობლებდა და ამავე დროს კონკურენტებადა აქეცია.

შუაღამემდე პურის რეგმი ვიყავი, როგორც იქნა შეხედა არი თონის პური და მინისკენ გავემურე. ბავშვების უყვე ცხანაო, მუღელესაც, და ჩანახლელ ლუმელს მივეჯექე. შერე გამახსენდა, რომ ავიანზე სამიღვრისაში კახელი მჭონდა და უცნაურად მომბანტრა დაღვდა. ავიანზე რომ გავედი, თოვლის ფიჭვები შევიწმინე თითქმის მართლაც დაბრუნდა ბავშვობა, ორმოსკვდათთანს წლები, ომისმეფარში დღესტილი ცხოვრება, პურის და ნავთის რეგები, პირველი თოვლი და ვავუზგუზებული ლუმელი, რომელიც ჩემთვის უფრო მჭეცია, ვიდრე ლუმელი, რადგან მოთიწიერებელი სტეკიაცა და ახლოსმხვარას მუდამ მიკვირს და მიზარია მასთან სიხბლოვე და ამ სიხბლოვეში ჩარჩენილი იფუშალება.

ხელა მოლო დღე იყო. პასუხი უნდა მეოქეა შავნი თელისთვის და გადავწყვიტე, ის მეოქეა, რაც ლუმედროსას სპორტბურთად მომადიქურდებოდა. შევედფეცა ნრუპეცა. საში ქიქის მერე ძილი მომეჩრა. დაფედაქმი დაშესხზრა. ცრუმორწმუნე არ ვარ, მაგრამ დიდფედაქმის სიზმრად ნახვა ძალიან კარგად მჭონდა დადეფილი და დლით იმედიანად გაეახილე თვალს, ისე ხალხისაინად ნამოფეტი, თითქმის მუხებთანს კი არა, მართლა შერალთანს მოფედიოდი. გველაფერი ფეზეც მეკოდა და თანდათან ეგხალტაციის დონე მატულობდა. ვიდრე სამსახურამდე მივალწვედი, გვატრებნილ ავტობუსში უფდა ანელწია, ხან ერთ, ხან მეორე ფეზეც ვმეფაროფათი ყანმასაგით და რაოდესმე შემუღამდე მიჩანახებებოდა ამონისუფთობა, გამოვიტაფებული პირველი და დუბანელი მეზაერების სუნით აჭოფობილი, შორლებზე შემეფგარი დახშულობა.

ველა მარწმე იყო. უმწიზოდ უბრძოლოდნენ ერთმანეთს და ცხოვრებისეული ნეერასიქეინა ეპიდემიასაგით სწრაფად ვრცელდებოდა და თანდათან იყოლიებდა დადხა თუ პატარას.

მსკლვისთანავე მოადეცე ბატონ იმანოს, სიამართლეს გეტყვით, არც ნამწველი სახელით მინდა ვახსენო და არც რაიმე სხვა დაფარეცა, გუნებია მონ არ ნამიხდეს და ბო-

ლომდე შექველო გიამბოთი, ის რისი მოყვალაც, როგორღაც გადამწყვეტე დიდი ყოყმანის შემდეგ. გამოშვებულელება, ჩემს დანახავზე რომ მოირგო, ვალბ სიბრალულს და ცრუ ნუგეშის ნახავს თანამოდგენედა და ამ ნიღბს შევვლავ ჩემს პასუხზე იყო დამოკიდებული. დაჯექეუ მაგვიასთან, ფანჯრიდან გადაყვებულე ქუჩას, ეს კი ცხუკავს მოთმინე-
 ლობისგან და ერთი სული აქვს, პასუხი შეიტყოს. ხმას არ ვიღებ, ფანჯარას თვალა მოწყვეტე და „ამხანაგს“ თვა-
 ლებში ჩაებხედა. აი, მისი ნამდვილა სხეელიც ნამოცედა-
 როგორც ურყვე კომუნისტს, ნამდვილად შეიფერება ამ-
 ხანაგო იმანო. ცნობისმოყვა-
 რეობის სურვილი თვალეზი-
 დან მოგონადედა, მერე ვეღარ
 მოითმინა და ყალბი მონინე-
 ბით, ერთიმ თანაგრძობისა
 გამომხატედა, მეთიხა:

— რა გუნ, გადამწყვეტი, არა?
 — ამის გადაწყვეტას სამა-
 დლე რად უნდოდა, იმ დღეს-
 ვე, როგორც კი მიხატარით,
 ყველაფერი გადაწყვეტილი
 მქონდა.

— მერე, რა გეონდა გა-
 დამწყვეტელი? — მოთმინე-
 ლობისგან საზე დედაბა და
 თვალეში ველა გაუქრა.
 — მოკლედ, ამხანაგო, ასე
 გადაწყვეტილ. ჩემი განცხა-
 ვებით, ჩემი ნებით არ ჩამო-
 უქვითავები განყოფილების
 გამგედ არც სამსახურიდან
 ნთავლ არაად, რასაც თქვენი
 შემოთავაზება ლოკატურად
 გულისხმობს.

— სამსუბარო, დახანა-
 ნია. პრობლემები შეგეამწე-
 ბა.

— ვოცი. თვითონ გამათა-
 ვისუფლონ დაკავებული თანამდებობიდან, ოღონდ ბრას-
 ბანში ჩაწერი მოტევა — არაკვალიფიკაციურბობისთვის,
 განსხვავებული მოდელიკური პოზიციისთვის, ან უბრა-
 ლოდ იმისთვის, რომ პრეზიდენტის ნებრებს არ ვეცახებო,
 ან კიდევ იმისთვის, რომ ჩემს ადგილზე რომელიმე მარბო-
 ელი მწერლის დანიშნა ვინმედა. მე მწერალი ვარ და მინ-
 და ჩემს ბიოგრაფიამი ვწეროს, რისთვის გამათავისუფ-
 ლეს პარნასის ხელმძღვანელებმა. მოკლედ, დანერონ ჩე-
 მი გათავისუფლების ბრანებდა, სადაც მოტევირებული იქ-
 ნება სამსახურიდან დათხოვნის მიზეზები, მერე კი მე ვო-
 ცი ჩემი გზა. არ მესწავლებდა, სად მივაკელიო ამერიკის
 ხმას, ბიბისის, ვერმინუელ ტალალას და სხვადასხვა უცხო-
 ურ გამოცემათა კორესპონდენტებს. ასე იწერება ბიოგ-
 რაფია. მე ამით დიდად ვარ დაინტერესებული, თუნდაც
 იმატომ, ვეძიებამ იყოველს, ამ ხუნტასთან რომ არ უთა-
 ხანმრომლობდ. აი, ჩემი პირობები. ბევრს არაფერს ვთი-
 ხებ.

ამხანაგი იმანო, მთელი ამხნის განმავლობაში, როცა
 ულახარაკობდი, თვალს არ მავლებდა და იმედგაცრუ-
 ბული და გალიზიანებული შემომყურებდა.

— არა მგონია, რომ სწორად იყოს მენა გადაწყვეტილება.
 ძალიან რადიკალურად იქვეი. მაგათ ხელს რა შეუშლის,
 დაკითხოვენ სამსახურიდან და დაწერენ ულუწამაფროდ.
 ბავშვებს რას ერჩი, არსებობა ზომ უნდათ? რამდენიმე
 თვით ჩამოქვეითდი და მერე ისევ დაგაბრუნებთ მთავარ
 რედაქტორად.

მისი საუბარიდან ჩანდა, რომ ჩემი გათავისუფლების
 საიდუმლო ინიციატორი თუ
 არა, აქტიური თანამზრახვე-
 ლი მაინც იყო და ყველანი-
 რად ცდილობდა დაეცნენმე-
 ნებრი, რომ ოჯახზე შეზე-
 ლუნა, შეილებზე მყოფი და
 კეთილი საქმე გამკლავებინა.
 ასეთი ნაძირალა იყო ეს „ამ-
 ხანაგო“, თვალეში გაყურებ-
 და და გატეუბდა, თვალე-
 დან ბუნეს ისე ამოგაცლიდა,
 ვერც კი გაიგებდი. როცა რა-
 იმეს მიღწევა უნდოდა, ინი-
 ვებდა ბრტყელ-ბრტყელ ლა-
 პარაკს, ქართული მწერლო-
 ხის სასიკეთოდ ჩემე ველა-
 ფერი უნდა ვლონოთო, ვი-
 თომ მწერლებზე ქრუდა გუ-
 ლი. ეს იყო წმინდაყლის
 საბჭოური-მაქიატორული
 სკოლა, რომლის დორექტო-
 რადაც მუშაობდა სინამდუ-
 ლეში, რადგან ყოველი გამო-
 ცემის სიღრმეში ჩამალული
 იყო თანხები, რომლის გვი-
 მასტენებასაც ოსტატურად
 აბერებდა ერთ ვევექ ქალ-
 ბატონად ეწოდდა, რომელ-
 საც წარმოებდა ეფარა და რო-
 მილაც დიდი ხნის წინათ, გამოშვებდა რომ დაიწყო შე-
 მათა კომინატმა, ასე დამეძურა: მე შენ პოეტობიდან
 მოგსტონო. ეცადე, მაგრამ ვერ მოხსნა.

მატეარი აივანო ქალიძე

ამხანაგი იმანო ფულიყავა იყო, ფულის კეთებაზე
 ტყინი ვეეტებოდა, ნერწყუ მოსილოდა, ხმა უთროთოდა,
 ენას პირში ატრიალებდა, მავრამ თავსაც აკონტროლბე-
 და, როგორც მოთამაშე, რამე რომ არ შეულოდა. მწე-
 რლებზე იგი ასეთნაირად ზრუნებდა — ვაგოსიქმედა მთავ-
 რისა და სხვა ზობოლა მწერლებსა წინგნეს, გამოუწერდა
 მასკინაბლერ პონორარს და იყო მუდმივი დორექტორი. ვი-
 სიც ეწინოდა, იმის ემსახურებოდა, თუმცა მინაგანად
 სძულდა ყველა, ვისიც ეწინოდა, რადგან დამინებლები
 იპვიათად იცვლებოვინე, ყველას ეხელისმეჭებოდა, არა-
 ფერს თაკლობდა. დი მვეღუნას, რომელსაც დიდი გავლენ-
 ას მქონდა პარნასის მთავარზე და მთავრობამაც სიტყვა
 ეთქმოდა, სახლში მიაბრებდა ხოლმე მისი ნივნის კო-
 რექტურას, მერე ნაკითხული ფორმები უკანეე მოაქონდა.

ის იყო მისი ერთ-ერთი მუარველი, სანაცვლოდ და მერჯულა თავზე აჯდა და ატყენებდა. ამხანაგიც იტანდა ყოველივე ამას, რადგან უღრმად. უფრადლ „ჟარსკელაის“ სავა-კომიტელო კომბინატის თანხებით დაფინანსება და გამო-ცემამაც ამითი ინიციატივა იყო. როგორც ვამბობ, უფრადლ „ჟარსკელაი“ სახელწოდო ბოუჯეტადანაც ფინან-სდება და კომბინატადანაც, უფრადლ, ცხადია, არ სჭირდებოდა ორმაგი დაფინანსება. ამხანაგი ფაქტობრი-ვად მწერელი თანხას უხდიდა დი მედელას მფარველობი-სათვის.

ჩემზე ზრუნვამ რომ არ გაჭრა, ამხანაგი უცებ მოუჭრა, მომიწვარა და უხალისოდ დამიწვია თავი.

- კარგი, კარგი, რადგან ასე გადამწყვეტი, ოღონდ მერე არ იწანო!
- რა უნდა ვინანო?
- ?!

ნამოუვდი, ჩემს ოთხ-ში გული არ გამაჩერდა, ვესტობიულში გამოვდი. კოლეგებს ვაფიქსირებ-ვაკვირებებულდ მიყუ-რებდნენ, თითოებს სახეზე მუნერია, რაც ხდებოდა ჩემს თავს და მთვხედი, რომ ყველაფერი იცოდნენ. ბოლომდე დარწმუნებული არ ვიყავი, მაგრამ ვამ-ჩნვდი, რაღაც იცოდნენ თუ რაღაცას ელოდნენ. მა-ღვე მეღადმდნენ ამხანა-გოს კაბინეტში უფრადლ-ბა არ მამიქცევია. ამ ბი-ჭებაში გამოვედნილად ვმეგობრობდი. ჩემს თაო-ბის მწერლები იფინენ, ჩემ-თან მუშაობდნენ და დრო-დადრო ერთად ნაქვილე-ბაც ვაქვირებდა. ერთი მათ-განი, გავიორების ფამს, ეა-ღუტას ახურდავებდა, აქვე, ერთ-ერთ მღანაში, ამხა-ნაგოს ფულს აბრუნებდა, ამა, თვითონ სად ქორბდა, და ასე მოუღალდა ლექსმეორის ფულს. მოვიანებით ანუ-სუნდა, რომ გამოყოფილ ადგილში, სადაც ვალუტას ახურდავებდა ჩემს თაობელ მწერალი, ამხანაგი მაწი-თელი თორმე წაღში უჯდა და ბუკის ახვევინებდა. ერთი მაგის ახვარი დედაც. . . მის სხეულზე გინება პირზე ეჭ-რა. ბოლო დროს კი დიდად დამეკობრდნენ. ბანქოს სათა-მაშოდ, დასაღვად ერთად დედადნენ, მოკლდ, ბეერი რომ არ გავაჭრებო, რაღაც საერთო გავჩნვდი. ვიფი ასე განამაჭრებო. როგორც მოვიანებით მიხვდი, ერთ მაგამს დაიპრინან ჩემს თანამდებობას. დასაბინმა ჩემი უარი რომ გავიო, მთლად გადვიარა, საღამო შემე-წყობა, ზედ არ მიყურებდა. აღარ ახსოვდა, რომ წლებს წინადა, უმუშევიარი იყო და ეს ნიჭური კაცი, რეზო იანიშ-ვილის სკოლის ერთ-ერთი წარმომადგენელი, მე დავინმე რედაქციის გამგედ.

ამრისა და ლანდუს სკოლები

როგორც ნილს ბორს შეხვედრა პირდა სსრკ მენიერებათა აკადემიის დიხოს ინსტიტუტში, ქუთაეს, თუ როგორ მოახერხა ასეთი პირველბორბო-ვანი ფინანსთა სკოლის შექმნა. ბორს უსაუბრა: „აღბათ ამბობ, რომ შე არსოვდს მრეტყენოდა, ჩემი მონაფუნისათვის ვითქვა, რომ სულელი ვარ...“ თარგმნოდა ვ ლანდუსი, რომელმაც ასე გადამტანა ბორს სკოლებზე: „აღბათ ამბობ, რომ შე არსოვდს მრეტყენოდა, ჩემი მონაფუნისათვის ვითქვა, რომ იმანი სულელი არას...“

აუღატორიბა გამოყოლებდა შექმნა, რადგან იქ ეს ბევრმა იცოდა. ლეონიკო ბორს მავიოსთა, მკლდი მოზიხდა და თარგმანი გაასწორა. დარსბში მთლდომა აკადემიოსმა კანიცან შექმინა, რომ ეს შემოხვეული შედგომა არა ყოფილა: „იგი ფაქტობრივად განობატელა პრინციპულ გამსხვავებას ბორსსა და ლან-დუს სკოლებს ბორს“ (ლეონიკო ლანდუსი სკოლის წარმომადგენელი გახლდათ).

მას მერე დიდა დრო გავიდა და დღემდე ვგრანობ, რომ ჩემზე ნანყენია, ამის გამოისობით, გუფა-ნაბადი რომ არ ავიკარი, არ ნამოუფი სამსახურდინ და ადგილი არ და-კუთხედი. პო, ადამიანები არ შეველოდიან, მიზლის პერსო-ნაფიებითი მრეტყენი დარწმენ, როგორებიც იყენენ. ოღონდ ეცაა, არც შეელი ადღილის წინასწარმეტყელება მეველებიან აღარაად, გარდა ნივსისა, და ლთის სიტყვა კი ვის გულშიც ცოცხლობს, როგორმე დაიხსინის თავს ემ-მაველის ტყუილობაცან. ბარბას ნაარსახებით ვიფისო ქვეყნიერება და წრ კიდეც მრავალი განსაცდელი ელოდა ყოველ ჩვენგანს. არ უნდა გავბოროტდე, უნდა გავუძლო. მაშინ ასე ვფიქრობდი, მაშინაც, როცა ამხანაგი ღამის მორიგეობას მივლიებდა მთავარ რედაქტორს კომბინატ-ში, როცა კრინეზას სატ-ერთო სადგურზე მიბრბა-ნება ნავსთყვავი და ქა-ღადღითი დატვირთული ტრამვაგენლობა მეკონ-ტროლებინა.

მე, დანიელი, ვარგა-მივლილი და წვალტბაში გამოუჯვარილი მორჩილად ვასრულებდი ყველა და-მამცირებელ დათალებას, რადგან ვიციოდი, რომ ეს ამხანაგოს ბრიკეტი იყო, რათა ვიფიქვებინე და სამსახურის მიმტოვებინა, ადგილი გამოთავისუფლე-ბინა ეკისრებოდა, რომე-ლიც მე მივიყვანე კომბი-ნატში და ახლა ჩემს გაგ-დებებს ელოდა. გულმარ-ღვლად ვიტყვი, რატომ არ ეტყოდები კომბინატს და არ ვმორბდები და ვა-ფოხიფიურ გარემოს. მთა-ვარი მიზნიც ის იყო, რომ ვურტად ეთხოვდი თო-მონ გავეთავისუფლებინე პარნასაკემპირის მთავარს და მის პრეზიდენტს. . . არ თუ ვერ მათავისუფლებდნენ, სხვა გზა არ დარწმუნდა და ცდობდნენ ისეთი საქმიენი დაველებინათ, რაც მთავარი რედაქტორისთვის შეუფე-რებელი იყო, რომ თვითონვე დამეტოვებინა სამუშაო. მორჩილად ვავრძელებდი ჩემს საქმიენ. მე და რსტომი გულდაგულ ემუშაობდი „ჩრეულთა ბიბლიოთეკის“ ნი-ცნებზე, რაც ძალიან აღნიშნებდა ამხანაგოს და აღარ იცოდა, რა ექნა. ჩემი კოლეჯა, თაოლად არ მესაღმებო-და, თვალს მარბდებდა, მისი ახლო მეგობრებაც ცოვად მვეტებოდნენ.

ასეა, გადამტრიალებლები თავისას მოითხოვდნენ, მე კი ჩემსას – ჩემი გათავისუფლების ბრძანებას, სადაც უნ-და ჩავებტბად – გათავისუფლებლობა დაკვირვებო თა-ნამდებობად – განსხვავებული პოლიტიკური აზრისა და პროფესიული არაკვალიფიკაციურობის გამო. ასეთი ბრძა-ნება არ იწერებოდა, მე კი ვცდილობდი, ამხანაგოს ბრი-

ქებს არ ავყოლოდი და ამ პრინციპული მინიციას დამამცირებელი დავალებებისა და თავმოყვარეობის შემოსახველი ქმედებების გამო კომპინატის მიტოვებას არ ვაპირებდი.

სასსმწარბი

თანდათან გუარგავდი უახლოეს მეგობრებს. ერთმანეთს მიყოლებით მძიმე ავადმყოფობამ შეინირა თედო ბექშივილი, სოსო პაჭკაძე, იურა ბაქანიძე, გიგლა ხარინჭილი. თითქმის მარტო დავრჩი და ტკივილი, მძვავრები უფრო გარდაცვალებამ რომ ჩატოვა ჩემში, არცთუ იშვიათად თავს მახსენებს. რაღაც ძალიან მიკარნახა, რომ დღეობს შენგვით უნდა შეყოცხლა და გამეწეო, თითქოს ჩემზე გადმოვუდა მთელი პასუხისმგებლობა, რაზეც ისინი ოცნებობდნენ და ვერ მოასწრეს. ფორმაციის ცვლამ ბევრი რამ გადაასხევერა ქვეყანაში და მე აღსასყე ვყოვეი უკიდურესი ვადგებულებით, რამდენ ვერნაობდო, რომ ისინი თავიანთი ტრადიციული პედიტი და მოუხრებელი საქმედებით ჩემში გადმოსახლდნენ და ჩემგან თბილადობდნენ შესაძლებლობის მაქსიმუმს, თავგანწირვას, მათ ნაცუდელ რაიმეს გაკეთებას, რათა პირნათელი ყყოფილყავა მათი ხსოვნის წინაშე.

ეს არ იყო უაზრო აკეთება, რადგან დღემდე მომიყვება მოვლუბის შეგრძნება, რომლის ჩამოცილებას, მიწოდებას არც ვეღობ და არც შემიძლია, რადგან ჩემშია ჩაზრდილი და მასთან ერთად განვავარძობ ცხოვრებას. არსებობს რაღაც თვალად, დროდღერო რომ აღმოვაჩინ მის დაფიქრებელ მზერას და მერე ისევ მივინგებს, გაუკვეციველი დროით, რათა უკიდურესი გაჭირვებისას ისევ შემახსენოს, რომ იგი ყოველთვის ატევა, ჩემთანაა, ჩემშია და ე.ი. უკვე მე ვარ, მე, დაწივილი, ნინო ნიჭის პერსონაჟი და ახლის მოხვეული, რომელიც ძველ ნაკომუნისტარ, სიყვარულს მწერარ-მაქინატორებს ჩავევარდო ზეღში და უნდა გავუძლო ყველაფერს, რათა გადავრჩე და შევიანხო ეს ამბავი მათთვის, ვისაც წარმოადგენდა არ აქვს, რომ არსებობდა ასეთი დრო, რომელიც სახეველიად განმეორებდა მომავალშიც, ისევე, როგორც წინარე ყოფის ხორსახებობა. ადამიანი მიდრეკილია ბოროტებასკენ, იტყუად და იტყუებ თვეფორი. მე ეციო, რა იმალება ადამიანში — გაავრცელებდა იურა. გიგლა ცინიკოსობდა გამუდმებით და მისი ცინიზმი ვრავდვარი ნიღბის იყო სიბოროტი გატანჯული ადამიანის. მას შეეძლო, როგორც უკანასკნელ ნაპირულაზე ასე ესუბრა საკუთარ თავზე, დაუნდობლად, ღლილ-ღიმოლთ, თითქოს და აქ არავდარიო.

ერთხელ, ჩემთან სტუმრობასას, მავალია მიუვდა და მთხოვა, ცოტახანს ნავიწუხავყო.

შორე ოთახში გავიდე და დაგტოვე სიმყუდროვეში. ერთი საათის მერე ხელნაწერი გადმომივა, ასე რომ ენერა - ქეთინოს და გივას მშორი სიყვარულით, გიგლა. ფურცლებზე მისი თარგმანი აღმოჩნდა პირაცივისივანი. ამ თარგმანის ხელნაწერი სადაცაე გაიგებნა, მაგრამ ახლა დაბეჭდილი ოღუდ მოუძიებ. ლექსი შეცვანატს იქედნება და თუ არ ეცდებო, ნაწევრება.

არა მდიდრული ფილიდან შენ შესვამ ჩემთან, მაგრამ იგი ტყუილუმბრალოდ

შე არ ჩამისხამს ჩემსა სურამში
დაუკნეწარ დღეს,
იმ დღეს, როდესაც მთელი ხალხი თებტრში ფხზე
შენ წამოვიდვდა, შეცვანატო
და ვატკიანის კობუდებოიდან
შენს მშობლიურ ტობრზე დავიკა
ექო ტახისა.
ალაღი იყოს შენზე ძმიაო. . .

ბოლოს რომ ვინაზე, გიგლა ხელეწიით გადაადგილებობდა ოთახში, გაუქმებულ ქვედაკიდურებს მიპარებდა კორამზე, რადგან ვიღაც უკაცუნებდა და კარი უნდა გაღო. რის ვაი-ველახით გაალებდა კარს და ვიღაც მერწმეოდა ზეღში, რომელიც ამტსონი, ლენის ან იურას მთილებით ზეღში, ჩვენც, მისი მეგობრებიც რომ აღმოვჩნდიყავით, მაინც დასაღვეს მითხოვდა. უარს ვერ ვუბნეოდით. ან როგორ ვეჭყოდი უარს სასმელზე ადამიანს, რომელსაც მეტი არცდერი დარწმუნოდა გარდა თრობისა და საკუთარი თავის დაინგებისა. უნდევმო იყო მასთან ამ თემაზე საუბარი და არც არცდერს ვუბნებოდით. საოცარი იყო ჩვენი თავშეყრა ვივარგულთან — იურა, სოსო, ვარჯი, თედო, მე და ვიდევ ვინმე შემახვედით ან სულაც გივას მძვავრ, შესანიშნავი მოტანდაც და გიგლაზე მზრუნველი, გვიც შევადგანა, აკო მშენებრად გამოხატდაცა ვივას საზე და შემოვადგანა ჩვენ და შეხვედრე თაობებსაც.

მარტი (იურა ბაქანიძე) პირველი იყო ჩვენი, ვინც სახარებას ანტისსიორად კითხულობდა, ლექსიკონის ჩამოკრებიტება და ამ მიუქნერება მწერალმა, სტრუბლამა და მოქართულემ, მძიმე ცხოვრება რომ განვილო და რამდენიმე მოთხოვობით დაამასხარა თავი მოავდესიონად მკითხველს, მთელი ცხოვრება მასტერულ თარგმანს მესწინა. ტრინაწერი, ლესკოვი, ბუნჩი, ბელივი და ა. შ. მან პირველმა, ჩვენი შორის, შატბოვა პარნასელთა კადემია ვერ კიდევ 80 — იან წლებში.

სიყვდილის წინ, მე და ბრინე, მისი ქალიშვილი, ასევე მშვიდური პროზაოსი, ვესაუბრებოდით იურას ლიტერატურაზე, ჩვენი ქუთით გამხნევებით. მე დავიწოდლე, რომ ახლა სიყვებლსაც დაუნებს დამდა კონკრეტისტებმა და გრადიკულ სისულელებებს წერენ. იურა ნუფად, მაგრამ არ იმწევდა. მერე თავსთვის ჩაილაპარაკა. რა მნიშვნელობა აქვს სიტყვას ანდა რას დაწერ, იქნებ მართლა მასი ადამლა სწორი? მივდი, რომ ჩვენი ფსევდონიმების საუბარი, რითაც ვუდვილობდით მის გამხნევებას თუ შეყოლებას, არადერს ნიშნავდა და აზრს კარგავდა. ის აგონიამ იყო. ლუკა იქვე, შორე ოთახში, უკიდურესად გახდილია მამის მეგობარსობას და ოთახიდან არც გამოდიოდა. დალაპარაკება ეცადა, მაგრამ ვერ დამელაპარაკა. მძიმე სტრენო იყო, ვერ კიდევ მოსწავლე და მამასთან შეზრდილი ბოქი მწარედ გინიცდოდა მამის ზედდარს. ჟურნალ „ვისიკარში“ დაბეჭდილი იურას დოკუმენტური პირსა თავის გამოშეცემის მოვლის. ბევრი ახედავლად სინწრისგან, როცა ნაიკიბებს ის ნიჭნი, გაგრძელებებით რომ დაბეჭდებოდა, მაგრამ კუპირებება, რომელიც შერტე-ეობი ეკეთება, აღსადგენია.

სოსო მშვიდი, უსიტყუო იყო, უნიჭიერესი პროზაოსი. ცოტას წერდა, ძალიან ცოტას, მაგრამ რასაც წერდა,

წყალი არ გაუვიდოდა. მასთან მშობას არაფერი ჯობდა. ბოლოს რესპუბლიკურ საავადმყოფოში ეწაბე. განნირული იყო. ამა, თვითონ რა იცოდა, ეჩვენებოდა, რომ გამოჯანმრთელდებოდა და ჩემთან საუბარში წაიოცნებდა. რომ მოერჩები, წაეღო სადმე სოფელში, დაეჯდები დაიხი ხის ძირს და დავერ რაღაცებს და ვქენი ჩემთვის.

თვედორეზე, ამა, რა გიხიხიათ. განუყრელი მეგობრები ვიყავით. მმა იყო ჩემი – უერთგულესი და გამჭვირვალე სულის ადამიანი. იმხელა გული ჰქონდა და ისეთი კეთილი, რომ მთელ სამყაროს იტყვდა. ჩვენი თაობის გამოჩრქულ მოგეს ზეფისბერის თვისებები გაიჩნდა და იყო კიდევ ჩვენი სამოს ზეფისბერი, მასპინძელი და თამადა, სამართლის დამდგენი და გაჭირვებულის მხარში ამომდგომი, გამბანი და უდალატო, საქმის ერთგული და ნამდვილი პროფესიონალი. 1961 წლიდან დაიწყო ჩვენი მეგობრობა, ჩვენი, რომ ვამბობ, ყველას ვუვლავლამ, ვსაზევ ვიამბობდი. ამხვე წელს ვიყავი პირველად ნალვარეში, მთიულეთის ამ უღამანეს სოფელში, მასსოვს ფეიდა წინო, თედოს დედა, მესანამაგი ადამიანი, ჩვენ ჯედა ვევაყენებოდათ ამ საყარელ და კლორიტელ მანდილოსანს.

თვედორე ბოლოს თავისევე სახლში ეწაბე, როცა ამქვევნიდან მიდოდა.

მინც მოვახერხე – გივლას სიცოცხლეშივე გამოვეცი მისი ლექსების პირველი წიგნი. ვული კინაღამ გაუჩრდა სიხარულიდან, საჩუქრად რომ მივუტყენ სისჯინალები.

ის ხომ ძველბერძნულიდან თარგმნიდა, მაგრამ მთავარ მაცოცხლებელ სივრცედ ვიყუდეთის პოეზია მაჩნდა.

გივი აღნაზიშვილი

მშაო, გივი!
უსაზღვროდ მადლობელი ვარ შენი წემბაში გამოჩენილი ამობისა და ვერადღებობისთვის. მთა უნეტეს ახლასან წამოგდესი ლოვინიდან, საზიზღარი ნაწილები გამოჩნდა და საბო თვე გატყავებული სხეული ვეგდა სანოლზე. დაეარქათა ჩემს ნალოვლიარ სტრიკონებმ „თავისუფლება“-ზე-მიყენა“. არის მინდ ერთი პატარა ლექსი ამ სათაურით. სატელეფონოდაც მიყენინათ ამ სათაურით ვარკვეული ციკლი გადაცემების ანტიკურ დემოკრატიაზე.

მშობით გივლა სარიშვილი

თვედორეს შემეჯამებელი პოეტური კრებული რომ გამოვიდა, უკვე მძიმე ავადმყოფი იყო, მუხუხდავად იმისა, ქიშის კურსი იხალი დამთავრებული ჰქონდა, ნიგნის ფაბრიკაში თვითონვე დაიოდა ნიგნის კორექტორაზე. უცნაურად ენერგიული ჩანდა ამ პროცედურის მერე და მეტიპრადი, რომ წაფხულმა ავაკითხავდი ნალვარეში, მაგრამ ვერ შევძელი. შემოდგომაზე, როცა დამრუნდა, გულნატკენმა მითხრა, სულ გზისკენ იფურებოდი, გელოდი. მალე მძიმედ შეიწეა და ონკოლოგიურში დაანერეს. მამამ ქვეყანა ახალი არეული იყო და არც არავალი იმოვებოდა. მანქანის საბარგულში ერთი ჭული ბორჯომი მჭონდა და თედოსთან ყოველდღეორად ამჭონდა, თან განადგუ-

რებული ვუყურებდა, როგორ კრებოდა თვალსა და ხელს შუა, ერთი მისი ლექსი ხელნაწერი ვიპოვე, არ მასსოვს, დატეხილია თუ არა, მინდა აქაც იყოს გამოკვეყნებული...

გასაზნაული

ირველი წიგნების გუნდი ვიყვივებმ, წიგნებს ბალახი დააქეთ ნისკარტით. ფაქონობს კვირტა და ეფერება ლივლივა სხივებს. გაზაფხულია... ნათელი დარდი, მოკონავს მწენავი და წელი ფერი და თოვებს ვუსვამ ბალახის ღეროს და ვხუჭავ ფეალებს, რომ დაიჯერო... და სადღაც, მგინო, ვგარძნობ, რომ იწყება ის, რაც მინდორში ხდება ამჯერადა...

თედო ბეჭეტილი

ბრატა ასე გახარებული ცხოვრებაში არ მინახავს, როგორც მამამ, თავისი ქალიშვილის, ირინეს მოთხრობების არეული რომ გამოივცა. აი, ბრატის ეს ბარათი ვიპოვე ჩემს კრებოში:

გივი, მშაო, მოგესალმები თავმდაბლად!
მოიტყანე ირინეს მოთხრობები. ძველი რედაქტორი ვარ და, ცხადია, ვაკრავლებულია ვუდალფერი, ერთი კორექტორაც არ იქნება სადმე... ვუდალფერი – ანატაცია, მინარისი და ა.შ. – მონტაჟივებულია. ახლა შენ ახლელა სიკეთეს რაკი აკეთებ, ესეც მიუმატე – რედაქტორიც იყავო ძველი იქნება ავტორისთვის შენოფენა კაცის, ამ გამომეცმლობის ხელმძღვანელის, რედაქტორობამდე დამეება და ავტორის გამოჩრევა ამ მხრივ. გამადლომ, მშაო, შენ იცი. პატარა წიგნია, სულ 100 გვერდა, მთელი თავისი „ტექნიკური“ გვერდებითაურთ. დასჭირდება მნატვარი, ტერმინოლოგური და მორჩა. კორექტორობას, წუ გეშინის, მე ვიქმ, არ გამოშეპარება არაფერი, ძველი კორექტორი ვარ. თათობრზე იყავი შესული და ვერ გავჩრდი, მივდივარ ცისპირსაკენ“, შეიძლება იქიდან გამოყარო. მოკლედ, შენზეა საქმე. ისედაც თვეწ, ვეულებს, ამხევი გაეძე ირინეზე და ესეც არ არის შემთხვეული... გამარჯვებით ვაჭყოფის ღმერთთა!

იურა ბაქანიძე

სამწუხაროდ ხოსოს მოთხრობების სრული კრებული „სადათი დაცე“ მხოლოდ მისი გარდაცვალებიდან მეორ-მოცე დღეს გამოვიდა. სხვა რა შემეძლო, მეტა არაფერი. ახლაც სხვა რა შემიძალა, გარდა იმისა, რომ ვავიწებო და ბაეშვივით ვული ამიწუფებ.

გაგრძელება შემდეგ ნომერში

„ყო ხომ გეძლია ვიზუალი...“ — ეს სიტყვები თითქოს ქეთევან შენგელიას პოეტური სამყაროს ფორმულარებისათვის დაიწერა.

ფსტრექციული, ასიმეტრიული, დაჩვილი და ამღვრეული ნარმოსახეების ის ნახაი, მოგვრჩენის სახელდებით რომ ფორმება ენა „ახალ“ პოეზიაში, ამ ფონზე გასაკაცარია ის მშვიდი კრავებულება კონვენციური ლექსისადმი, რომელსაც ქეთევან შენგელიას ოცნსა იგი ისევ ეწევათ ამ ძველ ტრადიციულ ფორმას, რატორც სამყაროს მოწინააღმდეგე რიტმს — გაზაფხული, ზაფხული, შემოდგომა, ზამთარი.

მისი მულტიფორი ფერადილება, გრძობა, ემოცია თუ ფიქრი ბუნებაში (სამყაროში) მიმდინარე პროცესებისა თუ ცვლილებების ადეკვატურია. ვოცელავე ამას კი ახერხებს ტინისმის, თვით უწინმეტყველი ირონიის, სარკაზმის, ისტერიისა და ხმაურის გარეშე. მისი სევაა თუ სისარბული ფიქრზე ათავსებს დედაპონის, რომელიც მამისეული სახლითი უფარს და განიცდის.

რამდენი წელია ეს ღამაში, ქვეყანი ქალბატონი ქართულ ლიტერატურულ სფერულს ამშვენებს. ამ სფეროს მიღმა კი ნამათივ არ გეპარება ეჭვი ქეთის სიტყვებში „რასაც ვერ დაგწერ, თუ შეგძლებ, ვეცდები ვეცხოვრი ლექსით“.

ქეთევან შენგელია

•••

სამშვიდე ისე მოგვიბედობდა, როგორც საზურავს შერცხლებს ბუდე, ვფიქრობ და მაინც ვერ გამივია, რა სწორია და რა არის „მრუდე“. მღვდელით დაქრის ქარი ხანდახან, ქართანაც გინდა შეჯიბრი თითქოს, ზოგჯერ ცხოვრების უცვლადანობით, როგორ გვიქრება გულადან სითბო.

ქეთევან შენგელია

ყო შენ გიმშერს — საქართველოს „შენს“, შირახის თავზე გასკდება მუხი, შრისხანე ზეცა მოიფრის ღრუბლებს და ფუღის ფეხარი აიხახება, მთას და ცას შორის გარქნილ ზღურბულზე. გულგაპოზილი დღეს შენ კი არა, გულგაგლეჯილი იყო ირანი და ისტორიის სასტიკი სეპატრა მოსპე, იმედით მოსპე ტირანი.

დედოფალო! პრაილებდა დიდი ცეცხლი, ქალმწირობით დაამშენე ზეცა, შაპ-აბასი, „დედუნლი“ შაპ-აბასი, მერე ჯალათს შემოლობოთი ეცა. დედოფალო! პრაილებდა დიდი ცეცხლი, შენს თვალბშიც ცეცხლის მუქი კროთდა, შაპ-აბასის დაამშეული გამოზიდება, შენი ტანის სითეთრეზე მოფეა... ო, ქეთევან! ერთი სიტყვით დაამარცხე, ურჯულთათა მღვთაინი ვენება, დღერთო, იყოს მისი ერის ძლიერება, საქართველოს დედოფალის ნება!

რა უმონხალოდ გაიძინე წლიპი

სითბოშიც მცეცა, სულ სირუზა, რაც მე დატბოვე შენი საუფლო,

ნეტა ამჯერად ესოდენ ტბილად, რომელ სევედიან ქალთან საუბრობ?! რა უმონხალოდ გაიძინე წლები, როგორ არ შეყო შენი აღერსი, მამოცეცნი ცხოვრების სუსხი, მჭირელი სხმალით ბასრად წაღერს.

•••

რამდენჯერ მომცა იღბალმა ნება, რომ ამერჩია ბუმტი ფერადი, მე კი ვიჯექი და ნება-ნება, იმ ბუმტებს მუფად სხვისთვის ვებრავდე... სულ გავიმეტე ჩემი საგზალი, წელით გავსებული გრლი მათარა... ბუბმა ღამაში ბილიკის შემდეგ, ნარ-ეკლიანი გზებით მატარა. როცა ენეოდა, ვინ უფეო ეყრი, ჩემს გულისტკივლს ანდა საივარს? არც ერთი სიტყვა არ გაიმეტეს, ჩემთვის, ზედმეტად, მე რომ დამჭირდა. შენ გააწეხინე უფალო მხოლოდ, სხვას ვეღვას გულის კარი გაფულე, ახლა მეცდომის საფასურს ვიბღ, სისხლით და ხორცილი, როგორც საუღლე—

მაინც ნელ-ნელა, ხელის ცეცებით, იმ მწელითიდან გამოვლდი თითქოს, კელავ მაძვე ძალის და რაც მაჩუქე, რატომ მაჩუქე, იმასვე ვფიქრობ. ძლავს მოვანგროვე, რაც ვფანტე ქარში, ძლავს გაზაფხულდა ჩემი ზამთარი, პირველი კერტის ყვავილებს ეცლო, დამიძინებული გულის ფარობალით.

•••

არც მებრალეები, არც თავს ეიბრალეები, როცა დარღიანს, მტირალს ვეყოლებ, ცხოვრების სუსხი ყინულზე გვისივრის, მერე გავივრებს ხოლმე ცოცხლებს. ზოგჯერ ხომ ამსხერევის ალაჯ და ალაჯ, მარტი ამ მანას ქრელი ვევალით, ნითელ ფერს უფრო ადვილად ამწვე მოლზე, ვიდრე სხვას, ვახმა ქალითი.

ჩამომენაცრა ვეველა სიმაღლე,
ხახმატის ჯვართან, ხატით ხახულის,
დროშის მავივრად ფრიალებს ქიწქი,
იღვრება ღებნი გადებანბული.

„ღმერთო, მალხინე ცოცხალია“ ახლაც,
თუ ენებით კოფეე გამაფრიალა,
დამიშვებორე სიცივის ნაცვლად,
ჭრელი ფოთლები შრიალ-შრიალა,
ნუ მანყენ, ისე ცაღად დაუდგენარ,
მგელივით ზორცი მაინც მშოაფენ,
შენი მინის ვარ, იცოფე, მუფამ,
სადმე სულაც რომ ამომდგოფენ.
უფალო, იქნებ მართლა მიწველო?
შენდობა მაინც შენი ვაღია...
მაკმაჩე, ვუძლებ „აძლეუბის“ მწარე
ნაკებრებს უკვე კარგა ხანია.

ჩურჩულით გეტყვი მაინც რაღაცას,
გულს ნახანძრავი ისე ატყეფა,
შენ რომ მამინოს მართვე მარტვე,
უკვე ნადირობს, განა პარტყა?
...

ფუტკარს ვაქამე ნუგბარო,
ვაზი აეღუშო ქიგობზე,
მიბოძე, ჩემო ბატონო!
რაც შე დაუთესე, მიბოძე.

•••

ეს არ სიბნელე შემოდის სულში,
ნუთუ შზის სხივი ანე შორია?
მიფრინავს წელისკენ თოვტამეტებით
მეჩრე ტაღლაზე ჯფედა თოღია.
შენი სახელი მაცუტებს, მაკრთობს,
ცხოვრების უხეშ მხარეს მაგონებს,
თბილისის სიციხით სულმტებუთული,
უზივარ და ვნატრობ რაჭის მთა-გორებს...

ქველი გარათმაი

ფოთრდება ღამე და ქარი არხებს,
მისი ოთახის ფუნჯთან ფარდას,
საქსოვი ძაფის ორი გორგალი
კატის ენუტოვით უბდება ფარდაგას.
ფოთრდება ღამე, ჩურჩულებს ღამე
და შემოდგომის ფოთლებს დაათრებს,
მიხუცი ზის და ჩუშად კითხულობს,
სატრფოს მოწერულ ყვითელ ბარათებს.

•••

იფურებოდი გიციხს თვალებით
და არეული შენი ფსიქიკა,
მოშავლის კვტემებს მაინც აწყობდა,
შე ჩაის ესვამდი თეთრი ტუტქიდან.

ეცდილობდი ისეე მშვიდადი შეთმინა,
მტანჯველი ნამის უკუღმართობა,
არ გეტკინება გული ჩემწილად,
ძვირად დაფიჯდა ტრფობით გართობა.
ენივარ და ზიზღით ეიხანენებ ახლა,
ვიღაცის ვაღბად მაგონილ ტკივლს,
უბედურება როცა ახლოა,
თურმე ხნამაღლა არასდროს კივის...
შენ გაიღიმებ ქარშიც და მხეშიც,
ზომ შეძლებ მაინც დაძლიო სეფდა
და იმ ღამეზე წარსულის გამო,
ფიქრებში მაინც დაბრუნდი ჩემთან.

მაინი შეხეცინავი

შენ წყალთან ერთად სუნთქავი და ფიქრობი,
ფინრო ქუჩებზე გვაჯებებს ხალხით,
რა უქნაურად მშეცენიერი ხარ,
როგორ ვახედება ღურჯა მათსი.
აეად ხარ, მაგრამ არაფერს იმწინე,
თვალეცრემლიანი არ იხედებია,
„სან მარკო“ ვრცელე მოუფენის ნაპირს,
შემოსმევეთა ვუნდი მტრეფების.

კონცერტი ბარსალონაში

რა ეშხით ცეკვაე,
ქსაპეროი პანტები ისმის,
მაგ ქრული კაბით დაიშყარი
მათელი დარბაზი...
მარფი ფრიალებს გაფრენილი თუთიფუშოვით,
ქაღო, მაგ თამაში გიელეარებს ვარდი ღამეაზი.
ტამის ხმა ისე ძლიერდება, ღამის ნამიღოს,
თვალეებით გჭამენ ტურისტიები სმენიადტეველი,
შენი ვიტარა მეგობარი კაცივით გიყვარს
და არც იქნები არასოფეს მარტო-ეული;
გეამაყება ეგ სხუელი, დარდი არ იცი,
გაგფეზბული დაბზრიადი შუა სცენაზე
და წინაპრების სახსოვარი — როტმული პანტა,
ადრეც ახევე აბრუებდა სოფლის ტრანსებს...

კაჟჰას საფლავთა

შენ მოუფევი ძალიან ადრე
ქვეფანას თავის ძნელი ამბავი
და ძალზე ადრე, ძალზე უფროოდ,
აქ დაიმკეოდრე სახლა-საფლავი.

ოტკომბრის შვიდი, შუადღე, პრაღა,
მზე, ხეივანი, ორგვლიე სიმწედე...
და ისიც ისე განწმარებს ახლა,
რაც ნერეებს მართლა უნდა გიმწიდეც.

არსებობს ერთი არაფორმალური ლიტერატურული სტრუქტურები წყნობა პოეტში ყოველთვის რაღაც უცნობს ვეძებთ, უცნობს პოეტში — ნაცნობს.
გენადი მარტველაშვილის ლექსების ნაკრებისას ვერ ნაგნობა პოეტური რეალობა გვეცემა თვალში და შემდეგ ვინცები იმაზე ფიქრს, რაც უცნობია, ანუ რაც მისია, რაც მის ახასიათებს როგორც შემოქმედს.
შაროლად, რა არის ამ ლექსების გამორჩეული ნიშანი? უპირველეს ყოვლისა, გრწობაბათა სიფიქსე და სისადავე პოეტური გამობატვისა.
საერთოდ, მწელი საქმია გრწობაბათა შესაბამისი ფორმის მოძებნა, არც რეალური განცდების მტავინიზიურ პლანშია გადატანა ადვილი და, რადგან ამას გენადი მარტველაშვილი კარგად ახერხებს, ეს იმის ნიშანია, რომ უდავოდ ნიქტური შემოქმედია და დადგება ფრო, როცა მისი ლექსების ნასაკიხადა „უცნობი პოეტის“ სტრუქტურები აღარ დაეცქირდება.

გენადი მარტველაშვილი

ამ ლამის პეტია სახელად – სეფა ვარების იქით, სარკმლების მიღმა პეტელისათუთ გაფრენილ დაბალს სული სატყერი ბადით დასდევდა

ამ ლამის პეტია სახელად დარდი ვჭვრეტ კულისებს და ნეტავი ვინ ვარ? და როგორც მზეზე, მომწვანო ყინვა მორეალებსისგან ერთბაშად დაფენი

ამ ლამის – როცა სამყაროს ეღებავ რძით მონაცხოვი თითრი ფიფქებით ვფიქრობ, რომ მალე აღარ ვიქნები სული სიბურთი დამეშობღვრება

ოცნება ზღვაზე ნატყრფალს ქარგავს მონყდება ქარი უდაბნოს ქონგურს და სხეულს წემსას – ნაღვლიან მონგურს დაწვდება, მთათქვის და გადაკარგავს

ტრიოლქტი

წყნარად იყავი და მარტუქ დილის ღიმილი. მებორცეებულს, საუკუნის მკვდარი გმირივით ნუ მოშეპყრობი, მოისხენი მენი ნიღაბი ცა ცნობიერი ცივი ღრუბლით გადაინმინდა ნუ გამეცქევი, მმწვნიერო, ბერნი მინიდან

ციკლოპის თვალი, მოფარავე ბუნების სეფა ალესილ დანით ქალიშვილის ბავს დასერდა და ჩაღრმავებულს ზემოვანში, თქლოს და უბინოს როგორც ლამურა, ქურუმების მედიატორი დაამშვიდებდა ნოფერ სისხლს, ცივი ამბოროთ

სისველედ რჩება თორთა ნისლი მზის პირნაბანი ღრუბლის ქულეზად გაიფანტა ღამის საბანი წყნარად იყავი და მარტუქ დილის ღიმილი ვით წყლის სარკეში არქელალი ობოლი კრავი დაფრენბი ასე, სიცოცხლისგან ტყვიანყარავი

•••

ალეროით გასცდა მარნუბებს გული მორჩილი სეფეა, ცა უნაპირი მისბოფე მამის დღე, უნაბა რომ გახმმა, სითორით დამწურებულე

ნაიქვა მზერა, მზით ნაზიარი, ეწვევა ღამე ცრემლების ფანტეა. იენისში გახმა ბებერი პანტავ – ჯადოქარივით თავახანი

ფერა – გაღწილ სიტყვის მდევარი ავტისტოს ზეატმა სულ გადარუჯა რა ეპართება ნეტა ალუქას? ყვავილს რად არ მლის?... დაუდევარი.

სიბურე მოდის დატვილ ტოტებს ქარი მიღწეავს. გამშარი გულით და გადღვლილი დღის თაიფულით სიბურე მოდის და მოაბოტებს

•••

სეხამ ყველაფერს დრო აქვს თავისი ეოცი, რომ მინც არ გაიღები ზამთარი მიდის და უმთავრესი ფერს შეიცვლიან ძველი ნიღბები.

სეხამ! არაფერის დამრწა ხალისი ასე რატომ ხარ გადარაზული? ზამთარი მიდის და უმთავრესი მე შენს სიმძაფრეს მხოლოდ გარს ვუვლი

სეხამ!! რად გინდა შორი ალეროი? ფუჭი სიტყვები, – სახე – მილიქველი. ზამთარი მიდის და უმთავრესი საშუროდ ვლერ გარაფიქმენი თვალელები დარწა დემილი ღამის

ს ა მ ბ რ ე თ ი ა მ ს ი ს
 ვ ა რ ლ ა შ ვ ი დ ი ს
 ა რ კ ი ვ ე უ ლ ი
 ბ ი ბ ლ ი თ თ ა კ ა

26020

ღამილი ჩემი სატრფოს ეღორსა სეზამ – ნუხელი გაგხსენი ღამის მერე კი მანძე გამომვლვია.

• • •

ჩემი სურვილი მიუწება დამდნარ ყინულზე და ნელა ქრება, ქარბუქი რბალად ატრიალებს ონავარ ფოფქებს სუვეელაფერი, მაც მენი ხულის ხახსოვარი, დამეკარგება, ვინ ჩივის ფიქრებს.

როგორ იცვლება სიხარული მონწენილობით, როგორ იცვლება ზამთრის ქარბუქი, ხმაშენყობით, იქცევა ქოროდ სუვეელაფერი, რაც მენს სახის მახსენებდა დამაჟინყდება და სინანული დარჩება მხოლოდ.

დავიკარგებით სივრცისეულ გამოსაღმებით, გადარქცევით ძველ მონღოლებად, დარჩება მხოლოდ სიყვარული, განანაშები, ამაოება და მოგონება.

• • •

მთელი შუალამე მსუბარებას ერთი რამ აკლდა, ეს სინაკულეუ ჩემს ოთახში გიფივით რბოდა, მერე სახეზე ნაოქები გამოქანდაკდა და ერთმანეთში აირია ცრემლი და ბოდეა.

ამ სამყაროში როგორ გინდა გქონდეს იმედი არ შეპყრებდე ღაღონებით მგელ დროებას ჩამოიღვენთა უბადრუკი ბუზრისპირეთი სიაკესთან დარწა ანფასი თუ ამაოება.

რალაცას ბქომდნენ, ბასსომდნენ იფემალ ბედზე ჩემს თავს ვუცქერი, ვერ ვივანით ჩვენ ერთმანეთი დრომ გაიარა, გამშავებით ჩაფლავა მზემ მზე და უღომბეულად შეიცვალა მთვარე მთვარეთი.

ჩემო ძვირფასო უძილობით რად გააღამალე რად დააკელი შენი თავი, მსიავა, ამ ღამის?

• • •

უსამი დაეკარგე გაღვნილი გრმნობის თამასა ყელზე მარწყფი, და სურვლი თქვენი ხილვისა

ყოი აგვისტო, ნეტავი რამ გააიღლისა და გააღიქცა დლე განფეუტილ სიმთა თამამად.

ყოი აგვისტო, და ილბალმაც ფრად გაპვისწრო თეთრ გუვეტიდან მზის სხივები ნეაფდენ ხერხე-მალს რა შემველება სიყვარულის დიდი მაგისტრო როცა ნინ თქვენი ნახა სახე მემომხვლება?

ქარმა ნაილი შემოგდამის ფოთოლოთ სიფითელ ქარი მღეროდა ძველ სიმღერებს ვერანდებიდან რომ მიფარხარ და მწყურხარ და შენატრება და რომ ვერაფერი მოფიფევი რაც ჩავიფიქრე.

შენმა თვალვებმა ძველებური ჟინით დამათვრეს „რა შავ ქვადა გინდა ეგ ნათურა, თუ არ ანათებს?“

• • •

ურცხევი აღწრით უტანება თვალვების სიტკბოს ნელონადების გადამრეკო თეთრი სიბერე სიქვაჯაცილი და უნიათო დღეთა სიბერე ბურნი წარსულის ნეტარებად მოქცევას ფიქრობს.

აილანძება უსახური თავფომბერება ანკი სიყრუე სიყვარულის ყურეს ჩაუფლის ხულის სიმზეზე გამებს აბამს როზუნბაუმი თითქოს აკონდეს აკორდები შავმა მერცხლებმა.

ოდენლაც იყო ამ ბავშვობით საესე პალიტრა ქორონიკონი, და უმანკო თვალთა ციციება პანანაფიებად დაიტირეს სული ლეკსება და მე მომინდა სინანულის ასე გარიამვა.

ო, გვედარებით, სიყვარულზე ნუ მეტყვიით რამეს თორენ ვერ ვუბლებ ვენებებისგან აესებულ ღამეს“

• • •

მოულოდნელად, გადაღლილი ერთფეროვნებით როიალდან ჩამოვარდა ჩია თოჯინა გარეთ კი ნეიშა ნეიშამ ღამე დაიმორჩილა, თუ ნეიშას ღამე დამორჩილდა სიამოვნებით.

მერთალი ხმარით, თითქოს მტკერი ჩამოიფერფლა და როიალის უნისონი აწყვა რხევებით თავსება ნეიშაში მონყენილი იფენენ ხეები და უბმო ტირილს თამამომდნენ გრძნეულ ნამფებთან.

დღეს მომინატრა მე სიკედლის თაედავინყება არ შეტინება, მოგონებამ ძილი ნამართვა და ნეიშამ ჩემში გადააქრო სიცილე წარმართთა და სული ჩემი უსინათლოდ გადააინება

ახლანან, ფრთხად დამწუხრებთ, ბედის მორჩილად
რჩილიდან ჩამოვარდა ჩა თოჯინა.

•••

შობადობებს ღამე სურვილს შენს თვალბნასს
გამეცება ბილიკს გათანჯული ღამის ჯალათი
ჟა თუ ფრესკათა მოფერება აღარ მელარსა
არ გამაღვიძო მოგონების მალეფარათი.

თუ ვერ გამოვე, არ ისურვი ჩემი ხსოვნისთვის
საკუთარ ნებით მოხვიდე და თვალნი დამიდეგე
ორკესტრო ფერებს, და ცრემლებად იქცა სოლისტი
კაენინაი მოლოდინის საზანდარიდე.

როცა მე მოვალ მზად იყავი გარდაცვლისათვის
რომ ჩვევად გექცეს მოლოდინი აჩრავიზის
რომ შემოიკრა მზრისათვებზე ფარდა ცის სარ-
ტელის
და შიატოვო, მარადისად, მიწის ქაობი.

ნუ დამწუხრებთ შრავალითგან მიკვალულისთვის
როცა მე მოვალ მზად იყავი სიყვარულისთვის.

•••

ამ დღეთა მიღმა ქარს ცხლება შიმველი სული
გრძნობები სიტყვებს მოწინათ ცუდი თამაში
და თილქოს შეიფე ნიგარების ფერთა გამაში
მე განვოცადე ფიასკო სრული.

გადაღლილ ზაფხულს გამოვტაცე სიზმარი კენტად
და ჩემად ველოდი თასებს შენი ენებით აესილებს
სწრაფი პასუხი ფეადრეერს მყისვე ამცირებს
სანთელიც უმალ ჩამოიდგენათ.

იცი? სიკვდილი ღამაშია, როცა უფნებლად
ჩაივლის სეფად, ეს ღამე რომ თურად ვათიე
მგრამ შენ, თავად შენი თავი, არ გამატყუებს
ამ გულის ამვეარ განადფურებს.

მადლობას ვნირავ, რადგან ვფიქრობ მაინც მელირისა
ენება, სიკვდილის სიყვარული მონატრებასა.

•••

ო, როგორ მსურდა, რომ შემეგრძნო თქვენი სურნელი
თქვენი ფერები დღეს იქნება ლურჯი და თეთრი
მოულოდნელი შედეგება და ღღეთა მკეეთარი
ფზრალიცება, მხოლოდ მზეა სულის მსურველი.

მზე ინაბება როცა გული გრძობას იოტებს
და გამოადგენს პერბარიუმს ცელკა ზრახვების

უცხო გაითან მზის სხივის ისე წყნარად ნიყვები
და თეთრი ფერი სიმშვიდისა გულის დაიოტებს.

მე ახლა ეფექტრობ უთქვენობა ისე მამივა
დროის მოსვლაზე – გადათვლილ დღეთა ჩამო-
ვლით
„ნუხედე ამბობდით, რომ რომიდან უკვე ჩამოდით
და ხომ არ იცით, პარიზამდე რა მანძილი? "

რატოს მერჩოვით? მწუხრის ღამეს ძლივს გადავურჩი
თქვენი ფერები დღეს იქნება თეთრი და ლურჯი.

•••

ფერები-ფერებით დაიბურნენ ქუთუთები
როგორც კარები, სიმძისგას გადატვირთულნი
და გაუტყის ფურეშია ჟუსარულეთი
ფიელ-ზიფლით, შიამიტურით.

ზავებს მავლის გარდაცვლილი შენი კიბლები
და მაკურს ბეფის, აბეთი რომ დეიარები
დამსისზრება ენებანი შენაკივლები
და სისხლიანი ნაირეფი.

ეუბრები ყვავებს, ჩემს ხანგაზმულ ცოურ მშობლებს
და შდრის სიციფე მარტოსული, ძველი სახალისი,
წუხვარ, რომ ანი ევლარავერს შედატობივებს
წუხვადამცხრალი სულის ცახცახი.

შენთვის ვაგროვებ ზინებებში ციურ ლაქვარებს
ჩემი სიკვდილი ნაადრევად რომ არ გამეღანდე.

•••

გულისთქმა
ქარმა და ნაევმა გარეკა
ქარმა და ნაევმა ნალეკა
ქარმა და
ფანტელმა დეკემბრის სიზმრებში არეკლა
იფუნალ დღეების რჩული არმადა.

შენდობა
გარეთ ცრის დეკემბრის ფანტელი
გარეთ ცრის დეკემბრის ფანტელი,
გარეთ ცრის
თუ მოველ, დამინთ შენდობას სანთელი
თუკო არ მოგწინედა ლოდინი გარენის

უდრება
ნისლები გაფანტა თვალბნმა
ნისლები გაფანტა თვალბნმა
ნისლები
მომწყინდა იანერის მზით დამწუხარება
მე უცრად დეკემბრის ფანტელით იყვსები.

რუსუდან ბერიძე

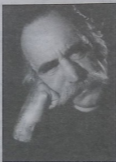
„მოძრაობა მსურდა“

მწერლების შემოქმედებამ, მათმა სამყარომ და ხალხის მიმართ დამოკიდებულებამ დიდი გავლენა მოახდინა ულიამ საროიანის პიროვნების ჩამოყალიბებაზე და მისმა მწერლობის სურველი გააღვიძა. მათი ნერის სტილი და მანერა სერაოზულ ზეგავლენას ახდენს ქაბუჯ ულიამზე და უძლიერებს მწერლობის ფინს გადაწყვეტილება მიღებულა, უნდა წეროს და ახალის მისთვის საკმაოდ კარგად ნაცნობი და განსაკუთრებული კუთხით შეცნობილი სამყარო.

„დიდხანს ეუფრობოდი, რომ მწერალი დღერთა, მაგრამ როდესაც ვი ვუ მოსასანი ნეკოთხე, მეხედა, რომ მწერალი ადამიანია. მომეწონა მისი მწერლური ხელება, რომელმაც ჩემში ნერის ფინს გააღვიძა. უგრძობნი, რომ ნერის შეფლებდა ის, როგორც მან შექმლა... სკოლის მიმლოთვესი ნაწიანდა და დე მოსასანის ნივსი. მარშოდვება არ გამაძინა მის შესახე. ანგელსურ ენაზე ნაკეთობი მოსასანის მოთხრობა „ზანზადაკი“ ჩემ სიციხელებში ეს იყო პირველი პირობა, რომელიც ნაწიგვილად ნეკოთხე რადგან კოხება ნერისაც გულისხმობს, კოხებათან ერთად მის ენერედი კოხეც და მომინდა, რააც ვერაფე. ეს სიროფე ის დედი იყურ, როდესაც ჩემი თავი ვიპოვე, გახადი მის, რაც ვარ... ერთი სიტყვის თქმა არ შემიძლია მთელი დღის განმავლობაში, თითქმისა ჩემ სულში სიმწიფეზე, თავმდალობამ და მოწონებებამ დაისახვერა. დადგარანდი, მაგრამ ამ დარბი იყო უფადესი სიხარულის სტივი. შემეშინდა. შესაძლოა შემსლება კოხეც, მაგრამ ვიციდი, საბოლოოდ ვედაღვირს ნათელი მიუფინებოდა“ — წერდა ულიამ საროიანი.

თითქმისი ნიღას სამეტიე მანქანის შექმნასთან ერთად პირველად ეცდებოდა უბრალოდ აღწეროს მის გარშემო არსებული სინამდვილე. „შემთვის ნერა არვის უთხოვია. უბრალოდ, ეცხოვრობდი აბჭედილად და მწერლობაზე უკეთესი ექრაფერი შევარჩიე. ბევრი ხელნაბი მოსასანზე, დიდა ხნის ფიქრის შემდეგ ვადაფრეხედი, ჩემთვის ყველზე შევაფერისი ნერა აქუნება-მეთქი, რადგანაც ვედაღვირ დიანარქნი მალევე მწერდებოდა. აქ ეს უარნაყო რამ იყო, რის შესახებაც შეიძლებოდა ვწერა. დანმშენებელი ვიყავი, რომ ეს სამეტი არც მომხერხებოდა და არც მომწინდებოდა.“ რაივე სრულეებით არ შემიძღარა. სან-ფრანსკოში ცხოვრებისას მან შეტიტ სეროზულობით მოკედა ხელი კოხებას და ნერის. საროიანი არამარტო აცნობიერებს ლიტერატურისაკენ მიდრეკილებას, არამედ გამოკვეთილად განსაზღვრავს მწერლისათვის უმნიშვნელოვანეს ამოცანებს.

თერაშეტი ნიღას საროიანი ნაშეშეკარი პქონად ფოსტა-ლიონად, მუშავდა სან ხოაკინის ვანახებასა და დერმანში. იგი ტოვებდა ფრანსის და სან-ფრანსკოში მიემზადებდა. პირველ-ხანებში, როგორც ბევრი მასაციო მატარა და სუსტი ადამიანი, საროიანიც თითქმის ჩაიკარგა და მიათქის ამ უხარმ-

ულიამ საროიანი

ხარმა ქალექმა, ულიამი ბევრს იბრძვის ცხოვრებისათვის — ხან საბელეფირო კანტორაში მუშაობს, ხანაც გამოყოფილად სპორტულ მაღახიასა და სანსკომში, მაგრამ რადგან ყოველ-ვე ეს მის მიმართულებას არ ნარშოდვებს, ნახევი ნელ-ნელა

შეტს ვერადა წერდება. ღარიბული და ნახევიადმეორი ცხოვრება უარყოფით გაუტენს არ ახდენს მის პიროვნებაზე და არ აპორტლებს მას. საროიანისთვის, მუდამ მოძრაობაში მყოფი ადამიანისთვის, რომელსაც დაკვირვების დიდი უნარი, იუმორი და ცხოვრების უსახ-ღერი სიყვარული მოსაძღვებოდა, უმნიშვნელოვანესი იყო მოძრაობა — გაფასება ნაწილიდან უნარი სიტუაცი-ში, რათა ახლებურად შეცვლიო ადამიანთა ბედი-ღალი, ხასიათები და ადამიანის ცხოვრების სტილის ეს სამყაროს აღმოჩენების ხანა იყო ეს არის გზა პირველის თვითგამორკვევის და თვით-დაქვედრებისა ცხოვრების დასაწყისში. სწორედ ამ დროიდან ირჩევს სამწერლო-ბო გზას მწერალი, რომელიც მიიხრავთს გულმართლად და მარტივად ახალის ნახაბი და განეცდილი. ვარშემო არსებუ-ლი ნაბის შეჩერებით ცდილობს ნრფელი გულთი ნარშოდვით ადამიანი, ვახან-ტიკოვს კეთილშობილად, მოყვასისადმი სიყვარული და ძიობა.

„აქრ კოხეც სიამნევილში, ფრენსიში კუთხოლობი ქოატური და ვაჯარნეზად. კუთხოლობი, რაც ეს ხელში მომხედებოდა. პიბლიოთეკაში ადვილორედი ასეთი მწერლები, რომელთა მიმართ ღრმა პატივისცემით გავიწინავდი. ესენი იყვნენ გი დე მოსასანი, ვეე ლორდერი და ქერი ლუის სი-სენი, მაგრამ პირველი ადამიანი, რომლის მიმართაც უფლებსი სიბოლო, სიხალევი და საკეთარ თავიან მსგავსება შევიგრძე-ნი, ვახლდათ უარჯ ბურნარდ შოუ. როგორც ადამიანი, რო-გორც პიროვნება, ბევრი მწერლის ზეგავლენის ქვეშ მოვიცე-დი. თორმეტი ნიღასი მომხმარებლის კოხებაც ეს ვახლდათ.

განორკილვად ეკუთხოლობი ვევედაფერს, ვერაშედე-ბას არ ვაქვედი არც მხატვრული მხარშობის ღირებულებას და არც მწერლის აღიარებას, ოღონდ მწერალი ყოფილი-ყო, ოღონდ ნიღას ამ რაიმი ნახედი ტესტესი ყოფილიყო. ვკუთხოლობა მურედა ანდერსონის, ერესტ ჰემინგუის, იბ-სენს, ოსკარ უაილდს. რუსი მწერლებიდან ჩუხოქმა, ანდრეევი-მა და გორკი გამიხტავს. კუთხოლობი ფრანალს „კოხიზა“ და ყველა ამ პატარა ფრანალს, რაც ხელში ჩამიყარებოდა ამ კოხეც ბუკინისტურ ვახეხურმა ნაწიანეებოდა. ეკუთხო-ლობი ვევედაფერს — ამბროზ ბონისა და ბრეტ შარტს. ეკუთხო-ლობი ნიღებს ფრანკულ, ესპანურ და გერმანულ ენებ-ზე. მათი ვერადობი კოხეცი ამ მარტივ მანზე ხასი, რომ ეს იყო ნიღანი შოლოდ იმიხორის, რომ მათი რადაც იყო ნათქვამი, თუნდაც ჩემთვის გაუგებარ ან უცნობ ენაზე ეს ყოველივე მიზიდავდა და მავადიკობდა. მიადღერი კოხეც განსაოარი იფის, აღსარების, მოახრობის, მუღის, ნახეტიდი ფერადიკობა და იმ ნიღის, რომელიც მოძილება ხელში აიღო, ჩაერთა გულში და განმარტობელი კუთხო-ლობა მალედატანებლად შეუფეც კოხება“.

ქოატური განსაძლების მოხედევადა მან ბევრი რამ ნიღებიდან და ცხოვრებისეული გამოყოფილებიდან შეიძინა.

ცოცხლად ეტებოდა სამყაროსა და ადამიანებს. ყოველდღეურებაში დამოუკიდებლად არცვლდა სიკეთესა და ბოროტებას, სიმართლესა და უსამართლობას, მშვენიერსა და საბედებს, კომიკურსა და მონათწინს. ყოველი გზა მოკლედ შეზღუდვებოდა, ყოველი ქმედება კი შეიკრებოდა მომართა მსურვეს, სულ რაღაც შორეულს. ვახში, მომართა მსურვესა და შევიტყინე ის, ურბელსდავე ვერ გავხვდებოდი ისეთი მწერალი, როგორიც დღეს ვარ. უკვე თვეებზე წლისა – ველისზედები მოგზაურობის ნაყოფი, ბევრი რამ გავხვდებოდა – დაბნეულობის, სინატოვის, სტილის, მიწის, სიმართლის, აზრის შესახებ და, რაც ყველაზე მთავარია, მესმოდა გაემარცხებოდა და დასასრულს მოიხსნა. საროიანს გასაოცარი ნიჭი გააჩნია ადრეობიდანვე ცხოვრების უძალოებით, რაც შეტყინადა სიტყვებისთვის დამახასიათებელი სენა. იგი სამყაროს თეთრქონილი მანქანით აღიქვამდა და თვალადავად გამოხატავდა აღტყინებას მის მიმართ. ერთადერთად ამბობდა ცხოვრებით იგი არ შეიკრებოდა. უღიათის მიერ არსებობის შემოკლებული ბანაღური ამბებს ვითხოვდით როგორც მოულოდნელ აღმოჩენას. მისთვის "სუნდებოდა რომ უდიდესი სიბრძნელია, მხოლოდ იგივე კი გასაოცარია" იგი გაკვირვებულა, რომ ყოველივე ადამიანის მიერ ჩვეულებრივად აღიქვამდა მისთვის კი ეს ყოველივე უდიდესი საოცრებაა. უღიათა დედამიწაზე არსებულ ყველა საოცრებათა შორის განსაკუთრებულად ადამიანს მიიჩნევს. უღიათს თუ სუფიზებს, ბუდიზმსა თუ უბედურს, ლამაზსა თუ შედარს, ლამაზსა თუ უღიოს, ახალგაზრდასა თუ მცოცხლს – მის შემოქმედებას უმნიშვნელოვანესი ადელი უჭირავს. მწერალი უღიათად ვახსენებ და მოკვირვებას ადამიანებს – ვითო "კარგია", რადგან ადამიანს ბუნებისგან სიკეთე, სიყვარული და კეთილშობილება აქვს მიწიდანვე. საროიანთან ადამიანი კარგია შიშამ, სანამ "ბუნებრივობას" დაკარგავდეს. საროიანის მიერ ვარწმუნო შემოქმედებით გზა ცხოვრებისეული ქმედებებისა და უმართლესი ქმედებისა. ესა ძეგლის გზა, რომელიც მწერალი უწყველად სიტყვის ძაღს აღიქვამდა. საროიანი ხასიათების შექმნის ასტატობა, რომელიც ცოცხალი, განუმოკრებელი ადამიანური ინდივიდუალიზმით, პლასტიკურობითა და დამაჯერებლობით გამოირჩევიდა. იგი ადამიანებისა და ცხოვრების მიმართ იშვიათი სიყვარულით გამსჭვალული უმართლესი მწერალია, რომელიც ციკლიზმის უსიკლოლოგია და ძველის ნაყოფიანობას გამოხატავდა ცდილობს. უღიათს ღრმად გაიაზრებს თითოეული ადამიანის მნიშვნელობას საზოგადოებასთან მიმართებით – მისიანად და იზოლორებულიად.

მწერალი კინთ შეუმკობელი უღიათი მჭარბის მკითხველს მოუთმობს რაღაც განსაკუთრებულ, ოღონდ თავიონ, საკუთარს. იგი განსებება და ბუნებრივად ვადამოცემს ცხოვრებისეული გამოცდილებას, რომელსაც დიდი დაკვირვების შედეგად მიაღწია. ყველაფრის მიმართ საკუთარი ხედვა და სინანული აქვს. "ყოველივეს ექცობოდი, ყოველივეს დროს უმართლობას ვერძობდა და სულ იმის შიშში ვიყავი, რომ ნურსთვის დრო არ მყოფოდა." შიშით და სისრულით შექმნილი ნოველები სრულქმნილი მხატვრული ნაწარმოებებია. მიზანშეწონილი შემოქმედებით უწარმოებს შესაბამისობას გამოცდას ნარმოადგენდა, რომელსაც შედეგად საროიანის მწერალი სტილის ინდივიდუალიზმით მოკვდა.

საროიანი ვაჟრბის ტრადიციული ნოველებითთვის ნიშანდობლივ თემებსა და ფორმებს. მისთვის არ არსებობს მნიშვნელოვანი და უმნიშვნელო, სრულყოფილი და არასრულყოფილი ფორმები. მისი აზრით, ცხოვრებაში ყველაზე

უმნიშვნელოვანი შემოქმედების ფსევდო ნაწილად უნდა გაიკეთეს მწერალი დაფარავად აღიქვამდეს, რომ არ არსებობს ისეთი ლიტერატურული კატეგორიები, როგორიცაა სიუჟეტი, კომპოზიცია, ხასიათი და სტილი. იგი გადამწყვეტს ისე წეროს, როგორც ველი კარნახობს და, ამასთან, უარყოფს შიშ და ველისათვის მისაღებ ნიშებებს, ნებსებს. უღიათს გულადიდა, თავისუფლად და ღრმად წერს და ექცევა პრინციპს "მართალია ის, ვინც გულწრფელია, სიმართლეს გულწრფელად განსწავნებს."

კრიტიკამ დიდი შეფასება მისცა მის დაუფარავად გულადილობით დამტრე კრებულს, რომელიც 1939 წელს გამოვიდა. ჰედეს ნინოვა არა ჩვეულებრივი მოთხრობების კრებულად, არამედ ახალგაზრდა ადამიანის ორიგინალით გამოჩენილი დღიური, რომლიდანაც უდიდესი გამოსჭვების ნიჭიერება ამავედროულად ეს არის თავისთვის ექსპერიმენტის პროზაში. ნიჭიერი ახალგაზრდა ვაჟი მიზანდასრულებული ქალადმე შექმნის ცოცხალი და გახრბობებული ცხოვარი, რომელსაც ვრძობს და განიცდის.

კრიტიკოსებს მტკნარულად ერთადერთვე აზრი ჰქონდათ საროიანის შემოქმედების მიმართ. ისინი მატყინებით აღნიშნავდნენ მის სტიტყურ არტისტობას, თავისებურ სერის მატყინას და ნიჭს, რომელთაც ის ცხოვრების "ნაშიერ ნერსიათებს" ქმნიდა.

"ცხოვრება რომ ბელოვებდა და არა ბელადტერია. ამისთვის, რომ გახედ ის, რაც ხარ, უდიდესი შრომა და წერება საჭიროა", — წერდა საროიანი. სწორედ დაუღალავად შრომით შექმნა სრულად განსვავებული შემოქმედებით სამყარო და მოძებდა. იგი განსაკუთრებული სიხადით და გულწრფელობით შექმნა საკეთარი თავზე ისე, როგორც ბევრ სხვაზე, თანაგრძობით ვადებდა როგორც საკეთარი, ისევე სხვათა ბედ-იზაღს და გამბედეობით სიცივის შარცვლის ძიებაში. საროიანი მწიფოვარად, მიზანშეწონილი და ქუჩისა. მას უყვარს საკეთარი თავი და ყოველთვის გულწრფელია.

ერთხელ საროიანს შეთხოვეს ჰქობისა, "როგორ შეგიძლიათ ერთდროულად წეროთ ამერიკა და ცოდის შესახებ." მან კი უპასუხა: "მწერალი ხომ ყველა ადამიანის მცავსად ანარქიზმა თავის სულიერ სამყაროში. მას დაუწყაყოფლებას ვრძობს აქვს ყველაზე და ველადრის მიმართ, მწერალი ხომ ადამიანის საუკეთესო მცავსარია და ამავედროულად ქმედარული მტერია. იგი ხალხთან ერთად არც სურინობს და არც აღფროვანებას გამოხატავს მათთან ერთად. ნამდვილი მწერალი მაგამოხა, რომელსაც ვერადერი შეიკრება."

მართლაც და გასაოცარი ამდენი რამის ერთად თავმოყრა, რადგან მისთვის წერა ცხოვრებისეული რეალობის გამოხატვის მარტივი და ხანტერესი საშუალება იყო. მას ნამდვირასაკუთრად შემოქმედების გზაზე ბევრი კარგი და ცუდი მწერლები, რომლებიც მისთვის ჩვეული და ყველადათვის მისაღები წერის მასკრით გადმოვიდა.

"შეუცადევი ცხოვრების დიდი გზა გაიაროთ ისე, რომ იცხოვროთ და ამ ვრძელ გზაზე თქვენ და თქვენ მცხურს არც ჭაჭი და არც სიკეთად არ შეეხებოდეთ. ყველაზე და ველადრების სიცივის მარცვალ ცხოვრება და მისი აღმოჩენის შედეგით სიღრმადი ყველაზე ნათელი ადგილის გამოაჩენა. სიცივის არ უნდა სიტყვიდეს, არ უნდა იმალდებოდეს. საკეთარი თავში აღზარდეთ და გაუფრთხილებით ყველაზე მნიშვნელოვან ადამიანურ თვისებებს, რომელიც სიყვდილიან მებრძობლება კი ძალდით. ყველდრის ცხოვრება ნათელი და სუფთა, რისი მელახად შეიქმნებოდა."

ლელა ოჩიაური

ქუთაისის ქალაქია!..

ლადო მესხიშვილის თეატრის ორი სპექტაკლისა და ბათი რეჟისორის შესახებ

ქუთაისის ლადო მესხიშვილის სახელობის სახელმწიფო თეატრში რეჟისორმა და თეატრის მმართველმა, გიორგი სიხარულიძემ შალვა დადიანის სახელებითწოდებული „გუმბინდელი“ დადგა.

„გუმბინდელი“ ქუთაისის თეატრში გიორგი სიხარულიძის მიერ დადგმული მეორე სპექტაკლია, „პამპაზის სამოთხის“ (რომლის ნახვის შესაძლებლობა თბილისელ მაყურებელსაც მიეცა) შემდეგ.

ბოლო ხანს თბილისსა თუ საქართველოს სხვა ქალაქებში მოქმედი თეატრები, რომლებსაც მალაჩინი რეჟერტორი თუ რომელიმე კონკრეტული სპექტაკლი იმის პარობას უქმნის, რომ შეუძლიათ „სხვაგვარ“ აჩვენონ და მაყურებლის მიზანდა შეძლონ, ასეც იქცევიან - თბილისსა და საქართველოს სხვა ქალაქებში გასტროლებს მართავენ და საზოგადოებაც, რომელიც ამ სპექტაკლებს თბილისში, ქუთაისში, ბათუმში, რუსთავეთ, ახალციხეში, სამანაბლოში თუ სხვაგან (იქ, სადაც თეატრალური ტრადიციები არსებობდა და კულაყია არსებობს ამ მათი განაზღვრება ხდება) ნახულობს, ამ ტრადიციების აღდგენის პროცესების მონაწილეა.

ჯერჯერობით, ერთადერთი, ასეთი გასტროლები არ იმართება სოხუმში (და ეცხინვალში), არადა, სპექტაკლი ნინო საღვთაძვალაშვილის მიქსაზე „პამპაზის სამოთხე“, რომელიც გიორგი სიხარულიძემ (მას მიერვე დაფუძნებული „ცვლილების თეატრის“ მონაწილეობით) ქუთაისის თეატრში შექმნა (და რომელიც თბილისშიც აჩვენეს), აღნაბით, პირველ რიგში, სწორედ სოხუმში, გაგრამი, ოპანჩოურსა თუ გუდუაფთაში უნდა ნახონ, რათა გაიგონ (ყველაფერს, რომ ითავი დაჯანჯეროს), რას ფიქრობენ ქართველები იმ მოვლენებზე, რაც აფხაზეთში ომის დროს განვითარდა, როგორ აფასებენ ამ ყველაფერს, რას განიცდიან და რას გრძობენ დღეს, იმ ტერიტორიებსა და დაწესებულებებს, რასაც წლებია ატარებენ არაშელოდ საკუთარი თავი, არამედ აფხაზეთის გასვლა, მათთან მიმართებაში იმ ნარაზულისა (იმამდელი თუ ომინდროსამდელი) და მომავლის გამო, რომელიც ერთია.

„პამპაზის სამოთხე“ ერთ-ერთ მნიშვნელოვან სპექტაკლად აღვიქვით თანამედროვე ქართულ თეატრში - ბევრი მიზეზით. პირველ რიგში, მოქალაქეობრივი პოზიციის გამო და იმის გამოც, რომ მხატვრული გადაწყვეტიდან გამომდინარე, ძალიან დიდი და მრავალფეროვანი ტრადიციების მქონე თეატრში, რომლის არაერთი ნარმატიული სპექტაკლისი მომსწრე ვართ და რომელიც ყოველთვის სიახლეებითა, ახალი მხატვრული ტენდენციებითა

დაწარმოებით იყო აღსანიშნავი, სადაც არაერთი საინტერესო მოვლენის პეონია ადგილი, სადაც ქართული თეატრის არაერთ ნაშევან რეჟისორს უზუმათა, კიდევ ერთი და ახალი დინება გამოჩნდა, როდესაც რეჟისორმა „პამპაზის სამოთხით“ ახალი თეატრალური ენათეტიკისა და სარეჟისორო სტილის დანერგვა ნარმატიული განახორციელა.

ამ სპექტაკლის ნახვა და ამაზე დაფიქრება აუცილებელია თუნდაც იმიტომ, რომ ის ხიდეები, რომლებიც ოდესღაც მოელ საქართველოსა და აფხაზეთის შორის წინაგრა და საქართველოს თავისი მინა მოგვლივა, აღდგეს და ყველამ, ვისაც ჯერ კიდევ ახსოვს (და ძალიან ბევრი ახსოვს), როგორ ცხოვრობდნენ ქართველები და აფხაზები (თუ აფხაზეთში მცხოვრებმა სხვა ერეკლეების ადამიანებმა) ერთად, როგორ უყვარდათ ერთმანეთი, როგორ მეგობრობდნენ, როგორ სწავლობდნენ ერთმანეთის გვერდით, როგორ პატივს სცემდნენ ერთმანეთს, მშვიდობიანი მომავლისკენ მიმართონ შურა.

ბოლო, როდესაც „გუმბინდელი?“ უნახე, „ეძებები“ გიორგი სიხარულიძის მისამართით, მისი შესაძლებლობებიდან და სწრაფებიდან, მოქალაქეობრივი პოზიციიდან, ხელნერის, ახალი სტილის, მხატვრული ზურბების სიახლეების გამოვლენიდან და კიდევ სხვა, არაერთ შედეგიდან (რასაც მან მიაღწია) გამომდინარე, კიდევ უფრო გამამაფრდა.

ამასვე, რომელიც სპექტაკლს საფუძვლად დაედო, ყველაფერი შეიძლება უწოდო, ბანალურის გარდა. მოქმედი იქნა საქართველოს ერთ-ერთ ქალაქში ხდება. აფხაზეთში იმის შემდეგ რამდენიმე წელია ვასული და ეს წლები ხანმოკლეული ქალბატონის, მასწავლებლის (მარია სამანაბლო), აფხაზეთის ომის დროს გარდაცვლილი შვილის საფლავს ეძებს. ეს მას ერთადერთი მიზანს წარმოადგენს, ესაა ერთადერთი, რაც მას ცხოვრებასთან აკავშირებს. სხვა არაფერი.

ეს ამბავი მუშაზარეია თავისი გულხადადობით, პარდაპარობითა და სიმართლით. „ვეფხვიანა და მოყმა“ ბაღადა, რომელიც სპექტაკლს რეჟერენად გახდეს და რომელსაც სასონარკვეთილებს გამს, მამინ, როდესაც დალუბულ შვალზე დარდს ეყვარ უმკლავდება, როდესაც აფხაზეთიდან შულის ცხვრების გადმოსაქრების იმდენი კარგება, წარმოქმნამს დედა და თავის ფარულ, იქნენ ქვეყნობრივ ზრახვებს ამხელს. საბოლოოდ იგი მაინც აღწევს მიზანს, რის შემდეგაც თვითონვე ხდება საკუთარი ბედის გამმკრველი.

„პამპაზის სამოთხე“ თანამედროვე (ისტორიული?) დრამაა, რომელსაც დიდი სიახლევე აქვს ცხოვრებასთან, რეალობასთან, მაგრამ მხატვრული გადაწყვეტისა და კონცეფციის მხრივ, ზუსტი მასამართობის მიუხედავად, რეჟისორი ამბის განზოგადებას ახდენს. რაც ხდება, ამავე დროს, არის მართლაც მნიშვნელოვანი სიმბოლური ხიდი, რომელიც შეიძლება ქართულ და აფხაზ საზოგადოებას (საზოგადოებას!!!) შორის გაიდოს, რათა ადამიანებმა ერთმანეთისკენ საიელი გზები იპოვონ და საბოლოოდ ადამიანედეს ქორეული დუმილი“.

მრავალი „პარდაპირი“ ნიშნისა თუ კონკრეტის მიუხედავად, აქ ყველაფერი განზოგადებულია, რადგან, როგორი კონკრეტულიც და დროის ისტორიული მონაკვეთი-

სა თუ ამა თუ ამ უშუალო მოვლენის ამსახველიც უნდა იყოს ის, სარეჟისორო გადაწყვეტა მლის დროსა თუ გეოგრაფიული განზომილებების საზღვრებს, ერთი, თუნდაც რამდენიმე ადამიანის ბედი, საერთო საიტყვლამდე, საერთო პრობლემამდე ზოგადდება, ერთი კონკრეტული ამბავი იმ ტრაგედიის მეტაფორად წარმოვსება, რაც ავხაზეთში მოხდა და საერთოდ, რაც ომში, ნგრევამ, სიმუღლელმა, ძალადობამ და სისასტიკემ შეიძლება მოუტანოს ადამიანებს. და იმის მეტაფორადაც, რაც მუნდობას, ღირსეულ საქციელს, და საბოლოოდ, კაცობრივობის მოსაძვებს. რის წინამძევ უკან იხებს ყველა და ყველაფერი შეიძლება დაინდობას მიეცეს, თუნდაც ის, რომ ვიღაცამ შეიღობა მოგიკლა და შენ შეგიღობია მის აპატორ. შენ შეგიღობია მუხლებზე დაეშობ დედის წინაშე, რომელსაც შენმა შეიღობა შეიღობა მოუკლა და მანაც გაპატორს, სანაცვლოდ კი მას, დიდი ხნის ღოდინის შემდეგ, კვლავ მოსაძვლელად მიაბარო შეიღობის საფლავი, რომელშიც აკვლელოდ და მითი მსხვერპლიც ერთად განისვენებენ.

გიორგი სიხარულიძე პოეტულიც ეპიზოდებიდანვე ქმნის დაძაბულობას, ტრაგიზმის, უსიხარულობისა და სულიერი სიმძიმის მეტად მძაფრ ატმოსფეროს. ჩაკეტვასაც დაეკარგა ცნის (მხატვარი — მოთა გლურჯიძე), ამბის დრამატიზმის (რომელიც სპექტაკლს ამოსაძვლ ნეტრილად ტყუელა) გამომხატველია. სცენა ძირითადად მათი ფერითაა შემოსილი, ძირითადად ბნელი ჩაფლული, სამყარო — დღესა ლქმითა და ამბის ტრაგიზმიდან გამომდინარი, ის, რაც სცენაზე ხდება, ავი სიზმარითაა, სიზმარითა, რომელიც გამოიხატავს; შენს თითქოს ამ სამყაროს ნაწილი ხდები, გამოვლადობის მეტარება გაინდობა და ამ სიზმავში, ამ მწელში (როგორც ზამთრის ღამეში) ჩაფლული, გაუდამბურებული და რაღაცნაირად დატარებულბული სამყარო ისეთივეა, როგორც ადამიანების სულელებში გამოვლადობის წყდიადი, რომლებიც, ერთ მხრივ, ძვრფისი დანაკარგის განცდიდან და, მეორე მხრივ, უსივარულიზმიდან გამომდინარე აუხაზეთს და ქართვლებიც.

ეს სამყარო დროდადრო ნათდება, რადგანაც გამოვლადობის მეტარების მოუხედავად, ცხოვრება მანაც გრძელდება, ვიღაცას მანაც უფარს ვიღაც, სხვაზე ზრუნავს და თანაფერობის სრულად უსამყარო სურვილი აცოცხლებს, სხვის მავთირად განიცდის ან სხვისი სიხარული უნარია.

ასილი ყველა ერთი წარსულიდან (არამარტო ერთი ქალაქიდან, ზღვისპირა ქალაქიდან, სადაც „კლავისი“ მავთი-

ლისა თუ ღორიხობის ხეები აღარ ყვეფის და არც ვიღაცის სახლებია მათ ქვეშ დარჩენილი) მოდიან, ყველას ოდესაც უყვარდა ერთმანეთი, ეს კავშირები ომში დაარღვია, რასაც სიმუღლელი და გაუცხოება, შურისძიების გამანადგურებელი სურვილი და შურისძიების აქტები მოჰყვა.

ამ ომში ბევრი ადამიანის ბედი გადაკვეთა და ბევრი, ვინც ერთმანეთთან იყო დაკავშირებული და ერთმანეთი უყვარდა, დაამორჩა. მათი გზები ჯერ კიდევ შორეულ წარსულში გადაიკვეთა და ახლა კვლავ იკვთებდა, ოღონდ სრულად საბრძანბრო მხარეს, ისინი შემთხვევითა თუ გამაზნულად კვლავ ხედვებთან ერთმანეთს, ერთმანეთისაკენ მიდიან, ელიან ამ შეხვედრას, რათა საბოლოოდ აღასრულონ მთავარი, რაც კი შეიძლება ადამიანებმა ერთმანეთის გაუკეთონ — აპატორ და ერთად, ერთ ენაზე, ხმაშენკობალი სიმღერით (საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ მუსიკალური მხარე „პაპაზოვის სამოთხის“ ერთ-ერთი მეტყველი და ორგანული ნაწილია — კომპოზიტორია გომარ სიხარულიძე, ამავე დროს, გამოცდებულბულია სანდრო სიხარულიძისა და სანდრო ოსტვაიმიელის კომპოზიციები) ამისკენ ყველას მოუწოდონ. მაგრამ, სანამ ეს მოხდება, მათ რთული და გრძელი გზა აქვთ გასვლელი და არც მათავარი, რისთვისაც ეს სპექტაკლი დაიდგა და ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ დაიდგას...

ალბათ ეს სპექტაკლი უნდა ნახოს ყველამ — ქართველმაც და ადგაზმაც, ნებისმიერმა ადამიანმა, ვინაც არ უნდა იმი და ვინც უნდა გააცნობიეროს, რა შეიძლება ყოველბული ამას მოჰყვება, მათია, ვის ცხოვრებაშიც ეს უკვე მოხდა და მათაც, ვინც, საბედნიეროდ, არ იცის, რას წინაშეს ეს, მაგრამ იმისთვის, რომ იცხოვროს და იცხოვროს სხვასთან ერთად, უნდა ისწავლო შენდობა, უნდა შეძლო პატარა, მათაც კი, ვინაც ეს სრულად წარმოუდგენლად მიამჩნიათ.

როდესაც „პაპაზოვის სამოთხის“ ვუყურებდი, მანსცენდებოდა პოლიონელი ეპისკოპოსის ლუდვიგ კომნესკის სიტყვები, რომლებიც ამ მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, განადგურებულ, დაზარეული და დიდი მსხვერპლის გამალები პოლიონელიდან გერმანელებს მიმართა: „აქვან გაპატორი. თქვენც გაპატორი ხყვან.“

არ მგავლდება ადამიანი, ვინც შეძლებს გიორგი სიხარულიძის სპექტაკლს გულმშვიდად, ცივი გონებით უყუროს (დარბაზში ალბათ არ რჩება ადამიანი, ვინც ცრემლს, თუნდაც მაღულად მანაც არ იწმენდდეს), არამარტო იმი-

გიორგი სიხარულიძე რეჟისორია

ტომ, რომ ის გაქვცევს ემოციურებს ტყვეობის (ეს არაა სენ-ტიმენტალობა) და, იქადაგს გამოშვინარე, რაც ხდება, რო-გორც უითარდება ისტორია (რაც ვეცლაზე მგრანსობიარე სიმებს არხებს) და როგორც ამას რეესორიან ვითად მსახობებში (მორცა სამამინოვლი, უნდა ძიძვი, გიორგი ზანგური, ითანე ხუციშვილი, ლელა ლომიძე, გელა ება-ნოიძე, დავით როინიშვილი, ესმა კოსკიერია, რომლებიც საინტერესო სახეებსა და ანსამბლს ქმნიან) გადმოაცე-მენ, არამედ იმიტომ, რომ მაყურებელიც სპექტაკლის პერსონალებთან (ქართველებსა და აფხაზებთან) ერთად კითარხის განიცდას. ეს კი, დამთიანბნებით ალბათ, ჩვენს ცხოვრებაში, და არახლოდ თეატრში, იშეიათია.

რაც შეეხება „გუმინდელს“, პიესისგან და ამ პიესის სხვა, სხვადასხვა რეესორის მიერ განხორციელებული დადგმებისგან განსხვავებით, სპექტაკლის აღქმის კუთხე მინიმალურად შეიცვალა. რეესორისა ბევრი რამ გადააკეთა, საკურსებო, აქციენტები გადაადგოდა, სათქმელი ახ-ლებურად გაიზარა მდგრა, მოუხდდავად ამისა, ეს მალეა დადიანის „გუმინდელი“, უზარალოდ, ახალ ელერადობა, ახალ სულმინიჭებულა.

თუ „გუმინდელი“ „გუმინდლებად“ დარეზოფინ, მაშინ დელს სპექტაკლის დადგმას აზრი არ ექნებოდა. მალეა დადიანის პიესა ამის ვეცლა შესაძლებლობას იძ-ლევა და დღევანდლობაც ილევა მასში ასახულ პრო-ბლემებზე ფიქრისა თუ განსჯის საშუალებას. გიორგი სი-ხარულიძემ ეს „სისი“ ზელიდან არ გაუშვა და „გუმინ-დელი“ „დღევანდლებად“ აქცია, მათი პრობლემები თა-ნამდროულ რეალობაში მოაქცია, თუმცა არც დროსა და არც გეოგრაფიულ საზღვრები არ დაკარგვებდა და გა-ნახოვდა - დროსა და სივრცეში. ამ სპექტაკლში დრო და სივრცე განყენილია. გიორგი სიხარულიძე სამყაროს მიკ-რომბრებს ქმნის, რომელიც სპექტაკლი ძლიერად აქ-ცენტრირებულია და აქტიურად დააბტორული სიმბო-ლოებითა და მეტაფორებით, ერთდროულად იმეუნად კონკრეტული და განზოგადებულია, პირობითა და მატე-ნალურად მიახლოებულია სინამდვილესთან და ასევე მატ-სიმალურად განყენებული, რომ ძელია ზღვარა გაველო ამ სი პრობოთა რეალობას შორის; ძელია, განსაზღვრო, საი რჩება ერთი და მთავრდება თუ იმეება მეორე. ვე-უდღერი ერთმანეთში გადახალხლოდა და ურთიერთგა-მომდინარეა. თვით მინიმუმებზე კი, არავითარეფროვად აღიქმება - არამარდაპირია, ხოლო ქვეყნებშიც - ზოგ-ჯერ ძალიან პირდაპირი ტექსტის, სათქმელის მოუხედა-ვი, ჩაფიქრებისა და განსჯის საფუძველს ქმნის.

ევა ხუციშვილი, ანზორ ხერხაძე, ვადა თყერშიძე, გიორგი დილევანი, ლეო ტაბატაძე, ნანა მისიძე, ანა კობრე-ნი, ირეკა სკაიაშვილი, მაგდა გერაძე, ლელა ლომიძე, აე-თიანდელ სანამერიძე, თინათინ ფავაბაძე, ვიკა მიქაე-ლი, ალექს ტორიჭაძე, გოჩა ნიკოლაძე, გოჩა ნემსინფერიძე, ზუიად სეანაძე, ნიკო ფანგავაძე, კობე რომაძე, ლევან შლავაშვილი - მსახობების შესანიშნავი, შეტრული ანსამ-ბლი, რომლის ნეყრებზე სიმბოლო-პერსონალებს, სხვადას-ხვა ხასიათის, თვისებების, ბუნის, მიზნების ადამიანებს ასახიერებენ, რომლებიც სიმბოლურ გარემოში მოქმედ-ებენ და ერთიან სამყაროს მრავალჯვარ სურათს სახავენ.

მათი მოძრაობა, პლასტიკა, ფესტები, მეტყველებების

მანერა მართონებლის მოძრაობასა და პლასტიკას ნა-ვაგს, ისინი თითქოს უზილავ ძაფებზე არიან ჩამოკლებუ-ლი, ისევე, როგორც ძაფებზეა „ჩამოკლებული“ მათი მი-ნაგანი თუ გარემომცველი სამყარო. მათ ცხოვრებას ვი-დეობის ნება ნამართლებს, ლახვარზე დადებულს, საიდა-ნიაც ცოტა ხნის წინათ გადმოვიდებ. ისინი ფიდას ვეცლა-ფერს, რაც აბადიათ - საკუთარ თავს, მინას, ქონებას, ყი-დიან საკუთარ სულს და ანთი საშუალო სიზნეღისკენ მი-აქანებენ ქვეყანას.

ამ სამყაროს ასახვებად რეესორი არავითარ მატეტრულ ხერხს იყენებს. იგი ქმნის სამყაროს, რომელიც პირობი-თისა და რეალობის ზღვარზე მერყობს და რამდენიმე დრამა, პლასტიკური მრისაგან შედგება. ასეთი გადავე-ცა თამაში გარკვეულად ბავთვიცურ, თავისებურ ფორ-მას მოითხოვს, ერთგვარად მანერულს, განუწყვეტელს, გროტესკულს, ზოგჯერ ფტორისტულს, თავისებურ პლას-ტიკაში გამოივლინოს, პირობითს, ჩეყელისგან ამცდარს და ახალ ნესად ქველთ. ესეც საჩეესოსო, მუდმივად ცვლადებიდ ხერხია. ერთი ფორმა მეორეს ახაცვლებს, მე-ორე მესამეს, გამოსახვის ერთ გზას მეორე ნაფიქრება, მუსიკა, სიმღერა, ინსტრუმენტული შესრულება, პლასტი-კა, ცეკვა, მოქმედების - ფესტის, მიმიკის, მოძრაობის — თავისთავად გამომსახველობას ურწყობს.

გიორგი სიხარულიძემ თავი მოუყარა კულტურლო-გიურ ფენებს, შექმნა რთულად კონსტრუირებული, მრავ-ალმნიანი სამყარო, რომლის ორგანიკას არავითარი ზედმეტ დეტალი არ არსეცს.

რაც ხდება, თითქოს ამბის გათამაშება, თითქოს გა-რედაც დამკვირვებლის თვლით, თითქოს მაყურებლის თვლის სიზღვიდან თუ დირიდან დანახული.

სენეზური სამყარო თავდაპირველად მინის დიდი ხე-ფის (მზატარეზი ითანე ხუციშვილი) ქვეშაა მოქცეული. შემდეგ, ეს გამქტიურეულ გუმბათი იწევა და ადამიანებზე გახსნილ სამყაროში გამოდიან. საზოგადოება - რომელ-მაც თავისუფლება თითქოს მოაიოცა, მაგრამ ვერ გახდა თავისუფალი, არა იმიტომ, რომ ვიღაცას - უცხოს - კვლავ მისი დამოქმედა, მოსყავდა, „მოთიასება“ სურს, არამედ იმიტომ, რომ ეს საზოგადოება თვითონ ვერ მიხვდა, რა არის, რას ნამინავს თავისუფლება, როგორ უნდა იტვიროს თავისუფალ სამშობლოში, როგორ უნდა იყოს თავისუფა-ლი.

ჩვენ ეხედავთ, თუ როგორ იყარება ეს ფასეულობები თუ უფასურდება, რადგან ადამიანებმა სახე დაკარგეს. თუმცა, შენაძლია, არაფერი მომხდარა ისეთი, რაც სხვა დედროს და სხვაგან არ მომხდარიყო, უბრალოდ, ცხოვრე-ბამ, როგორც ვეცლა ემოქმში, ახალი დინება დაიწყო.

ადამიანები ანერევენ ძეყელს, თითქოს თავისუფლებიან, მაგრამ არ იციან, რისი ამქება სურთ, არ იციან, საით ნავედ-ნენ, და უზილავი ტყეეობის ზღვართებს თავს ვერ აღწევენ.

ჩვენს თითქოს სპექტაკლის პერსონალებთან ერთად გამოვიდვართ არჩენა და მათთან ერთად უკან ებრუნ-დებით. როდესაც უცხო დავეყინის, ზემოდან დავეყ-რებს, როდესაც ჩვენს ქონებას ეპატრონება და ჩვენი დირ-სება მიაყვს, აღარ ვეყვიროს, რომ კვლავ უკან, უფრო მე-მევეყეთ, სადაც საკუთარი ფეხითა და ნებით შევად-ვართ, მომავალ, ოლონდ, რეალურ გათავისუფლებამდე.

სპექტაკლი ისევე მოაფრებდა, როგორც დაინყო, ხე-ფოდან გათავისუფლებული ადამიანები კვლავ ძველ გარემოს უბრუნდებოან. უან იდის, ეს წრე, რომელიც შეიკრა, მარალა ენახეთ თუ ავი ხსენარ იყო, ან იქნებ ისაა ხსენარ, რომ ტყვედ ვიყავით ან იქნებ ის, რომ ახლაც ტყვეები ვართ, ან პირქით, იმას, ეს წვეს თვალწინ გათამამდა, რეალობასთან კავშირი უკვე აღარ აქვს. იქნებ ეს ამბავი გუშინ, ოდესღაც მოხდა, ჩვენი მოკონებებისა და კომმარად მხოლოდ მათი გახსენება გვანუხებს.

უმოციების ტალღა, რომელიც სცენიდან დარბახს გადაეგება, ძლიერია და უფრო და უფრო ძლიერდება, მოქმედების განვითარებასა და მოვლენების ცვალებადობასთან ერთად. მისგან მომავალი მუხტები არა მხოლოდ თემიდან გამომდინარე, არამედ მხატვრული გადანიშნულების თავისთავადობიდან.

გიორგი სიხარულიძე თავისი ახალი სპექტაკლით იმის წინააღმდეგ ილაშქრებს, რაც მასთვის მიუღწეულია და დათავადი ენობა თუ იღუპებიით კი არ გვეკვებავს, პირდაპირ და ყოველგვარი მორიდების გარეშე გვეუბნება სიმართლეს ჩვენი საკუთარ თავზე, ხატვილზე, არასწორ ქმედებებზე მივითითებს, ოღონდ ამას აკეთებს არა პირდაპირი დეკლარირების, დოზუნების ფორმით, არამედ მხატვრულ ხერხებს, სამბოლკას, შეტაფორების მიმართავს: მოქმედებამი, ძირითად შრეში აქტიურად რთავს სხვა გამომსახველ შრეებს - ამიტველებს მუსიკას (კომპოზიტორი გომარ სიხარულიძე), როგორც სპექტაკლის ორგანულ ნაწილს. მუსიკალური ხაზი - მიღდარი, მრავალფეროვანი, ქმედობა და მიტველია. ნარმოადგენს ეთარების ემოციურ, "ინფორმაციულ" ნაწილს. მუსიკალური დრამატურგია მეტად მნიშვნელოვანი და დატვირთულია. თემების ნაწილი ცოცხლად, იქვე, სცენაზე სრულდება (მოქმედებამი ზუნდებო ჩართული) - აკორდების, ეოლინის, ვიტარის, დაბარტყამების (შემსრულებლები - ლუაა ლომიძე, კოტე რობაქიძე, ლევან მლაპაშვილი) თანხლებით. რეჟისორი გამომსახველობას ანიჭებს პლასტიკას - მოძრაობას თუ ცეკვებს (პლასტიკა - ვახანერ შარტაძე, ქორეოგრაფი - გიგა მიქაძე) და ამ ყოველივეს, მხატვრულ დატვირთვასთან ერთად, იდეური ხაზების გამოსაკვეთად პარმიოვად იყენებს.

ის, რაც სცენაზე ნარმოადგენილი, არც ერთი, კონკრეტული ეპოქის განსახიერება და არც ერთი კონკრეტული კუბის, არც ქალაქისა და არც სოფლის. მოქმედება

თითქოს არც დღისით ხდება და არც ღამით. ნახევრად-ჩანხველებულ სიერებში ადამიანი-ტოპებში, ადამიანი-სამბოლებში მოძრაობენ, რომლებიც თითქოს ტრადიციების, ჩვეული ნება-ჩვეულებების შემსრულებლები არიან, მაგრამ რადგან ისინი არ არიან გულწრფელი, აღარ არიან პიროვნებები და აღარაფერი ადევლებთ საკუთარი კეთილდღეობის გარდა, ყველაფერი ვაღბი, ხელოვნური და არაბუნებრივია. ისინი მნიშვნელოვნად შეიცვალნენ, ან იქნებ არც შეცვლილან, იქნებ ისეთივენი არიან, როგორც მე-19 საუკუნის საქართველოში იყვნენ, "გუშინდელნი"; იქნებ დღესაც ისეთივე წახანებულები ვართ, ნისლში განვლულები თუ მინის ხუფქვეშ მომწყვედელები, გარს აკვარიუმისით რომ შემოგვრტყვია და რომლის გამჭვარავლ კედლებს მიღმა ყველა გვებდაეს.

ჩვენ ვხედავთ ამ საზოგადოების სულიერ მდგომარეობას, მათ ინტერესებს, მათი ცხოვრების წესს, რაც ტრადიციულ ქვეულა, მაგრამ "გუშინდელნი?" რაკურას მიუხედავად და ჩვენი სინამდევლის ხატადქვევის ფონზე კი სასონარკულის წესს არ გვაძლავს, მიუხედავად იმისა, რომ გუშინდელი დღე-ანდღეობად ქვეულან და ჩვენ ჩვენი საკუთარი ხახე, ჩვენი საზოგადოების პორტრეტი, მართალია, ცოტა უფრორებულად, ამასთან, თითქოს მსუბუქად, ენობა.

მთავარია, რომ ამ დამოკიდებულებამი გიორგი სი-

სცენა სპექტაკლიდან „კომპოზიის სამიოხე“ მარია სამსინიელი (ღერე) და გიორგი ხანგული (აბაზი)

ხარულიძე გულწრფელია, რომ მას სამედიავლად უფერას ის ქველან, რომელსაც გვიჩვენებს და, ბევრისგან განსხვავებით, ცდლობს ჩვენი ავაობის საფუძველი ამოხსნას და ის, რაც გვეჩხის, სხვას კი არ ვადაბარალის, არამედ ჩაფიქრდეს, გაანაზღობს და ჩვენი მოვეცას იმანე დავიტირების საფუძება, რომ ვეცლაფერი, რაც ხდება - ეინც უნდა მოვადეს, უცხოელი - რუსი იქნება თუ ამერიკელი, იმაში, რაც ხდება, ჩვენ თვითონ ვართ დამნაშავე, იმაზეც, რომ "უცხი" თავს ყველაფრის უფლებას აძლევს, რადგანაც ჩვენ ვაფხვსენით ტოპკარი და იმის უფლებაც მივანიჭეთ, ფარულად თუ ამკარად, როგორც უნდოდა, ისე მოგვეცეოდა.

რაც შესაძლებელი (ზოგაც, დაუჯერებელი) იყო, ამ ეტაპზე, გიორგი სიხარულიძემ ბევრი რამ გააკეთა. როგორც ქუთაისში ამბობენ, მან თეატრს მფურელები დაუბრუნა, ეს, რა თქმა უნდა, გვედგან და ყოველთვის კარგია, მაგრამ საქართველოს მეორე დედაქალაქში — განსაკუთრებით, რადგან ქუთაისში რომ მფურეებელაა უფრო ერთი, თეატრში ნასულა მათთვის დღესასწაულია (რაც,

დღეს იმეათობადა. საგანგებოდ (საოცარად) გამონყოფილი, საგანგებოდ შერწყმული თაგულებით შეიარაღებული საზოგადოება (რომელიც დიდი ხნის გასარეზონანსებელ შენობასთან ამკარავ კონტრასტს ქნინდა), მიუხედავად იმისა, რომ სპექტაკლი, რომელსაც დავესწარი, სამარეშიერო აღარ იყო. რაც მთავარია, დარბაზი პროფესიონალებისაგან შემდგარი გვერნობდა, იმდენად ზუსტად ადსანებდა ის ყოველ სცენასა თუ სცენიდან წამოსულ საიქმელს, იმ შემადგენელ დეტალებსა თუ მატერულ მთლიანობას, რომელსაც „გუმინდელი“ წამოადგენს.

დღეს უკუთასის თეატრში შემოქმედებით პრობლემებს ადგილი არა აქვს. აქ მისი რეალიზების, გადამწყვეტის საშუალებების სერიოზული პრობლემაა. ამ არასწორად დარბაზს, ამ არასწორად დარბაზში მათხოების საგარეშო გეგმები შეკეთება, თეატრის ტექნიკური (განათმობისა თუ ხმის - რისთვისაც გასული საუკუნის 50-იანი წლების აპარატურას იყენებენ) აღდგენა სჭირდება, თუნდაც იმიტომ, რომ რეალურმა ჩანაფიქრის სრული ხორცშენახვა შეძლოს და თუ ამ აღმშენებლობის ტალღაზე (როდესაც მთელი ქუთაისის (გზებთან-შენობებთან-სკვერებთან-კომუნკაციებთან და ა.შ. აღორძინება-შენახვა-რესტავრირება მიდის) ვინმე - სახელმწიფო თუ კერძო პარტი, ან ორივე ერთად — თანხას გაიღებს, ქართული თეატრის უძველეს და უმშვენიერეს კერას მისცემს, კულტურის (რომლის შემოქმედებით აღორძინება დაწყებულია), შენობას, გარემოს, სივრცეს აღორძინებს - არც

თანამედროვენი და არც მომავალი თაობა, როგორც იტყვიან, არ დაუინტერესდება. ქუთაისი ღრისა, კარგი თეატრი შეიძლება.

P.S. თუმცა მხოლოდ ეს არაა კარგი და ახალი, რაც ქუთაისის თეატრი წდება. მას გიორგი სიხარულიცე სათავეს 2006 წლიდან ჩაუდგა და აღმოჩნდა, რომ მას, შემოქმედებით ნიჭთან ერთად, ორგანიზატორული ნიჭიც ჰქონია. მმართველის ნიჭილით, ამ მცირე ხნის განმავლობაში შეაძლებელი გახდა თეატრის მუზეუმის გახსნა და ქუთაისის თეატრის ისტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი, ასკიზების, აფიშებისა თუ მკვებების სახით, ფრინველად, მრავალწლიანი „ხუფტემ“ ყოფნის შემდეგ, გარეთ გამოუდგა.

თეატრში გაიხსნა მცირე სცენა, რომლის რეპერტუარში უკვე რამდენიმე საინტერესო სპექტაკლია. ამოქმედდა მშვენიერი ლიტერატორული კავშირი, რომლის კარგი ყველაფერსა ლია იქნება, მათთვის, ვისაც საღამოს მუდგრო და კულტურულ გარემოში გატარება სურს და არა მარტო მათთვის, ვინც სპექტაკლებს მივა. იქ მუხედვრები, საღამოები და ა.შ. გაიმართება და ნიგნის სიხარულიცე მოიყრის თავს.

P.P.S. აღბათ ბეგებს, ვინც ამ ახალგაზრდა კაცს იცნობს, არ უყვრის, რომ იგი არა მხოლოდ წარმატებული რეჟისორია, არამედ — წარმატებული მმართველიც. ბეგურისთვის ისიც საკმარისი იქნება, თუ ვიცევი, რომ გიორგი სიხარულიცე გომარ სიხარულიცის ვაჟია. თუმცა, ეს ისე.

გამომხატველობა

ნინო ვახარია

მაინც კი
ლაშავი პრის

ეს მე ვარ, სეროზე ბუხმეზორის ცოლი, კლავია ნიკანორიანა, კლარა, ვასილ მუხომბის ნიკელდამან-ლითი“ [ქვენი შერბობა“, 2008, N18, თარგმანი ამბრო ასგინდამი]. რა, თქვენც დაუფრთხი სოფლებების სტეპობასწილი, ფრისი და სულელი“ ამტ სოფელი... იყო, რატომ აღფრთოვანდა სეროზე რეიმი? იმიტომ რომ ღამისი ვარ, კვლევა და მონივრული და განა მარტო რეის სერო, სეროვია, კვლევა, ვინც მიღობს, ურც კოტაი მანიც და მონივრული, თავს უღვარ მანქნისსულ რეიმიან ყოფნა უნდა. სულდებიმ მე განა მუმილია ერთის ერთდობა? მხოლოდ ერთხელ გაუფრთხი. ერთხელ ნიკელდამან, ერთხელ მიწინეცტ მინს და ცაში გაეანაყარებ, მხოლოდ ერთხელ და მხოლოდ მინს, ვრაც გაუმართლებს და თვალს დაეადგამ და გან-ეს საკმარისი არ არის? ამა, კოთხი სეროვია. მტკიანესული ვახლდათ, მარტო მაინც დღესასწაული იყო ეს. რა თქმა უნდა, დღესასწაულზე ქუთაის თავის ტკივრული მოსდებს. ასეა. მარტომ ხომ იყო დღესასწაული? ზოდა მარტო... — ასე ფიქრობს სეროვია. ახალი სლადაც ვერა.

სარკვევ რომ ვარცხენებში? იმიტომ ვარ ავი და ბორტურის აღარ ვახსოვი, სმა რომ მუხატელებს, ძლიერა გრძობისაგან რომ დეამუნევი? ადტელებისაგან ანციობა და ცეკვაობა რომ ვანსაელებოვლის და ბოლის ბუნდსერება განკავდევრენ.

თქვენ განვიცდილი? რა, კეთილი ვუყოფდვარ და ცვა? რა მუშაა აქ კეთილი და ბორტო? ხომ არსებობს სხვა სიტყვებიც...

იმდელიანდისა არ იყოს, იმ ახალგაზრდა ნიკელდამან სულს რომ მიმატოვა, გამმორდავით ცოფის სადგურს, ვთი საშეუფოს ბორტოსისა... მანიც არ მივეცი, იქვე, ყრულებზემ მუთაკობხე განა ვაზრება? ღმერთო, ხატო, თქვენც ხომ იცით — სრულიად შემთხვევით. მარტამ ეს შემთხვევა თვალდებულო იყო... ვარსიკეხიდე და სულ სხვაგვარად დაიბნა, რეიმი ნამდვილი სახე იხილა, მანამდე რომ თვალს უხედავდა. იანა, პოი, როგორი იანანი აღიარა, რომ ურემოდ უხედავო იყო. ეს მე განკავდევნიე ამქვეანდევს ნეტარება და სხარული, ჩასკენად ასე მომტკნება და რაც საბოლოო ვუფრთხი. ძალიან მკაცრად დიასხე? რას ბრანდებთ: მან ვაიყო, მუცო, იგრინო... მართალია, კვლევაფერი დამთავრდა, მარტამ ეს ხომ იყო და სხვას არავფრს მნიშვნელობა არ აქვს.

...ვარ ავი და ბორტოც ...არც — კეთილირა მუშაა ან ერთი, ან მეორე? ხომ არსებობს სხვა სიტყვებიც?

ისიც მე ვარ, გრძელდენ მინდის ცოლი დაახ, მე მუხატეცენე რეის ქმარს ხე. ნაფორიც მოვაკვლევიც. ისიც სისინებთ ავი, ბორტო, მუხთალი, უნდო, ვარცხენელი, ორმარო და მოლდატე-ეს კიდევ რაა, რაც მე კრტოსისებმა მლანმანებს და მაციუნს-ვაფრთხი, რადგან უკვდავი ვარ , რადგან არც ავი ვარ და არც — კეთილი, უბრალოდ ასეთი ვარ და ცხოვრება მქვია. საცე გამარჯვების უბრაულს კავშირს ქვს, იქვე დამარცხებასაც განკავდევრენ, ცაში მონაკვრებს მოულადნულიდ მნაროდ დავინარტებს მონახესაცე პირმისა ვახარებს, იქვე ზეფვის მობრტელეც ვარ... ავი მუხატეხე თქვა იმ მადლიანმა.

მაინც კი ლაშავი პრის,
მაინც სიტურფიო ჰეჯავისა

ეკატინე სირაძე

ხელოვნის გზა

შრამგანტაპი
სუთმომედეგინი დრამიდან

პროლოგი

[სცენაზე ისფერი სინათლე. თეატრის დირექტორს აცვია ოქროფერი ტანსაცმელი, ახვრავს ოქროსფერზე წაწირომილის წვერზე დაშვრებული ცისფერი ფერის მწრწინავე ვარსკვლავი. მას ხელში ოქროს ფიხი უჭირავს. ის ფიხს ზემოთ, ცისკენ ასწვრებს და მყურებელს მიმართავს]:

უბი რ ადამიანს ხელოვნების დიადი სამეფო ფუჭი სიბმარი უკონია. ის კი, უფრო რეალურია, ვიდრე ეს მყარი დედამიანი და უფრო რეალური, ვიდრე ეს სკამი. [ხელს იშვრებს ვერ მყურებელს სკამისკენ, შუბლზე მავთურებისაკენ]

– ხელოვნების სამეფო ხომ, თქვენს წინადაც გულებში მკვიდრობს და ფიცხებს. და თქვენს ზეცნობიერში თვლეს. ეს მისი სხვიია, — კაცობრიობას რომ ამთლიანებს და ასხივოსნებს. [ოდნავ ვიწვინდება და დატკეპნილად გამოიქვამის] – ამბობენ, რომ თეატრი ცხოვრების სარკეა? მაგრამ თუ თეატრი, იმ ცხოვრების ასახვაა, რამდენად ადამიანის სული სულაც არ მონანილოვებს? რას იტყვი მაშინ? ვის სჭირდება ეს სარკე? ზენე, ვინც ვოცნებობთ მზეზე, ზღვაზე, ღრუბლებზე, ჭკეპი სული ხომ ეს დაუსაბამო, ლაქვარდოვანი ცაა მიზეზი ჩვენი სევდისა – უფაშო ცა. ადამიანი დედამიანზე იმიტომ დაიბადა, რომ ფრთები პტონდეს.

და რა თავში იხლს ყოველდღეობობას ამ ნურღმან, მანკიერი ცხოვრების ორიმტრიალს, რამიდრე ჩვენი სული არარადება.

რა არის ის თვისებები, რაც დანამედროვე მწერლის წარმატებას განაპირობებს? — უპირველეს ყოვლისა, სიამაღე, ატვტალიობის გრწმობა, აზროვნება.

ვალა ეს თვისება ამწვენებს ცაკლინ სირაძეს როგორც ესცესტე, დრამატურტს, პოეტს. იგი გახლავ იმიტო ლატერატორიადანი, რომელსაც ძალუნ მოედენათა ღრმა წედობა და მხატვრულ-დიალექტიკური ანალიზი. შეიძლება მტავრ იოტება, დღეაწადლ ქართულ ლატერატურაში ცაკლინ სირაძე მუედარბეღია, როგორც მტავრფიხოვრად შიანზროუნე მწერალი. მისი შორალისტურ-ფილოსოფიური თუ ზედატრისტული ცვაბი ვოკელთვის გამაორჩევა გადწყვეტის სიამაღითა და სიაბლის გრწმობით.

ამის დასტურია მისი ახალი პიესეც, რომელიც ხელოვნის ტრადიციის ცნობლ მოტეხს გაიაზრებს ახლებური ინტერპრეტაციით.

პიესა წიგნის სახით მიღე გამოება. ჩვენ შიარ ტაშიკად შემოიავაზებულ რამწვენში ფრადმენტს ერთი მიზანი აქვს — დეკონტრუსის მკოხოველა საზოგადოება, თეატრის მოვედარულება, რევისორება და გზა დეალუცის ამ შარალაც არაორდინალურ დრამას ქართული თეატრის სცენისაკენ.

ყოველი გმარი, ხელოვნება სული რომ შობებრა, მიზიდის თქვეს შორის მილოინობით გაპრადელებული და შენს [მიმართავს მავრებელს] საკეთარი ნებით თვალტზე რომ გატეს ხელები ვფარებული, გატკრებლთა და ცთომით სინდელში რომ დახტვიალობ, ის მოგაძლება და გზას გინათებს.

ადამიანი დედამიანაზე მაშინ ცოცხლებდა და სულიერდება,

როცა დედატებრზე ფიქრობს და ოცენობს.

და ზეცური ცის ნამს ცრემლს ღვრის.

[ისევ მყოვნდება დ ემზაკური გამომტყველებით]:

– და მაშინ რა გამოდის? მცდარია, რომ თეატრი ცხოვრების სარკეა?

[აქ ის დიდობს მყურებელს თვალში ჩაიდტარდეს]:

– მაშ რისი სარკეა?

– სარკეა ფრენის!!!

[ოქროს დირექტორი შიავიანებულ სახეს იღებს და ხელებს ადვარტებს ისე, თითქოს დრთები ჰქონდეს].

– მე მიწდა აფრონიფე ცამი!

სადაც გრწმობები არ არის შიავიარი და წარმმართველი

სადაც გონება, შილოდ გრწება ვერ ადვკანახებს

ჩვენი სულის სიღრმისეულ გზებს!

ფრენის პროცესის გამოსახვაა

აი, თეატრის უცნაური სარკე.

ეს სარკე ცას უწდა გამოსახვაც

– ცის შონაბაზი ადამიანში.

[ჭურჭლითა და მკაფიო ხმით]:

– როცა თეატრში მოესას ვუქვრებთ, როცა ჩვენი სულისმიერი ხელები ერთმანეთს გადატვტობა, სამყაროს გულისგულს ენედებით და მაშინ შინაგანი თვალე ქრტეს, თუ როგორ ვცვიენთ ცაში და ასე ემოვზაურობით

გადასაღწნი ნამდვილი სიცოცხლის დინებამი და ხელახლა ვიბადებთ დეთორის მონატრებად.

მომხედება პირველი

სწავათი II

[ხელოვნების წარმოსახვიო სამყაროში ვიშყოფებით. შორის მისნს ცამი ფსევადმული ტირილება, ტრტები კი დაბლა აქვს დახარული. ხელოვნების სასახლეში, წივილი ფარის დარბაზში ზის მწეანე ტახტზე მავაპოეტს ცმანველესის შიძს] ხატარი და მისი დედა-დედოფლი. დედოფალს მწეა

ნე ბუმბულებით განვობილი მგნობეჭად მოხსნილი, ასობებ-
როულად აჭრილი, სხვადასხვა ფერებით შეკრული კაბა აყ-
ვია. განსაკუთრებით მკვეთრად ხანის მწვანე პრეტყვილა ნა-
ძერი ფედიკალა ასავე მწვანე ფერის გაისის ხელთათმანება
აყვითა მკლავებამდე. დედოფალს გვერდით უხის ეშმა, გველის
სახაილი, მწვანე ტანსაცმელი.
მეფე ვერ გველის კონცის, შემდეგ ავხორცულად კისერში
კონცის დედოფალს და ამბობს:

— ჩემი საბრალე, უბედურო ძმა მოკვდა
ჩვენ ვნებუბარო, რომ ის მოკვდა
არ შეიძლება ხელეცილება წარმოიდგინო
როგორც თვითგვემა, როგორც ტანჯვა და ურჯა
ჩვენ საბრალე არსებობ, მხოლოდ იმის ძალა თუ
მოგვდებას

ნაბიჯ-ნაბიჯ მივსდით ცხოვრებას
ის, ხან გვაკინებს, ხან კი გვიანუბრებს
მაგრამ ჩვენ, — ძალი არ გვერჩის მას ევერჩით
ხელეცილება ხომ ცხოვრების დაა,
მისი მიმდევრებელი და ყურისმადებელი
რაც მე მაძლევებს (დააყურებს)
ემაწუელის დარდიჟა!
შეხადლია კი ეტლწრფელი იფის
დარდი, დარდი ასე ხანგრძლივი?
(შეშარავი ხმით)
— ჩვენ კი ვეკონჩინეთ.
მე — თანამედროვე ხელეცილების სახეფოს პოეტმა და

ცხოვრებამ — ეტრადიკემ
ცხოვრებამ, ანა წარმოსახვის ფუქმა ნაყოფმა,
ცხოვრებამ, შეულამაზებელმა და ნაღვმა.
ჟა ჩვენი დიდი სიყვარულის გვერდით დარდი
განელდა.

(წელა და შეშარავი ხმით)
— სხეფარული გეანთავისუფლებს სიყვარული აგეა-
მადლებს!

(მიახ-მეფე ხარხარით)
— სიყვარული, რომელიც უდარჯელად დაფრინავს
ვეთულიდან ყვავილზე!
(ახლა ის დედოფლის ხლებს ხელებში მოიწინდევს, ტუ-
ჩებით მოტანს და წელა კონცის. შემდეგ ხელს გაუშვებს. მი-
მარბავს დედოფალს)
— მარტო მე შემიბოლია შენი შეყვარება,
და დაავალასო, დაუფემოვნო შენი წიხილე, ტკბილი
სხეული

ვისაიამოვნო, ვასაიამოვნო.
შენც მოგხიბლო და მეც მოვიხიბლო,
მე განიძებ თავისუფლებას, მხარარულებას,
ამიტომაც შენ შენაქელი უზრუნველი სიცილი,
ხმახმალი სიცილი
და ახლა შენ შეგიძლია თავისუფალი ლაპარაკი.
ადრე კი, უადრე ჩემი ნახეფარძმა, შენი ქვარ

ცოცხალი იფო,
ვითომცდა სათნოება, ვითომცდა სიბრძნე, ვითომცდა
სინწინდე,
და მოზომილი ნაბიჯები.
აი, ეს ტვართად განვა და ასე არაბუნებრივად
დაჭიმული

ვათვლილი ნაბიჯებით დაბიჯებები გამომბეზული.
ლუკინში ნებეფრობა ხომ ცოფვად გეოფლებოდა?
(წიკაბის ქვემოდან ხელს მოუთათუნებს და ღოყას
მოუღერებს). უბნად გულიანი სიცილი აუფარდება):
ბიძა სატრონი

— ხა! ხა! ხა!
ქაბა ცოფვია სმა ცოფვია ხელსი ცოფვია!
დაბადება ცოფვია ცოფვია და ცოფვია!
სასაღღაღოში წოლა და კუბის სიცივის შეგვრძნება
აი, უმაღლესი ნებეფრობა და სათნოება.
(დეფოფალი კვალეფად გამლის და დაბეფავს შარასს. ეს
მას უბრალე კვალეფობისთვის სჭირდება. შარასს მწვანე
ფონზე დახატული მავად შურა).

დეფოფალი ევერდიკე:
— მეტად მანუბებს ემაწუელისის განმარტოება
ჩემი შეილი,
დათრქუნა მამაზე დარდმა
(მეფე-ბიძა, გავიზანებელი, მსწარად მობრუნდება. ამ-
კარად ვხედავთ მის დამცინავად დაღმძილ სახეს. მსახობმა
ეს ფრაზები ხაზგასმული ირინიულობით, ვალიზიანებული
ტონითა და სკანაფრი ცინიზმით უნდა წარმოთქვას):
— ხა! ხა! ხა!

მწუხარებზე, თავად რომ ირთივები,
მწუხარების მხარარულებით
რა არის უფრო საამო,
თუ არა მწუხარება, ღრმა მწუხარება,
რომლის სიღრმეში დევს
დამბალი ვამლი
სიამოვნებას.
(გულიანად იციინს შეშარავად, წელა, ხაზგასმულად
წარმოთქვამს):

— არც — ჩვენ — გავტ-ტობის!
მწუხარება ხომ სიმყარობაგან ვეაუცხოვებს
და განდიდებებს გვერდებს?
მამასადამე, ტკივილთან ერთად
ვაუცხოვებს რაღაცას ვგანედის...?!
ხა! ხა! ხა!
ეს მარტობობის სასიამოვნო განცდაა!
განდიდების ვრეოფვა...
ხა! ხა! ხა!
ერ-თა-დერ-თა-ბა!!!
(მავდ ავხორცულად იციინს, ხაზგვევა და ღოყის დედო-
ფალს).

სწავათი V

(განმეფელის ისევ თავის საყვარობა, ანუ ის პირს ალებს
და პეფელია უსასრულო რიგი მთელ სტენას ვადაყვით. სიე-
ნაზე იხფერი დომინარებს. მოსმანს მრგვალი და წაგრძელ-
ბული შემოსი ყალიბში ან სინათლის ნაკადში როგორ გამოისახ-
ება თოვლის სწრაფი შარანი. ეს მიკროსამყარო, ხელეფანის
შინაგანი საყვარობა).

განმეფელის მოწოლავოც:
— მე უბლა უფავარ ვხავასაყარზე
და რა სასტკიო მოსმანს აქედან ის ღმერთი,
ჩემი ცხოვრების მალმა რომ განდგა
თავებრუდამეფილი სიმაღლედან, რომ დამყურებს და
ასე მამწინებს,

ლაბირინთები

რადგან მას შეუძლია გააფორმოს ბოროტების დაშვება (შურშილია)

მამის სიკვდილი და ხელოვნების გაბერნება!
მას შეუძლია შემაძრწუნოს და შეუძლია ჩემი ენითაუქმელი ტანჯვის, გულგორილად,

მდეშარზედ ყურებად!
და მამრ, რა შემოდია ვიქვამ მის შექმნილ

სამყაროზე?

რომ ის უბრალოდ სათამაშო მრგვალი ბურთია?
ანდა მდეშარე და ცივი სიყვარულე?

თუ მბრწყინავი ნერტილი უსასრულო წვევიადში?
ამ წვევიადში ჩაბირული?

და რა ვარ მე?

სულღი? სხული?

იღუზია, რომ ვსუნთქავ? იღუზია, რომ ვაზროვნებ?

იღუზია, რომ ვცხოვრობ? იღუზია, რომ ვკოცნი?
[ხანგრძლივი პაუზა. ემანუელის დამახტულ, თითქმის შეშ-

ლულ სახზე, ყრუშუბო წამოსდის.]

რა მნიშვნელობა აქვს ჩემს სიცოცხლებს,
თუ არ არსებობს დიადი აზრი,

რისთვისაც ღირს ვივოცხლო,
თუ არსად შეინახავს ღმერთის დიადი მუხბიერება

ჩემს არსებობას?
თუ მე ვაგებრები, ვით ყველაფერი ამქვეყნიურში?

მამაცმემა თავი მოკლა, თუ ის მოკვლეს?
მაცრამ ეს კითხვაც კი ხანდახან უსარგებლოდ მოსიანს

უფრო მნიშვნელოვანი ხომ ეს უხმო ბუბუკაა
შესიკა ჩემში, გამოუთქმელ ცრულად რომ მოედინება

დაუსაბამო სევდა, სევდა რომ ადამიანი ვარ
და ამახ ხომ მამაჩემს სიკვდილი შემაგრინობინებს.

ეხლა ჩემი დიდი მტოქეა კომპიუტერი,
ეს ჩემი უსახო ალტერ ეგო?

ყველაფერს რომ შერთებს და ახე მაჩვენებს
მოფლიოს

ყველა ხაოცრებას
და ასე უწონადოდ დაევიწება ჩემს ფერბთქვეშ

სამყაროს საზრისი

რატომ გაქვრა მზე? ყვავილებზე? ფოთლებზე?

ქარაც ხომ სახაცილია, ის ღმუის,
მავრამ მას აღარ ახლავს პოეზიის ნელსურენილება

სამყარო დაცარიედა, რადგან აღარ არის
მხედველი თვალი მას რომ დაინახავს,

და შეიფასებს.
ვინ მოკლა იგი?

სურათი VI

[ყველაფერი უნდა მიგავინებებდეს, რომ ხელოვნების წარმოსახვითი სამყაროში ვარო. მოსიანს ცაში ფესვაგაშუღლი ტირიფები, რომელთაც ფოთლები მწუხარედ დაბლა დაეხრია. ყველაფერი ააღებულა. თითქმის მარადიულმა მზემ [ხელოვნების მუქი] თავისი ქალმოსილი ვარდისფერი მდეღა ეს ხეები.

მინდამ კომპიუტერი ამოხრდება. უკვე ემანუელის კაზინტიდან გაეფრებინა ამ სამეფოს. ემანუელი დაჭიშული ზის კომპიუტერთან, რაღაც ღილაკს დააჭერს თვის.)
ხმაყვლა ამბობს:

– მამის მისამართი –
მაცრამ რა უცნაური სათაურია...

საათის გასაღები? რაო? მწვანე ეშმაკო?
თითქოს ეს მამაჩემის ნაწერი არც იყოს.
[ხმაყვლა კოხტულობა]

– პატარა ბუზები... სიკვდილის ბუზები...
მწვანეა ქაფი... სიცივის ქაფი...

ეს ხომ ეშმაკია, მწვანე, მწვანე, მწვანე ხელებით,
გრძელი ფრჩხილებით.

არ დარბა მუქს სახლში – მუქს ნათისაფეფელში
სავანო, რომ არ გააადგილო.

სამრალი,

სამრალი,

სამრალი – მოღალატე ნათისაყვდელი
ეს არის, რაც გამწყვდეს, ეს არის,

რაც ბოროტად აქცევს მუქს უსასრულობას.
სულს არა აქვს სასწრაფო

სულს არა აქვს სასრული
ცის სიღრმე დაუსაზღვრავია

ეშმაკო მწვანე, მწვანე, მწვანე ხელებით
მზე შავია

ეს არის ბუზის დიდებულება
ეს არის ბუზის დიდებულება

ეს არის ბუზის დიდებულება
ენარეულის, ეს ხომ ზიამუნია – ჩემი ძმა,

არა, ჩემი ნახევარ-ძმა.

ჩემი ნახევარ-ძმა და სატანის მსახური
და მეც ვიბრძობი ამ სიმწვანის ქაფში

და აქა რომ ვსოფებს სიცივის რკალებს
მაცრამ ჩემს ნამუბას აქვს დასასრული

მაცრამ ჩემს ნამუბას აქვს დასასრული
მაცრამ ჩემს ნამუბას აქვს დასასრული

[პაუზა]

რადგან სიკვდილი სინათლით გასბივისნიებულ
სახლში დაშაბრუნებს...

[ემანუელი შემოიფიქვამა]

– ნანური ნყვება...!

(თითქოს კომპიუტერი მოიშალა, ისმის საზარელი ხმა...
ხმა კომპიუტერიდან სცენაზე გადაინაცვლებს. კომპიუტერი ხეწივანდ ტრება. მოსიანს სიკვდილის სასაზღუო სახე. აცვია შავი, ფრთხიანი მოსახამა. ის ხან ააღებულ ტირიფებში ცვლილი ხელში, თამაყნილი დაძრწის და სახეს ღმუჭავს, ისმის ხარხარი [ამ ხმაზე შეურყვანელ შიშის ზარი უნდა სცემდეს], ხან კი სერიოზულად იმჩრება. წნდება ყვავის იფუშალი და ამხრზენი ყრანტალი. ის მხარზე აჯდებს სიკვდილის სახეს. თანატოს ნაწმოქვამს ამ მოწოდებას)

– როგორ დაცენინდა და არარად ვიქცე,
არარად, – ამ უსახო და უაზრო დროებში.
მე ვარ სიკვლე – მე ხომ სიცოცხლის შემოქმედი ვარ,
მე ექვნი სინათლეს – რადგან, მე ხომ სიხნიელ ვარ.
მე ექვნი ცას – რადგან ზღუარს ვეღულე საგანთა

შორის.

მე ექვნი კოსმოსს – რადგან, მე რომ არ ვიყო,
არ იქნებოდა არაფერი.
რატომ ვაბერუნდა ეს დედამინა?
რატომ ვაბერუნდა ხელოვნების სამეფო?

იმიტომ, რომ უარმყევს.

იმიტომ, რომ უარმყევს.

მე - დიადი, და პირქუმი,
სახე სიყვდილისა.

და თქმე უარმყევს, ამ უარყოფით მე ქვედა შექცევს,
ქნდა ხომ ვეველაფერში მიშის სახით ვსუნთქე
სახლი - შიში, სამყარო - შიში, ცა - შიში,
ადამიანი - შიში, სიცოცხლე - შიში, ხე - შიში,
შიში, შიში და შიში,

ყველაფერში დაკარგა აზრი და სურნელი
და პაუზში მიშის საზარი სუნი ტრიალებს
შიში ყველაფერს უაზროდ,
და უნიონალოდ რომ დააფარდატებს.

(იგივე სცენა

სახვერად ნაბნელებული).

მიქვილება მღორა

სკარბო III

სცენა. შეიძლება ეკრანზე (უფრო სასურველია სარკეში)
ჩნდება აფროდიტე, რომელიც ორმადგება. თითქოს, თავის-
თავს ესაუბრება.

პირველ აფროდიტეს აცვია ზღვისფერი, ტალღისებური
კაბა, მკერდი ტანი აქვს, ტანზე ღამინად დაფენილი კაბა უფ-
რო ამკრან ხელს მის მაღალ მკერდს, ველზე უმრწინოებს
მარჯალიტის მძივი. მკორეს აცვია პრქვეალა მწენვე კაბა,
თავზე უღნაური ვარცხნილობა და ქულის ნიველად ბური
აფეხს. ეს უღნაური ქუდა რამდენიმე მესამე მუშაულით არის
დაფენილი, მისა ტანი შეუვრობია, მკერდი დანეულა, ავ-
ხორციობასა და საბურის კვალა ატყვია.

(აფროდიტე ზღვისფერი კაბით, მშობიარეის თავის ორგ-
ულს)

მე ველარა გცნობ, შენ ხომ სიღამაზის სიმზოლო იყავი
შენ მთიანგონებდი ადამიანებს მაღალ ზნეობას
და შენ ზეცად ასულ მშვენიერებას, ეხლა ჭაობში
ჩაგირგავს თავი.

მე ველარა გცნობ

შენ - ეინც ვახუნულს ალაზაზებდი,

შენ - ეორც ბალახებს ცერის ნაშით აცემომცემუდი,

შენ - ვინც ცის სიმაღლეს, აქ მინაზე ბუნებამი

აქსოვდი,

შენ - ვინც ხეებს უმარებოდი მიწის სიღრმეიდან

ამოტყანათ სიცოცხლის წენი

და მთაებრათ დედამიწისთვის სიცოცხლე

შენ ეხლა სიყვდილს მქადაგებ.

შენ დღეს მშვენიერებას უარყოფ!

შენ უარყოფ შენს სიღამაზეს!

შენ უარყოფ საკუთარ დიდებას!

შენ - იქვეი თავისუფლების მტრად!

შენ ეზბრევი ემანუელის?

და ვის?

დიდი პოეტის ვ ზის გამგრებლებელს!

უროდროს სამყაროს საზრისს დაეცემები

და ეხლა ეი იმ კაცის მონა ვახი,

ეინც სამყარო გააბერნა.

(მწვანეკაბიანი აფროდიტე თავის ორგულს ურცხვი სახით

და სწრაფა მიძრაობით უახლოვება, უხეშად მოვლევს და
განწყევტს მისვებს. ისმის, მანაზე როგორ ეცემა მარგალიტის
მძივები. პირველი აფროდიტე ტირის, მეორე კი დონრეს შემო-
ივებს და ურცხვა სახით აშობს რიბით)

- შენი დრო ნავიდა,

სიფლებეს ყველი გაუვრდა.

შენებდე შენს ბებულს, ამ აფუფებულ მკერდს,

რე სასაცილო ხარ, თითქოს საფუფარი

მიზელილი ცომი იყო.

ადამიანს უნდა ტყუობოდეს,

რომ ის ცივილიზაციის პირშობა

ტყუნიკამ უნდა დაგატყოს კვალი

და ეს ნიშნავს, უფრო მეტად ჩაექილი ბუნებას,

დაე, იზვიმის გულწრფელობამ და სიხამამემ

ვეყვი ეს მოზომილი ნაბიჯები, გათვლილი ვესტები,

(ხმახალა იფინის და მხიარულად):

- ეხლა ჩემი ღროა.

(სავა-დევო)

- კმარა მანქვა და გრეხვა

კმარა ზელოუნრობა,

კმარა ეს პრქველ-პრქველი ფრაზები.

დაე, ადამიანი იყოს ის, რაც არის,

ზელოვანი და ყველა.

აი, ეს არის სოლიდრობა!

არავითარი განსაკუთრებულობა, ყველანი

ერთნი ვართ!

(ორი აფროდიტე ერთმანეთს უახლოვება, ტურბში კოც-
ნის და თითქოს მტყუებდებიან. ისმის ხმაური, თითქოს სცე-
ნას რაღაც დაენარცხა. საპოლოდ სცენაზე ეხედავი მეორე
აფროდიტეს, გამომწვევი სახით და გაბიარებულის მზრით.)

ლევანტო და ეინი

ლვბ

გია ხოფერია

ბუტიბროდი - ნითელი და მწვანე

ოსებ იარღანაშვილის მოთხრობების გულანარმაღურად ფიქსაც. მათი არქარება, დრამატული შექმნითი წარამარა გამოცეული ხმა მანამ მღერდება და ძღერდება, ვიდრე შთახველს ნონანარობის დაკარგვინებდეს.

ეს მოთხრობები შთახველსთვის სამილიცაა და განარჩევი. ისინი ჩვენს ნაუკულობა სამყაროსს, ჩვენგან არცთუ იჩივლიან უმნიშვნელოდ მიჩნეულ პატარ-პატარა შეცხუნებებს, გამაფიქრებელ შუბით კითხულობენ და მათში აღმოჩენილ ჩვენს მოუხვედრელობებს ისე განაღვებენ თვალსამორცხელ შუენზე, რომ ეჭვიც არ გეგბარება, რა იოლად გაგხდარავით ამო თუ იმ მოთხრობის თანამყრონობაგი.

ოსებ იარღანაშვილს არ უფევარს სათავგადასავლო ამბავის მოყვლა. როგორც ჩანს, მისი შავი სამუშაო დიდხანს ფიცრია და „ზემოჩაღ“ დამონტაჟებულ ფილმიდან ისერი კადრს ამოჭრის ხოლმე, იმ ფილმის ეპიცენტრად რომ ითვლება. და რასან გრძობის ისარი ათამამია მორცხულად, დაუზოგავად ხრუნავს ფერი და შუქი ასე შეუშაბის ერთმანეთს, ამ კადრის კითხვისას თვალს სხვანგან არ გაეცეკვს, არც ვაერთო და განებრფდე, მხოლოდ უნდა დახარყო.

ოსებ იარღანაშვილი ვერ წერს ერთჯერადად სარეცენზო მოთხრობებს. მათ რამდენჯერაც ნაიკობა, იმდენჯერ ახალი განწყობით შემოიფის კონტების ობიექტებში შეგრანბნები. ვგულისხმობ მიღებულს შთახვედრეობებისა და ემოციების სხვადასხვა ხარისხის რეზონანსულობას და არა „სვალელებს“ რაიმე თავნატუნებსა და კროსკორდულსა საზოგადო ამხანასათვის.

გავისხვითო მოთხრობა „მწვანე... ნითელი...“ (შენი მწერლობა“, 2007 წ., 10). მხავესი ამბავი, რაც ამ მოთხრობაშია გადმოცემული შეიძლება სადმე ნავიკობავს ან ეინმეს მოყოლია ჩვენთვის, ტკივილიც ვეიგრანება, მაგრამ უმყოიათა მუხტი და აცრუნებუბად მომცენი ნუხილი, შემამარწუნებელი აგრკოლებით რომ დავუვლის მიღელ სხედლს, დასაბეღებელი მოთხრობისათვის იმდენად პარადსა სავტორება, ვერავინ შეუზარება.

პირად საუკურებაში, რასაკერძოდა, ვგულისხმობ ოსებს იარღანაშვილის ხედწერას, ერთი სტრეტიწივც რომ არ გაურანბს ვეგრდელ და ისე გრძობის აკვებულეო ტვარობის სამიშესა და სიძვრევისას, კოვლი სათვალ თავის კალამატში ზის და ზუსტად იმას ამბობს, რისთვისაცაა მოზობილი. ამ მოთხრობაში ბეგრის ნაუკუეთსად შეიხზული კადრია, მაგრამ ერთ-ერთშია ვარგა ხნით შემამარა თავისი ნამდვილობის გამო: თუცესმეტე ნლით თავისიანობის განმარებულეო ბეგრა იმ დროს ბრუნდება სოფელში, მძა რამ გარდაიცვალა და ვერ კიდევ დაუსაფლავებელი საყრდელეო ნახვს. პირველად დამე თავსი სავემეისდროირდელ ხის სახეში გათავის სიხბუნელეო ძილმეუკარებელმა. უშობიო ტკივილებით გულდასერილი სიგარეტს სიგარეტზე ეწევა დედაფურეზე დამრუნებულს ამორცხულეო სისხლი იმ სი-

მართლეს ათქმევენებს, მარადნაღმდელმა მშობლოურობის ამოცილებამ რომ იცის: ამ სახლის სიხბუნელეო ვეულაფერს ისე ოლად მივაგნებ, როგორც ტკივილს საკუთარ სხეულზე“.

საკუთარი სხეულია მისთვის ეზოც, სახლოც, დედაც, მამაც, მამა-მამიულეობიც, ყველაფერიც და ყველანი, საერთო სუნთქვისა და საერთო ძარღვის შეწინება. იგი თავის თავში დაბრუნდა, შეუცვლელი და გადუფვარებელი თუცესმეტე ნელი იყავა ციხეში, ერთსაკანში გამაკვტილი, სადაც „რეჩინახად არც სიცოცხლეს უშვებენ და არც სიკვდილს“. შეიძლება იქ, სხვის მამანზე, ორივე უგემური იყოს, საყვალეო და სიცოცხლევც, ხოლო შეწინა, შეწინა-წებმა, შეწინა მშობლოურ მინა-ნაღვზე ორივეს აქვს ფასი, ერთიც ღამაცა და მეორეც, სადაც მენი მიწის სუნს მწვევარითი რეზონაც, სადაც წინაბრების, დედისა და მამის საფლავებია, გვიოღება სიკვდილი და იმდენიანად კვდება.

რასაკერძოდა, არ დაევიწყებ ამ მოთხრობის ნითელი და მწვანის დაბეკოვითი განამარტება, რადგან სიხბუნელეობა სადაღელია ერთმანეთობა და მას თათქვის ნიახლოებით კონკრეტული სახელის დარწმუნესთანაც პირველყოფილი ნიღბი აკვდება, მაგრამ დაკვრეხებულ თვალს მანაც შეამჩნევს მათ ერთი მილიანობა, ერთმანეთის გარეშე არარსებობას, მარადაცადა ორივეს მედიფეურობას, როგორც აეტკორო მიანიშნებს. შეიძლება ეს იყოს სიკვდილ-სიკვდილი, ნოსტალგია და იმედე, რანცეცხტილი სიში და ვაღებების მძაგრი სურვილი, ვაღურარი სიშობა – ერთი გარდაცვლილი, მეორე ნადელიანი, დამწუხრებელი, მაგრამ ოჯახის ბურჯად დარწმენილი, ჩავლით წარსული, უფეური და ჩანადეა მსხავალი სახისადაც სამხეული და მისი საპირისპირად მდგარი დღევანდელია, ანწიკა. იქნებ ეს, იქნებ სხვა რამ, თუცეა მანაც ერთი მილიანობა, რომელიც რამდენადაც ერთ მლიანობას შეწინა, იმდენად შორს არაინ ვრთამხანისავან“.

მრავალი სათქრალეს გამჩენია „ნითელი... მწვანე...“. ამ მრავალთავან მანაც ამოტვიფრდება ძალზე დიდ ხელმესახება აზრს: მშობლოურობის სიღრმე და შეუდარებლობა. უცხოელს მუფოს არც სიკვდილი ვაბნება, არც სიცოცხლევც ვაბნის ვეფინოს. შერი, საშინაურობის თუნდაც მკრთალი ცეცხლი ვერჩენოს, მისი თბილი მანის სურნელთი საზრუნობდე და კვებდე, უტკივლესია ყოველეთისა. ამ მოთხრობამ კიდევ ერთხელ შეეხავა, თანაც ორიგინალური მოხაზულობითა და სიტყვაგამაფრებით, ეს უკვადეა შეკრენება“.

„ნითელი... მწვანე...“ არა მთასყოფი მოთხრობა, ვინმეს რომ მოუყვე და დაინტერესო, თუ მანაცდამინიჭ, იქნებ ნაუკობით, თვითონ თუ ვერ კითხულობს. მოყოლისას ნიღბიანად დაიკარება ამ ნაწარმოების მავტორი ვეელი, ვახუნდება თითოეული ამზავის ემოციური ძალევენება.

ახლანდ გამყოფია ოსებ იარღანაშვილის მოთხრობების ახალი ტრედიტი – „პუტტრბროდი“. მასში „ნითელი... მწვანე...“ ერთ-ერთი გამორჩეულია, თუცეა არანაკლები მხაბრული ლირიკულებისანია: „ცეკლენადეო მიღრებლობობა“, „ეპიზოდი ყვეალებით“, „თოვლის გრამაფონი“, „სათვალ“, „მზე და მარნეულეობი“, „სარკის პოლკონიო“, „პროლეს ბუხი მარკალიტის ზღვაში“, „პოტი, ბეჭდი და საფრთხივლი“, „პუტტრბროდი“ და სხვ.

ოსიბზე იარღანაშვილი ძალიან მგონობარე, ხილვადი ნერვული ადამიანებს გუბებდრებს. ისინი ვერ უძლებენ დიდი ხნით ჩუმად, გამაკეტებლად ყოფნას და ერთბაშად უფანტვების თავიანი მარტოობას, თავიანთ სიძარბულეს, დანაშაულზე ნაწარმებულად ნებდებიან შემოტეულ სტრესებს და ერთადერთი გამოსავლად თვითღიარებებსა და თვითგამოტევაში ხედავენ და ნაგროვები ტკივილების ამოთქმით გულსაც ამოიკრებენ. მწერებს არაფრის გამოკრება არ სჭირდებათ. არ ეძებს რაიმე ურეულსა და გონებაშიღირს. ხელისტულზე აქვს გადაბოლილი ადამიანური სამყარო, სადაც თურმე კიდევ ბევრი რამ ყოფილა ნახსკობი. მას თავშესაყრდად აქვს საქვ. ამ სამყაროდან ხეველას იმდენი წყურბო მოიპანს, ვინ გათვებს ცველის გაბატონებლობას, მათ თავსა და ბოლს.

ამ მოთხრობათა პერსონაჟები ავრებულენ ადამიანების მიერ თვითგანუგებებულ საქმეს = გაერკვნენ თავიანი თავი და გაერკვნენ ერთმანეთში. ამ თვალსაზრისით ძიებას შეიძლება ყოველთვის არ მოპოვდეს შედეგი, არ არსებობდეს ამითვის საკუთარი დრო, მაგრამ ჩასაფრება, ურთიერთგაგების შეცნობის „დაშვებები“ ერთ ნაბიჯად არ წყდება. მომს რომ არ ნაივდენი, ოსიბზე იარღანაშვილი ცდილობს, ზოგჯერ ფრთხლად, ზოგჯერ ამკარად, სარკით იყენებს ცოლია და ქმრის ურთიერთობებში მუდმივად თიქვინდ პრობლემებს. მათი ურთიერთობების ნარმოთბილი მთლიანობის აღდგომისა, თუნდაც მართლად მთლიანობას, მაგრამ თავიანთი მართლად ძველადმუსაღენე ნახეარ-ნახეარს, მუდამავე რომაა მოცული და შეძრული ეჭვის, ღალატის, დაუფასებლობის, უსყაყრულობის ავადმყოფური სიტუაციებით, რასაც ხშირად ანათანაბარ შესაძლებლობათა გამორკვევა კიდევ უფრო ამძარბებს და ორი ერთანობა, რომლებიც მანამდე ნახეარ-ნახეარი იყვნენ ინტებენ ბრძოლას განცალკევებისათვის. ამ პროცესს კაც უფრო განიცდის ოსიბზე იარღანაშვილს მოთხრობებში. იგი უფრო დათრეკულია და დასჯილი, რადგან სიყვარულის „შენახვა“ მან უფრო შეძლო. მისი გამოტრეკა, საბოლოოდ განმარტება მთიანთ კაცს უფრო გაუმტრდა. თურეც არც ქალსთვისაა ამაზე ფორი უფრო.

მწერლას საქმიანობა ხშირად ექიმისა ჩამოგავს ნანილოლორე. ექიმი ტკივილს აღმოაქვს და გაერკვნავს. მწერალი მხოლოდ აღმოაქვს და ამ აღმოჩენით ტკივილს უფრო აძლიერებს. ამას შემდეგ ჩვენ გვიჩნდება თავსატეხი, რომელს ეუქურნალოთ და რომელს არა. ოსიბზე იარღანაშვილი ამგვარი „მეთოდით“ აღჭურვილი მწერალია. იგი რამისე ვე არ აძრალებს ადამიანებს, არამედ რენდგენული განათებით აღწევს მათ სულერი ქრალბში და ფრტების სახით, რომლებზეც მესამინავედ აღიბტდება ჩვენს ნითული ნითული და მწვენე, გადმოაღაცებს თავის პირობით მოთხრობებს, რადგან ისინი უფრო რენდგენული ფორტების, კიდრე მოთხრობა, ნოველა თუ ტრედა.

როგორც მოგახსენებთ, ოსიბზე იარღანაშვილის მოთხრობების კრებულს „პუტტერნოდი“ პეკია. ასეთივე

სახელოდებისა ამ კრებულის ბოლო მოთხრობა. როგორც ჩანს, პუტტერნოდი ყველა მოთხრობაზე თანაბრად თუ არათანაბრად გადახანილდება და მათი სახელოდებისა სიპასპორტო“ სახელეზად რჩებთან. ანდენად, მწერალმა მისეულად დასახულ სამყაროს, მსახელოდ მიგნებულ ადამიანს, ჩვენს ნერტილოვინებს განასზღვრება მოუწანა. კარგია, რომ ვერ ეხებრებს მისი ჩანაფორტის სრულყოფილ გამლას, მაგრამ ტრანტბში პუტტერნოდის ძირითადი ორნამენტიანი შედგენილობა (ალბათ, ორნამენტიანი) გაილეჯებს, თურეც ის მანინ ერთი მოლიანობაა.

ოსიბზე იარღანაშვილი უმთავრესად ორ ადამიანს ახევიდრებს ერთმანეთს – ორ უცნობს, ცოლას და ქმარს, მამას და შვილს, ახალგაზრდას და მოზულს... მეს და მეს, ნითელსა და მწვენას, სითბოსა და სიცივისა... ყველგან ორს. ისინი ყოველთვის ცდილობენ ერთმანეთს ჩასახლებას ან ურჩვენიათ ცალ-ცალკე იყვნენ. ალბათ, ვერაეთარი ძალა ვერ დააკანტებს, სად უნდა იყვნენ ისინი, სად ურჩვენიათ და როგორ. შეიძლება არც ძქვებს, ხიზლია-ლასა ან კარაქს არ სურთ ჩახუტება თუ შეჩვენება პურთან, მაგრამ მათ სურვილებს ჩვენ არ უნებთ ანგარობს. რაც მთავარია, მათი დაწვრთვებით სიამოვნების ნამდვილად ეღებულობს. ხოლო ამ წუთისყოფლებს ის ერეც პურია, ძნელი გასარკვევია, როგორ ფეხზე შეეყვება მას ერეც ძებია, ხიზლია-ლასა თუ კარაქი, და, ვინ ირის, კიდევ ვინ.

ოსიბზე იარღანაშვილის მოთხრობებზე ბევრის თქმა შეიძლება. ისინი კარგა ხანს გაძლებენ, როგორც ცოცხალი არსებანი. ცოცხლები მწერლის საოცარი თვალისა და ენობრე-სტალიის სითამბის წყალობით, დასამახსოვრებელი პერსონაჟებით, რომლებიც მუდმივ ძებებაში არიან, პორგავენ, ნერეყოლებენ, ხშირად სვამენ, სიგარეტს გახუმრებით ენევიან, თავსაც იკლავენ, ეერ უღებენ „პრანომალურობას“, სხვაზე მეტის გატება და შეცნობა რომ შეუძლები. მათი აზროვნება მხოლოდ არაორდინარეულია: „რა ბედნიერებია – ხელად ახარ ვიქნები“, ამბობს ერთი... გაივლის დრო, მე აღარ ვიქნები... ურთხლად გადახედავთ თქვენს ნარულს და მე ისე ნამანყებებით, როგორც ძველ ნივთებში შემთხვევით ნაბოენ ბავუბობს-დროინდელ სათამბოს. ასეთი შენახული ვიქნები, როგორც შესსტრებაში მომსაროელი. გატკივინებთ და ალბათ რაიმეს გაიხსენებთ – მთარულს ან სედიას“, – აგრძელებს მეორე. და ამა დიდხანს გრძობებას ნათი და არა მხოლოდ მათი მონოლოგები, რომლებიც ხშირად იბადებიან ხოლმე, როცა მარტოა ადამიანი, როცა ფორტობს, როცა სედად შემოურნება, როცა იბნევა ან მარცხდება საკუთარი თავის ამონერვისას ან როცა ვერ ამჩნევს მას, როგორცია ირისი.

ოსიბზე იარღანაშვილის სახით თანამედროედ ქართულ მწერლობას კიდევ ერთი ღონიერი სტყვის მცვებიყენ შეენატბა. მისი მოთხრობები ათულ ნელზე მეტია ინერტება მათ შესახებ თითქმის არაფერი თქმულია. არც ამ პატარა ნერულს აქვს განასაკუთრებელი მისია, მაგრამ სანთლ-საქმეველი თავის გზას ნამდვილად გაიგნებს.

როსტომ ჩხეიძე

ტირასაზე ელსინორისა

ცოცხა სხეავარად ანუბილიყო კიდევ ერთი ძმის მე-
დი ყოფი რეალობაში, მხატვრულ სინამდვილეში კი
სხეავარად წარმოისახებოდა.

— ტყვედ ჩავარდნილიყო გერმანია-რუსეთის ომში...
და აქ წყვებოდა მისი ბიოგრაფია ოჯახისათვის, ავ-
სტრიის ფრონტზე რომ იბრძოდა, ეს კი იტოვებენ, იქედან
უკვე უკზოუვლოდ დაკარგულად მიიჩნევენ, თუმც
უცნაური ხმები აღწევდა, როგორც ასეთ დროს ხშირად
ხდება ზოლმე: ეგვიპტეში მოხვედრილაო. ალფრედიკაო.
ამჟამადაც იქ იმყოფება და ოცნებობს სამშობლოში დაბ-
რუნებაზეო. ან ეგვიპტეში რა უნდოდა, ან ალფრედი, რაღა
აფრეკა მიერნია ადგილსამყოფელად, რა სამსენ მოკიდე-
ბოდა ან რატომ ვერა და ვერ ეტონებინა ოჯახისათვის
თავის ყოფი, იდუმალი ხმები არაღერს იტყობინებოდა.
არადა, ვერ არ ჩაკეტოილყო სახვედრები — 25 თებერ-
ვლის მახლობელ ხანებშიც, თორემ დამოუკიდებლობის
ეფემერისას ამოხსვლავ ძალიან გაააფვილებულიყო,
არამცთუ მიწერ-მიწერა...

რომანოს სიუჟეტში დაბარუნებდა ძმისწული, რასაც ყო-
ფი რეალობაში ვერ ედარსა, მხატვრული სინამდვილე
აღსრულებდა ოცნებას, და ეს არა მხოლოდ იმიტომ, რომ
ძმისწულს ენანებოდა მის დაბრუნებამდე გამჭრალი ძია პაპა-
ლა, გარკვეულ მხატვრულ ფუნქციასაც დააკისრებდა და
ჩაუტურებელი რომანის მთავარ გმირადაც იგულისხმებდა.
ტყვედ ჩავარდნილიყო...

— მერე ეგვიპტეში მოხვედრილიყო, მერე ალფრედი,
საქმე აწყო, ნელიმ გაბრუნებულიყო, მაგრამ იქ მანვე ვერ
დაფუძნებულიყო, სამშობლოს სვედის ადურია ხელი,
სხეები რომ გაბრუნდენ, ის მაშინ დაბრუნებულიყო, მერე
აღარც აქ უნდოდა, აღარც იქით ენეოდა გულად, შრომაც
მოებრუნებოდა, ეხარებოდა, ნელი სწყვებოდა, გული
მოიფიოდა, უფროსი ზნა რა არ ასვენებდა და ევლარც
გაცივო, რა წაღეს მისცემოდა, თუ მუშაობასაც არ დაძა-
ბებდნენ.

ერთბამად მოიხაზება კოლორიტული ხასიათის კონ-
ტურები და მკიახველი ისედაც დიამანტად, თუ არ გა-
დაკვეთებოდა ეს პერსონაჟი სხვა რომანშიც.

რომელიც ერთის ბედს გააყულოდა მწერალი.

რომელიც ერთის გაბრუნვით შემოქაოცილიყო რომანის
ქარგა.

თუმც ვერ მარც იმედოვნებდა... ასე დაუტყრალა-
დაც ვერა, სიჭაბუკიას რომ სჩვეოდა, ლიტერატურული
გზის დასაწყისში ნოველებისათვის მოეკიდა ხელი, მაგ-
რამ უკვე იყოდა, მისი გამოსახატა რომ იქნებოდა XX სა-
უკუნე რომანების ციკლით და მერე სულაც 48 მუკაურ ნი-
შუმის იგარაუდებდა, „ტინას ხელი“ რომ გაუშარბლებდა.

48-ს თანდათან 24-მდე შეკვეცდა ოცნება. აბა, ოცენ-
ბაც კა...

მერე ლამის 12-ც ეკმარა.
კაცმა რომ თქვას, ურავო არც 12 რომანი იქნებოდა.
პერსონაჟად გარდასახული ძია პაპოლას ბედისწერა
ძალეზად უფორიაქებდა გონებას.
ისევე, როგორც პერსონაჟად გარდასახული ძია დი-
მიტრისა.

„ბორიაყი“ სხვა სახელები ვრცელი, ერთსაც, მეორე-
საც, და ეს იმიტომ, ხასიათები კი მათი იყო, პროტოტიპია
ამკარა მსგავსი, მაგრამ ზედი დიმიტრისაც სხეავარად
უნდა დატარებულბულიყო, ეთარე ყოფი რეალობაში მოს-
ნეოდა.

მხატვრული ფუნქცია ცვლიდა მის რეალურ ბიოგრა-
ფიასაც, 24-ის მხვერბლად კი აღარ ჩატოვებდა, არამედ
37-ის რეპრეზენტის ზეარკად აქცევდა მასაც.

და ბარემ ერთიანად აქროდა სახელებს, სრულიად
აღარ დამთხვევდა ყოფილობას და მხატვრულობას.

ყოფილობაში ასე გახლდათ:
ბიძები — გიორგი, ბაგრატ, ერმალოზი.
ძმისწულები — რევაზი, პაპოლა, დიმიტრი.
მხატვრული სინამდვილე ასე შეუნაცვლებდათ სახე-
ლებს:

ბიძები — დავითი, კახაბერი, დიმიტრი.
ძმისწულები — როსტომი, გიორგი, ბაქარი.
ყურადღებას მიაქცევდით:
ყოფილობაში სულ უმცროსი დიმიტრია, ყოფილი
გუარდულია და უფრო მოთქვადე და მოცუკვადე.

პაპოლა — შუათანა.

რომანში გადაადგილდებოდნენ — აქ შუათანა გიორ-
გია და არა ბაქარი. ნეტა მხატვრული ლოკია კარნახობ-
და ასე? „ბორიაყი“ კი არაფიკარა მნიშვნელობა არ გააჩ-
ნია, ამ ორთავან უფროსი რომელი იქნებოდა, მაგრამ
რადგანაც იმთავითვე განზრახულიყო მათი გადასვლა
სხვა რომანებშიც, იქ უკვე მთავარ გმირებად, ზოგადი
ქრონოლოგიისა თუ სხვა გარემოებათა მიხედვით ეს გა-
დანაცვლება ეუჯობინებინა მწერალს.

განზრახულთავან მხოლოდ ერთი რომანი გვაქვს
ხელთ: „ცხრაწყარ“.

მეორეც რომ შექმნილიყო, გადანაცვლების მოტივსაც
ჩაებდებოდა.

„ცხრაწყარს“ ზედვე ვერ მოაყოლა, გადაავიდა და...
სხვა რომანები ნამოცილა ამასობაში.

ნაბების პირველმოსახლას სახელი რწდებოდა ისევე
სიუჟეტში, ორი ყმის ანაბარა მოსულის, იმთავან სოფელი
რომ ნარმოვდა, ამასმა გვარმა კი ვერ იხივია და ვერა, ვე-
რადავერ გამარჯვდა, ხან რას შეეწინაო და ხან რას, ხან
ვის და ხან ვის.

— ექვმი ვაფიკაცი ერთად არც კი მოგროვია, მოვ-
როვდა როგორც იყო, მეგროვდა კვლავაც შესწინაავდა...

აგინშომასწავლად გაისმის ეს ფრაზა.

ისედაც სახედოსწერო მიუღწევებს შეგვრძნებით გა-
თანგულ თუ დამტბულ გარემოში შემზარავად გაიულ-
ყებს ეს სიტყვები: ერთად შეწინაო.

ისევე, როგორც დიმიტრი იტრინელის ნათქვამის —

„შენ კატორღა არ გინახავს“ — მასხვად უფროსი ძმის მხარე ამბობენ.

— ჰო არა გჯონია, თავი დააღწიე?
— მოჩვენებითა გარეთ ყოფნა, მოჩვენებითა ვითომდა თავისუფლად მოქალაქედ ცხოვრება მშობლიურ მიწაზე, ციმბირის უნივერსიტეტის ნაცვლად, მოჩვენებითა, რადგანაც ერთმანეთად დახამდგურებულა უკუნეთი აქაც და იქაც და, სინამდვილეს თვალს თუ გაუწარმებ, უფრო მცირე კატორღადან უფრო დიდ კატორღაში ამოვიკცია თავი, ციმბირიდან ნატბისს რომ დაბრუნებებარ, ეგაა და ემ.

უკუნეთი მსხვერპლს მოითხოვს, უამისოდ ვერ გადურჩება.

და ერთად შესანიშნავი გამხდარა იტრიელთა ოჯახიც, რუკავს, შოი რა უღმერთოდ რუკავს საბუღისწერო ხაზი კვეთამთივ და იტრიელთა თავსეც, რაკალა მათი ბედნიერების ბუფონებისა გადაჯაჭვია.

აგერ კიდევ გამოჩნდება სადამსჯელო რაზმი, მომორებით ღვაგუნებანი, ალყას დაარტყამენ და შეუთვლანია; დაგვინდითო. დავითი ღრმა სარდაფში ჩაიკვანს ბავშვებსა და ქალებს, ფაჯკაცებს კი უზრძანებს: მოწყვეთო, — და კომპაში შევლენ.

— იქ, ძველი მოსახლენი რომ არ იყვნენ იტრიელები, არც ცოცხე ჰქონდნენ, სასახლე რომ ააგეს, ცალკე მხარედა ამოუყვანენ კომკვიტთა, საგვირეულო ციხის მოგონებაც გამოდოდა, თავისებურა ელფერიც დასებუდა ახალ მენიშახსა. ოლდემო, კომკვიტი რომ იყო, კომკვიცი იყო და — სქელკედლებანი, სათოფურებიანი. იარაღიც იქვე იწყო, სტუმარბაიეთის სახილველდა, მომხდურთათვის დასახევერდა.

დავითი სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლისთვისაა მზად.

როსტომი უარზე დადგება, სათოფურს ზურგით მიეყრება და თოფსაც თვდაყირა დაუშვებს.

— შე ვნებებნი, თუ ვინმეს გაპარვს გადაუწყვეტია, გაიპაროს, თუნდ ყველანი გადით, დაგოთარავთ.

თვითონ ეურაფრისდადებით ვერ წარმოუდგენია, გაციალოს აქაურობას და ამ ტყე-ტყე იწონიალოს, ანდა გაასწროს საზღვარგარეთ.

თავისა ვინებება, ვიდრე ბიძებსა თუ ძმებს სამწვიდობის დავალებლებს, თუნდ მარტაკაცმა მოიკვიროს რაზმის შეპოტევა.

მაგრამ ბიძებიც არ მოინდომებენ აქედან გაღწევასა და ცხოვრების ხელახლა დაწყებას: რაღა დროიბია.

და თუმცე გოორგიც და ბაქარიც აქ დაჩრქვნას აშჯობიზებენ, ძმაც და ბიძებიც მოსთხოვენ, გაასწარიო, ერთ დღეს ხომ არ ამოყვებებით ყველა, ნადით, ბიჭებო, ნადითო..

ასინი სათოფურებს მიუბრუნებებიან, გოორგი და ბაქარი კი ერთმანეთის პირსპირი დარჩებიან.

გულისშემჭრელი სცენაა, ფილიტრანული ხელოცნებით წარმოსახული, სულის მოძრაობას რომ განგაცდევინებს:

— ეს ორნიღა შეაკეწრდნენ ერთიმეორესა, მერე მიეყრდნენ, ნიკაიო გადააქივს ერთმანეთის მხარხუდა. უცნაურად უძვერდათ გულო, უცნაურადა და მძაფრადა,

ოლდენ არც ერთი თავისას არ გრძნობდა, ეგონა, ძმის გულე მიზაგუნებო, ერთსაც ასე ეგონა, მეორესაცაც, ეგონა, ძმის გულე მიამხენებო, ერთსაც ასე ეგონა, მეორესაცაც, ერთად ასინეს თავი, ერთადვე მოავლეს თავლი ფარულ კარსა და ვიდრე დაიღუნებოდნენ, ვიდრე გაეტოვებნენ, სათოფურებიანი აკრულ ბეჭებზედაც მოატარეს თვალად, დაქურთხა თვალად, ცხარე უკრცხალე დასდინდათ თვალზედა. ხსნა აღარ იყო, გავიძნენ, შთაინთქნენ.

როსტომმა კი უნდა ბრძანეს:
— არავინ შემოგაკეცდეთ!

ბოლო ბრძანებები მისია და მისი და თითქოს მის მხრებზე გადადის ოჯახის უფროსის ტვირთი. ბუნებრივად მოხდა ასე, რომ დავითაც და სხვა ბიძებიც უკვე მის ნათქვამს უნებურ ანგარიშს და კიდევ ემოჩრილებიან.

ატყუება საროლა, აქედანაც, იქედანაც, და როგვსაც იგარაფებდა, გამხდენო უკვე გააღწევილი, კარს გააღებენ და იარაღსაც დაყრიან. გაქცეულებს მღვეერი კი გაეცდება, მაგრამ ასახად-დასახადს ეცლარ გაუგებენ, ამით კი საფრთხიელს კომურებში შეტრიან.

და, აჰ, როსტომი საგანგებოდ მოვლინებულს უნდა წარუდგარი, სამხედრო ფორმამა გამოჩნებოდას, ოფელცარი მის თანგაქალაქელ გიმნაზიაში, ვინც ძველი დროს ასე უნდა გაახტენოს:

— დისკუსიები გიყვარდა ხოლმე.

და ეს იმიტომ, ტყალე კამათს რომ გაუმართავს და კიდევ დავალებს. შეუფარული ირონია გამოსტყვივას ამ ფორმად, ვერ გადაწყველებარი იმ ჩვეულებას, თუმცე ურავრისთვის მიგაღწევილი.

ისე ამ ღრმაში კიდევ ერთხელ დაბსტურდება, როსტომი იტრიელის პროტოტიმს ერეკლე ტატიშვილის ბიოგრაფიული თუ ხასიათის დეტალებიც რომ შეზავებია.

სხვათა შორის, თვითონ ავტორიც ვახვეულა პერსონაჟის სახისებლი.

დღეიანს ანელებდა ფიჭოი თითარ ჩხიბეს, შეექმნა პოლიტიკურ-ფილოსოფიური თხზულებდა სახელმწიფობის „ახიღმნივო“, პლატონისა არ იყოს; და თუ მისი ტრაქტიკა დილოვის სტრუქტურაზე არ აიგებოდა, შინაგანი დილოგურობა უსათრავად იქნებოდა ნიშნული ამ თეორიული ნაშრომისთვისაც.

1988 წლის 9 თებერვლი, ნაღვლიან ჭანჭანზე დამდგარი, მიტრება წითლისოფელიო, თუ რაიმეს დაინიშნება, უპირველესად მაინც ამას: ხომ ეფერობოდი, თვინ მომიყარა იველიდერ ამისათვის, სახელმწიფოებო რაც თქმული — პლატონთან მოკიდებული, თავი მომიყარა და გაბეანა-ლოზებინა, თუ როგორ ესწარაფოდა სახელმწიფო მონომო-ლოზისასკენ, როგორ თრქნინდა ხაღბს და როგორ მიადინა, საბოლოოდ რომ დაითრგუნა და გაიანადგურა ხაღბი სულიერად და ფიზიკურად, რადგანაც სულსაგან დავალი, გრძინობიან გაცლული, თავისუფლებდააკარგული აღარც არსებობს, გულაითის ტანიც რომ მიუბოძოს ღმერთმა. ხომ ეფერობოდი და წერასაც შეუდგედი, მაგრამ აქ მართლაც გაბეანა წითლისოფელი, ეღვარ მოვასწარი, ეღვარ მოვასწარი თავი.

იქნებ ხელის ჩაქეცვა ჯერ ადრე იყო?
და იძლედა ჩასახებოდა: შეიძლება კიდევ მოვასწარო, თუ დრო რამდამიწინაო. მაგრამ... რომელი ერთი მოქსნრო:

— რამდენი რომანი მაქვს დასაწერი, რამდენი ნოველა, რამდენი ტრადედია... რა ექმსაჯან ნამოყიდავ ამდენი რომა, ანთუ რას დამესია ეს ამდენი სოფეტო იმთავადან ავანტიზმისა? ძალაყ აღარ მერწნეს და მოიქცეხებაყ აღარ მხებრებება.

არჩევანის ნინამე დგებოდა.
ან ერთგულად მიჰყოლიდა ბელეტრისტიკასა და დრამატურკას, ანდა „სახელმწიფომი“ ჩაღულუოყო — დიჯ დროსა ჟე ენერჯიას ეი ნიღებდა.

დაე ნაილო, სულ ამ წიგნებს ატრიალებთ ხელთ, უკუთეს ნიმუშებს, სახელმწიფოს შესახებ რაც შექმნილყო, კვლავდაკავდა უკოკატება, დაფიგნებით ჩასდებდა თვითრეულ მათგან, აღაგებდა, ახარისხებდა, დლორში ეი ჩინობნავდა.

— ეგება მინც გადავყო ყველაფერი, ყველაფერი, ყველაფერი, იმის გულისათვისა, რა აღებური თუ როგორ სწრაფოდა ხელსუფლება სრულყოფილებასა, როგორ მიადნია და როგორ ამოიტყმა თავსა, — იმის გულსათვისა?.. როგორ ამოიტყმა თავსა... მთავარნიც ეს არის რაღა თქმა უნდა: როგორ ამოიტყმა თავსა... თუ არა ისე დადღულუდა ცოილი ხაცია, კაცობრობას გადაგვარების მეტი აღარაღერი უნერია... მავალითა XX საუკუნის რუსეთი, სიცოცხისა და აღურიახსნილობის უმთავრესი ნიმუში...

ჩვენ რაღას გვეჩროდა ღმერთი, ამის რომ მივთავაგო, ამის რას მოგვარაჩება თუ შეგვანარჩება, — იმ მსჯელობისა ფრაზეც მოსდებდა, მაგრამ ამჯერად საგულბნობისადა, გულბარის გადაღებას რომ ებარება „სახელმწიფომი“ შესაქმნელად... მერე მანც იმას გადადებდა, ისეც „სახელმწიფომი“ შედლოყო... დროებითო, იმშებდებდა თაქს მერე კიდევ... მერე კიდევ...

აღსრულებული დარჩებოდა ეს განზრახვაყ, თუმცე ერთი ნაწილის თეხასური მონაზნა საფუტელად დაედებოდა პოლიტიკური ესეის „პარლაემენტური სამეფო ხელსუფლებისათვის“, სახელმწიფო მონყობის პროექტადაც რომ გამოდებდა, ცალკეული დაცირებებანი და შესებულუბანი პოლიტიკური სტატეიების ერთ რკალსა თუ რომანებშიც ჩაერთოდა, და არამარტო 90-იანი წლებსა თუ ახალი თასსწლეულის გარიგარების მხატვრულ ქმნილებებში, არამედ მანამდეც და თუნც ამავე „პროსაფშიც“, გიორგი ოცებლისა და პეტრე ვარსაფის მსჯელობებში, იტრეილია ოჯახში იმ შუადღის ატეხილ კანასსა თუ საგანგებო მოყოლებულთან პაქეობაში რადაც ღრმა თეორიული განსჯის ანახლებებმა შეიშინებდა, ათასგვარად ნადიერისა და სულიერ ტკივლებმა გამოტარებული პოლიტიკური მონაზნის ფრავმენტიბი.

საგანგებოდ თუ ჩაუკეორდები, სახელმწიფოს ღანბონილებების გააზრებას, მისი მოწყობის პროექტის ცალკეულ მუხლებსაც ამოკრებ „პოლიაიას“ ამ სტენებთან.

თუნდაც:
გიორგი ოცებელი განზრე გადგომას რომ ამყოზონებს, პოლიტიკასაჯან ჩამოყოილებას, რადეგანაც აჯეგნება აიეთი პირობებში პოლიტო უგნურებად მააჩნია, ნიკუშა ჩაჩანიძესა და ლეკო თთაბელას მიმართებს: ნუ ცუდებით შემახსურებთ (ცუკერონის ნათყვანა, კაცე თუ პოლიტიკური მოღუნე არ არის, სახებარია და მეტი არაღერიო).

— აქ უადგლია ამის გაზნებნა, ციციკონი რომზიდე გახლდათ, რომილებებს სახელმწიფო ქონებათ და რომიდელი სახელმწიფო მოღუნე უნდა ყოფილოყ აუცილებლობადა, გარდაუგაღადა, გადარწმუნებოდა, ათენილებს სახელმწიფო ქონებათ და პლატონი სახელმწიფო მოღუნე უნდა ყოფილოყ, პოლიტიკური მოღუნე უნდა ყოფილოყ, უნდა ეოცნება ფილოსოფიების სამეფოზე და გასაკეორკულეც არ არის, პეტრეებოდა სიცოცხელი ტრანინება აუხებრდუნე უდადებს იფელას, თუმცა ისეიანა ძვირფასმა მეგობარმა, როგორც იყო დიონისო პირველი, მონადეც გაკიდებ; მანც არ დაეცხრა, განმოსციდეს თუ არა მონობიდანა, იმის მუღზე, დიონისო მეორეზეც გადაიტყანა ოცნებანი, მხოლოდ იმიტომ, ერთხელ კიდევ რო გაცრეუებოყო, მაგრამ მანც არ დაეცხრა, ეერც დაღებრებოდა, რადეგან ათენიელი გახლდათ, ათენილებს სახელმწიფო ქონებათ და უნდოდა.

ყოფილ თანაკლასელთან მოულოდნელი შეხვედრისას კი აქ სად მოჰყოლიბარო, — ვაციკორებს ის, — მეგონა იმით გააქციო. გაქციულ მთავრობას გულისხმობს. — არ შეესუღენარ იმით მთავრობაშიო, — რისტყმა უესნის, მაგრამ ეს განმარტება იმისთვის გაუგებართა: არც ჩვენ მოგვარებობარ, არაჟა, ეც ცერკა, ყოფილ იმთათუც არ არის, ჩვენთანაო.

თითქმე ამქვერელი ფრაზაა, ყოფითი ერობობით საკმაოდ დამაჯერებელად დადასტურებული, მაგრამ მოიძებნება მითი პასუხიც, თუკი ყოფის მიღმა შეხებდებოდა შეკობილია:

— „დაკარგულ სამოთხეში“ ეცრე „კაენიდანაც“ მაცონდება, ოლხეც ყოფილთვის არ პირხეც ორი უკადურე სინიდან ერთ-ერთა.

ეცრეც ტიტოშვილის პასუხს უფრო ჩამოჰკავს? რატომ მარტო მისი — მისი სკოლაგულილი კაცისასაც, და ამ ვითარებაში რეცხა ჩხუბიც? ძალდაუტანებლად მოიხმობდა ჟრე მიღტონისა და ლორე ბარიონის ეპიკურსა თუ დრამატული ქმნილებებს, და გამოკამათებუბა: ინდივიდუალიზმის დრო აღარ არისო, — დაბეკუათებობი მიუგებდა:

— ინდივიდი პიროვნებაა, პიროვნება ყოველთვის იქნება.

ეცრე ამ რჩევას გაიხარებებს: სიმართლე გამარჯვებულის მხარესაა და მის მხარეს უნდა გადადგე, თუ გინდა სიმართლეს მისდეთო.

ეს მარტოჟენ კეროთ თვალსაზრისი არ არის, ცრუსა-ხელმწიფობრივი მეზედღებება, პარტული მორალია, სახელმწიფობრივ აუცილებლობად გასაღებელი, მორალი, რომელსაც უკადურესობამდე მიყვანდა ბოლშევიკური მოძრაობა, რაკოდა ღიღანს დასცალდებოდათი ბოგინი, თორც ღიღად არ განსხვავებებოდა მათგან მემწეკური პოლიტიკური იდეაბა, და აფელიადაც მორიგებობდენე ერთმანეთში, ძალაუფლების მანიაკალური ნყურული რომ არა.

მაგრამ ხომ რჩებოდა ზნეობრივი მრწამსი, ერთიანირად აუცილებელი პიროვნებისათვისაც და სახელმწიფოსთვისაც, მრწამსი, რომელსაც უნდა შეეჩარჩუნებინა დედობრების სისაღე უკეთესი გამის მოლოდინში და ამ გამის მოსახლოებლადაც ებრუნება:

— სიმართლედ არ იცის მხარეები, სიმართლედ ერთია, ერთადერთია, განსაკუთრებულია, ოღონდ შეიძლება გამარჯვებულად იყვეს მართალი, დამარცხებულად, შეიძლება ორივე ტყუილად, ერთმანეთზე მეტად ტყუილად, ერთმანეთისა ხელფეხს სიმართლის სახელითა ჯა სიყრუეს აღმართებდნენ, სიმართლეს არქმევდნენ სიღრუესა და სიმართლეს აბამბულებდნენ. რა სიმართლეა, ერთმა დაპაქარგა თუ მეორემ დააპარგვიანა?...

ორივე ერთიანად, — დასძინდა და ტუმბარეობებსა და ზნეობის სახელით გამოპქონდა განაწინებ გაქვებული მინ-შევიკებისთვისაც და განმარჯვებული ზღმევიკებისთვისაც, მარტოსხმის ბუდეიდან რომ ამოფრენილიყვნენ და ერთმანეთი მომდომებით აფენებდნენ თავდაყარა იმ სულიერ ფასტულობებს, უროზღისოვად ათამაგებდა ამ გაქვებულითა, თუკი დაურინისტულია ჯააზრებულ პირველყოფილებს არ დაურუნდებოდა.

რადგანაც სიმართლედ მხარეები არ იცოდა, სიამქარავებს უსაფრედ სიმართლედ არ დაერქმეოდა და შესაძლია სიადეც ყოფილიყო.

— და აი, მიმქრალა დღეღამი თუ ზრძოღანი, ქარი ჩამდგარა, ხაზლი მოდრეკილა თუ დახაზრული ანთო გონება აღწევია დღეებზე და მარტობებშია. ჩემი ადგლი აღარ არის იმით მორისა, ვეღარას ვუშედე, ვეღარას გამოვაბრუნებ, არ მომძევია არაფრის სამშალებსა, ახლა დავეგრძობ ადგილი აღარ არის, შევედარა ერთ, თავისუფალიბათვის თუ არა ზრუნვათა... რაღა მოხლედ ვარამ ეცება სასაფლაოზე? შესაფლავენი უჩემოვად შევირს არის, ჩემი ადგილი აქ აღარ არის და მამ არც არსადია, აღარცა ვცოცხლობ, არც არს ვამბობ, აი, ამდამად, ანდა განვირთა ვარამ, მამ არის ვამბობ რაღა თქმა უნდა, ადრე უსამოდათ და მეც ვამბობდი, აღარცოფ ესმით და აღარც ვამბობ, გამომპილილა მოშესმის ნათქვამისა სასაფლაოზე.

პერსონაღას განცდაა, პორტოტების ფიქრებიც რომ უფროდ შერეცია, მაგრამ კიდევ უფრო მეტად თეთონ მწერლისა, აქ გადმოღერალა მისი გასაძაღისი ტკივილი, ყოფილი სიმართლედ სასაფლაოსთვის რომ გაუფრებია და, ბროსლის ნიშნებს მკაფიოდ რომ ვეღარ ხედავს გარემო, გამომძიხადება მოესმის გულში მწრუნავი მღელვარე ნაკადისა, თუკი ვერ არ დაწებებულა ერთ და მორეულ ოცნებებს მათეც მისაფეხს, სხმარტალებს და სულ-თმობამობიდან გამობრუნებას ქმნარავის ერბობამად და ძღვეამოსილად თუ ვერა, ისე მათეც, თავი გაადინარჩუნს გადამწყვეტი ბროსების ნინ.

როსტომ იბრევილი აქ ამტომაც უნდა რჩებოდაც, თავისი ნებით არ გადაეარდნენ უცხოეთში, და არც ცოცხლებურად სიყველეს დაეპაფლებნენ.

გაქცევა ადრეც თუ მოუგერხებდებოდა და არ მიატოვია თავისიანები, ახლა უკვე სახედისწერი წუთები დადგომია, ზუნდოვანი განცდა მოსალოდელი დაღუბლისა აგერ, თედადათედა აცხადებია, თავის დადგომია და ღრის აღარც უტოვებს. ისედაც ხედება, რაც მოკლეს, ყოფილი თანაქრალელი მხოლოდ უდასტურებს გარდევითობას და... მღელვარე სიყვარობს.

— მომსმინე, გორს უნდა ნაკადენა...

სულ მალე იდიომურ გამოთქმად გადაიქცეოდა ეს „გორს ნაკადენა“.

— გზაში გეტყვიან, გაიქცეოთ...
— დამაცადე... თუმცა ვერც იღოს...
ესეც იდიომის განმარტება — გორს ნაკადენა გზაში დაიჭრება რომ ნინამს.

ამიტომაც:
— გზას არ გაუდგი, იქვე მოუფარე თავლებსა, გამოგაყენენ თუ არა, ჩაიკარგე სადმე სოფელშივე, გზას არ გაუდგი, აღარ მოხერხდება მერე.

— არც სიდივე აქვს სიმართლესა თუ სიადესა, ის ისაა, რაც არის, პატარაც დიდაა, მამ რაო, პატარა სიადე სად გაგონილა, პატარა პორტობა, რა გამართლებია, როცა რა მოაქოლია...

ეს არ არის მარტოდენ ზოგადთეორიული განცხება, რადგანაც ანატომიურ დაევირეებას სიმართლის ზუნებაზე უნდა ვადავებო, განმჭირავდეს მინიშნება სტალინისეულ ფორმულაზე, გაამტოვებულ შევერებებს რუსეთთან ნაკლები თუ მეტიერ ბოროტების სახელით რომ იხანებოდა. ეთიომდა ეს პოლტიკურა აქტი (სინამდვილეში კი, მოგუხსენებთ, დაპრობა) რომ არ მომხმარეყო, ჩვენს ქვეყანას უარესი ექმურებოდა.

ნეტა უარეში რას გულისხმობდა?
სამეფო ტახტი გაყოფემეს, ეცელსია გამოგვიკეტეს, სახელმწიფო დაევირეებას, თანდათან ერთეული ტრადიციების სრულ გაქარშელებასა და ქართული მოდგმის გაქრუსება-გადავიტების გვიქადდნენ და... ეს ყოველივე მცირე ბოროტების სახელით. სულაც სიმართლესთან აიკავებდნენ თავიანთ ნაშოქმედათ, გამარჯვებულის უფლებით მიმწრდნენ საეციოს ქმნად ამ მანა-წყლისათვის, მაგრამ ქართული საზოგადოებრივა აზრი სიდივედ რომ მინა და ვერ იწამებდა ამ საეციობრიო ცოდვას, საბჭოთა იმპერატორის ახლებური ფორმულირებაც არ დააფიცუნებდა მცირე ბოროტებია.

ეს შეფასება გაქაქებული „ბორიაში“ — რა გამართლებია, როცა რა მოაქოლიაო — და დამხვეური ვერ მოითმენს ამ გამჭირავდე გადაცერას, ირონიულადაც ამიტომ ჩაერთო, დასუსტები გავერდათ.

მაგრამ ტუსაღმა კარგად უწყის, რა რეალობაშიც ამოუყვია თავი ქვეყანას:

— აღარ გამოვა, სადაც ძალაა, აღარ არის კამათის ადგილი.

ძალას არც უნდა დაუპირისპირდო, — გლალეებულა დამხვეური.

მორჩილებს თეორიაო, — შეეპასუება ტუსაღი და უხსნის, რომ გაქცევა აქამდეც მოუხერხებდებოდა, დროცა პქონდა, საშუალებაც, მხოლოდ ვასაქცევი არ ვაჩანება არასათია, არც ვაჩანდა და არც ექნებოდა:

— თავის დამაღვა ადგილი, არაფერია, აფელია, მაგრამ და რაო, რა ბედენაა გადამაღვა ცოცხალი კაცისა, ცოცხლობრეც სიყველია და მეტი არაფერია... ჩემი ადგილი მამ არის, ჩემი ადგილი ზრძოღანია, ჩემი ადგილი-მამულისთვისა, ჩემი ერისათვის ბრძოლაშია, ჩემი ადგილი-მამულისთვისა, ჩემი ერისთვისა, სხვამან თეთონ იცის თავისი ადგილი.

და ესეც ზრუნოვანი პაროფენების ხევერი ყოფილმხრეც შემოსატლულ და გათანგდე რეალობაში, როდესაც დაგმანულ ეკლესებს ასელები და ვეღარსათი გიპოვინა ხსნა მენი უბედური ქვეყნისათვის.

სათვალაუბრო რომ დააკლდება? ეს თაყვანის უნების და სხვა წერა ეფიქტება რა. რაც უნდა იყოს, ერთ მერსზე მსხდარან და ამიტომაც ვერ გაუმეტიტბინა ასე იოლად.

მაღლობის მოახსენებს რისტომ, ოღონდ მტკიცედ იჯარვით მალულად გასაძიებლად და თავისიანების მოტოვების უშიშეს გასაქმობა, გარდაუვალ სიყვედილის პირისპირ.

დახმავურს უკვირს და არც უკვირს მისი ასეთი თავგამოვება: მამინაც კერამი ბიჭი იყავი, — და გულმწივიდავ მთავებს ყოფილი თანაკლასებელი და ამგნამად იღვეური მოწინააღმდეგე: გაუწონორებელია კაცყო.

თავდატურილი სიამაყით ნარმოთქვამს, ასევე გადის, მაგრამ მერე ერლვევა ის სიამაყე თუ სიმტკიცე, შეერყევა, ფიქრი დარეცს ზელს და შეიწინუნდება.

— ფიქრი ასედაც არ მოაკლდება, შეილი აყო მღელვარე ღროსია, ძიებებისა, გარდატეხისა, აზრი ვარგარებდა, ვარება იწვიდა, ფიქრი სწავდა ვარებისა, ფიქრი მრავალგვარი, მრავალხანისა, ზოგჯერ საპირისპირო, ძნელად გადასაწყვეტო, ძნელად თავდასაღწევი, მაინც ასე არ გასტოვდება, — ნებისყოფა თუ მოაკლებოდა, რა იყო, ვერ ვაგვყო. მიმდგარიყო თუ მიეყენებინაი დიდი ცდუნების წინაშე, — ფიქრი აღარ იყო, ცდუნება გახლდა უღმობელი და უშრისხანესა სულმა რომ წამოხლინას... სულმა რომ წამოხლინას... სულმა რომ წამოხლინას... — აუტედა და ნამებდაც ეცდა...

გურამ ასათიანს ძალიან მოსიზღვედა ლეკო თათამელის ხასიათი და ქებას არ დაიშურებდა, ამ ფრთხილ დავაჯივრებულს — მისი ფსიქიკა გახსნილია, დანაწევრებული, ანატოტიკურად შენაწავილი და დოსტოვერესკებურად გამოშვლებული ფუნებით ნარმოგვივადგებო. ლეკო თითქოს მწვერვალზე ახალდგყო, მაგრამ ამავე რკალიში თაბრ ჩხვილის სხვა არავითარ პერსონაჟს მოეძვეცვა, ისე დანაწევრებული და ძრისძრობამდე შესწავლული, დოსტოვერესკებური გამოშვლებული ფუნებმა რომ მოგაგონებს, და რისტომ იტრადელის სულერი ვეგვის ეს სცენაც ამავე შთაბეჭდილების იწვევს, ყველაზე ახურდული ფიქრისა, სულის ყველაზე მღელვარე მოძრაობისა, გულის უკიდურესი ქვიდილისა რომ წარმოისახება ნიუანსობრივი მრავალფერადობებით და მუცისტოფიფული სუნთქვაც ძალულად იჭრება და პერსონაჟი მას ედავება ფაუსტური სიძაფრით, სულს რომ არაფრისდღებებით არ აწებებს: განეგდ მაცდურყო.

შეკობრივი გმირი ამოიჩნდება ამ ქაილიდან, მაცდურის დავებულ მახებებს გვერდი რომ უნდა აუქციოს, ბოლო წინამდე შემოთავაზებულ საცდურებს, მეცისტოფიფელის ნათავა თვალც რომ შემოსაფებს და ისეთ ძლიერ სხვის გამოტყორცვის, კაცის გულმა რომ ვერ უნდა გაუბლოს — ავერ შეუკები და ორლობები, ავერ საბძელი, ავერ ქობი, საუცხაბთოდ მისაფარებელი, ავერ ეკლესიის ნანგრევები, ქვის ვერები რომ შემოშოვნენია, ხოლო იქით ძმკვიანი ატეხილა...

მაინც გაუბლებს. არ გადრეცს ფეხს. და სადაც სხვანი მიდანი, ენაც იქით მოაკეებათ. ეს გულისჭიდილი რომ არა, დაუკრებელი იქნებოდა

მისი წვეობრივი გმირობა, პროსაგანდისტული მიზნით შეთხზული და იდეალად შემორჩენებული. თუკი იესო ქრისტე შედარებულად ჯვარზე გაკრული, თუკი მოურწოდა გულისჭიდილი და მღელვარე ფიქრით და საყვედური დაუდებოდა ზეციერი მამის მიმართ: უფალო ჩემო, ღმერთო ჩემო, ასე რისთვის მიმატეხე, — ეთომ რისტომ იტრადელ რატომ არ უნდა გათიხვულიყო სულერი გვემითა? რატომ არ უნდა ჩაჭრედა გულში ცდუნების ნაქორწყლბი და მცენსტოფიფელის მობრიალე თვალსაც ვითომ რატომ არ უნდა მიეხედა?

ახალი აღთქმის უღრესად დანერული პასატი თავისებურად გამოიღყო რომანში, როდესაც მაცხოვრის სულიერი შეიღის ფსიქოლოგიური პორტრეტი იყვეთებოდა. მწერალი ვერ აკმაზებდა ერთ-ორ სიტყვას, ბიოგრაფიულ ტრონიკას ხომ არ ეწინადა, სულის მოძრაობა მკითხველის წარმოსახვისათვის მაინფო გამჭვირვალე მინიშნებათა იმედად. თოქოვე უნდა ჩაადგინებოდა ბოლომდე და თავს არც დაზოგავდა, რათა გულის ყველაზე იღუმალ კუნჭილებში შეეღისა, ყველაზე მეტად რისიც ეთვდებოდა მაცდურს.

ბოლო ნუთი ამისთვის აღარ არის საშინელი, რადგანაც სძლია მუცისტოფიფელს, არ შეუდრკა მისი თვალის გიზგისი, სხვა ტუსალები კი უფრო შეფიქრანებებიანი, სად მივყავართ, რადა დროსია, დაღამებამდე გორა ვერ ჩავადგეყო.

ის საბედისწერო იდომური გამოთქმა ვერ არ უწყიანი, არ ახალთახალი, არდა ამით მერე უნდა შექმნას და ვაჭიკე მის შეუდრე აებას, ასეა თუ ისე. მსხვერპლად ესენივე უნდა ჩაეკრონ ამ იდიომს, ასე შემზარავეს და ურცხვავარი იღუბლის გამოფანტავს.

მოღელვალად ვაჭიკე მისი მთა, მოშველი კალეები ჩამოშვენია. საში მხრიდან, ერთ მხარეს კი საყველო გადახსნილია, ამ საყველოთ უნდა შესულიყვნენ, ბადრაციც იქვე ჩაადგარიყო და: თავს უშველეთო, — ეტიდანვე შეეძახათ... ხოლო მოშველ კალეებს ვინ გააღწედა.

მწერელი წარმოისახვა არ შემოსწრის ამ პეიზაჟს, გარემო ზუსტადაა გადატანილი რეალობიდან, 24-ის ამზიხებამი ვარეულთა თუ მათ თანამგმწომბელთ სადაც ხერტიმდენ.

და კოვე იმით, ამ ამზებისაგან შორს ვინც იდგა, მყარამ აიავ უყველებდა ბედი.

მთა-მშისნულიც სადაც ჩაეხვიათ რევაზი და ერმალოზი.

ავერ უყვე მოჩანს მოღურულ მთის ფრიალო კალეთები.

გზაჯვარედინზე შეატრებენ, შეაგროვებენ და გარის შემოხვევიანი.

განაცრებულ ხალხს იმდენი ნატამალი თორმე ვერ კიდევ შემორჩნოდა და ის იმედი აბნკიალდებოდა, ემა, მარჯვნივ თუ მიჯანბრუნეს და მართლა გორის გზას გაგვიყენეთო.

— ერთი გვაკვია, — განაცხადებენ გამოკლები.

არა, რისტომ იტრადელი არ არის ის ერთი, მაცდურის ძლიერა ძლიერად დარჩენილიყო, მუსიკოსი გამჭვალა, აღბათ თვითონაც ვერ ვაგვყო, სადა ამ როგორი მოფარებოდა თვალს, მაგრამ ტუსალო შორის კი აღარაა, აგორის გზაზე გაყვანბოს? იდიომსაც ამოკლებული.

ურჩი გაიძიებდა უცვლად, კოვხიშე მფრინე შემოხვედარი, ურჩიშე მღერის დაბალ ხმანზე, ჩამოათრევენ, შუაში ჩაუყვებენ ტუსალებს და გასწევენ ფრიალი ქალების საყვილოსკენ. უმეტესო ურჩიძე თან მოსდევს, კამეჩები აზია და კამეჩების ტაბატა ნაბიჯით მოჰყვები.

— სად მიხვალთ ხალხი? — მფრინე უნდა აკითხოს. კრინტს არაფერი ძრავს, გარემო მფრინავებს და შიშლილ ნაბიჯებს ხმა გაისმას მოტყუქსავით.

— მე რაღათა, შა?! — ეერ იბეჩებს ისე მფრინე. ჩვენი რაღათა, — უღაც მოუგებდა თუ არც მოუგებდა. ტრაგედიის წამიც დგება და ეს წამი სხაბარებისტური ლაკონიზმითა და მინიმინებით შემოფის თხრობაში, ერთაშაშე მოკვების მდინარეებსა და უმბაღრენი სიცხადით გადავიძობს ტრაგედიის არსს უზუსტესად ნაბიჯნი სიტყუებითა და წინაგანი გამჭიროვლებით:

— გზა თავადებოდა, იმითი გზა: ავერ ნავილეური, ავერა ტაფობი და ავერ მთავი შემოტოკდური. უფრეში?.. კამეჩები გაჰყვოდეს გორის ზახარზე ურჩინადა რაღა თქმა უნდა. ფუღო?.. დაამლერეს ნითელ დუტანში ახალ ბაღათა-ნა.

ამ რამქვნიშე ფორმულაში, ამ ერთ მუსღობი ჩანსებიღა უღმერთო ხოცვა-ღვებთა, ადამიანის სრული გაუფასურება ზედწიერი მომავლის, ახალი სამყაროს შობის სახელით.

„იგი“ — ადასტურებდა ხელმოწერაჲ, კმაყოფილი უკვე მიღწეულით და გამზავებული ახალი მიღწეულებისათვის.

— მე რაღათა, შა?! — მოთქმად გადაზრდილ ნაბიჯების ხმას ეს აკორდილ მფრინედა.

მფრინეს ეს ტრაგიკული ხვედერი, მარტოვენი სურათად ჩართული, შეტრავდა ნოდარ დუმბაძეს. უპირველესად ამ პასაჟზე ჩამოუვდებდა სიტყუებს ოთარ ჩეიძეს: ეს ერთი ნეტოც კი მიწელ ტრაგედიას აბრეკლავს, ვერ მარტო მფრინის ბედისწერა გამობაჭავს 24-ის შემზარებ არსს, რაღაც ამტვარი მეც მამეწონდა და ნუთუ მართლად და იმ ამბავს იბეჩებენ, ანდა ნარჩოისახედე გიკარნახა ასეთი ეპიზოდის მოსალოდნელობაყო?..

ნამდვილი ამბავითა, — უსინდისე ამობიავის“ შემოქმედდი. — სწორედ რუის-გორის გზანზე მომხდარი, ისე კიდევ რომ მიემთხზა, ოდნავდავც არ დაცლიდებოდა მაშინდელ ყოფის, რეალისტური სურათი იქნებოდა და არა გრატიესკული.

მათი მამები საპირისპირო გზებზე გაუყვანა განტებას, ესეხლოა უფუღოვლედ უბეღოდენენ ერთმანეთს, იქნებ უვლილო ურთიერთობაც ჰქონოდათ, ვიდრე უკიდურესობას მაღლენდა შუღლი სოციალ-დემოკრატიის ფრაქციების შორის და ვიდრე ბოლშევიზმი გადაეტოტებოდა მთელ ქვეყანას ჩასახთვისელად, უროფილი ხულსკვაჯაბათი აღესპილო პიროვნებანი კი წინ გადადგომას მოუწოდომებდენ დაქსინებულ ზვაგის, ყველასა და ყველაფერს რომ მილუკავდა.

„შულავერის მთავრობის“ ერთ-ერთი წევრი ლადო დუმბაძე ვახლნდა, თეიმურაქვათა გუნდის, XI არმიის წამი ინევეტრებე საქართველოში, მოუკვებელი, დაჭირბოვო მუშათა და გლეხთა აჯანყებას შეწმეკეთა დიქტატორული რეჟიმის წინააღმდეგ, გადააჩრჩინოქ ქართული ხალხით.

ლევ ტრიციკის დავალებს სრულდებოდა პირნათლად, ქვეყნის დაპერობას ხალხის ხსნა რომ უნდა დაჩრქოვდა, და საბჭოთა რუსეთის, — რათა იმპერია გადებრჩინა წითელ ხელსუფლებას, — საბჭოელი ექსპანსიას ხელახა-ქიდად ერთი, ერთავეფით ფურცილი სჭირდებოდა, ვითომდა ხალხის მიერ არჩეული მთავრობისა. ხალხის რჩეულებად გამოაჩნადებდენ თავს „შულავერის მთავრობის“ წევრები და ამ დემავოკორ ხელ-ფეხს გაუხსნიდენ სიკვდილის ცეცხლს შემოსელებს საქართველოს წინა-წყაღ-ზე, რომელთაც რესპუბლიკა კო ვლევავეც ერქმოვდა, მაგრამ დაპრტიასკენ მიიღრაქებოდა ყოველვე ქართული. ასე გავხსნა გზა ლადო დუმბაძესაც XI არმიისათვის. რევაზ ჩხეიძე თბილისის მსადგომებს იცავდა და ნებით არც დახებდა უკან, ხელისუფლების ბრძინება რომ არა.

24-ში ის მფრეტულია მხარეს იდგა და არც წარწინებდა-დაწინაურებანი მოკვდებოდა.

ეს წინააღმდეგობის მოძრაობის ერთ ფრთახე ტრიალენდა და კიდვე მიაყენებდენ მორკალული მთის საყვილეურს, იმ გადაზრეულ ტაფობს, მის უსახელო საფლავადეა რომ დაჩრქოვდა.

შვილები საწმრელი ასაპრნზე გამოსულიყვენ და ყოველიფის გულთბილი, კეთილი ურბაერთობა აგაჰმორენებდათ. გავიზობისათხანვე, თუხუ ოთარ ჩხეიძე ვერ პირადეა დარ იცინობდა, ვახტანგ ქელიძე მის „მე, ბებია, ილიკა და ილარიონს“ რომ გადასცემდა ნასაკითხად, შენი ახერი მანეტრუხუბოს. ისედაც ენდობოდა მის გემოვნებას და, თანაც, ოთარ ჩხეიძე აცისკრებ“ სრუდავციოთ კოლენგის წევრი ვახლნდა, ნოდარი ამ რედაქციუში მუშაობდა, „ნინევიდომ“ წამოყვანა ვახტანგ ქელიძეს, როჯესაც ამ იუმორისტული ფურხანალს რედაქტორობის ნაცვლად „ცისკრის“ რედაქტორობას შესაძაზნებდენ. ვერ მკვლელოდა მის ცინცხალ იშვითი იუმორს, და რაკიდა იუმორისტული რუბრიკის შექმნას „ცისკრის“ ფურცილებზეც აპირენდა, ნოდარ დუმბაძე მისწრება ვახლნდა.

და, აი ნოდარი უკვე იტრინობდა, რომ ძალიან იღანტეზოდა პატარ-პატარა მოთხრობებსა თუ ჩანახატებში და რაღაც მნიშვნელოვანის შექმნას მოინდომებდა. გაუმზართლნდა და ძალიანად გაუმზართლნდა რომანის ის პორეულივე ცდა, თუნც არც თოფონ და არც რედაქციარომინად ამ მოიწინედა „მე, ბებია, ილიკა და ილარიონს“ და იუმორისტულ მოთხრობად გამოქვეყნებებოდა.

ოთარ ჩეიძის მოიწინება ბერწინლად გადამწებდა მის დაბეჭდვას, თუმც იოლად ეს არ მომზდარა და რედაქციის მუშაკიში მთელი რვა პასაჟებს ჩაუღახავდენენ, გადაქეობდა დაჭრებდა. არ მოტყვებთ ხელმძღვანელობდენენ, ამჯერად ნუ გამოუფხვებთ, მაგრამ ეახტანგ ქელიძემ მარც გაუწვედა ანგარიში მათ ნათქვამსაც და ნოდარს ქელიძე: დაბეჭდვას წინ არაფერი დაუფხვდა, მაგრამ იქნებ კიდევ ერთხელ გადავიტყვო. ოთარ ჩეიძეძე იტყუზო. ნოდარი თან გაიხარებდა დაპირება, თან წელ-მწიყეტრულითად ნამოწინება, გვერფებს რომ აფურცილვას და ჩახახული აფილენენ მოხებება თვალში.

და ჩაერეოდა ის კაცი, ვისაც შორიდან იცნობდა და კარგადეა იცნობდა, ისე გამზარებულიყო მისი „პერუა“ და „მეჩენიყ“, მაგრამ ასე უშულადეა პირველად ხეგებოდა.

— არ გინდა, ვახტანგ, ნუღა გაატანი...
 — იქნებ ვაუკეთესოს რამდენიმე ავეჯილი, ევ არის და
 ევ, და სასწრაფოდაც მოიტანოს, რა მოხდა, ეს ხომ ნოჯა-
 რისთვისაა კარგი.
 — აქ ჩარევა აღარაღერს უნდა და, იცოდე, მხოლოდ
 გააფუჭებს და ცოცხად.
 — დატოვე მაშინ, ავტო მომანოდე, — საქალაქისა-
 კენ გაიწვიდა ხელს რუფატორი და ნოდარ დუმბაძე ისე-
 თი მადლიერი მხერით შეხედდა, ოთარ ჩხეიძეს ეს მზე-
 რა არასოდეს დაავინდებოდა.
 ხანი რომ გავა, ერთხელაც ნოდარი ეტყვის:
 — მთავარი ჩემთვის სულ სხვა რამე იყო, იმხელა აჯა-
 მინაობა დავინახე და რწმენა ისე განმამტკიცდა, რასაც
 ევრაღერი შეცდომის, თორემ იმ ადგილებს სულ არ დავი-
 ნაზუნდი, თუნდაც ნამებინა, ყველაფერზე ყაზულს ვიფა-
 ვო.
 — მე დამეინა.
 — ევ არის სწორედ,
 სხვისი ნაწერიც თქვენი
 დამწერილიც რომ გენა-
 ნებთ გასაფუჭებლად.
 თუ ვინმე აღიარებდა
 ოთარ ჩხეიძის გავლენას
 თანადროულ საწერლო
 პროცესზე, ერთი უპირ-
 ველებსთაგანი ნოდარ
 დუმბაძეც აღნიშნით ეს
 არსად აღუნაშნავს, მაგ-
 რამ პირადადაც ეტყუდა
 და სხვებთანაც გაიმყო-
 რებდა. მურმან ფტუბუ-
 რია ევრემანობას რომ
 შესთავაზებდა, მასთანაც
 არ დაფარავდა; დიდებუ-
 ლი მწერალია და დიდბა-
 ლი მიზნაძეველაც გაიჩი-
 ნაო, დაე ასე შემოგზნებოდა მისი შეხედულება.

მეც ვადმოშინე მისი ზეგავლენაო. — არც ამას თქმას
 მორიდებია და ერთი მუხეფეთი თითქოს უცნაურია ეს აღიარ-
 რება, რადგანაც დამოუკიდებელია ეს ორი სტილისტიკა,
 მაგრამ კვალ მაინც შეიმჩნეა, და თუ სალიტერატურო
 კრიტიკა ამ ვარემოებას საგანგებოდ ჩაუკვირებდა, დაე
 იკვლინენ, რომ თუთონ ნოდარ დუმბაძეც დაუდასტურებ-
 დათ.

„პორიასის“ გამოცემა ძალიან რომ გამეხდებოდა და
 ახალ-ახალ დამატკობლებელ მიზეზებს იგონებდნენ, ვა-
 მომცეროდა „პურანის“ ხელმძღვანელობა გარეშე რე-
 დაქტორად სწორედ ნოდარ დუმბაძეს მომევედა. დიდი
 თავგადასავალი გადახდებოდა ამ რომანის გამომწვეურე-
 მბას სამუშაო რეჟიმის პირობებში და ოთარ ჩხეიძე მოვუ-
 ანებით სულაც მიატკრულ-დოკუმენტურ თხზულებას
 შექმნიდა ამ თავგადასავლის ქარგავზე. იქ ერთი ეპიზოდი
 ნოდარის გამოჩენილია, იმგვარად მწერალია კავშირის
 მდინის, თავმჯდომარეობას რომ მიუღტეოდა დაუოკე-
 ბული უნით და კიდევ ყველა მოულოდა ამ ცვლილებას
 სამწერლო ცხოვრებაში. მოპულარობით ყველასათვის ნა-

ექარბებდა, ხელისუფალი მეგობრად დაეკვლებინა, იგ-
 სებოდა ჯალღობით და არაერთიც წინ ეგულეობდა. მო-
 თუფრო მართებდა სიფრთხილედ, ყველაფრის აწონ-და-
 ნონება ვოცდღვარი გადაწყვეტილების მიღების წინ, მა-
 შერნეც და მტკობეც არ ავლდა და საცხლო რომ არ ჩაიგ-
 დო ზეღთ, თორემ ნანინანატრი თანამდებობა შესაძლოა
 ხელდახმაც გამოცლოდა. ამიტომაც შეარჩევდნენ „პორი-
 ასის“ რედაქტორად: თუ ვინმე მოერიდება გამოცემის ნე-
 ბართაზე ზღუმონერას, ნოდარი მოერიდება, ამა, 1924
 წლის ტრადიციის თემს ხომ არ გადააყოლებს კარიერის-
 ტულ მისწრაფებასო.
 რა ენადღეუბოდათ, მის უნდა ვაგებარალებოდა რომა-
 ნის აკრძალვა.
 თითქოს მარჯედ შეერჩათ დამწუნებელი, მაგრამ
 მოსალოდნელობა ბოლომდე მაინც ვერ გაიქურტოდათ.

აღტაცებული დახ-
 ვდებოდა ოთარ ჩხეიძის
 თავის კაბინეტში: „ესის-
 კარმი“ ნანინანაილ
 ვკობულეობდა, თანაც
 იქ მთავარი თავები
 ამყრილი იყო და ასეთი
 შთაბეჭდილება ვერ დამ-
 რჩა, რაც თავიდან ბო-
 ლომდე ვაღნობამ მოახ-
 ღინა, ბრწყინალება, ღი-
 ღია, აღმატებული ეპი-
 თეტები არა შეოფნისო.
 თავფურცელზე უკვე
 ნაყენრა: დამიჭეფოსო.
 თანაც დასძენდა მეც
 მოშინდა რაღაც ასეთის
 დანერა, მთელ ჩემს
 ცხოვრებას რომ შეავა-
 მებდა, ოღონდ რაც
 თქვენთვის 24-ია, ჩემ-
 თვის 37-ია, ის არის საწინაო თარიღი ჩემს ბიოგრაფიაში
 და რომანაც იქიდან უნდა გამოვიდესო.

ქენრა და ზელა
 ილუსტრაცია შექსარის „მაქელტა“
 კამელეტის მუხეფრა მამის არწლოდა

— მე რაღათა, მა? — გაოგნებული გმანადა მერუმე.
 ჩვენ რაღადაო, — მასუხოზუნენ თუ ველარც მასუხოზ-
 ღენენ.
 ავად იმზირებოდა მოლუნული მთის ფრიალოები, სა-
 ბედისწეროდა უწყდოფოფუნენ მის საყველურში.
 საიმიდოდ ისლა რჩებოდა პერსონაჟებისთვისაც,
 მკობეფუნისთვისაც, გიორგი და ზაქარი მაინც რომ ნაუ-
 ვიღენენ ხელთან სადამსჯელო რაზმს.
 რომანტიკული საბურველი იმოსებოდა ის მასაიცი,
 ის ორადორი სიტყვაც:
 — გაიფინენ, შთანთქმენ.

ოდუმალება დაფარავდა მათ კვალს და იდუმალებად დიდ პოლიდონსაც ხშირად გადაჯაჭვია, მითხორი სახეობისუც კი შერჩელება გამოიწვიოს ასეთმა გაქრობამ, შერისძიებად დაბრუნების, სიკეთის აღფეხვნის იმდენ ჩასახოს. გვირი, მუბა, ეროვნული ადამიანი უნდა გადავიჩინათ გიორგისა და ბაქარს, ისინიგოდენ მძა და ბიძე, რათა ეს ტორიით მით ავიხივად.

ამ კომპოზიციურ ტორიებში თუ აღარ, კვალი იქ უნდა ამორჩევის, „ცხრანყარობა“.

ისტორიული პროლოგიით „პირიაცს“ უფიქრად აგრძელებდა ეს რომანი, ის თუ 24-ის ტრაგედიის წარმოსახვად, ეს 37-ის სახელსა და ვარაშს, და თხრობისას ერთი უცნაური პერსონაჟიც რომ ჩნდებოდა, ხუბარს დამგვაწდული ნიღბისანი, უცნაური სახელით დონ პედრო პეტრო პეტრე კანურა, გარეგნული კომპიში თურმე დიდ სულერ ტკოვილებს მალავდა, რადგანაც ნიღბით მცხოვრები კავი ის გაორგი იტრიული ვახლებად, ალფა რომ ვარაღვია მისთან ერთად.

ქვანობეში ამოყოფდნენ თავს გიბეს თავიანთ ბიძასთან, დედის შირიდან, ზურაბთან, მერე ახალციხეში გადაცივდებოდნენ, ბაქარს კიდევ გადავა სახელურზე, გიორგი ვერა, მერე გადავგამს ვეხს, უკანასკლად წამს ასე გაუწინდებდა შიშობიური მინაწელის მიტოვება, შემობრუნება და კვლად ბიძასთან დაბინადება: რა შენევა, ამ მეთოსო. ბოსლებს შეავარებეს თავს და მწვეთოსას მოეკიდება, ლტოლვილია და უნდა შეიცვალოს, დამელონს ეჭვიან თვალს, გაერჩიოს ადამიანებს.

— განვირედა მეფოსა, დავიფარებასა, აღრეულობასა, დაბნეულობასა, უცნურებასა, რადეთ რამ იყოს სიავისა, თუნდაც სიკეთისა, ყველაფერს ვანიტრედა ამისთანურსა, თუნდაც მიწათსა, ერთადერთი სიკეთისა ამა ქვეყნისა, ბუნებას მიწათსა და იქნა ნატყხადა ბუნებისა, ანთუ ნატყხადა კლდისა, ანთუ კუნძადა რეცხილისით თუ მუხისით, ანთუ რისით, სულერთია, — რომ მივედობოდა ტყის ჰირსას თუ თუნდაც ველობზედა, მართლაც რა ჰქავდა კუნძისა, ანთუ ნამევისა, ჩამოფხრნედა ფრიალობიდანა...

გრძელდება ადამიანისა და ბუნების ურთიერთშერწყმის ამ ფსიქოლოგიური პროცესის აღწერა, ახალი დროის მინდის ეს უცნაური ხვედრის, ყოფითი რეალობიდან გაქცევის მტანჯველი მცდელობა, და თურმე ამით, რადგან ასეთი დრო დამდგარა, კუნძადა თუ ნამევადა გადაქცევას არ ვაჩვენებენ, ნიღბის აფარებას სულ არა და არა, და თუ 24-ის რბევას გამოაღწია, 37-ის რბურსებებს ეღვარ დაუსხლებება, 37-ს, რომელიც უმთავრესად 24-ის მზერებელთა სასაკლავო გამზადებოდა, ბოლშევიკთა ახალი თაობა დაეროდა ნინა თაობას, რევოლუციის მომხდენით, საქართველოში კი 25 თებერვლისა და აგვისტოსეექტემბრის მომწყობით, ჩაფლებდნენ ნინამორბევებს და თეთიან ნამოსახებოდნენ მათ აფიკლებზე, ევია, საბჭოთა იმპერატორი რწმეობა უცვლელი და სულაც მისი ნატყხელობით დაფარებულიყო მის თანამებრძოლთა თავიერი.

ამ სისხლან ეკახნალობით კი უამრავი პატროსანი ადამიანიც გაიჩირებოდა, განუკითხობია ამ დაგვიგება არავისა და არაფერს და მხსრებლად ჩასვლედნენ 24-ის მზერებელებს 24-ს ბუდად გადაიჩრეილა პიროვნებანიც, რომელითაც ისედაც ამოხდომილიათ სული მიწისა და კან-

კალში ცხოვრებით, ენის ამორთმევეთა და თავხარდამკეობი სინამდევლისა და მომადლის ხილვით.

გიორგი იტრიელიც ამ დროების ზეარაკია. მისი სისხლანი ნიღბი კი, როგორც ნიღბტკიცება, იმ ქალს უნდა დაუგეოს ფერილობით, უცსაც ასე უყვარდა და ბედისწერის კი რეველის ცოლობა გრუნუნებინა და ახლა მუხლებზე დაეარდნილი და გაქცევიული დაპაუტების ჯერ შეუმარდა სისხლიან ნიღბს, მერე შეიჩრევა, წანჯება, უცქერას, უცქერის, უცერად მოიკრავს გულზე და აქვიითდება.

ასე უშვილობილად გადაეცება გიორგი იტრიელი. ბაქარის კვალი იქ დაიკარგა, სახელურზე რომ გადავიდა. და აღარც აღარსად მოჩანს, რადგანაც ეღვარ აღიენება მისი თავგადასავალი, აღარც ჩანანერი დარჩენია მწერალს, თუ როგორ ამარებდა სიუღეტის გამშლის, თუმც ერთბედა დაინახეთ რომ ახსენება ამ დაუნერულ რომანს, ბაქარ იტრიელის ბუღს ისე განმარტავდა: ისიც უშვილობილად უნდა გადაეგულებო, ერთია, ენონიდა სახელგანთრეთ, იღარც დაბრუნება ღრისებია და აღარც სუჯახური გარეში, ცვერ ზეხურად ჩამოიშალა.

ვახსოვთ, რა მიწიით გაქაძრებისათ ალფადან? ყველა ერთ დღეს ხომ არ ამოვუყვებოთ. ალფადან მათ ვალწევას გახედავდნენ იმედის თეალოთ საფრეცივლის მითის საფეღურში მერეცილიც და... ამა, მათი ხედვრიც, არანალებს უსასობა და მწარე... და ღრმა სარდაფში ჩაყვანილი ბავშვები თუ იტრიობებდნენ დაღევაზე მიმდგომ გვერის განახლება-აღორბინების, თორემ არაითი მოიხდა სამწველი.

კვირდენ, შიანიტუნენ... გიორი რომანტიკა, რომელიც მითხორი სახელები. შემოფხრნელობო ვარეგანი სახურველი. გრძელდებოდა ტრაგიზმის გაქცევა, გადააყვებოდა სხვა რომანებსაც.

უსამეულობას შევარება არა გტოვებდა. დაე რე შელანაზებოდა, რე შესხაყურდებოდა ნურადეთ, ყოველივე ფოფილოც ისე, რეალობა რასაც გათავაზობდა, დაე ჩავეხებოდა მის ფოფოხეთორ არსში, შემოცხედრობდა სახებით ის ვახსენებ თუ სიმეურველი და მიმეჩინავა, რომ თავის გადავების, თავგანწირვის, ამ უღმობელ პოლიტიკურ რევიზიან დაბიროსპირების გარეშე ირბეოდა ქვეყანა, იღებებოდა უძველესი კულტურის, ტარქელეობის ადამიანი, ზედა მოპყვებოდა ზეგობა და ყველაფერი იძირებოდა იმ გაუსაძლის ტკივილიში, სოლონი ლონიშიუ ჯერ კიდევ როდის რომ შეავარებდა ყველას საქართველოში რუსეთის დამკვიდრების საბედისწერი ნაყოფს: ვეპარცმულის მაღლში, იღუპება ქვეყანა უსამეულობით.

სულეირებას, აფათებს, სახელმწიფოებრიობის ჩწმენის არისტოკრატია ინახავდა, ის ნინამძლობოდა ეს ყველა საბედისწერი მოსახვედნი, თავდუნოკავად და თავგანწირულად, და მამ სახელიც უნდა გასტეხოდა და ამონყვებლობო კიდევ, თუკი ბოლშევიკურ რევიზი თავის შენარჩუნება სურდა.

24-ის აგვისტოს-სექტემბერი ძველ და დიდებულ გვართა გაფეტვის ისტორიაცაა, და „პირიაცის“ წარმოსახავს ამ ისტორიის მიდა ქართლის თავგანწირულობის ტრაგი-

კული ბედისწერის მავალითზე: ჯვავისმეღელის, ერის-თავის, აზიანებრების, მაჩაბლების, ჩხვიტების, ღალა-ვანდომეღლების, ბაგრატიონ-დავითაშვილების, ციციშვი-ლების, მამაცამეღლების...

საქმაოდ გამქვარავლდა ეს განწყობილება თუ მოტივი რომანში, იოლად ამოსაკიბოთა თუნდ ნაქლებ განზღუდი შკობეველისთვისაც, მაგრამ მიანც ვულს აქლდა მწე-რალს და, თუ პირუანდელი ვერისისას დანანებით იტვი-და უარს ფინალად ამ მასიის ჩართვაზე — ისედაც ვერა-და ეურ გაელნია „პორიას“ ცენზურისა და რედაქცია-გა-მომცემლობათა საცენცენისათვის — საბოლოო რედაქ-ციაში საგანგებოდ ჩაურთავდა ამიერკავკასიის ცაკის სესლებს მასალებიდან საქართველოს კომისართა საბ-ჭოს თავმჯდომარის მოადგილის ლევან ლოლობერიძის საპროფინანსო მოხსენებებიდან იმ ადგილს, პოლნელი შობათბრების ფენას რომ შუდუდებდა ქართველ თავა-დანაზარებლას შრისბანე და სასატკეა განაჩენის გამოხა-ტანად.

ეს უპასუხისმგებლო ფენა, წლიანბათა წოდება, მხო-ლოდ ითხ პროცენტს თუ შეადგენდა ბოლოწელა მოხა-ბლობისა, და ესეც უკურიდა ქვეყნიერებას, რადგან სხვა-გან საჯარმობლად ნაქლებნი გახლდნენ; ჩვენი კი კიდევ უფრო საკვირეულია — საქართველოში უკუთა პროცენტი იყო თავდაზნაურობა, სად თახი და სად ეცესა... და საზე-იწოდ უნდა გაუწეთა: უკვე ერთ პროცენტზე დაივარანო, ერთზე, ერთადერთზე, და შემაღვ სხდომალზე ბედნიერება შეცნება მოგასესენო: წელი იქნება, წელი.

რა ყოწლები ხართო, — შემოსახებდნენ აქეთ-იქთან სომეხი და აზერბაიჯანელი ამხანაგები, — ზედ ვერა, ვერასოდეს შევინებთ თქვენთვის, თქვენ მიანც სხვანი ხარ-თო.

სხვანი ვართო, — ცურებზე წამოიბარებოდნენ ქარ-თველი ამხანაგები, — ჩვენივე შეურთლები ამიერკოს, ჩვენ გადელახავთ ყოველგვარ ზღუდეს და კაცობრიო-ბას შევანძობთ ბედნიერებასო.

და მომდევნო სტრიქონები „პორიასს“ ფინალური აკორდები იქნებოდა, რეცეფის თავისებური მელოდია:

— თავდაზნაურობა აღარც რი აღარ ეყო იმხანადა საქართველოში, მხოლოდ გვარები რი შემორჩენოდაო, ძველი გვარები, დანრტკილი იბიდა, დანრტკილი და გა-თანგული წიადვე ბრძოლისა მამულობათვისა.

არ აუტყადადებოდა ეს ოცენბა ლევან ლოლობერიძეს. დიდ წელიწადს კი დასდებდა განზრახულის აღნაურლე-ბას, მაგრამ არისტოკრატული გვარათა პირმხინდად ამო-ძირკვა მიანც შეურთლებელი გახდებოდა.

თავს არ იხოვავდა 24-ში, არც მომდევნო წლებში ჩაი-ფურცლებდა კომუნისტის დამპყველობის განაზე.

37-ს იბივ გადააკებოდა, მასაც მონდებოდა ბედა-მგევარბი.

„ხალხის მტრებს“ რომ ფეენიდა უღმობლად, თვითო-ნიც „ხალხის მტრის“ სახელით გაისტუმრებდნენ.

— მე რაღათა, პა?! — ეცენსა ამოსხევედა მეურმის გა-ოგნებას.

გარიში შენახულ საიდუმლო მასალებს აივადიერებდა ოთარ ჩხვიძე. მასი ნასტუდენტისა მოხვედრილყო იმ უწ-ვებში, ისე გამოუტანდა მალაულად 1924 წლის აღკუ-

მენტებს, ასე ძალიან, რომ დასჭირებოდა „პორიასს“ ის-ტორიული ფონის მკაფიოდ აღდგენისათვის.

აღეს შემთხვევით ჩამივარდა ხელშიო, — ბუნდოვნად მიანინებებს 1967 წლის 6 ივლისის დღურის ჩანაწერში იმ ფურცლებზე, ნომრებით, რეზოლუციებითა და ხელმოწე-რებით რომ დახუბრებულიყო და ამ წარწერასაც დამმე-ნებნია: მილიციის მილიანი აძარაქის შესახებ გაჯანსა-ხების შირე და მოხსენებები მილიციის სატში ქურუ-ბასთან ბრძოლის შესახებ და სხვადასხვა ბორტკომპე-დების შესახებ გამოკვლევები და სხვა. დაიწყო 6 იანვარს 1924 წელი დამთავრდა 4 ოქტომბერს 1925 წელი 133 ფურ-ცელი.

1924 წლის 13 სექტემბერს ასეთი ტექსტი შეედგინათ: „გორის მახრის აღმასკომს. მოხსენება. როგორც რუ-რის რაიონის მილიციის უფროსის მოხსენებიდან სწანს 8 სექტემბრიდან ა.წ. 1176, 1176 წლის მოც. რეისში მიხმდარა შემადგი ბორტკომპედეება 6 ამა სექტემბერს, სოფ. ყა-დუცეულიში სოფლად გაგზავნილი 3 პარტიული — მიტემა ჩხვიძის დასაბეჭდებულად. აღნიშნული დეუსატკორემა-თი, რომელიც გზაში გაქცევის აპირებდა. უკანასკნელი მოუკლავთ. კვლევა-ძიება სწარმოება.“

7 ამა სექტემბერს სოფ. რუსიიდან ქ. გორში იყენენ გა-მოგზავნილი სამი პოლიტიკური პარტიარი, შინდისს რა-იონისა: ოსბენ ბერძენიშვილი და ყულტყუელიან — ძმე-ბი ურმალოზ და რევაზ ჩხვიძეც, უკანასკნელი გაქცეუ-ლან, რომლებიც მხლებლებს დაუბოციათ“.

ხელს აწერდა: გორის მახრის მილუეროსი (სავარა-უდოდ კორცუკაშვილი) და მდიანი (სავარაუდოდ: კვე-ლიძეილი). სითელი დაწერილი კი ასეთი რეზოლუცია შე-დენია: „კრხიანი“. ხელმოწერა გაურკვეველი გახლდა, მაგრამ გორის მახრის აღმასკომის თავმჯდომარე იქნე-ბოდა.

„მოხსენებას“ სხვა რეზოლუციაც ედო: „ინფორმა-ტორს“ — აქ ხელს არავინ აწერდა, ბევრ სხვაგანაც არ აწერდა ხელს არავინ, ოღონდ ხოვან იმავე წარწერას მოს-ადედა ხელმოწერა: „კ.ტყეძე“.

ამ დოკუმენტურ ცნობებს ამირქვია და უზომო ტკი-ვილიც ამოსდებოდა, ამდენ ხანს გული ნასტკავები:

— ვაჯლას! ეს ცნობი დარწმუნია იმ დიდი ტრაგედია-ისა, ჩვენი ოჯახის დიდი ტრაგედიაა! — ეს ყალბი, ფალ-სიფიერებულად, ცინიკური ცნობა... თანაც ყველა წესის მიუდგეთაც რომ არის შედგენილი!... ენადა დუმებდა... დანტკივ ჯოჯოხეთი შესტყვეული სიმღერაა იმასთან შე-დარებით, რაც იმ წლებში დაინიცი ამ ძალთობარებება, მაგრამ ვის აღმოსაწდება ძალა დანტკის? ვაჯლას არავი-სა, ვაჯლას და ვი, უნდა დიკარგის ის დიდი ტანჯვა ამ ისეთი მეფასება უნდა მიცეცს, როგორც ამ და ამდგავარ საქმეებშია ვადმოცემული მხანჯეი ენითა, მახინჯი სუ-ლითა, ჯალათთა სულითა, ეკავდა და ეთი მაგრამ წუთუდ დიკარგება, წუთუდ არ ილღალებს ხმა სიმაროლისა?!

13 ივლისს შინდისის ნახარის ჩაქლის რომ ეკლდებო, ვილაც დაეჯავჯურება მისი ნასტკეის კარს. ოთარ ჩხვიძე კარს გაუღებს და შეისატყვის სალონი გაბო მახმომ-ვილს. — თქვენ კარგი ხალხი ხართო, — ის ცოტა ნახევანია და ცუდ ადამიანებს რომ შეუკურახებს, რავე მინდია-

ვლახა და პეტრე პეტანოვიჩებს ახსენებს სახელებით. მკვლევებს გულისხმობს, მკეპარსა და ცოცხელს არ უტოვებს საფლავში... — შესაძლებელია იყო, — ეს ჩაეტიხებოდა. აქ „მონსტერებში“ ასე აღნიშნულიყო „სამი პარტიული იქნა გაგზავნილი...“ — მესამე არ ვიცი, — უარობს, მაგრამ ეს ჩაეტიხა თუ არა: ბუნა ბერკაძეშვილი ხომ არაო? — დაეთანხმება: ბუნა იყო, ის, ახალდღეს და იმისი კვირად და ცოცხალიყო...

ამას ბუნა ახსოვდა, იმ ორს არ მუხევედროდა, მაგრამ ბუნას რა დაფიქრებდა, ცამეტ-თოთხმეტი წლისა რომ იყო, მამამ გადაფურცა მონდისა თუ ფეხენისში. რეზის ზიქიო, — წარუდგენდნენ, ის კი სინანულით გადააქნევ-გადმოაქნევდა თავს და თვალებით ეწერა: ეს როგორ გა-დაფურცა, რატომ გადაგვირჩიაო.

სამი პარტიული იქნა გაგზავნილი...
და დღეობის ამ აფეხიას ამოიკითხავდი ამავეს, რო-მელიც პაპადანებისაგან მსმენოდა. მამას არსობის მოფ-ყოლია: ერთდღერთი ის აქვს ნაქცეპი ჩემთვის: სრულს ხმა ვაისმა თუ არა, მთელმა სოფელმა იცინა, მიტუმა მოკლესო. ყველამ იცოდა, რაც მივლიდა, ყველა ვიციდა ამ ვასრულის და კიდევ აღსრულდა ისე, რომ ნინასნარ არავინ ვაგაფობიდა, მამს ძალიან დავხაფრეთ და ყველა ერთმანეთს მისჩერებოდა, იწებს იმას გახედოსო.

დღეობის კი, იმ 13 ივლისის ჩანაწერში...
— ში ერთი მოვიდა, იყო უთარალოდა, მიტუმა იკითხა. ის იყო მიტუმავე შემოვიდა ეზოში ვენახის კარდიანა, სა-დაცდევ ნინოს კონა გავიცი მარჯვ, ქალმა აუჩენსა. მობრძანდითო, კონა დაავდო. არაო, ბიჭები ქვევით, ნევე-ლიძიანთა მუხებში არიანო. დაუძახეო, მოდიო, თან თვა-ლი მოატარა, აბა, ქალედი თუ დაფაფრდნო. იმით თვამა არ უნდავთა, კაცი შემოვიდა ეზოში, სტკმარა ეწეხა, სუფრა უნდა გამალონ. დაუძახეო, იმყოფებს უფრო თამა-მადა. ბარემ ერთად ნევიდეთო. წაივდნენ ერთად. სამი პარტიული იქნა გაგზავნილი...“ ორი იქ იცოდა, — ქვე-ვიტი, ნეველიძიანთა მუხებში? არა, იქ მეტი იყვნენ, ისავეც იქ იყო რა თქმა უნდა... ნამობტენდ და ქროლეს... გაქცეა, კვლავა-ძიება სწარმოებს...

გულამოაზრდელი მობრძედა ორდღებში თამარი, მისი ბაბამედი. დამიტრა ეწეხად რომ გაიქცენს ვითომევა დიდი მობრძებით, მეხოხელი ქალი მოჰკრავდა თვალს და მიხევედებოდა, საითაც მოუფიქრდნენ. მძას ვერ გაიქცედა მინდისაგან, სხვა მხარეს აპყვებოდა ორდღებს და თამარს რომ გადაანქებებოდა, ლოყას ჩამობოკდა, კარგის მზა-რობელი ვერა ვარ, მიტუმას რადაც მოელოს. სირბილით გამოუვლებოდა ორდღებებს თამარი, სად გარბოდა, რა-ტომ გარბოდა, არც მამინ იცოდა და ვერც მოგვაანებთ ამასსინდა. ვითომ ქალს რომ დანახავდნენ, მობრძე-ბოღენ და სროლას გადაიფიქრებდნენ? თუ უედ დაჰკ-ლავდნენ მასაც? — ამდენი აღარ უფიქრია და... თოფმაც რომ იქნება, აკოვადებოდა გულისმამხერელი კივლით. და კიდევ გამოიმძღვებოდა სოფელი, იმ მამს მამს აღარ და-გვივდდა რა კაცო მოგვაქვს ამ ძაღლთამარებშიო.

პაპიანს გული ლამის ამოვარდნიდა გახსენებისასაც, თითქოს ახლაც თეადლითავე შეგპურებდა სისხლში მცურავ ბაბამედი, იმ არმხარის თვალს, გლორგი იტრიე-ლიად რომ გადაიანცვლებოდა რომანის ფურცლებზე და,

რაც სიცოცხლეში დააკვდა, ის წაღები სოფეტში მემე-ტებოდა, ეგ არის, აღსასრული მამაც იცოვე გამოდიოდა.

მანქანად გამო გადადგამდა ფეხს, ემშვიფობებოდა მადლობით: თქვენ ისეც ისა ხართ.

ისინც ისეც ისინი არიანო, მოუგებდა თთარ ჩხიძე-რევაზისა და კრამალოზის სახელები კიდევ გაივლები-და მის დღეობებში.

1968 წლის 23 მაისის ჩანაწერში აღებუდელია, თუ რო-გორ ათვალეირებს ხელახლა 1924 წლის გაზეთებს საჯა-რი ბიბლიოთეკის მხარეთმცოდნეობის მდარბაზში. ფურ-ცლავს, მისდევს მამრდელ თეოციალურ ცნობებს, ავტო-ციურს, დემავაგიურს, პროყოკაციულს.

— მაგრამ ბევრი რამის აღდგენაც შეიძლება, მამრც შეიძლება, მიხვედრა შეიძლება...

უწერად:
— მარამ როგორ გამოიჩინა?

გაზეთ „კომუნისტის“ 1924 წლის 21 თებერვლის ნო-მერში „შენმეცუების განცხადება“ არის გამოქვეყნებუ-ლი: ინტერვენციისა და აჯანყების წახით საქართველოს მოელის უნაყოფო მახლისდგრა... მენვეციურ პარტია ახლა ამ ვზას დაავდა და ჩვენ ველარ ვავეგებთ ჩვენი ციურს, მისდევს მამრდელ თეოციალურ ცნობებს, ავტო-ციურს და ვავეგებთ პარტიულ, ჯგუფურ თუ პარად თამაშოვად-რეობასა... ჩვენ, დარჩენილი პოლიტიკური ტუსალები, გავდევართ მენმეციურ პარტიადანა...

— ანეთი განცხადებები, ჩეკას საკვებიდან გამოვზავ-ნილი რა თქმა უნდა, აქ სხვაეც არის, მარშალკა შევინძე, ოღონდ ხელმწიფრანი მამინ ტეტობა ასე გულმოდგინედ არ ვავამაყობასვს, თორემ აი ავერ, მეთარმეტედ: რუხო ბეგისა-ტე ჩხიძე, პარტიის წევრი 1905 წლიდან.

დემირჩი მობო, — დაელება გაოცებულს, — აქამდის არც ვიცოდო.

— ვიცოდა დამატებულული რომ იყო, სავანებუო ძიე-ბამს რომ იყო იმისი საქმე, მაგრამ ეს ვანცვლებო, ეს ამ-დენი წნის პარტიული მიღენაუბა ასე ამგვარად არ ვი-ცოდა.

და იქვე:
— რაოდენი ეროვნული კენესა ამ ვანცვლებებში მ-ცოცვლებს სავცადეი დემირჩი მობო...

ნინა ნომრბაც გადაფურცლავდა ამ თეადლით, იწებს რომელეც „მენმეციურ განცხადებამში“ პაპა კრამალოზის სახელიც აღმნიშნეო.

და ავერ 12 იანვრის „კომუნისტ“ იმაცე წლისა: სამოცდამეგრევე — ერძილე ჩხიძეც, საწყალი ერძალოზიო, — ისეც მწარედ აუფუადება გული.

ისე ვერც კიდევ რა დროა — პოლიტიკური ტუსალი ერ-ქვას აჯამიანს და ამის თეთი „კომუნისტ“ იწვენობდეს.

მალე ისე პირმნიდან გამოვიდა პოლიტიკური პა-ტიზონის სახსენებელი, თითქოს საბჭოთა რეალიზამი ასე-თი რამას არსებობს ყოველად ნარჩოვადგენელი ყოფილი-ფონს. აღარ იყვნენ პოლიტიკური პატიზონები, მორჩია და გა-თავდა...

1905 წლის ხსენების რომ გავეკირობინა, იმტკობაც, იმთამად რევახ ჩხიძეც თხუთმეტ-თექვსმეტი წლის უმარ-ველი თუ იწვენოდა.

ნეტა წიგნმწერის გამოცემების იმპულსები მის ფსიქოკაზმ — საპროტესტო მსვლელობა რბევამ, თუ მანამდე უკვე განვირინებულყო, რაკილა სულ უფრო და უფრო მატებულია ხალხის მსვლელებთან?

პარტია კი ერთადერთი იყო მისი, რომელსაც ფეხი მკვიდრად მოკიდებინა და იმუქრებოდა იმპერატორის ხელისუფლების დაშობას. ძალიც მესწევდით ქაღიღისა, როგორც აღმოჩნდებოდა, და როდესაც განცხადებულა მემწიფეიკური და ბოლშევიკური ფრთა, მემწიფეიკურ მიმართულებას ამჯობინებდა. თებერელის რევოლუციისას ავი პეტერბურგშიც იმოუკოთ თავი, მუაგულში თუ არ იტროილებდა, ისე როგორ იქნებოდა... მაცრამ მას მარე კი ვაწრედა ამ მიმართულებასაც — ოფიციალურად ვერ არა, მაგრამ მინაგანად ევლარ მუეფია ამ პოლიტიკურ მრწანლას, აღარც თანამდებობებზე დაპირდაცვებული იდეალები ექამინა, განმარცხულ და ამოგანგულულ და არამცთუ თავისი პარტიული დამსახურება არ გაუსტეგინა არავისათვის, თვითონვეც დაფრენა, ვიდრე ოფიციალურად დაადასტურებდა მემწიფეიკებისაგან გამიჯნას.

ეს არ ყოფილა ტაქტიკური სვლა ტუსალობიდან თავდასაღწეობა, ეს განდგომა ისედაც ეთანხმებოდა მის ფიქრსა და სწრაფვას, და ვერა, ევლარ ენდობოდა გაქცეულ მთავრობას, ვერ აქ ყოფნით რა ხერხი დაინა ტყვესათვის და ის მიმართიდან რაღა საცილეს მოუტანდა.

ქაქუცა ჩილდოაშვილის ნინაიდმეგობის მოძრაობას უთანხმობდა და კიდევ დაუკავშირებოდა, მაგრამ არ მინონდა, ამ მოძრაობას მემწიფეიკური მთავრობა ხელის ჩატანებას რომ დასობდა და, რა გვინათ, მოეხერხებინა რილავ-რილავების ამღვრევა. ქაქუცა და მისი მუეციულნი მარჯვე დროს ევლოდნენ, დაუმორილებლობას სულს ინარჩუნებდნენ, აფროთხლებდნენ ახალ რევოლმს, ხალხის რბევას მორიდებოდა და თავშეპყრებულად გაეგრძელებინა მმართველობა, ვიდრე დადგებოდა ნინინანატრი და და რუსული უღებო ექვად ისევე დაიმახსენებოდა, როგორც 26 მათმა გემოაცხვდა დამბობილად.

გაქცეული მთავრობა ძალიან ქაჩობდა, ვერ დაელოდებოდა ამ მარჯვე დროს, ემსარხა ენსარზე ვახნიდა და ისეთ დაპირებებს არიგებდა დიდ ვეროვულ სახელმწიფოთა სახელით, მუეაძილა მართლ ჩაცხანა იღუხიებოდა.

რალა მუეაძილა, ჩავსახა და ვე იყო, ქაქუცა ჩილდოაშვილზე აღარ დახანებდა... და ნინანატრე გაქცემული იდეების მუეგულნი ამოყვოდა თავს 24-ის აგვისტოს მირნულში. იმასდა მოახერხებდა, ძალიან იღარ გაამწვავებდა დაპირასპირების და სულაც გაუცლებოდა ჭკაურობას, რათა მსხვერპლი უზომო მაინც არა ყოფილიყო, თორემ უღმერთოდ კი გაივლიტებოდა ხალხი ქვეყნის ყველა კუთხეში.

ეროვნულ ინტერესებზე მაღლა ნუ დაეაყენებთ პარტიულ ვაჭოვურ თუ პირად თამოყვარობას...

დროული კი ვახლადი თუ მიმოივება, მაგრამ ვერ მუეასმენდნენ რევანშიზმის სულისკვეთებით აფელნი ყოფილ თანაპარტილებს, განდევნილი მთავრობა ხომ უფრო არ დაუგდებდათ და არა.

პარტიას ტოვებდნენ ზიდა-მისნსულიც და, თუკი ამბობებდა გადაივებოდა, სოფლის მუერისებამი ნაიფობოდნენ, რადგანაც კომპერტატივების დრო გარდავლილიყო.

თავს მოიფრადნენ ყველცეულში, აღარ დაეიდევდნენ განჯახა და აზერბაიჯანის სხვა ქალაქებში ჩატრეებულ ქონებასაც და ხელახლა შეეცდებოდნენ ცხოვრების დანუებას — სამი ზიდა და ორი მისნსული, სეტეტმწერის ის ორი ავბდითი ფლე — 6 და 7 — ერთბაშად სამა რომ გამოაკლულდათ.

— მამისა აჩრდილი ჩრება ოჯახში.
ამ ფრახას მოგვანებობთ დაწერს ოთარ ჩხეიძე ერთ პუბლიცისტურ სტატიაში, პატიმარ ქალთა ხეცდრს რომ უტროილებდა და მათი ყოფის მუესსუბუტებას ითხოვდა. ქალის, დედის დატუქალება არ მუეილება, დედა აუცოლებლად უნდა იყოს ოჯახში, ერთი მთავარი მუბღო ესეც განხლად, ქარვა ხარს ირეგულიავც გამოილოყო, და უწაჯლად ამ თუღლაზრისის მოსდევდა ის ფრახა; მამისა აჩრდილი ჩრება.

ვისთვის ეს მუეაძილა ზოგადთეორაული მუეხედლეება ყოფილიყო, ფილოსოფიური დასკვნა, განწყვეტილი მუეჯელობის ფრანგმეტყი, მაგრამ სინამდვილეში მწერლის მთელი ცხოვრების გამოცდილებებზე ამოზრდილიყო, პირად განცდებო, მის ფიქრსადა და ენობიერებას სუქმანიელიადვე მერწყულ ტეოლზე.

საკუთარი თავზე გადავტანა, რასაც ნინაიდვა მამის აჩრდილის განუპირებელი ყოფნა მას ირეგულად.
და ევლარც „ამბლეტის“ პირველი მოწყვეტის მუეხეთ სუქმანს ნაიყოთავდა გარკვე მუეხოხების თვლით, ელსინორის ტრინასზე გათამამებულს, რადგანაც უღელამ შექეპირის მონათხრობიდან საკუთარი ზედისწერა უღელამ ყურებდა.

მონათხროვის კი მოეწმადე მურისძიებადო, — ამისათვის გამოცეხადებოდა აჩრდილი მამლეტს და თავმოყვარობას რომ მუეჯანჯღარებდა („თუ გვევარება მენ რომდამუ შერფდისი მამა...“). დაბეჯითობით მოსთხრობდა იმის მკელელსა გადაუხაადე, თუ კაკი გქვიან, ნუ აიტან შენ ამას ჰამლეტო.

მურისძიების ერთადერთ ვხად ქართულ საბჭოთა რეალიზამი ისღა ჩრებოდა, არ ჩანთქმულიყო გამოცხატეულად ის ტრაგედია, რომელიც მუედარეზიათაც დანტეს უკოლოთი მესტეირულ სიმღერად მიჩანდა, არ დაეკრფულიყო ის დიდი ტანჯვა და არ დარწმუნლიყო მახორჯი სულის ადამიანთა, ვალათით მუეფასების ამარა.

აჩრდილი ვინევედა, აჩრდილი ვავღლიანებდა, არ განუტებდა ოუნდ ხასტიკი სინამდვილასაგან გარიდებას.

მოგვიანდით გვიე მარგველაშვილიც საკუთარ თავზეც გამოივინდა „ჰამლეტის“ ამ სცენის მოამტეფილებას. იგი სხვა თამბის მამლეტე აღმოჩნდებოდა, არა 24-ის, არამედ 1946 წლის მსხვერპლი, მამას რომ დაუსტრეტიდნენ, ემეგრადიკა გავიხნულა და იქიდან მიწადრეს თავისი ქვეყნის სახელმწიფოებრობის აღდგენისა. ვინ ამბატებდა ან ამ სულისკვეთებას, ან ამ მუედელობას, მუეზამთურად იგედმდენ ბულთ და, რაკილა მორალურად ვერ გატყებდნენ, დაუნამებლად მოულებდნენ ბოლოს, შვილს კი საბჭოეთში გაემოკარგადნენ.

„ყოფნა? არყოფნა?“ — ამ მტანჯველი შეკითხვის ირგვლივ დატრიალდებოდა პამელტის ბედისწერა და თავგადასავალიც, გოგი მარგველაშვილს კი ეს კითხვა აკუილიტებოდა: პამელტად ყოფნა თუ არყოფნა? — და თავის ერთი საუკეთესო ლექსის სათაურადაც გაიტანა-და.

ჰა, მართლა რომელი სჯობდა: პამელტად ყოფნა თუ პამელტად არყოფნა?

თითონაც ვერ გაეცნობიერებინა, ეს როგორ მოხდა, მაგრამ ერთხელაც „პამელტა“ ამრდილი თავისი საწყა-ლი მამის სულად გამოეცხადა.

სწორედ პამელტი, სახელგანთქმული პერსონაჟი და-დი წიგნის, შეშფოთებული ახმოზა ამ შეთხვევლს, ვინც ცნობინადალილი გაეშურებოდა მისკენ, რა მოხდაო. პამ-ელტი დაფიქრებოდა ტერასაზე, იქ, სასახლის წინ, ელსწო-რის კუჩქ მდებარეობდა, აიღებდა ვერ დაფარავდა და ჟე-პურობას სიღრმეში მდებარე ამრდილიაკენ მიანამხედა: იგი ამბობს, რომ მამაა შენი, ვაჟაყალბური!

ასე უცნაურად იტყულება პავსის სიუვეტი. გარდასულ ამბავში ახალი დროს ხაკაი იჭრება და საკმაოდ ძალუნადაც.

მივხებდე და თვალთ დამბნდვლდა. ეჭვი არ იყო! იქ იდგა ჩემი მოხუცი მამა! მხრებზეა მოყრილი და მოტეხილი, მაგრამ წამდგელი — მამაჩემი! მამონადე მისკენ გავექაძე და, ღმერთო ჩემო! გავიარე იმის სხეულში. —
— „ო, ნუ შეხებები ასე ძალიან — მითხრა და ხმავე წამსვე ვიცანა, — სული ეარ მხოლოდ და ამიტომ ვერ ჩავიხუტებ“.

გულისემამყვანი სტრიქონებია, ამოქუველი იმ კ-ვის წიგნი, რომელიც არსებობდა იმ ტრანკვილი დაღებთან მოდის, იმ წიგნი პრუნავს და არც არასოდეს გამოსცილდება. იქ, მიღმა საწყაროშიც არა ნელდება მო-ნატრების ვანდობა, და მამის ამრდილიც აქეთ, მისკენ მო-ისწრაფის, უფრო ხშირად სურს შეიღოს ხილვა, მაგრამ ვერ მოუხერხებია, რადგანაც: — ვურც წარმოადგენს, თუ აქ რამდენი მამის სული დგას უგრძობ რიგში, რათა ახალმა თავისიანთ გამოეცხადონ — პამელტის წიგნი.

თუჩემ ასეთი ვრძელი რიგი ვამოილია, ვიდრე მეო-რედ მოუწოდებს შეიღოს ნახეა, ამასი სიცოცხლედ გაიღე-ვა. ამიტომაც ესეა იკმარონ: ამ ხანმოკლე პავსანისთვის მადლი შესწირონ ვანგებია, ვასე კი ეს წიგნები და მათის ამრდილი არსაფიქს არ დაიკრულენ.

— აბა, რას ფიქრობ? თქვი, რას აიჩიებ? შურს არ იძი-ებ? — გამოფიხილებულს პამელტის სიტყვები ჩაესმის. რისი თქმაც მამის ამრდილმა ვერ მოასწრო და მხოლოდ აგარბობინა, პამელტმა უნდა დაუბეჭდოს ლირიკულ გმირს, და მას უნა დაეხმოს და ფერი გაუქრება თუ არა, შური როგორ ეიძიოს, კიდევ შეავიწყობა:

ან ეგებ ფიქრობ, საუფიქველი არ არსებობს შურისძიების? ჩემს სიუვეტში ჩნდებიან მხოლოდ

სულეტი მოკლე მამებისა, ვის გამოც მუდამ საჭიროა შურისძიება!

მაგრამ სახეზე რომ დაეკვირვება, სიტყვის — „საჭი-რო“ — შენაიცვლება უფრო თავგუგავებულ, მორიდებუ-ლი სიტყვით — „სასურველი“.

ამას წერული სიცილი უნდა აუტყვეს: დღეს ევლორ შექვლები ჩემს სამყაროში მამისათვის შურისძიებას.

მაგრამ პამელტმა სიტყვა უნდა შეანეუტინოს: მამის წიგნის საწყაროში იხილ მურა, ლექსი იქნება თუ ტრანკ-ვილი მე მომხატე და ნანარმოებში წარმართე შურისძიე-ბაო.

და საფონდებელიც ჩაადგებს. და ლექსის სათაურადაც ვაბანილი მხატვრული კონ-ცეფცია ფინალში გამსაკუთრებული ექსპრესიით უნდა განმეორდეს:

— ვიყო პამელტი თუ არ ვიყო, რა გზას დავადგე? თითქოს საფიქრებელი და საჭოქმანო არც არაფერი უნდა ჰქონოდა, რადგანაც ვიყო მარგველაშვილის ამო-ვალფეროვანი შემოქმედება — ლექსიც, მინიატურაც, პი-ესაც, რომანაც, მხატვრულ-დოკუმენტური თხზულებაც — ამ იდეურ-ესთეტიკური მრწამსით განსაზღვრულა: წარმოსახვის ბოლშევიკური, საჭოქთა რეალობის არსი და შემწარავი სახე, არ დაუკარგოს ამ მოვლენის ცოდვანი და დანაშაულებანი კაცობრიობას, რათა გაფრხილებიან გა-მოდგეს ყალბ მოაღებებიათ თვებრადამტევი შედეგებო, ღმერთო! მოკლებული რეალობის უსასობა დამორგუნე-ვილი ძილის წინაშე... —

მაგრამ ჩაუვდომელია ადამიანის ბუნება, ამოცხსნე-ლია მწერლის სულერი სამყარო და ღრმა ქუჩულებსა თუ ხეველებშიც არა პროცესები ეითარდება, ანევილი აო-საცხივობა, თუ საუფიქროდ დაფარული არა.

ვიყო მარგველაშვილი იმ პროცესებზე დაკვირვების ლამობს, ცალკულ დეტალებზე მისი, საკუთარზეც და ზოგადად ადამიანისა თუ მწერლისაც, მინაგანი ქიღლის ბუნების უტრიალებს აქეთ-იქიდან და პამელტის ჭოქმან-საც განაზოგადებს, გამონეულებს არა შიშით, არამედ ადო-მიანური განცდილობის საფუძვლებით.

როგორ არსებობს შურისძიების ყინით იცხოვრო ქვეყანა-ზე?!

სულ სამაგიეროს მიზლებზე ფიქრობდე, სულაც ჩაეფ-ლო ამ განცდილს და ეერა კმარობდე, ახალ-ახალ საშუა-ლებებს ეძიებდე?!

— ...მი ამ ნაცეს შურისძიების უფლება... და კიდევ ერ-თი რამ, რაც ვეღობა მთავარია. მწერალს არ აქვს უფლე-ბა სუბიექტური იყო... თუ მწერალი ობიექტური არ არის, კაპიტა მისი მწერლობის ფასი, — თქმევენებს ნოდარ დუმბაძე ამარადსობის კანონში“ ზაჩანა რამიშვილს, თა-ვის ალტერ ეგოს.

ნამირად ჩამოვაცოლოთ ამ სიტყვებს, მთელ ამ სცე-ნის, კონონტურული ქვეტექსტი და კონტექსტიდან მოწვევით დაუშკირდეთ, როგორც გარკვეულ თაილ-სახრის.

ის, რომ მწერალს არ გააჩნია შურისძიების უფლება, და რომ მწერლის სუბიექტურობა დაამცინებელია მს-თვის, სენტენციებს მოგვაგონებს და მართლაც სენტენ-

ცუბობა, თავისთავად საგულისხმო და გასათვალისწინებელი.

ოღონდ ესეცა:

შურისძიების უფლება არ გავაჩნია მაშინ, თუკი ოფნად მაინც შეასხვადებურებ რეალობას, შენი პირადული განცხადებით გვალთქობაზე გაამწვავებ თუ, პირიქით, გაადურ-მრთალებ მოვლენებს... მაგრამ თუკი შურისძიება მოეკრძობებ, პირუთენელ შეფასება-გაანგრება გულისხმობს, ისტორიული გარემოსა და პერსონალიზაციას ალბათის ისე, როგორც სინამდვილეში იყვნენ — არც რა მოკლე და არც რა მოშუალო გაბოროტებით, მაშინ რატომ არ უნდა იყოს გამართლებული შურისძიება იმ წარსულის მიმართ, რომელიც შენს თვალწინ კვლავ შეორდება?... ახლა შესაძლოა ოფსემე გამეორდეს...

ასეთი შურისძიების უფლება რატომ არ უნდა გავაჩნდეს მწერალს?

და მაინც, ავტორი გაცივარეული შიშობს, პირად-სი თავდადასავლება, მსუბუქარ მოკონებებსა და გადამძალოს და შინაგანი სიმართლად არ შეუმჯობესებას. პატიოსანი კაცის შიშია.

სულ ოღნად, ერთი ბენითივ არ გინდა დაეშვანო იმით, რომელიც ვალისმქნელობა, სინამდვილას დამახინჯობს იყენ სწრაფვა ჯალათურ სულსიკეთებს აღწევს.

ჭკმაირტ მწერალს, ზელოვანს ეს უპირატესობა მოეპოვებინა, რომ მასი შურისძიება, არა უნდაპირუც ამოტანდო და პირად ინგარიშნორების დამსჯავებულად, არამედ ღრმა სულიერ ტანჯვასა და ტკივლებში გამოტარებულად, ყოველთვის ქმნიდა იმ მხატვრულ სინამდვილეს, რომელსაც ზოგადსაოცრებას დორებულად ეწებობდა, გარდა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური შიშინელობის და მაშინაც შერჩეობდა საზოგადოებრივ ცნობიერებას, როდესაც ესა თუ ის პოლიტიკური რეჟიმი პირმინდად გადაცემობდა.

ამ ლექსში კი შემამჩრუნებელი მამების სულთა უგრძესი რიგი, თავისიანებით გამოხატავდა იმ წამდებარ, მხოლოდ ერთხელ რომ მოუწევდა მუხეჯერა შეიღობინ, რადგანაც რიგის ჩამოთავებამდე და ხელახლა შეკრებამდე შეიღობის სიცოცხლეც იმერება.

შელო ქვეყანა პამლეტებად გადაქცეულია, — სხვარა ფიქრი ვაკვირეებს ამ უსასრულო რიგის შემხედვარეს. ისეცაა — პამლეტებად გადაქცეულია.

ვის არის შეილო? მამა და თან ასხვა? ასე ტრამ ტრამის ალაპარაკებს გრივოდ რომაქიქე "გველის პერანგიმ", მაგრამ თავის მუხედულებებს გაბეჭვას მის მსველობაში, რომელიც იმ მგონებით ბოლოვდება, რომ:

— დასაუღესოში არ იცინა "ამამ" — იქ "შელოა" მხოლოდ. ისიც მონეუტელი... აღმოსავლეთში პამლეტ შეუძლებელია: მამას მოცილებული... აქ არც ფაუსტია: მამას რომ დაეცეს... ჩვენში "შელო" იმთავითვე მამის ნიაღვრისა.

თვითონ "გველის პერანგი" სხვა არაფერია, თუ არა მამის ძიება, ამ მოტივის თავისებური სახეცვალება, მაგრამ მაინც ამ სატიკურის არსში ჩახედვის ცდა. დასაუღესოში ამ უწყის "მამა".

აღმოსავლეთში "შელო" არ უწყის. ამიტომაც აქ შეუძლებელია პამლეტის არსებობა.

მაგრამ... საქართველო, ამ ორი სამყაროს მიჯნაზე მდგარი, აქეთ-იქიდან ითვისებს ნიშანდობლივ თავისებურებებს, საკუთარ ქურაში ანრთობს და შეუძლებელსაც შესაძლებელად ამბობს ხელს.

მიუხედავად, როდესაც პოლიტიკური რეჟიმი ქვეყანას პამლეტების სამოსახლოდ გადააგვიტყვეს.

ახე უშუალოდ არსად ჩნდებოდა ოთარ ჩხეიძის ნაწერებში მამის ანრდილა — შურისძიებისაკენ მიზნობდებოდა, მაგრამ ის სულიერი მფთოვა, რაც გაცივარეული უმეცრეობის ლექსში ამოჩნდილა, ოთარ ჩხეიძის არსებობაც დატრიალებდებოდა, როგორც კი ვალამს ნაწახებად ხელს. ანრდილიც უნათოდ მოვლადებოდა, არა მოხუცი, ფანტაზიკული, არამედ მხნე და ძალღვანი, ოცდათობისმეტრის მამის... და იქვე ზიძის... ჯახის ძისაცაც იქვე... შურისძიებებზე მოვლადებით რომ გარდასახებდებოდნენ, მაგრამ იმთავითვე აღუდებდნენ ცნობიერებას იმ გზის მიზნობით, საითაც უნდა გავდგინო საეალი მათ შიამომავალს იმ უყოლებურ რეჟიმის პირობებში, გამაჩნისთიანად ტრადიციული რომ დანება ქვეყნისათვის და არც მერე მოაკლებდა.

ეს გარემოება როგორ გამოიხატებოდა აბამიძეს:

— მას წერის დროს ალბათ პამლეტსაგით ეცხადებოდა და 1924 წელს დახვრეტული მამა, რომელიც ნებისყოფის სინტიკაცისა და ქვემარტობის ერთგულების შიამოგონებდა.

იქ კი, მამის:

შეუდებ სდომიანზე ბედნიერება მეწენება მოგახსენით: თავდადასავლობა უკვე წილის გაუტრედლოა.

ინარტებოდა ძველი გვარება...

ემზურებოდნენ და ძალიანაც ეშურებოდნენ მათ პირმინდად გაქრობას, აბა, თანდათანობით დაწინაურების სავ ეცხადეთ...

მოელეულიყო საფერიაველის მთა, ჩამოსაფედა გადებარეული ფრალოები აცხადებოდა საველურიც იქ მიმწვედიუელიყო, ვერსით ნაუცხადდათ ტუსალები, ჯერაც პოლიტიკური რომ ერქვათ.

— მე რაღათა, პა? — ვერ მოვსვენა მერმისქ. გორის ბაზარზე გაფაფდნენ კამჭრებს თავიანთ ურმიანად.

ნათელ ღუწანში თავზე გადახისამდნენ ღვინოს და ცერზე დამტრუდედნენ ხზოსა თუ ბატკინის ძელებს. კიდევ ერთი ნარმატობის ბულნიწიანობა არ ფარგებდა. იეს — დასტიურებდნენ და თავსაც იბონებდნენ გოჯასხელა ასოები.

...პორტიკი კაცი დანიამაც პორტიკი იყო, თავგანწირული — დანიამაც თავგანწირული, დაბარიალებდა ელსიორის ტერასასზე ვილაცის ღანადო, რადგან ხზობდა თუ ივედრებოდა, არ ჩანდა ბონდში, ის კი წინააღებდა და არ ეთობობდა იქსურობა, ვიდრე იმას არ იბოწიდა, ვრო გულისთვისაც გამაგრებულია შავეთის საუფლოდ და ღამობდა ემცრო სიმართლევ გაუგებარ უსველოებაზე.

მაინც რა გზა უნდა ავტორი: ყოფილიყო პამლეტი თუ არ ყოფილიყო?

ეკა ბუჯიაშვილი

დღეს იგი ხშირად ამ დიდი ზელოვნების საიდუმლო-ებზე გვესაუბრება.

მიზანი, რომელიც თარგმნაჯე მატია

დალი ზანჯიკიძის ლაძისი

„საუცუესო მთარგმნელა თორეტიკოსი და ორატორი“ – ასე შეაფასა ბატონმა როსტომ ჩხეიძემ ქალბატონი დალი ზანჯიკიძის შემოქმედება. ცოტა ხნის წინაა ჯერ-ნალ „ჩვენი მწერლობის“ საღონმა თომას მანის შესახებ ნათიხული მრავალმხეი საველისხში მოხსენებას შე-გვძენა, ქალბატონი დალი მისი შემოქმედების და, საერთოდ, ლიტერატურით დაინტერესებულ საზოგადოებას სუვე-რით მნიშვნელოვან საკითხზე სასაუბროდ შეგვდა – „ჩვე-ნი მწერლობის“ საღონმა მან აჩვენა და ნათიხა მოხსენ-ებას თემაზე: „მატერული ანალიზის პრინციპება, სტი-ლის ეკვივალენტობის პრობლემა“.

– ჩვენ ვიცით არაერთი კარგი მთარგმნელი, რომელ-საც თავისი თეორიული ნაახრევი და ლაბორატორია არ დაუტოვებია, – თქვა ბატონმა როსტომ ჩხეიძემ, – არა-და, ამას ძალზე დიდი მნიშვნელობა აქვს ლიტერატურულ და მთარგმნელობითი ცხოვრებისათვის, საერთოდ, ზოგადკულტურული თვალსაზრისით. ქალბატონი დალის მოღვაწეობა სწორედ იმთა გვიხილავს, რომ ის ერთნი-რად და მთავრადეათა ყველა უკუთხით. თომას მანი რომ ვეკუქს ქართულად ამ სახით, უკვე საკმარისი იქნებოდა იმისათვის, რომ მის გამოჩინებულ ადგალი დაემკურნე-ბინა ქართულ კულტურაში, მაგრამ ქალბატონი დალის-თვის თომას მანი მოღვაწეობის ერთი მხარეა, ერთი ეტა-პი, რომლის შემდეგაც მან არაერთი ბრწყინვალე თარგმა-ნი შექმნა ჩვენს ლიტერატურულ ცხოვრებას

დღევანდელი მოხსენების თემა არის სტილის მრავალ-ფეროვნება თარგმანება და თუ ვინმეს ხელეწილება ამ სა-კითხებზე საუბარი, ერთ-ერთი პირველთაგანი ქალბატონი დალია.

არსებობს თვალსაზრისი, რომ მთარგმნელს შეიძლება შექონდეს თავისი სტილი (სხვათა შორის, ამას აღიარებენ საქმიად თვალსაზრისი მთარგმნელები), შესაბამისად არის მოსაზრებები, რომ მთარგმნელმა უნდა შეარჩიოს ისეთი ავტორი, რომელიც მის ბუნებასთან ახლოს იქნება. თემა-ცა ჩვენ ვიცით კიდევ ერთი თვალსაზრისი (რომლის მი-მდევარი ქალბატონი დალიც არის) – როცა მთარგმნელს შეუძლია აბსოლუტურად განსხვავებული მწერლის ხელნერის შექონე ავტორები თარგმნის და ვადადობს თე-მათსაგვარი სტილური ვარიაციების შესაბამისად – სად თომას მანი, სად მაქს ფორმი, სად ჰერმან ჰესე ან პლენ-ცდორფი, აღიარებენ ვაიმოდ გრივოლ რომატიქიძე – სრულიად განსხვავებულ სამყაროზე და როცა ქალბატონი დალი ამ თარგმანებს ცნობის, რწმუნებები, რომ თე-ორიული მათგანი უმაღლეს დონეზეა შესრულებული.

ქალბატონი დალი ზანჯიკიძის თქმით, მატერული თარგმანის ანალიზი სამ დონეს მოიცავს. ესენია: მინიარ-სის დონე, ანუ ტექსტის გაგების ხარისხი, ნორმატიული სტილისტიკის დონე, ანუ გამართული ენობრივი საფუძ-ველი და სტილის დონე როგორც თარგმანის ეკვივალენ-ტობის უმაღლესი გამოვლინება.

– ჩამოთვლილთაგან პირველ ორ პირობას ქართული თარგმანის საქმიად დიდი ნაწილი აკმაყოფილებს. შესა-ბამისად თარგმანს ლიტერატურულ ფაქტად ვერც ვაღიარ-ებთ, თუ პირველი და მეორე დონის არსებობა გარანტი-რებული არ არის. რაც შეეხება სტილს, მისი კვლევა ამ ორი დონის დადებითად შეფასების შემდეგ იწყება, სტი-ლის კვლევაში კი ვადადებულობა დინამიკური ეკვივალენ-ტობის პრინციპი – თარგმანი ისეთივე მთავრადეობის ახ-დენებს შეითხველვ, როგორც თავისი. ამ მთავრად-დენებას დედნის კონტრულ მხარესთან ერთად ემყოფე-რი და ესთეტიკური მხარის რეპროდუქციის ხარისხი განა-პირობებს, რაც მთლიანად სტილის სფეროში თახვდება.

ქართულ თარგმნით ლიტერატურაში დედნის სტილის რეპროდუქციის ხელს უშლის ერთგვარი მეტაგონის არსე-ბობა, რომელსაც პირობიად შეიძლება თარგმანის ენა ეწოვოთ. იგი თავისი ხასიათით უნივერსალურია, აკმა-ყოფილებს ქართულ ენის ნორმატიული სტილისტიკის ნორმებს, გაცურებულია ენის სხვადასხვა შრეებთან ამო-პოვებული ერთეულებით, მათ შორის არტიკულიზმებით, იმი-კად ხმარებული, მარკირებულ სიტყვებით, ზოგჯერ კი პირობით, გრამატიკის, განცხადების ამსახველი ტრაფარე-ტული ლექსითა, კლიშეების ხშირადეობით, ქართულ რვა-ლიზეზე დამყარებული ფრაზეოლოგიზმებით, დიალექ-ტიკიზმებით და სხვა ისეთი ენობრივი ერთეულებით, რაც თარგმანის გაქართულების მიზეზი ხდება, მთლიანობაში კი ეს მეტაგონი მაღალფარდოვანებასა და სიტყვაუბრუნობის ვეფექტს ქმნის, ერთგვარი უნივერსალობის მიუხედავად მთარგმნელის ინდივიდუალურ სტილად ყალიბდება და საფუძველად გამოიციხება დედნის სტილის რეპრო-დუქციისათვის. თავის მხრივ დედნის სტილის რეპროდუქციის რწმუნებში კომპონენტი განაპირობებს, რომლებიც პრო-ფესიონალ მთარგმნელს ტექსტზე შემოაბის დაწყებამდე უნდა შექონდეს ცაცნობიერებულ.

ეს კომპონენტებია: 1. დედნის ავტორის პირობითა ისა-ხელი მოვლენებისა და პერსონაფიქტივობის. ეს პირობითი შეიძლება იყოს ნეიტრალური, ირონიული, ფილოსოფი-ური, ტრაგიკომიკური, კვახსტირობული და ა.შ. 2. ავტო-რის დამოკიდებულება სალიტერატურული ენასთან და მის მიღმა არსებულ შრეებთან, როგორცაა დიალექტიკა, ფი-გონი, სჯარეზი, არკო; 3. ავტორი-მთხრობელისა და პერ-სონაფიქტის განსხვავებული ხმები; 4. სტილის აბსტრაქცი-რებული ნიშნები: მაღალფარდოვანება და სისადავე, ლა-კონურობა და სიტყვაუბრუნობა, რიტმი და ინტონაცია; შე-საკლამო და მოღვაწეობობობა; ხატოვნება და სიმწიკ-ლე. 5. მატერულილობის თუ განსჯის პრინციპი და ა.შ. – აღნიშნა ქალბატონმა დალიმ და საილუსტრაციო მასა-ლად ნარმოვიანა საკუთარი თარგმანები: მაქს ფორმის

„ომი აბერ“; ზღვრის ზესეს „ტესტირები შემოდგომის დღე“; უფრო პლენეტორიის „ახალგაზრდა ე.ს. ახალი ვრებანი“ და გრიგოლ რობაქიძის ესეი „ადილუ პატლერი უცხოელი მწერლის თვლით“, რომლებიც სტილის თვალსაზრისით დაიმტკიცებულად განსხვავდებიან ერთმანეთისგან.

– ქალბატონო დალი, რამდენად მნიშვნელოვნად მიაგანიდა მთარგმნელობითი ჯგუფის შექმნა და მთარგმნელთა აღზრდა? თქვენ თუ მოლაშკრებით ამ მხრად? თუ ეს ძალიან ინდივიდუალური საქმეა და არ საჭიროებს სწავლებას?

დალი დანჯიკიძე

– მე მიმართია, რომ თვით ნიჭიერ ადამიანსაც (აღბათ დამუშავებისგან), რომ მთარგმნელობა სპეციფიკური ნიჭია. პირადად მე ჩემი არასოდეს არაფერი დამიწერია. ბავშვობაში ლექსებს რომ ეწერდი, ეს, აღბათ, სათვალავში ჩასაგდები არ არის!, აუცილებლად სჭირდება სწორ გზაზე დაყენება. მეტაწერ, რაზეც ვსაუბრობდი ჩემი მოხსენებაში, გავერტყუე-ლია ტრადიციული საბეჭდო და ბევრმა ნიჭიერმა მთარგმნელმა, რომელსაც შეუძლია განვითარდეს და სწორად წარმართოს თავი ის შემოქმედება, თეორიული საფუძვლის გარეშე, შესაძლოა ამ მეტაწერის გავლენა განიცადოს და მისი თარგმანი, სტილიერი თვალსაზრისით, ორიგინალს დამორდეს. თეორიული სწავლების ეს სკოლა, თავის დროზე, ბატონმა ვიკი გაქვილიძემ დაამუშავა უნივერსიტეტში, მაგრამ მისი გაჩვენებების შემდეგ ის მოსეს.

დღესდღეობით მე თვითონაც ვკითხვობ სწავლევითი კურსის თარგმნის თეორიას და პრაქტიკას, ესეუბნებ-ტრიალი უფროსა და მძალევენ უფლებას, რომ ვიფილიო ჯგუფი, რომელსაც ვაგროვებ თარგმანში. ჩემი გამოცდილებით ვფიქრობ, რომ თეორიის სწავლება აუცილებელია და მისამართი, რომ ნიჭიერმა ადამიანმა, კარგი თეორიული საფუძვლის დახმარებით, შეიძლება ისწავლოს სწორად თარგმნა.

ლევან ბრეგვაძე:

– არამწველებრივი მოხსენება ნაიციხის ქალბატონმა დალიმ. რამდენად გამოცდილება აქვს მას და რა კარგია, რომ ის ამ ყველაფერს წერს. წარმოვიფიქრეთ, რა დადებითი საკმეო იქნებოდა იგანე მამაბულას, ილია ჭავჭავაძის კერძონტ ქიტიძის რომ დაეტოვებინათ თავიანთი ლაბორატორია, რა სწრაფად ნათადოდა ეს საქმე წინ. თეორეტიკოსობისა ზოგიერთს ეშინია – ფიქრობენ: შემოქმედებით უნარს თარგუნავსო. არადა, ეს ხომ იმას ნიშნავს, რომ ყვე-

დალი დანჯიკიძე

ლამ თავისი გამოცდილება გაუზიაროს მომავალ თაობას, რათა თავიდან არ ქჷონდეს დასაწყები ყველაფერი.

შარში ჩატარებულ ლანგვისტური კონფერენციაზე შეუტყვევ, რომ თურმე ცერვს მცირეს თავისი ლაბორატორია დაეტოვებია. ეს უზარმაზარი აღმოჩენა, რადგან ცერვს მცირეა როლი საქართველოში თარგმანის დარგში განუზომელია.

აქ ისეუბრეს ქალბატონ დალიზე, როგორც კარგ მთარგმნელზე, თეორეტიკოსსა და ორატორზე პირადად მე ამ ყველაფერს კარგ შედეგოსაც დაეფუძებდი. მე მჭონდა ბედნიერება მისი მოღვაწეობის ამ მთარგმნელ გავცნობოდი.

მასხოვს მის თარგმანს მღვწეფორფის რომანისა ცნობილი გერმანული ქართულილიგი ჰაინც ფეინროხი გამოეხმურა. ასეთი რამ იშვიათია, მსგავსი შემთხვევა სხვა არ მახსენდება. ეს მაშინ ძალზე დიდი მოვლენა იყო ყველასთვის, ვისაც ქართული ლიტერატურის წარმატება უზარია. რამდენიმე რამის სწავლა შეიძლება ქალბატონი დაღის თეორიული წერლობიდან ყველა მთარგმნელი მუშაობის პროცესში შევსა გარკვეული პრობლემის წინაშე – როგორ გადმოიტაროს ესა თუ ის ნიუანსი ქართულად და აი, ქალბატონი დალი, თავისი ნაშრომით, საკუთარ გამოცდილებას გვიზიარებს.

სხვათაირ თარგმნა სჭირდება ზღაპარს. ქალბატონ დალის ამ თემაზეც აქვს გამოცდილებები არარეალურებრივი სტატია, რომელიც მხატვრული ნაწარმოებებით იკითხება. ეს საკითხები მას გამოწვევლით აქვს შესწავლილი და უღრმესი მადლობა ამისათვის.

დალი დანჯიკიძე:

– ერთ რამ მინდა ვთქვა გრიგოლ რობაქიძეზე: ძალიან ამიოფედა გული, როცა მის ნაწარმოებს ვთარგმნიდი. რატომ იყოთ? დაეინაბე მიტოვებულ, მართლული ადამიანი როგორ ვქვს სიმშობის მშობლიურ ენაში. ნაწარმოებში ქართული სოფეტებია ჩართული, მამლუქების ისტორიაც არის იგი ამბობს: რაც უნდა კარგად შეესადაგოს ადამიანს სხვა ენა და წეროს კოდეც მასზე, ის პირველი საწყისი ყოველთვის შეესაქმნება თავს, რადგან სიღრმეებში ჩაკორული ასე იყო ჩარჩენილი სიტყვა „ენა“ ქართული მამლუქების ცნობიერებაშიო. ეს ყველაფერი გულისხმანუყებელი იყო ჩემთვის, რადგან გრიგოლ რობაქიძის პიროვნულ ტრავმაზეც მოგვანიშნებს.

თემურ ნადარევილი:

– ლაბორატორიის დატოვება თავისთავად ძალზე რთული შრომაა. საერთოდ ძნელია შენსავე შემოქმედებით ამოცდეს დააკეთდე. საკუთარი თავიდან რაღაც

დისტანციულ უნდა გამოხვიდე, რათა ცეცხლფარის გაანა-
ლაზება შეძლო.

მეტყენის შესახებ ისაუბრა ქალბატონმა დალიმ. ქარ-
თული ენა მდიდარია, მოქალაქე კონსტანტინე გამახარ-
დია ამბობდა: ზმნა „წვიმა“ ცხარეაწარად შეიძლება გამო-
ხატო. ამიტომ თარგმნისას თავისდაურებურად რამდენ-
იმე თანხანორუფლებიანი ვარიანტი ჩნდება ხოლმე და
უნდა ისწავლო, რომელი დატოვო მათგან. თანაც თარ-
გმნისას ნაწარმოები არ უნდა გააქართულო და, ამასთანა-
ვე, ის იფუძნება, რაც ორიგინალშია, შესაბამისად უნ-
და გაფიქსირდეს.

ქალბატონმა დალიმ თქვა: ბზირად ნაწარმოებში მცე-
ნიერული პასაჟებიც გვხვდება. ცნობილია, რომ გოთი
ნილტონს ენაეჭრებოდა ფერთა თერაპიაში. ოპტიკურად
ნილტონის თერაპია სწორია, მაგრამ გამოთქმები: „მავალი-
და, წითელი აღიზანებს“, „მწვანე ამშვივებს“ და ა.შ.
სწორედ ვითესგან მოდის. ის ბუნისი იყო. ამიტომ თუ
რომელიმე მწერალს, თავისი ერუდიციის გამო, ბუნებრი-
ვად უწინდება სურვილი მეცნიერული აფილებების დაბო-
მებისა, მთარგმნელმა ეს პლასტები აუცილებლად უნდა
შეინარჩუნოს.

და კიდევ:

სკანდინავიის ნინადალმეგი ვარო, თქვით, ქალბატონო
დალი, მაგრამ ამავე დროს ძალზე ზუსტი იყო თქვენი გა-
დამხივებლობა, როცა აღნიშნეთ: ნაწარმოებს ეს გვიჩი,
თავისი ხასიათიდან გამომდინარე, ვერ იტყოდა „წინას“
და „ელვას“, ამიტომ თარგმანში „ნასაკ“ და „შევეკ“ გად-
მოიტანა. უფრობ, სკანდინავიურად „აღვი კონტექ-
სტში თავსდება

დალი ფანჯიკიძე:

– ამ საკითხში მოვედე მინიმალური პრინციპი. ყველა
ის სიტყვა რომ შეთარგმნა, რაც ორიგინალშია, იქნებ
უბამსობაც მივვიღო, მაგრამ მე მხოლოდ ერთი სიტყვა
ვთქვი სკანდინავიურად, თუმცა ემოციურად მგონი უფრო
დატვირთული გამოვიდა, ვიდრე ყველა ის მძამე ფორმა
რომ ჩამეჩერა.

რენე კალანდია:

– ქალბატონო დალი, თქვენი მოხებება დასტურია
იმისა, რომ თერთლუ საკითხებზეც ძალზე სერიოზულად
მუშაობთ. ახლა მოვამთხვა ვეღაფერი რუსულს გზებზე,
მაგრამ მათ უკონადით ძალზე კარგი გამოცემები ამ საკით-
ხებზე. მიგაღივება: „მასტერსტეკი პერვედა“ და „ტეტ-
რად პერვედლიკა“. აქედან ბევრ საინტერესო რამეს ის-
წავლიდა ის, ვინც თარგმანში მუშაობდა.

აღსრულებული დავარჩი თქვენი პოეტური თარგმა-
ნიებით, გამორჩეულად მიხვდა აღნიშნო ფელქის ბრუნის
პოეზია. საერთოდ ქართული პროზაიკისების დასტურის
კოტა ირინიანი ვუფურებ, მაგრამ ავსტრიელი ავტორის
ფურლიბრით და თქვენი ბრწყინვალე თარგმანით გააოც-
ებული დავარჩი — აქამდე გიცნობდით როგორც პროზის
მთარგმნელს და თქვენი მოღვაწეობის ეს ახალი მზარე
ნამდვილი აღმოჩენა იყო ჩემთვის.

დალი ფანჯიკიძე:

– სხვათა შორის, ბრუნის შესახებ ერთმა კოლეგამ
ტრანსპარტით მითხრა: სადაც ვართმული არ იყო, იქაც გავ-
რთივთ, იცო არ რითმები ვიპოვნეთ... გამიკვირდა, რადგან

ეს ლექსები მოლიანდ ვერლიბრით არის დანერგილი. რაც
უნდასა პოეზიის თარგმნისას ჩემს სტეილებს, ეს ჩემ-
თვისაც ექსპერიმენტი იყო

პაატა ჩხეიძე:

– ჩვენ პაატა ჩხეიძეა და ერო ვართ, მაგრამ სიამაყით
შეგვიძლია ვთქვათ, რომ შუა საუკუნეებიდან მოყოლებუ-
ლი კარგი მთარგმნელობითი სკოლები გვაქვს. მხოლოდ
XX საუკუნეზე რომ ვისაუბროთ, იყო ისეთი ფენომენი,
როგორც არის გერონტი ქიქოძე, ვახტანგ ქულიძე და აი,
არსებობს დალი ფანჯიკიძის სკოლაც. ამის დასტურია მი-
ხო შემოქმედება და დღევანდელი მოხებებაც.

სტალური ეკვივალენტობა ერთ-ერთი უმძიმესი სა-
კითხია თარგმანის თეორიაში. ქალბატონმა დალიმ პრაქ-
ტიკული მაგალითები შეასანიშნავად წარმოგიდგინა ამ
თემაზე სიტყვით.

ერთი რამ მინდა ვთქვა: როცა ქართულ თარგმანზე
მივგება საცემ, ჩემი აზრით, გაქართულება აუცილებე-
ლია. ვახტანგ ქულიძე ამბობდა: ვეღა თარგმნილი ნაწარ-
მოები ვაქართულებს და მუორე მზრე — სტალის ეკვივა-
ლენტურობას შორის. ამას ნიშნად მარჯანიშვილის თეატ-
რში „დოკუმენტში“ ვახტ

დალი ფანჯიკიძე:

– ვც სწორედ გამოქართულებული სპექტაკლია
პაატა ჩხეიძე:
– ამ შემთხვევაში უნდა ითქვას, რომ აქ არ არის დაცუ-
ლი ის ზომიერება. ვფიქრობ, მთარგმნელმა ბურნად მო-
უსაც უნდა უნდა და ქართულად ეს არც თარგმანია, არც
გაქართულება და, შესაძლოა, გამოქართულებაც არ
არის.

დალი ფანჯიკიძე:

– ტერმინებში შემოგვიდგებით: გამოქართულება,
ჩემი აზრით, სხვა ფენომენია. ეს ნიშნავს იმას, როცა პერ-
სონაჟები იცვლება, აი, სხ, როგორც ვთქვით, თორ-
ნტონ უაილდერის „ჩვენი პაატა ქალაქის“ შემთხვევაში
მოხდა. ეს კარგად გამოქართულებული სპექტაკლია,
თუმცა ის სოციალურ მინიქიკანტურად მოჩანს და, ვფიქრ-
ობ, ეს კარგია.

გაქართულება კიდევ სხვა რამეა. გერონტი ქიქოძე კი
ამბობს: უნდა თარგმნი ისე, როგორც დანერგა ეს მწერა-
ლი, ქართული რომ ყოფილიყო, მაგრამ თვითონ მის შე-
მოქმედებაში აღნიშნული თვალსაზრისი რეალიზებული
არ არის. მისი თარგმანები ნიშნავს იმისა, როგორ უნდა
გამოიკითხოს ის ფრანგული, ნატოფი სტალი.

თამას მანი „კადოსური მოის“ ფრანგულ თარგმანზე
ამბობს:

– ეს უკვე ფრანგული ნიგნია, მაგრამ მაინც რაოდენ
გერმანულია.

მე მგონია, რომ ის რაღაც, რაც ავტორის სხვებისგან
გამორჩივს, თარგმანში უნდა ჩარჩეს. გაქართულება
იციო რომ ხარზე ღებდა? როცა ტექსტში ძალზე სპეცი-
ფიკურ ქართულ ლექსივსა, ფრანგულივსა შეიძება. ჩემი
აზრით, მთარგმნელი გარკვეულ ზღვარზე უნდა გადო-
დეს — რიტმმა და ინტონაციას ის სოციალურად უნდა შეუ-

ნარჩუნებს, რათა იგრძნობოდეს, რომ რაღაც სხვას კითხულობს. ეს ვეუღლაფერი კარგი თარგმანი უნდა შექმნა, მაგრამ არა გაქართულდები. პირადად მე ამ ტერმინებში განსხვავებულ მინარჩეს ვეითხულობ – გაქართულება და ქართული ლიტერატურის ნაწილად ქცევა სხვადასხვა რამ მგონია

ახლა გამახსენდა როსტომ ჩხეიძის მოსახრება – ერეკლე ტატიშვილს ნიციმე „ზარატუსტრას“ თარგმნისას კარგი მიგნება აქვს: ის სიძველეს ვუფიქტს არტახაშეზით. ეს არა, რიტმით აღწევს. ეს მოსახრება მერე ჩემს ნიგნაშე დავიმონშე

უმჯარ კვიტიამილია:
– მე მომსწრე ვარ იმ კატორღული შრომისა, რაც ქალბატონმა დალიმ „ბუდენაროკებს“ თარგმნისას გასინა გული მწვედვა ქალბატონმა დალიმ „ოთხზე და მისი ძმები“ რომ არ თარგმნა. ამის მაზეზეზე მე ამას ნინათ თომას მანის შესახებ ნაყოთხულ ლექსებზე ისაუბრა, მე კი ხშირად მინატრია: იქნებ მაინც ქალბატონ დალის ეთარგმნა-მათე.

აქ მთარგმნელობით სკოლებზე ისაუბრეს. XX საუკუნის ასეთი სკოლის უკან ილანდება დიდი პიროვნება – სორცხაევიანი კაცი – ერეკლე ტატიშვილი, რომელმაც ძალზე რთულ დროს, ნაშრომდგენულ პირობებში განაგეოთარა ეს საუბრე. მისი აღზრდილები არანა ეხატებანე ქელოძე, ნოჯარ კაკაბაძე არ შეიძლება დივიფიკა გერონტი ქეოძის და თედო სახოკიას ღვაწლიც, საერთოდ მე თარგმანის მწირო გამოცდილება მაქვს

როსტომ ჩხეიძე:
– სიტყვა „მინარში“ შეესაბინა და მიღტონს გულის-ბმოხ?

უმჯარ კვიტიამილია:
– მასხოუს ერთხელ ანდრე ბელის პატარა თხზულება უნდა მთარგმნა. ორი კურსი ლამის კვლელებზე ავადიოდი. აქედან ვასკენი, რამოდენა შრომა უნდა გაენია ქალბატონ დალის ასეთ დიდ ტილოებთან შეჭიდებისას.

სხვათა შორის, გარკვეულ ეტაპებზე, პოეზიის თარგმნისას, იგი რჩევის მეკითხებოდა-ხოლმე, ერთადაც ვეუ-მთავია, მაგრამ ახლა, ავსტრიული პოეზიის ბოლო თარგმანებზე რომ ვნახე, დავრწმუნდი, რომ ახლად დავტოვებდი. მხახარა, რომ ქალბატონი დალი ასე ინახავს მეუღლის ხსენებისა და საერთოდ, ასეთ დიდ საქმეს აკეთებს ამგვარ განკუთხიდა და დაუფასებელ დროში. მას საოცარი ინტე-ლიცია აქვს თარგმნისას და მწირო, რომ მას ის არსოდეს უღალატებს. ამას ნინათ ერთი ფილოსოფოსის გამოკ-ვლევისა ვეითხულობთ გყოფებზე. იგი ნერს: მისი ინტე-ლიცია უზარმაზარი აზროვნების დონეზე აყო ამაღლებუ-ლო.

უფიქრობ, სწორედ ასეთი სინთუმი გვაქვს ქალბატონი დალის შემოქმედებამიც.

რუსუდან ნინინაიძე:
– თარგმანი რომ ლიტერატურის სერიოზული დარგია, კიდევ ერთხელ დავრწმუნდი იმ დისკუთიითაც, ახლა რომ გამოართა. მგონია, რომ გამომქართულებასა და თარგმნას შორის არა მხოლოდ ტერმინოლოგიური სხვაობაა, მათი მიზანიც სხვადასხვაა.
როცა თარგმანს ვეითხულობ, პირადად მე, უნინარე-

სად, იმ ქვეყნის, კულტურის, იმ ავტორის ხიზლი და თა-ვისებულება მაინტერესებს. თუ აბსოლუტურად სხვა-დასხვა მწიროს, უფრო მეტად – განსხვავებული კულ-ტურების ნიაშიშ შექმნილი თარგმანები ერთმანეთს ავსებს, ეს ჩემთვის თარგმანი კი არა, მთარგმნელის შე-მოქმედებაა.

ფრეგმენტები, რომელიც ქალბატონმა დალიმ ნაგე-კითხა, აბსოლუტურად განსხვავებული მწიროების ნინარ-ნოებებიდანა და ეს უტუბო ელფერი თეორიულად როგორ მოგნევა არ ვიცი, მაგრამ პრაქტიკულად ძალზე სახიბრონი.

ჩემთვის ძალზე სასამოციო იქნება, თუკი ქალბატონი დალი ხელს მოკიდებს გრიგოლ რომაძის „გრადალის მცველს“ თარგმნას. საინტერესოა როგორ გადმოიტანს ამ მზატრულ-დოკუმენტურ-მთიურ თხზულებას ქარ-თულ ენაზე ეს ნინარწმენი საინტერესოა იმ თვალნაზრი-სითაც, თუ როგორ ახერხებს გრეგოლ რომაძეზე უტუბო გარემოში ქართული სანწყისის შენარჩუნებასაც და იმა-საც, რომ ევროპელისთვისაც გაახეები ხდება გრადალის თასის სიმბოლური მნიშვნელობა.

და კიდევ:
მე თქვენ პირადად არ გიცნობდით, მაგრამ ვიციოდი თქვენი მოქალაქეობრივი ექსიტიებისა და პრინციპულობის შესახებ, რაც ძალიან მომწონდა. დღეს დავინახე, რომ თქვენ როგორც პროფესიონალიც ასეთივე პრინციპული ხართ – როცა თქვით, რომ გამომეტყუელს არ მიტყუო უფლება თარგმნისთან გარკვეული მასაგის ამოღებისა, ეს მხოლოდ კონ-კრეტული ახტრის თუ ტექსტის დაცვის კი არ ნინაძეს, არამედ კიდევ უფრო სხვა განზომილება და ფასეულობაა, ასე საჭირო და აუცილებელი მთარგმნელისთვის...
დალი ფანჯიციძე:
– დიდი მადლობა ყველას ასეთი შეფასებისთვის. რაც შეეხება გრიგოლ რომაძის „გრადალის მცველს“, ეს ნინარწმენი გერმანულად დაიწერა და მისი რუსული თარგმანი არსებობს. ახლა ლიტერატურის მეუღლემში გრიგოლ რომაძის ტომეული რომ მზადდება, „გრადალის მცველი“ გამოცემაში რუსულად შევა.

ამ თხზულების თარგმნას ასეთი დებრკოლება შეეხდა: ჩემთან მოვიდნენ სტუდენტები და მითხრეს, რომ მოაო-ვეებელი პეონდანი დაფინანსება და მათთვის ეს ნინარწმე-ლები შეთარგმნას. საქმე თითქმის დათრეა, მაგრამ უტუბო გრიგოლ რომაძისის შემკეადრეებმა ნამოაწყენს პირობა სა-ავტორო უფლებისა და გარკვეული თანხისა მოითხოვეს. ამ ახალდაზრდებმა ეს დამატებითი სახსრები უკვარი მოი-თხოვე, მათი ფრანსებში მხოლოდ ჩემს მომწარმეს და ნინენის გამოცემას ვუფინიდა და პროექტი ჩაიშალა.

პაატა ჩხეიძე:
– მე მხოლოდ რეპლიკის სახითი ვიტყვი და კამათში აღარ ჩავერთებია:

ჩემი აზრით, რამდენიც უნდა ჩავერთები სიღრმეებს, მაინც იქამდე მივალა, რომ მთარგმნელია ყველა, ვინც კი რაღაცას აკეთებს. ამ ნუთში მეც ვთარგმნი ჩემს ფიქ-რებს, მაგრამ თუ გაქართულებასა და გადმოქართულების სიღრმეებში მაგოვლად ერთხა და ახვეცი მაზამაძე მოგალოთ – ეს არის ის, რომ დიდი ნინარწმენი, რომელიც მთარგმნელმა უტუბო ენაზე ნაყოთხა, თავისი ეროვნული კულ-ტურის ნაწილად აქეოთს.

ლია უკუხინძე

სელური

შიძარეპი ვარჯილ ნაშრონის ლექსების კომენტარი

ჯოვლ ბლესს თავის ესეში „ლიტერატურა, როგორც საიდუმლო ისტორია“, რომელშიც თანამედროვე გლობალურ სამყაროში რომანის მთავარ ფუნქციას ხაზს უსვამს, ჯ. ბალარდის რომანიდან („გრად“) მოჰყავს სიტყვები: „ასეთ მსოფლიოში ცხოვრობთ, რომელსაც მართავს ვეღვა სახის ფიქცია – საყოველთაო ვაჭრობა, რეკლამა და პოლიტიკა, როგორც რეკლამის ნაწილი... ჩვენ ვცხოვრობთ უზარმაზარ რომანში, სადაც მწერალს აღარ სჭირდება რაიმეს გამოგონება, სადაც სიმართლე უფრო უცნაურია, ვიდრე გამონათქვამი. უნდა დავახარისხოთ გამოთვანი, რათა სიმართლე ვთქვათ.“

სიმართლე... სიმართლე რაზე, სამყაროზე? ისეც ისე ამოუცნობზე, იდეალზე, შიშის მიმოქროლზე, კაცობრიობაზე? – თავებზედამხვევი სიმქართომ რომ მიექანება თვითგანადგურებისაკენ. წუთისოფელზე? წუთისოფლის თავადის სახელმწიფოზე, ადამიანზე? – თავისვე შექმნილის მძევლა, მარადიულ ღირებულებებს დაპირებულ, საბაზრო ცუმონიკოს ნაწილად ქცეული ამ ყოფაში, სადაც დამიშორება სახლად და დაიწყო ინტერნეტისა და საერთაშორისო მართვის ტრეიფი? (ქან მოდარო), როცა არაფერ გრძობებს, სიტყულებსაც: მშვენიერ, ნაზი, პატრიოტული, ვაგაკაცრა, ღირსეული, რომანტიკული, სიყვარული, ერთგულება, მეგობრობა, ვაჭრობა, კაცობა, მანდალოსანი, ქართველობა, პატიოსნება, მამა-სამუხრა – არქაიზმებად ქველს საფრთხე ვებრუნება. სამშობლოს-გლობალიზაციის მრისხანე ტალღების თავზარდამცემი სამშობრობა, ეროვნული მეობის სიმტკიცეებზედუღულ ციხე-სიმაგრეს – უღირსებო ქართველების ნებით, კერამდე მოგრძობაზედ კარში, დემოკრატიის დროშითა და „სერვისის“ ღმრთილ შემოსავლი, ჩვენი შორევი ლიდი მეგობრის“ ხარში სურვილებისაგან შეხანარება. ლიტერატურას, ქართულ ლიტერატურას, მედროვე ფსევდო-მწერალთაგან გლობალიზაციისაჟიმი ე.წ. ფეხის აწობა ეროვნული ღირებულებების დამცერობის ხარჯზე, ნამდვილებს კი, როგორც ყოველთვის, ყველა ეპოქაში, მართლის თქმა და იმედის ჩირადენის ჩაუტრობლობა.

2008 წლის 24 აპრილს, ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელობის უნივერსიტეტს როსტომ და პაატა ჩხეიძეებმა ასტრომრეს პროფესორი ვერჯილ ნაშრონი, რომელმაც ნაიკითხა ლექცია „ევროპა და ანგლოსფრო“, რომელთაგან პირდაპირ კავშირმა ზემოთ აღნიშნული, რაფგან ზოგადსაკუთრობი პრობლემებზე დაფიქრებულ სანდტრესკო ადამიანის მოსახრებანი კიდევ ერთი საშუალებაა საკუთრის უკეთ განმრჩევა-გაბაღალიზებისათვის. როსტომ ჩხეიძემ მოსთვის დამახასიათებელი ლაყო-

ნიშნითა და სიღრმით დახასიათა სტუმარი, რომლის განსწავლელობა განსაზღვრავს მის უშუალო დამოკიდებულებას მკითხველთან და სანტრესკო მოსახრების მსოფლიო პოლიტიკურ მოქცევენებას და ლიტერატურაში მიმდინარე პროცესებზე. ლიტერატურული საკუთრი ბარათიერი წარმოუდგენია მისი „მეორედი თეორიის“ არსი, რომლის გმირი ის ადამიანი, პროგრესის კომპანის გადარწმინდე ლიტერატურულ და კულტურულ ღირებულებებს ნაწერებალით რომ კრებს და აგრძელებს მამამთავლობისათვის.

„ჩვენი ყოფა, წუთისოფელი“ და „ექსპრეს-ინტერვიუ“ ფრნალ „ჩვენი მწერლობის“ ის რუმბიკეზია, რომელიც გვაცობს ვერობელ და ამერიკულ მოახროვნეთა და პოლიტიკოსთა შეხედულებებს. ზოგჯერ ტრისა და იმედი პოლიტიკოსთა და მოველნაზე ერთმანეთისაგან რადიკალურად განსხვავებულ, დარწმუნებულ, მსოფლიო გლობალიური პოლიტიკის მღვრიე დრებებში ჩართული მკითხველისათვის, ეს ხერხი უშოკესი გზაა ტემპარიტების უკეთ შესანახად.

ვერჯილ ნაშრონი, ამერიკის კათოლიკური უნივერსიტეტის პროფესორი, ქვისტი, კრიტიკოსი, ფილოსოფოსი, მედარბობი ლიტერატურის სპეციალისტი 2007 წელს გაგვიცნო „ჩვენმა მწერლობამ“ (პაატა ჩხეიძის შემეღობით), რომელიც დრდადრო მეჭედედა ბეგრი რაშით ჩვენს საფიქრალსაც გამომხარებულ მის საუბრებს ლიტერატურისა და განათლებაზე ნათელსაყოფად იმისა, მსოფლიო თუ ქართულ-ამერიკულ ლიტერატურაში მიმდინარე პროცესები თავისთავად ანარქული ამ რეალობისა, რომელიც „უცვლელი მხოლოდ ცვალებადობაა“, ყოველთვის უცვლელის სინონიმად რომ არ გამოდგება და ასეთ რამებზე აქრობს, მომავალზე დაფიქრებად კაცობრობის გონიერ ნაწილს ნოსტალგიასთან ერთად საერთოხვაც აგრძნობინებს.

მიუღეს მსოფლიოში მოდებელი სექულარული მატერიალიზმის აგრესიული ძალების ანტირელიგიური საფრთხე, რასაც მოჰყვება „უსუნდამეტიკალიზმის ზრდა, ფანატიზმი და არაფასიანი რეაქცია“ (ვერჯილ ნაშრონი).

ტრისტიანული პუმანიზმის („აღზარდე შეილი, მიცე ძალა სულს, საზრდოდ ხმარობდე ტრისტესა მცნებას“ ილია უგულუბელოვი სწავლებისას სტანდარტული ე.წ. „საშუალო აფიზიანის“ მუქმნისათვის, მამინ, როცა „სახლ-განრდების აღზრდა-განათლებისას უნდა ეცდოდისმთო რელიგიური განზომილებანი. შეუძლებელია პაროუნების სრულქანა კულტურული და რელიგიური ელემენტების გარეშე. ნემპარფი პაროუნების ცხოვრება, რუჯის ცხოვრება, რომელიც ვნებაებს საზოგადოების ყოფა დაფუძნებულა ამ კავშირზე მხოლოდ ის ინტელექტუალები შეიძლება ჩაითვალოს პროგრესულად და განათლებულად, ვინც ამ ძირეულ ტემპარიტებებს ჩანებუბანი, ვინც პატივს მიავებენ ტემპარიტ ტრისტიანულ პუმანიზმს. ტრადიციული ღირებულებანი და მხრე ლტოლვა თავისუფლებისაკენ ყოველთვის ტრუბები იყვენენ და აგრძელებენ ურთიერთობას“ (ნემპარიუ). („სახლგანზრდობი... გასალოვეთი რაი სამოციქულო ეტლისისა მყოფის ზრძანდებთი, ავადნი ხარო ურედესი ციფლიზაციისა – ზორმლიხა... ვახისა. ცეცხლს ციფლიზაციისა თუ ამირანისა

ადარ გვერათ პრომეთე პო ისევ აქ გახლავთ - ისევ აქ ახლა და ვერ აუშვია თავი". ოთარ ჩხეიძე.

თანამედროვე ამერიკულ კოლეჯთა სასწავლო პროცესში არსებული „დომინანტი“ მხლებსა, ამხილვ რამდენიც ღირდა— ვერცე პასუხგაუცემელია კიბება, თუ რა უნდა ვასწავლო დომინანტის სანაცვლოდ, აბუფთობა არ კმარა კოლეჯთა სასწავლო გეგმის უხემ სექულარიზაციასთან დასაბირისპირებლად“ (ნემოიანუ). იგივე ადომანლი“ ოლონდ სხვა სახელით ჩვენს საგანმანათლებლო სისტემაში ახლა რკივებს ფეხს („... მანამდე სკოლა იმპერიული ბრძანებობდა. ახლა დემოკრატიული უნდა გახდებოდა. დემოკრატიული, გლობალური. იღი ანადღე! ... რთონული რთობდა?“) ოთარ ჩხეიძე).

ნოსტრალია კლასიკურ პუშინაზმზე, მიუხედავად სიახლეებისა, ნუხილი ლიტერატურაში გამოკვეთილ ტენდენციასზე, რომ აღარ ეცილობენ მიიხედონ კლასიკური პუშინაზმისაკენ. ადამიანური სიკვლეული აღარ არის ასახული საგმარისი დახვეწილობითა და სიყვადით, ზოგადად მისწრაფება სიყვითის აღარეხისაკენ აღარ არის გამოკვეთილი. განახლების კავშირ ტრადიციებთან ნაკლებად მტკიცეა, ვიდრე ვასურფბდი რომ მუხილა“ (ნემოიანუ). [ახლა უკვე აღარაღის უკვირს დამბდელები ამბავლებულია

ვერჯელ ნემოიანუ და გიორგი ონიანი (ქუთაისის უნივერსიტეტის რექტორი)

ლიტერატურაში და ხელოვნებაში. ეს ძირითადი პრინციპია—იტყვიან—გლობალიზაციური ხელოვნებისაო. პედაგოგი — ხელოვნების დანიშნულება თავდაყირა აღმოჩნდა... სიფორჯე და დრამატიზმობა, სარწმუნობა და წმინდობობა, პატრიოსტება და სამართლიანობა — სულ ესაა, ესაა, მეტი არაფერი, ლიტერატურაში რა უნდა შეინარჩუნოს, ერთი რა გადგერს, ესაა და სახელმწიფოცა. მტკიცებულებაზეც თუ საჭიროა, ავტრა ეს ჩვენი ბედკრული ისტორიაა!“ ოთარ ჩხეიძე).

აი, ეს საკითხები, რაზეც თავის მოსაზრებებს ვეზიზარება, აქუნს მწერლობაში დაბეჭდილ სტატეზებსა და საუბრებში ვერჯელ ნემოიანუ და რაც ერთნაირად აქტუალურია ყველასათვის, ვისაც პუშინაზარული სამოქალაქო საზოგადოების არსებობა მოაჩნია უკეთესი მომავლის საფუძვლად. მომავლისა, რომლის საინტერესო განჭვრეტის ცდას ნარმოადგენდა ამერიკელი სტუპრის ლექცია ავტრასა და ანგლოსიფერო“.

რა დემარტა საშყაროს 1990 წლის შემდეგ? როგორ სამყაროში გვიჩვენს ცხოვრება? რა გველის? ამ კითხვებზე პასუხის გასაცემად ვერჯელ ნემოიანუ ისაუბრა ფრენ-

სის ფუკუიამას, სიხეულ პანტინგტონის, ანგლოსიფეროს თიორეტიკოსების ფეიშმ ბენგტის, კლეფლი ველისისა და სხვათა მოსაზრებებზე, მათ მსგავსებასა და განსხვავებაზე, თანამედროვეობა დაახასიათა არა როგორც არენა ნაციონალიზაციის ბრძოლისა, არამედ ცივილიზაციისა ამერიკისა, რომელიც არის „კულტურათა“ ომი („კულტურა, როგორც არსებობის, ქმედების, რელიგიურობის ტიპი“. ს. პანტინგტონი). დასავლური ფასეულობანი და ძლიერება უკვე გადადის ორ მეტოქე ცივილიზაციაში, ისლამურსა და აღმოსავლურ აზიურ-ჩინეთში. პარველის სიძლიერე მის ფემოგრაფიაშია (თუმცა არა მხოლოდ ამში), მერვესა — ეკონომიკაში, თუმცა მას ჰყავს კონფუციუსი და ფლობს სხვა ფასეულობათაც. ამავე

ფეროს, ანგარიშგანაწევთა მართლმადიდებელთა ძლიერება [კერძოდ, რუსეთისა], ისევე როგორც ინდოეთისა და იაპონიისა, რომელთაც „მოქანავე ცივილიზაციებს“ უწოდებენ. საბოლოო დასკვნაში ვერჯელ ნემოიანუ ამდინება: „არ ვიცი, რას მოგეცეანს მომავალი, მომავალი ყოველთვის ღიაა და, ვფიქრობ, აქ განდების ხელოვნობა, ყოველთვისის ნარმართავს, სამყაროში არაფერია საბოლოოდ განაზღვრული და მუდმივი. მამგვირ მარადიანობა მხოლოდ უფლისმიერ მომავალია“.

ლექციის დამთავრებისა და სტუმართან დამშვიდობების შემდეგ დარჩენი მოსმენილით დაფიქრებული ქართველები, რაფარ სხვადასხვა თეორიების, ნაცნობთა თუ უცნობთა სახელ-გვაერებისა და განსხვავებულ მოსაზრებათა ფორზე უფრო გამოიყვანა სხვათა შესაშორე გვიმოაღიტიკით დამსამებულ-გარულეებული მდგომარეობაში მათი ერთი ხელის დადება სამშობლოსი, თავის თავს რომ არ ანებებენ და მასმა დემა მწერალმა არავეულებრივ რომანებით მეუქნა მართალა სურათი, „ბედსწერა მე-20 საუკუნის საერთოელელოს სხვის ხელში“. ნამჯელი ქართველთა გვერდით აქვეა ისინიც, ჯოჯობეთის ლაბორატორიებში საკუთარი ქვეყნისა და ხალხის დასაღეშად შექმნილი ბორცტბანი, გლობალური პოლიტიკის ნარმართველობა, თავიანთი ეიც ზრახვების განახორციელებლად დედაშია რომ ანგოტრებებთა, „მსოფლის ფელობის საყმანელო სენით“ შეპურბოლი ამერიკა და ბებერი აღმოსავლური. გლობალიზაცია კომპიუტერიზაცია. დიდი ნაეთობა დიდი აბრეუმის გზა. თეიმმგრობელობითი გაცოფებული რუსი, მართლმადიდებლობის წინააღმდეგ მერგებული ვაპაბიში და ილოველები. თავის კეთილ-

დღეობას დამკანცალებელი, პატარა ერების ტომავი, „გულჩევილი“ დასავლეთი (დასავლეთი... მამა უცხოინდა... უცხოინდეს ის და მინსელი ნინაპარცია“. ოთარ ჩხეიძე) და შეუქმნა თავდაცვისა და გადაარჩენას თეორია, რომლის ძირითადი პრინციპი „წინ ილია ჭაქვაძევისავე“ არის ის, ქვეყანას რომ გადაცილებს საშინელ სცენასა და ქარიზმ-დას.

„სხვა გზა არ არის აქ უნდა გაძვრ. სხვა გადაარჩენა არ გინერია. უნდა გაძვრე ატომსა და სარაქტო მრავებს შუა.

მედსა და ნარკობიზნესს შუა. გლობალიზასა და რუსი-ბას შუა. კავკასიის ფერცენით უნდა გაძვრ და ვახვიდე დიდი ამბრუმის გზაზე“ (ოთარ ჩხეიძე).

P. S. პატონი რუსტომ და პაატა ჩხეიძეები „მეორადი თეორიის“ გმირები მგონია, პროგრესის კომბანის დებდა-ფებ რომ მიშეკვებიან და მთამომავლობისათვის აუცილებლად გადაასრინ ლიტერატურულ და კულტურულ ღირებულებებს კრფენ. როგორც ყოველთვის, ქუთაისში მათი ეს სტუმრობაც ამის დასტურია.

ინარდა, მენაძე ჯეჯილო

მაია ჯალიაშვილი

„მშვენიერია სელმორად დაბრუნება სამოთხეში“

ახალ საბავშვო ნიგნთა თარგმანებაი

„თუ ავამაის უკეთეს ვეყოლო, რომლის მგავსი არცერთ ვარსკლავზე არ მოიძებნება, ეს საკმარისია, რომ იგი მტყნოერი იყოს ამ ქარსკვლავის დანახვით“.

ანტუან დე სენტ-ეგზიუპერი

ანტუან დე სენტ-ეგზიუპერი „პატარა უფლისწული“ მეგობარს მიუძღვნა მეტად საგულისხმო ნარჩრით: „ლეონ ევრტას. პატარებსა ვითხოვ ბავშუებისგან, რომ ეს ნიგნი დიდს მიუძღვდენი. მე სერიოზული მიზნები მქონდა ამისთვის: იგი ჩემი საფუკეთხო მეგობარია ამქვეყნად. მაგრამ მე სხვა მიზნებიც მქონდა: ამ დიდს ვგვლადერი ესმის, ბავშვებისთვის დანერული ნიგნებიც კი. და კიდევ ერთი, მესამე მიზნებიც: იგი საღრანგეთში ცხოვრობს, სადაც ში და სცევა. მას გამ-ხნევება სჭირდება და, თუ ვგვლა ეს საბუთი საქმარისი არ არის, მაშინ მე ამ ნიგნს მიუძღვნი ბავშვი, რომელიც ამ სრულსაკონან ადამიანად იქცა. ვგვლა დიდი ხომ ბავშვი იყო ოდესღაც (მაგრამ ძალიან ცოტას ახსუს ეს) ამიტომ მე ანუ შევანსორებ ჩემს მიძღვნას: ლეონ ევრტას, როდესაც ის პატარა ბიჭი იყო“.

ამეკარა მინანერი ნებისმიერ საბავშვო ნიგნს მოუხდებოდა, რადგანაც ზუსტად ნარჩრითავე ბავშუებისა და დიდუ-ბისათვის დანერული ნიგნის არის.

გაისმა შორი სროლის ზმა მთაში და მონადირემ დაკოდა შველი--საღამო ინება ხავერდის ყდამი, ვით ნიგნი ლურჯი და ძველისძველი... ეს იყო მამინ, ეს იყო მამინ, როცა მე ბავშვი ვიყავ.

ხავერდისყდანი საღამოს ნიგნს შუაღარი გალაკტიონმა ბავშუობა და გულში შეინახა, რათა ფროვადრო მონატრე.

ბული საყვარულით გადაეფურცლა და იქ ამოკითხული პოეტურ სტრიქონებზე ამოქნა. ვველანი მართლაც ჩემნი ბავშუობიდან მოედევართ, „სამოთხიდან“ გამოძვეებული ანეკდოტებივით შევედევართ ცხოვრების უფაბნოში და ამა-ოუბო გადაღლინი მედნიერობას კვლავ ბავშუობის მოგონებებში ვაოვებთ. დავებებთ იმ გულმრფელობასა თუ უმანკოებას, რომელიც ვაზრდასთან ერთად შემოვეყვარცვა.

„ნიგნს ვერაფრით შევცლა, — ნერს ასტროვ ლინდვრენი, — ნიგნი ვრთებს ასხამს ფანტაზიას. თანამედროვე ბავშუები უფრობენ კინოფილმებს, ტელევიზორს, უსმენენ რადიოს, კითხულობენ ილუსტრარბულ ჟურნალებს — კი, ეს ვველადერი შეიძლება საინტერესოა, მაგრამ არაფერი აქვს საერთო ფანტაზიასთან. ნიგნთან პარისპირ დარჩენილი ბავშვი კი თავისი უმანკო სულის ხალმში ქმნის საკუთარ ნაოულ, ნარულულ სახეებს. ბავშუური ფანტაზია დამურბეტელია, უმისოდე კაცობრიობას ვალტბაკვებოდა“.

ჩემს ქართულ მდიდარ საბავშვო ლიტერატურას მაია შირინაშვილმას სამი ახალი ნიგნი შემატა. იგი არაერთი სა-გულსხმო და მინშენელოვანი თანამედროვე გერმანულენოვანი ავტორებსს მთარგმნელია. ამჯერად კი შემოგვთავაზა კრისტოფ მაინის „დიდიკო ჩვეთთან აღარაა“, კურტ ბრანაკრის „ახუნელამ შოიგო ასი ათასი“ და ზურკარდ შპინციის „ბელგიური გოლიათი“.

სამივეს შორელი თანამედროვეთა და მიოუფრო საგულისხმოა, რას ნერენ ბავშუებისთვის. რა თქმა უნდა, თემატოკა მარადილია — ათასგვარად გამოცენილი სიკეთისა და ბოროტების ჭედილე, ბავშუს გაცეხებული თეალებით აღ-ქმული და ახსნილი სამყარო, დიდებისა და პატარების პო-თირობობა.

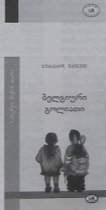
კრისტოფ მაინს უკვე იცნობს ქართველი მკითხველი მა-ია შირინაშვილისსავე თარგმანებით: „დაკარგული შინა“ და „უცხობ მცდობი“. ამ რომანებში პერსონაჟებზე ბავშუებც

არაინ, ასე რომ, მოულოდნელი არ გახალავთ მისგან სადავუო ლიტერატურით დაინტერესება. ამჯერად მერითავაზებულ ადგილს ჩვენთან აღიარა საინტერესო იქნება ყველაზე. პატარა მასში თანატოლი ფიქრებსა და განცდებს გაეუბნობან, დადები კი ერთხელ კიდევ მიხედავენ საკუთარ თავს ბავშვის თვალგზით. ნაწარმოებში ისტორიაა ერთი ოჯახისა, რომელშიც ახალგაზრდა დედა და-კარგა. სამი და-ბი ცდილობს მამასთან ერთად გაუმკლავდეს უფროსობის ტვირთს. მწერალი ამბავს მესამე პირში ჰყვება, ასე რომ, ნეტარად უნდა იყოს აღწერილი ამბების მიმართ, მაგრამ უნებურად მოხანინუბის, როგორც ერთი უწინარი ბავშვი.

პატარა გოგონა უნა ხშირად ფიქრობს, რომ არაფერი უნაღვლებათ ლამაზ დედასა და მამოს, რადგან ისინი დედები არიან. ამ პატარა გოგონასთვის დედობა უნაღვლებობისთან არის გაყოფილი, თვითონ კი უწარმატარი ნაღვლებ აქვს, არა მხოლოდ ცოცხალ, არამედ დედებისთვის უსულა სამყაროსთან ურთიერთობით გამომწვეული. მწერალი კარგად გამოკვლევს ამ პატარა გოგონასა და მისი უფროსი ძმების, ერთმანეთისაგან განსხვავებული კარგებისა და პაულის ხასიათებს. კარგის ტყეში „მკირის დღესიკონიო აქვს გამოტყევილი“, პაულს კი ვეღა-ფერზე თავით ორიგინალური თვალების რისი აქვს და არად დაფიქრებ, მა წერია ნიუნების თუ ლექსიკონებში. მავალი-თად, სჯერა, რომ შიშის სიმალე მუდამ იცვლება იმის მიხედვით, თუ რამდენი თული დავფიქრებ. თუ მისას ლამით ერთი მტერი თოვლი დედეებს, იმ დამით ის მთა უცხად გაიზრდება და მთელ მსოფლიოში სიწორედ ის გახდება უმალეხი. ეს „თვალაზრისი“ პატარებს უნაგზახის გაუკვებებს, დედეებს წაღებებს და და-ფიქრებს ამ ღამას სიმართლეზე. ქვეყნ-ერებაზე განა ყველაფერი ფარდობით არ არის? პაული გოკუბულია, განა უნ და-სახულებს, რომ თოვლიანი მთა მართლაც არ ამტებს სიმალეში? მისი „მოსაზრებები“ აზრთმოდ არის უცნაური, რომ სანა-აღმდეგოს გაუკვლევი, ვერანაირი „მუხენ-ერება“ ვერ დასაბუთებს.

მწერალი ცდილობს და ახერხებს ყოველ ამბავი ისე მოგივრობს, ბავშვებს რომ დაინტერესებდეს. „უღა თაყირი ორივე მითი აღწერილია მთელი იყო: კარგილითაც, მსოფლიოში მისი უცოდინარი რომ ახეფერი იყო და პაულითაც, რომელმაც შეიძლება ყველაფერი არ იყოფა, მაგრამ თაყირი მყარი და უდავო მოსაზრებები გააჩნდა“.

დავით ჯეჯილო

მხოლოდ ორი პროცენტია თუა დარბეული, ამიტომაც კომპოტრეზან „ურთიერთობას“ ამჯობინებს, ის ხომ „ერთი ანასატორი სიტყვის არ აღტყობა“.

უღას სურდა, რომ მათი ყველაზე განსაკუთრებული ღამნაზე ამიტომ ხარობდნენ, დედა ყოველთვის ელასარაკეობდა. თითო დედა კაცის ხეც კი განუწყვეტელი ბაისთი ათობდა, ასევე გამოსება ნაყოფი.

დედას და ლეოსმომოლს სახემა მოთხრობაში ერთმანეთს გაადუნებდა. ამოცრთან ორივე მათი მუარველია.

ბავშვებისთვის შეიძლება ბოლომდე გაუგებრობა, მაგრამ დედებისთვის გასაგები ტყუელი ჩანს ეპისკოპოსის სიტყვაში: „შე არც ის ტყუილი შექნება, რაც შეუძლის დაკარგვას მოხდეს თან, და არც ის ბედნიერება, რაც ოჯახს მოაქვს“.

მამას თავისი ხალისიანი საებრებები ძალდაუტანებლად შეღწედა მუსკავს ბავშვები ზელოვნების სამკარონი. ის უხანის უღას, მიქლანჯელოს მფარველი ანგელოზი ვებარეზობდა, რომ ისეთი რამ შეეძლება, რაც ჩვეულებრივი ადამიანის ძალას აღემატება. ბავშვი გათვლებს ვანა შენ არ გუყავს მფარველი ანგელოზი, რაზეც მამა ბავშვებისთვის დაბავშვებლად მასუბობს: ეტყობა, ჩემი ანგელოზი ისეთი მოხერხებული არ არისო. დიდს ირონიას ბავშვი ვერ ხედება და აღიქვამს, როგორც წყალგაუვალ „საბოთას“ თუ „ახნას“. უღას მიქლანჯელოს შეგლობით ანგელოზ ეტანის და მამასთან საებრებს შემდეგ იტყვის: „ეჲ, ახლა რა ვაგიფიქრებ მძღვან ანგელოზ? იქნებ ის არც ვერ ადამიანზე იქნებ სინამდვილეთა თავად მიწველ ანგელოზი იყო?“ გაოცებულ მამას ისლად დარწმუნება ქვიანს მუღის დავთანხმოს. „მოკვარდა ანგელოზი მოქველი, რომელსაც სურდა დავეცოცხებინა, თუ რის გაკეთება შეიძლება ქვისგან“, და მერე დიდებისთვისაც გააკეთოს დასკვნა. „თუ იგი მართლაც ასეა, მაშინ ზელოვნების ისტორია თავიდანა დასაწყის“.

ბავშვის ბავშვობა რომ ქვემოხატება ღაღაღად, ეს ამ მოთხრობაშიც კარგად ჩანს. ერთ ეპიზოდს ვაგახსენებთ სახარებრივად: „მოვიდნენ მონათვენი იესოსთან და უთხრეს: „ეჲნ უფრო დიდია ცათა სასუფეველინი“. იესომ დაუძახა ბავშვს და ჩააცნა მათი მუღა. უთხრა: „ქუმიარტივად გვერბებით თქვენ; თუ ისე არ მოქცევილი და არ იქნებოდა, როგორც ბავშვობა, ვერ შეხვდით ცათა სასუფეველს. უნც მოიღებს ერთ ასეულ ბავშვს ჩემს სახლებში, მე მიმღებ. ხოლო ვინც ერის ამ მიერთებას, რომელსაც ჩემი სნამს, აცდუნებს, მისთვის აუთხვება ნიქველის ქვა და იქნება კისრული და ზუღის უწყურებელი ჩაქვების“ (მათე. 18. 1-6).

ერთ დაბნეულ ადამიანს ვეუბნებოდა ზედას და ამავე დროს – ვერადერს, რადგან სინამდის და სიღამისის აღმოჩენას გინდ ქვაში, ვინდ ადამიანს, ფრი სჭირდება! – სურს კრისტოვ ჰაინი. ამ მოთხრობაში სწორედ ამის ნარმატიკული მიქედობაა, დავკანახოს ტყოფილას თუ სიხარულას სიღამამზე და ბავშვური გაოცება მოიგახსნობს.

პატარა უფლისწულის ანუბების – დედებს რომ უთხრათ, „კარდისფერი აფურისგან ნაკვები ღამისი სახლი დეიანზე, რომლის ფანჯრის რაფებზე გვიანდა ყვაობდა, ხოლო სახურავზე მტრედელად დავგომანებდნენ“, ერთადერთი სახებრებთან, როგორია ეს სახლი, მათ ასე უნდა უთხროთ: „მე დეიანზე სახლი, რომელიც ასი ათასი ფრანკი ღირს“ და მაშინ აღტყალებით ნაშობობებენ, რა მსვენირი სახლი ყოფილაო“.

ბოლოდ მშინების „ბლეკური გოლიათობა“ დიდებისა და პატარების ურთიერთობა ნარმოქმნილი. მათი სამეარობები

თუმცა გადუკივლეთ ერთმანეთს, მაგრამ მარც უტყობნი და აუხსენლნი არიან. მწერალი ცდილობს, ისევე, როგორც ცხოვრებაშია, ერთდროულად ნარმოახროს დიდებისა და პატარების მათი აღეშულ საებრებს და მოელენს. როგორც ცდილობენ პატარები დიდებისგან თავიანთი ოცნებების დაცვას.

ნანარმოვებს საინტერესო სოუვეტი აქვს. მამა შეილებს, ორ ბიჭუნას, ვუკულ საღამოს ზღაპარს უყვება, რომელიც მთელი მოთხრობის განმავლობაში გრძელდება. ხანდახან კონრადი, მუდარებით უფროსი, ცდილობს მამის ნაამზამბა თავისი ნაფიქრი – განცდილის ჩართვას. ასე იქმნება ერთგვარი პარალელური სამყარო, რომელიც ბავშვის რეალური ცხოვრება ნარმოქმნდება, დიდები კი ამ გამოგონილად ამბის მერსონსაგებად იქცევიან.

ბავშვებს კითხვები აქვთ, მამობლებისგან აუცილებლად პასუხვასაცემი, რასაც ისინი ხშირად არიდევენ თავს. პატარა კონრადი ფიქრობს, რომ დიდებს უყვარია რიტორიკული მუცობები, პასუხის ვაჭეშას რომ არ მოითხოვს. ნახველიც პრატტიკულია, მაგრამ ის საამუნარია, რომ ასეთი მუცობები მხოლოდ მამობლებს ეგაბრები ზოლენ“.

ამ მოთხრობის ნაკიბებს შემდეგ უცნაურ ბიჭ მერსონს ნაფებს კონრადი შეემატება. ის ახალგაზრობელი ბავშვების სისა ადვენს, რომელიც ძირითადად ოთხი ვრაციოსგან შედგება. ვერ კონრა სხელის ნომრები, მერც ვაჭეშებს და სახელებს. ამ სიანი მარტოს ის მუცავდა, ვისთანაც თამაში შეიძლებოდა, ხოლო ის სახელს ნომრებს, სადაც ვაჭეშები ცხოვრობდნენ, ნოთუდ ხაზს უსვამდა. მესამე ვრაციომ ვენრა, ვის რა მუცავდა, რა კომპარტურული თამაშები ჰქონდა. როდესაც მამობლებმა ეს სისა ნახეს, მამას თავზარი დავცა, ამ ჩვენს მუღს მეზობლები საბურღელით, გამოუყენებს თვალსაზრისით არ დავხარხარებებო!“

კონრადი შემთხვევით ვაციონობს გოგონას, რომლის მამობლებმა ვაჭეშლად და და კონრადის ფიქრებში ახალი თემას – ვაჭრას – ჩნდება. ეგი ვაჭერას, სახელად ფრედის, ვკითხვება: „შენ როგორ ფიქრობ, შეიძლება რომ თქვენსე ჩემი მამობლები ვაჭეშაონ?“ გოგონა ამის პასუხად ტესტს მესთავაზებს, რომელიც გულისხმობს, რომ კონრადმა გულწრფელად უნდა უპასუზოს ხეტი მუცობებს. პირველი ამ სახელი სულ ახალი ვაჭეშობების ხართ? კონრადს გაახსენდა ამ სახელის მშენებლობისას დედ-მამას შორის ვამართლი ერთობა და 1:1 ვაჭერის სასარგებლოდ. მყოფი: ვერადილით თუ ნუზობენ მამობლებს და ნოთუდებზე თუ ახარტებენ ძირზე? არაო – უპასუხა ბიჭმა. მესამე: დედაშენი საბრის ნინ სწორად დგას? ხშირად იმეორებს ამ სიტყვებს: რად მინდა, რომისთვის ჩავიყვანა, ვისთვის ვამოთვიანებო? კონრადს ვაგახსენდა, რომ დედა საბრეხთან იმას იმეორებდა, არავინ მამებს ჩასაჭეშელიო. მეოთხე: როდესაც მენს მამობლებს მუცობებს ვაჭეშობა ვაჭეშობა – ცალკე თუ ვაჭეშობებით? ან ასეთი სურვილი თუ ვაჭეშობა? ბიჭს ვაგახსენდა, მამამ დედას ბავშვებისადა ზღაღეშ ნასვლა რომ შესთავაზა, მე მინდავარებო, და განითლებულ-დაჩეხვებინოდა: დაბობ, უპასუხა. მესხუთ: ბევრ სასურქარს იღებ? ამაზე ბიჭს უარყოფითი პასუხი ჰქონდა. ფრედისმა კი, რაც მამობლებს ვაჭეშობენ, მამარქმისგან ურიცხვ საშუაარსი უკლებო. ამ ტესტის დასკვნის კი ასეთი იყო: მენს მამობლებსაც მალე ჩემებს ბედი რქვაობო.

ამგვარი ბავშვური, აგასაოცარი დაეკორეცებები“ მწერალი ცხოვრებას ხატავს, ავიტორების ნაღველია და ტყო

ვლით სავსე საქაროს, ხშირად დედები დაუფრებულად, უფრო ნაბიჯებით რომ ახადებდნენ.

მოახრობაში თანამედროვე სამყარო ირეკლება, თავიანთი თავბრუდამხვევი რიტმითა და გაუცხოებული ადამიანური ურთიერთობებით. საგულასხმა, რომ ტექნიკურ ცივილიზაციას ეკუთვნის იგივე რჩება სკანდალითა თუ სიძულვილით, შექცობისა თუ შურისძიების ვინაობაზე. პატარებიც, თავიანთი გულუბრყვილო განცდებით ცდილობენ ფიქსაცია ცხოვრებისეული კანონზომიერებების შეცნობას და სხვარულისა თუ ტკივილის შეგრძნობის იზრუნებინ. პედაგოგიური გოლიათი უზარმაზარა, იმიჯით ვიშის კურდღლია, რომელშიც პატარა გოგონა და მჭი დაიშვობრა, სიძულვილზე ამაღლა და სიყვარულის სიტკბო შეაგრძნობინა.

კურტ ბრანარცის „ახუნდამი მოვიო აბი აბასი“ ზღაპარაა. მასში ავადვარად არის ასახული შვეიციაში ცხოვრება. თხუნელა, ღორი, მარეი და სხვა ცხოველები თანამედროვე ცხოვრების ფერებში არიან ჩართული და განსახიერებენ კეთილ, მატყვარა, გულუბრყვილო, სასმარლიან, მხაკვარ, მინდობისა თუ სულელ ადამიანებს. ბავშვები ბევრს

ღვირვები მათი ამბებს ნაეთხიხიას და ალბათ საკუთარ თავს, ახლოობებსა თუ შიშობებს იოლად ამოიცნობენ. თუმორით დანგრეული ეს მოთხრობა დიდებსაც ნათობებს თავს. ასე რომ, სულს საზრდოო იოვებს გამოადგება, მაგრამ, რა თქმა უნდა, განსაკუთრებით, პატარებს, რომლებიც დედებზე თუ არა მხოლოდ დედატყუას ამოიკითხავენ, არამედ ცხოველთა თუ ფრინველთა სამყაროს სხვათაირი თვალით შეხედავენ და თავიანთი სიზარულსა და ნიღველს მათ ცხოვრებაშიც დაინახავენ. მიხედვებთან, რომ „ვეველიფერს“ თურმე სული ატვის, ბუნებასთან საუბარს მიუქვიან და სამყაროც უფრო მრავალფეროვანი და საგულასხმი გახდება. გასცდება ხელნაწერი სათამაშობების ვარჯიშებს და თამაში მთელ გარემოცვლად სამყაროსთან გახდება შესაძლებელი.

წერლის კვლევის ასტრიდ ლინდგრენის სიტყვები დევსარულებს: „მშვენიერია ზღმეორედ დაბრუნება სამოთხეში, როდესაც ნივთს წერ, მშენებერია, როდესაც ისეც ბავშვად გადაიქცევი. ვუტრობ, ასე უნდა იყოს ყველა, ენაც ბავშვებისათვის წერს“.

სად ნაიყვან სადაუსს

კონსტანტინე ფერაძე

გურჯის ვაჩათი ტრიპოლიში

ბავშვობისას, მეკობრეებზე ფილმების ნახვის შემდეგ, ებოს ბიჭებს ხშირად ჩავეცივებო მათი მისაურები, ავუბნებო ცილა თვალთ და გადავიცემულივართ მეკობრეებზე, ანდა - მათ შეტევი ვარისკაცებზე, რომლებიც შედგრა და იცავენდნენ თუ, პირიქით, იტაცებდნენ ნარბოსახეთი ხომალდს.

დრო გადიდა, კარგა ხნის მივიწყებული ეს ბავშვური თამაშები ზემო ცნობიერებამი მხოლოდ მაშინ გავიცხადე, როცა XVIII-XIX საუკუნეების ჩრდილოეთი აფრიკის სადაშობის ქართული ნარბოსიბის მამულთა თემაზე დანარბიტრესა. ჩემი კრედიტება მეკობრეობისთან დაკავშირებულმა ერთმა გამამადინებელმა ქართველმა მისიკოსს. ეს ქართველი მუსტაფა, კერევი იყო. ჩრდილოეთი აფრიკის არაბულ დიდებულებში კერევი, რომელიც გამოითქვოდა როგორც გურჯი, იგივეა, რაც ქურჯი, და იროვე ქართველს აღმნიშვნელი ტერმინია, ტერმით მას შესტავა გურჯის უწოვებო.

მუსტაფა გურჯი არამარტო მეკობრე, არამედ ღლიბაში ტრაპოლის სადაშობის სახელად მინისტრიც გახდა. გარდა ამისა, ამ მეკობრისა და მუშევე სახელმწიფო მოღვაწის სახელს უკავშირდება ულამაზესი მკერეთი ტრაპოლიბი.

ის, რომ ღლიბის დედატყუაქ ტრაპოლიში, ან როგორც მას არაბები უწოდებენ, ტრაპოლუსში, ერთ-ერთი მოავარი ღორისქასისძობიბა სწორედ გურჯის შტოთია, სრულად შემთხვევით ნაყოფიბის ეს ცნობა სასწრაფოდ შევამჩნიე ჩემს პროფესორ გროს ვადაშობისთან, რომელიც იწვითად თუ ვაკურევენ რაიმე სახელად აღმასაღვთმცოდნეობის დერეჟო.

მან თავისი ახლავარბობა გაახსენა და მაიმით, თუ როგორ უქენა შამამიბისა ცნობილი ჩემი მოგზაურების ზიჯ-

მუნდისა და განხელკას ნაგინ ადრიკაში მოგზაურობის შესახებ. მოგზაურებმა ტრაპოლიში ეს მკერეთი ნახეს და მისი ფოტოც გამოაცქენეს. თანდათიული წარწერა ჯამა გურჯი ჰამაი თავისებურად გათავრა. ჯამა, ან ჯამა, რაც მკერეთს ნიშნავს, მან მგერულ ჯიმად, ე.ა. მამდ აღიქვა და იფიქრა, - მათ მკერეთ ვინმე სამეგრელოდან გარდახდნილს ეკუთვნოდა. პატარმა გომაი არაერთი ქართველი შეაშენა, რომლებიც ღლიბაში სამეშად იმოყვებოდნენ, რათა ამ მკერეთის შეახებ რაიმე ცნობა მოეპოვებინათ, მაგრამ ახალო. ტრაპოლიში მასდელ ქართველებს აღმაი წარმოუდგენლად უქენებოდათ ჩადევა გურჯის (და არა ქურჯის) დეკავშირება საქართველოსთან. გარდა ამისა, ადრე ჩრდილოეთი აფრიკაში ქართველთა მოღვაწეობა ასევე მუსტაფაველი იყო.

ამჟამად უკვე კარგადაა ცნობილი მამოლთა ფრომუნეი XVIII საუკუნეში მონათავაქობამ საქართველოში უკადურეობის სადაშობა. ქართველებით აქოს ახლო აღმოსავლეთის მონათა ბაზრებს. მათი დიდი ნაწილი ეგვიპტეში, ურამში, სირიასა და ოსმალეთის იმპერიის ცენტრალურ ქალაქებში ხდებოდა. ვიარკე ისიც, რომ ქართველი მონათა უფრო მოწოდებულ მზარეებშიც, მათ შორის მალბორის სადაშობები - თუნისში, ღლიბაში (ტრაპოლის სადაშობა), ალჟირისა და, შესაძლებელია, მაროკოში კი მიშვადიათ. გურჯის მკერეთის დამკვეთთი მუსტაფა გურჯი, მეკობრე და სახელმწიფო მოღვაწე, სწორედ იმ ქართველთა რიცხვს მიეკუთვნება, რომელიც ბავშვობისას სადაშობის ტყვეთა ბაზარში მოხვედა, სადაც ის ტრაპოლის მონათაღმა ჯამამ იუსუვე კარამანლიმ შეიძინა.

ტრაპოლის ვევეა სტუმარს სიამაყით აწუხებენ მუსტაფა გურჯის ულამაზეს მკერეთს ქალაქის ცენტრში, მარკუს აგრელისის ცნობილი თაღის მახლობლად. მას ადგილობრივები უზარადად გურჯის მკერეთს ეთახიან. მკერეთის მიშდებანი ტერატორიას დღესაც გურჯის უნდად მოხსენიებენ, ტრაპოლიში ასევე არის გურჯის ქუჩა.

მკერეთ 1834 წელს დასრულდა. ამან იუნყება სამშენებლო წარწერა მკერეთზე და 2005 წელს რესტავრაციის დროს გაკეთდა იგი დაბა.

XVIII-XIX საუკუნეების ტრიპოლის საფაშო, ჩრდილოეთ აფრიკის სხვა საფაშოთა მტკიცე, მხოლოდ ნომინალურად შედიოდა ოსმალეთის იმპერიაში. საფაშოს განაგებდა კარაიმანლის დინასტია, რომელსაც ფასახანმა დაუდო წარმოშობის აღნაგობა იანინარმა ამხედ კარაიმანელი (1711-1745). მისი შვილიშვილის 'აღის მმართველობისას (1754-1793) ტრიპოლის საფაშო საქმად დასრულდა, რითაც 1793 წელს ისარგებლა ქართული წარმოშობის ოსმალე მოხელემ 'ალი ბურულდმა (იგივე 'ალი ვაზაირმა) და 1795 წლამდე შიხ-დინა ტრიპოლის ოკუპაცია. 'აღის ორწლიანი წარუმატებელი მმართველობა ტრიპოლიდან მისი განდევნით დასრულდა. მის მონინადალმდეც მხარის წარმოადგენდნენ ტრიპოლის მომავალი ფაშა ოსმალე კარაიმანელი (1795-1832) და მეზობელი ლენისის საფაშოს ვარა, თუნცში მოღვაწე ქართველი მამულეის მუსტაფა ხოჯას ხელმძღვანელობით.

კარაიმანლის აფელიორი დინასტია, ფაქტობრივად, დამოუკიდებელი განაგებდა ტრიპოლის საფაშოს. სულთნისგან ლოიალობა უზრალო ტრიპოლის საწარმოადგენდა და, როგორც ნესი, ოსმალეთის ომებში მცირე სამეფრო დახმარებით შემოადარებულა. იმანად ტრიპოლის საფაშოს ძირითადი შემოსავალი მუკობრება იყო. დაძინებულ იყრობული სახელმწიფოები ყოველწლიურ 'ხაშუქარს' ხედავდნენ აფელიორზე მმართველს, რაც ხელთაშუა ხელს სამხრეთ ნანოში მათი ხომალდების ნავიგაციის უშაბრებულ უზრუნველყოფდა. 'ხიხარქისა' საამა ამერიკის მურერებულ მტატებზე შედიოდა, რომელიც ამ ფერის ამყარება საფაშო ურთიერთობებს ხელთაშუა ზღვის სახელმწიფოებას. ამერიკა ჩრდილოეთ აფრიკის საფაშოს ყოველწლიურად დადგენილ თანხას, 16 ათას დოლარს უხდიდა. 1801 წელს ტრიპოლის ფაშამ ხელშეკრულებას შეუკლდა და 250 ათასი დოლარის გადახდა მოითხოვა. ამერიკელებმა უარი განაგებდეს განზიდელ გადახდაზე, რას შემდეგაც ფაშამ მათ ომი გამოუცხადა. 1803 წელს, ტრიპოლის პორტის ბლოკადის დროს, ამერიკული ხომალდი 'ფოლადელფა' რიფზე შურმა და იმავე წელს 31 ოქტომბერს წაბარდა მონინადალმდეც. 300-ზე მეტი დატყვევებული ამერიკელი მეზღვაურის გათავისუფლება მხოლოდ 1805 წელს მოხერხდა. ამავე წელს დაიდა განაგებულ ხელშეკრულება ამერიკის მურერებულ მტატებსა და ტრიპოლის საფაშოს შორის.

ეკროპისა ნაპოლეონის ომების დასრულების შემდეგ, საფრიპოლის ხელშეკრულებით, მუკობრება აიკრძალა. ტრიპოლის საფაშოში დაიწყო საფინანსო კრიზისი, რაკაც ოსმალე ფაშას მემკვიდრეთა შორის დამონისპირებაც დაემატა. 1832 წელს ტრიპოლის ფაშა ოსმალე თაიის ვაჟის 'აღის (1832-1835) სასარგებლოდ გადავიდა. ამ ფერის საფაშოში უკვე საოქალაქო ომი მიმდინარებდა. 1835 წელს სულთან მაშუმდ II-მ ტრიპოლისში ახალი ფაშა მიაგლინა და კარაიმანლის დინასტიის ნურეული ოსმალეთში გადასახლა.

მუსტაფა გარჯუი ოსმალე ფაშას მამულეული იყო. მის შესახებ მხოლოდ ზოგადი და ფრგანტული ცნობების მოპოვება შეუძელი. XIX საუკუნის დასაწყისში იმ შეიფაბა ბრიტანელმა დიპლომატმა ბლაკრამა მუსტაფას ციხეში და მოქმედელი უნდა (ბრითადაც, მისი ანტიბრიტანული განწყობასა და რამდენიმე ბრიტანელის ცეცის გამო). ფრანგი შარლ ფერი მას ახასიათებს როგორც ფრანგეთისა და ქრისტიანთა მოძულეს. სხვა ავტორები პირიქით, აღნიშნავენ, რომ ის იყო უაღრესად მამაცი, კარგი დიპლომატი და

ქემპარიტი მუსლიმი. სამწხაროდ, თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურაში მუსტაფა გარჯუის პიროვნებას მხოლოდ ეკროპელთა დახასიათებით იცნობენ.

გასაკვირ არც უნდა იყოს, რომ მუსტაფა გარჯუი და ულ-მომბუღე პიროვნებად ჩამოყალიბდა. მშობლებს, ახლობლებს და თავის ქვყანას იძულებული წამოპირებულა პატივსა ბოჭი სრულიად უცხო გარემოში აღმონდა. მისი პატარანი, მომავალი ფაშა ოსმალე, რომელმაც იგი სტამბოლის მონათა ბაზარზე შეიძინა და ტრიპოლისში ჩაიყვანა, ხისახტკით გამოიჩნეოდა და სულ უზრალო მიზეზის გამო საკუთარი ხელით აფრიკა თავების ქვეყნადმოიშობს. ოსმალე ფაშამ დედის თვალწინ მოკლა საკუთარი ძმა და მამამისსაც იმავეს უპირება, ტრიპოლიდან ფრხოვ რომ არ გაეცულებინათ. ასეთი აღმზრდელის შემყურე საოკარი ოქნებოდა, რომ მომავალი სახელად მონისტრი ლმობიერი ან განსაკუთრებულად რბილ ხასიათის მებრე ყოფილიყო. მუსტაფას ენგოპირებოდა მისთან ერთად სტამბოლში შექმნილ მამულეც სულამ გურუჯი მოუხედავდა იმისა, რომ მანამ ფერი სელემს ნაწამოშით ბერქმედა შიჩნედა, მისი ნინაბა (წარმომავლობის სახელი) მეთიოებს, რომ — მუსტაფას მსგავსად — ისიც საკუთრელოდან უნდა ყოფილიყო მოტაცებული.

მოკუთარებით მუსტაფას ხელში აღმონდა ტრიპოლის პორტისა და შილახანად საფაშოს შემოსავლების მართვა. ამ რთულ საქმინიბასა და მუკობრება მეთაურობას მხოლოდ ყველაზე მამიცი, საზრიათი და უღმობული თუ შეუძლებდა.

ერთ-ერთი პირველი ცნობა მუსტაფას მოღვაწეობის მეცხსებ საქმად საინტერესო ამბავთან არს დაკავშირებულა. როგორც აღინიშნა, 1803 წელს ამერიკული ხომალდი 'ფოლადელფა', რომელიც ტრიპოლის პორტის ყურეში რიფზე შურმა, იძულებული გახდა მონინადალმდეგეს დაინებოდა. სამბოლო ოპერაციამ ტრიპოლელთა მხარეზე ყველაზე მეტად ხომალდი 'მასტიკო' (იგივე 'მასტიკო') ავტორობდა. აღესანიშნა, რომ ეს 'მასტიკო' ფრანგული ხომალდი იყო და იგი ნაპოლეონმა გამოიყენა ევკოპის წინააღმდეგ 1798 წელს ლაჰეპოპისას, რის შემდეგაც ტრიპოლელებს გადაეკლია.

ლოპის საზღვაო ისტორიის სპეციალისტის მუშამად ატტაილის აზრით, ამ ხომალდის კაპიტანი მუსტაფა რაილი და მუსტაფა გარჯუი ერთი და იგივე პიროვნებაა. 1803 წელს დეკემბრში ამერიკელებს ხელში ჩაუვარდათ 'მასტიკო', რომელიც, გადმოცემით, სტამბოლში შედიოდა სულთნისათვის ტრიპოლის ფაშის მორე გაგზავნილი საჩუქრების გადასაცემად. 'მასტიკო' დაკავების ამერიკელთა ამბობი მყოფება ერთ-ერთმა იტალიელმა ქემპმა ხომალდის დატყვევებულ კაპიტანში ამოიყენა მუსტაფა რაილი. იტალიელი აბტკიცებდა რომ პირადად იხილა მუსტაფა რომელიც დატყვევებულ ხომალდ 'ფოლადელფაზე' ერთ-ერთი პირველი იტალია კაპიტანი და სხვა ტრიპოლელები 1805 წლის ზაფხულამდე წაპოლის პორტის ციხეში გამოკეტეს. შემდგომ ხომალდ 'მასტიკოში' ამერიკელები ტრიპოლის პორტში შეიპარნენ და ხომალდი 'ფოლადელფა' ადგილზე, რათა მომავალში ოსმალე ფაშას არ შექლებოდა ისე ამერიკელთა წინააღმდეგ მისი გამოცემა.

განთავსუფლების შემდეგ მუსტაფა მალე დაინიშნა რაიის აღ-მარხას, ანუ პორტის უფროსის თანამდებობაზე. როგორც ეკროპელთა მოგზაურები აღნიშნებდნენ, მუსტაფას თანამდებობა საფაშოში მნამუხელეობებს მხოლოდ თვით ფაშას და მის მამულიერ-მანისტრს ჩამოუყარებოდა. პორ-

ტის უფროსი განაგებდა საფაშოს სახლეთა ძალებს და შედამხედველად ტრიპოლის სამხედრო თუ საეკონომიკურ ძალებს. ტრიპოლის საფაშოში არ არსებობდა სახელმწიფო ბიუროკრატიული აპარატი ან სამხრისტოები, სწორედ ამიტომ თანამებრძობიან გამოიმდინარე ევროპელები მუსტაფა გურჯის სახლეთა მინისტრად მოიხსენიებდნენ. როგორც ჩანს, ამ თანამებრძობას 1811 წლისათვის საბაჟო და საგადასახადო ფუნქციები შეუთავსეს.

1810-11 წლისთვის ფაშამ, მადლიერების ნიშნად, მუსტაფას საკუთარი ქალიშვილი ფატმაზე მიათხოვა. ერთი ევროპელი მოგზაური აღნიშნავს, რომ ღლიბაში ფაშას ქალიშვილს მხოლოდ მამულზე გათხოვების უფლება ჰქონდა. მსგავსი საჭიროებით გარიცხვები საცხადო ყოვ გაეცდებოდა. ამ მრდილოეთ აფრიკის საფაშოებში. ზემოთ ნახსენებ ნელამ გურჯიანაც ასევე ფაშას ქალიშვილი შეაფადა ცოლად. მარდ ფურის ცნობით, ნელამ და მისი შვილები აღკოპოლით იყვნენ გატაცებულნი. შესაძლოა, ეს გახდა ნელამის მეფარებით ნარუმატებელი კარიერის მიზეზი.

მუსტაფა გურჯი თავდაჯერებულად მრომობდა ტრიპოლის სახლეთა ძალების გასაძლიერებლად. მან შეაჯვარა ტრიპოლის პორტის ფორტიფიკაციები, დაუწინა ხელფასები შეხდარებებს, ააგო და შეძინა არაერთი ხომალდი, სათაბაჟო შეიარაღება, მოაგვარა არტილერიის საორგანიზაციო საკითხები. მატრამ

მუსტაფა გურჯის მშენი ტრიპოლიში

მუსტაფა გურჯის ძალისხმევა საკმაოდ არ აღმოჩნდა საერთო ვითარების გამოსწორებლად. XIX საუკუნის 20-იანი წლებისათვის აიკრძალა მუკობრება, რაც ქვეყნის ძირითად შემოსავლას ნარამადგენდა. ტრიპოლის საფაშო ევლად ახერხებდა ევროპული კრედიტების დაფარვას. შეიცვალა ზოგადი პოლიტიკური მდგომარეობაც, ჩრდილოეთ აფრიკის ხელში ჩასაგდებად ურამანეთის ექიმებთან დიდი ბრძინტანული და საფრანგული.

1832 წელს საფაშოში მოხდა რევოლუცია, იუსუფ ფაშა გადადგა, მუსტაფა გურჯიმ კი ლეგიტიმური მემკვიდრის 'ალი ფაშას (1832-1835) მხარე დაიჭირა. ცნობილ თურქულ ისტორიკოსს აღ-დიფს, კარამანლის დინასტიის დასაბრუნებლ საუბრისას, მოჰყავს 'ალი ფაშას და მუსტაფა გურჯის დილომა. მან ერთ-ერთ კრიტიკულ ვითარებაში ტრიპოლის მმართველს ამპარეცხება უწინასწარმეტყველა. ფაშამ აღმაცდრდა ახედა გატაცდარებულ მუსტაფას და უთხრა: აბა, შენი მოსაფლის დრო დადგაო, — რთაცა თანახმაა, მოვლდეო. მუსტაფა მიუხედა და უსიხედა: აბასი ვფიცავ, მზად ვარ მოვკვდე, თუ ამით თქვენი მმართველობა გაბანგრძლივდებაო. მუსტაფა გადარბა, მისი ხელეული კარამან-

ლის დინასტიის ვეღარას უშველდა, ტრიპოლის საფაშოს ბედი სტამბოლში გადაწყდა.

1835 წლიდან ტრიპოლის საფაშო უკვე ოსმალეთის სულთნის უშუალო მორჩილებაშია. კარამანლის ოჯახის უკლებრივ ვეღა ნერვა, მოხუცებული იუსუფის გარდა, ქვეყნიდან გაასახლდა. მუსტაფა გურჯი ამ დინასტიის ოჯახის წევრად მოასრებოდა, რადგანაც იუსუფ ფაშას სიყვ იყო. მიუხედავად ამისა, იგი დატოვებს ქვეყანაში და აღადგინოს პორტისა და სახლეთა ძალების შეთარის თანამებრძობაზე, რომელსაც საერთოდავ ცხოვრების ბოლომდე უძევებოდა.

გურჯის საუკეთესო ურთიერთობები ჰქონდა როგორც ოსმალეთთან, ისე — ეროვნული მოძრაობის მეთაურებთან, რომლებიც წინააღმდეგობას უწევდნენ ოსმალეთის მმართველობას. XIX საუკუნის 40-იან წლებში იგი არაერთხელ გამოვიდა მედიატორის როლში ამ ორ დამოპირისპირებულ მხარეს შორის.

მუსტაფა გურჯის გარდაცვალების თარიღი არაა დადგენილი. საფარაფოდ, 1840-50-იანი წლების მიჯნაზე აღსარულად და დაკრძალულია იმავად მქონიში, რომელიც თვითონ ამტნა. აქვე განასვენებენ მისი ოჯახის წევრებს, მათ შორის მოხსენიებულია მუსტაფას შვილი — ქაჯუ, 'ალი, რომელიც ნარუმატებით მოღვაწეობდა ღლიბის პოლიტიკურ სამრდილზე.

და ვ ზ რ უ ნ ე თ ისე გურჯის მერთის. გასულ საუკუნის ავტორს ფლიმ უარდს მოჰყავს საინტერესო

ლევინდა გურჯის მქონის ამენების თობაზე. ერთხელ იუსუფ ფაშა და მისი სახლეთა მინისტრი მუსტაფა გურჯი ტრიპოლის მუკობრეთა მერ დაძარცვით სასეც ოცა ხომალდის მეშინების ადვენებდნენ თვალს. ყმაყოფილმა ფაშამ, მადლიერების ნიშნად, მუსტაფას წინასწარ აჩუქა ის ნადულა რომელიც ბოლო ხომალდზე იყო გამოთავსებული. ზეუღლად უკვლავზე ხომალდზე ტჭარის სწორედ ბოლო ხომალდზე აფხდნენ ხოლზე, რადგან მდევარი, თუკი ასეთი გამოჩნდებოდა, საფარაფოდ მხოლოდ ბოლო ხომალდს თუ ეგმოლდებდა მუკობრებს. ბოლო ხომალდს იმისთვისაც უდგინებდნენ, რომ წინა ხომალდებთან გაქცეულ ტყვეებს დადევნებოდნენ და შეეჭროთ ისინი. ამდენად, იგი წინა ხომალდებთან მდარბების უფრო მსუბუქად უნდა ყოფილიყო დატვირთული. ფაშა ამჯერად შეცდა. ნაძარცვი კირების უშეტქობა სწორედ ამ ბოლო ხომალდზე აღმოჩნდა, რომელიც ცოტა ხნით ადრე მუსტაფას აჩუქა. ფაშა, რა თქმა უნდა, განანძნდა, მაგრამ მუსტაფამ აღუთქვა, რომ მთელ ამ თანხით იგი მქონის ააგებად — და თავისი სიტყვა შესარულა კიდვე.

შესაძლოა ეს ლევინდა მართალიც იყოს. არ ვიცე რამდენი ძვირფასეულია უნდა დატყულებული ერთი მცირე ზო-

მის კატარღაზე, რათა შემდეგ უმჯობესი და უღამაზესი მერეთის მშენებლობის ხარჯები დაეფარა. მუსტაფა ერთობლივად შექმნილი მონივრული ფორტიფიკაციის კონსტრუქციის, საკუთარი შემოსავლების წინაშეაღმდეგები ნაწილიც სწორედ ამ მერეთის ამხედრებას მოახმარა.

ბევრი რამ დაინერგა გურჯის მერეთის მუხაბზე. საერთო აზრია, რომ არქიტექტურული და სტრუქტურული თვალსაზრისით ეს მერეთი ამკარა სიხდლის წარმოადგენდა და არც მინამდვილ და არც შემდეგ მსგავსი სიღამაზის მერეთი ლიბიში აღარ ამხედრებულა. მარშალის კოლონიები, საჯაროდღა, იტალიიდან ჩამოტანეს; სხვადასხვა ტექნიკაში, ლურჯი, მწვანე, ვითრელი და თეთრი ფერის მოქცეული ფილები გეროპული, მაროკოული და თურისური ნაკეთობის საუკეთესო სიმრავლეს წარმოადგენდა.

მშენებლობაში მონაწილეობდნენ როგორც ადგილობრივი, ისე მუხობელი ქვეყნიდან და გეროპიდან მოწვეული ხელოსნები. გურჯის მერეთის მინარეტი ტრიპოლიში ვეღელაზე მალაია, მის ორმავი თვისა აკრებს, რაც ახვეუ უმეუღელია ლიბიაში. მერეთთან დაფუძნებულია სასწავლებელი, რომელიც 16 ოთახისგან შედგება და გურჯის სახელს ატარებს.

რებს. კარგი იქნება, თუ ამ უღამაზესი მერეთის ქართველი ხელოვნებათმცოდნეები დაინტერესდებიან.

მუსტაფა გურჯის მსგავსად, საქართველოდან გატაცებული უმარტივად მამულეტი დანაწარმდა ახლო აღმოსავლეთისა და ჩრდილოეთ აფრიკის ქვეყნების სამხედრო-პოლიტიკურ ასპარეზზე. ისინი დაეკარგა საქართველომ, მაგრამ მათ შთამბეჭდავი ყველა დატოვეს ისლამური ქვეყნების იმპერიებში, იქ, სადაც ისინი ბედის უკუღმართობის გამო აღმოჩნდნენ.

დღემდე შემორჩა მათ მიერ ამხედრული სახახლეები, მერეთები, თუ სახეგადოებრივი მუხობები; მათი მოღვენიობა აღწერილია არაერთ ნაშრომში.

მუსტაფა გურჯი, მეკობრე და სახელმწიფო მოღვაწე, რომელიც ქართველ მკითხველს გავაცანიო, მთლიან ერთ-ერთი მთავარია. სამწუხაროდ, არ ვიცით მისი გვარი და არც ის, თუ საქართველოს რომელი კუთხიდან იყო. მუსტაფა გურჯის ცხოვრების ბევრი ეპიზოდიც ასევე უცნობია. სამაგიეროდ, მის მიერ ამხედრული უღამაზეს მერეთს - გურჯის ახლ ქართველის მერეთს - უკვე 170 წელზე მეტა აღტაცებაში მოაყავს მნახველი.

გამოხმაურება

ქეთევან გიორგაძე

ზურმუხტის თვალის სევდა

ქემინარეტი პოეზია სევდას თავის სახელს არქმევს. კატო ჯვახიშვილიან სევდა „დათხრილი ზურმუხტის თვალის“ სისველით შემოგებანათებს. ეს სევდა მოაქვს ახალგაზრდა პოეტს გულით, თვალებით, მუქით... ეს სევდა არაა ყურით მოთრეული, მეტი „ქართლის ჭიანჭის“ სევდად აღვიქვ, აბორეგებულ სევდად ქართველი ქალისა, ზემო, მენი, თქვენი თაობებისა, რომელთაც მიზნობა და მიზნობა გამო უსაფულობათა უღირსი შემკვიდრება გვერგო ბედისწერად:

ბევრს არას ვითხოვდი, მაგრამ ის მცირედი სად იყო, როცა ქარზე გავკვიდე, როცა, ფრულდ ღამე სინდისს კაძინებდი ფასეულობათა უღირსი შემკვიდრე

... თითქოს სადაღე შეინძრა „ნესტი ობმომგვარი ძველი კიდობანი“, რომ არ მიიძინოს სულმა, თუშე ამ კიდობანში აღარადღერია გასახარე

ებორგაქ! ისტორიის ლანდად მომწვედვული, როზრ ისტერიის გაბმულ ტყვეობაში, თითქოს გაზაფხული ჩემთვის მოწვეული უცხო სტუმარივით იფდა ადგობაში

თითქოს თავად პოეტთან ერთად გვიკვირს: თუ როგორ შეძლებდა ამ რუხი მგრანებებდნ თავის დაღწევა (მუ კო

უმალე, მაგრამ ზემი სატკოვარი არა მალავს.“ დავით გურამიშვილი) და იქვე იმასაც გრწმობ, რომ არ შეიძლება მზის გარეშე ცხოვრება:

რატომ არ ჩააცვით სამყაროს მავები, როცა მზის გარეშე ცხოვრება გინდოდა.

პოეზია გადაფრენაცაა, გადარბენაც, გაქცევაც, დროსთან ჭიდილი, კატო ჯვახიშვილის ლირიკაში „მარადფხიზელი“ და „პარადნამთავარული“ გრწმობები იცრება პოეტის სუფულობით, რათა დროს გადაუფრინოს (იქნებ გავქცევ?...)

შეიფხვის ფხიზელი და შეიფხვის ნამთავარული გრწმობა მონარჩენი ფქვილივით გავცვარი მომაცქს ამითორელი ზურმუხტის ფვალეში, ქვიშის საათით დროისგან გაქცევიო.

და ბოლოს: ამ შატარა გამომხარების მიზანი არ არის განხედა, ან ერთტეკა, მე მინდა მოვეფერო კატო ჯვახიშვილს იმ ცხელი სტრუქტურებისათვის, რომელიც გვარქვდა და, ბოლომდე დადარჯებამდეც ცხოვრების ჩასუნთქვა-ამოსუნთქვის და ბოლომდე მთავარი იყოს ამობიხილი „მამო მიწვეულე!“

მამო, მე მგონი ცხოვრება გავიდა, მის ბოლო ჩასუნთქვის ისე ვდარჯობდი ჩემიც გავაყოლე, დათხრილი ზურმუხტის თვალის სისველე მუქით მოგატანე მამო მიწვეულე...

მამოში

ივანე ამირხანაშვილი

ჯანყი საკუთარი თავის წინააღმდეგ

რა არის საქართველოს იმისათვის, რომ მწერალმა კარგი მოგონებები დაწეროს? არის რამე - გამოცდილება და სინდისი.

მემორები ვეღვა ასაკში არ იწერება, ამას კარგა მოთვლელობა ხანი ესაჭიროება; ის არც ხელის ერთი დაკრები იწერება. მარჩევა უნდა თბობის სტელს, განზოგადობებს, რატომ უნდა გქონდეს ვარის მგერნება, რომელიც კეთილსინდისიერების ფორმით უღრმდება.

კეთილი სინდისი თუ ბოლომდე არ მოგეცა, ვერასავერთოდ ვარი თვეა მოვსენების წერაზე.

კარგი მემორები - ეს არის ჯანყი საკუთარი თავის წინააღმდეგ, რაკა მწერალი ვერ ხედავს იმას, რაც საკუთარმა, რაც თაუნია, რაც თავის უფლებაა.

რა თქმა უნდა, ეს გაუცნობიერებლად ხდება, მწერალში ქვეცნობიერად იმსენება კოდი, რომელიც იმასთან კულტურულ-ისტორიულ თვითშეზოგადობას, მისაყოფიერების არის.

მეჭარასტეკა სექციური ვარია, მისთან ადვილად ვერ მისვალ, იოლად ვერ ათავსებ, ექიმად რაღაც გვა უნდა ვაპირო, ასევე აღებული პროგრამა უნდა ჩააბარო დოკუმენტურ არ ავტობიოგრაფიულ პროზაში.

ვერ ვიტყვი, რომ ეს უნციერსალური რეცეპტია, მაგრამ სწორედ ასე დაიწერა პოეტ ფრიდონ ხალვაშის მოგონებთა წიგნი „ომრა“. ვერ თუ დოკუმენტური ხასიათის ორი თომანი - „ნაღას ნაფოტი ჩაბოქობნა“ და „შეიძლება თუ არა მუსლიმანი იყოს ქართველი?“. შემდეგ მოვიდა ასაკი და გა-პროცესირებული, ობიექტურად მოვითხოვ თავისი თავკადანას-ვალა. აქვე უნდა ითქვას, რომ შეიძლება ობიექტურბა არ იყოს ის ცნება, რასაც მემორები გულისხმობს. აქ აღბათ სა-ზომარ უნდა იყოს ისეთ ცნებებზე, როგორცებია გულწრფე-ლება, პირუღწერლობა, მიუკერძოებლობა, უბრალოდ, პატ-როსება ანუ ის, რაც ზემოთ ვთქვით: სინდისი.

„ომრა“, აქარლ დაიღებებზე, სიციხხელს, ერთი კაცის ცხოვრებას, წუთისოდებს, ამას, ღვაწლს ნიშნავს.

ეს წიგნი ფრიდონ ხალვაშის ოთხმოცწლიანი ომრია, გენ-ბაით, ომია, ასევე შეიძლება თქვას იმ გზაზე, რაზეც მოვითხო-ბრის დეტალებად: ოჯახი, სკოლა, კოლეგებთანაცია, რეპ-რეციები, მსოფლიო ომი, პირველი ლექსი, დოჯახებია, შეხ-ვეწვეწვა გლეხტრონიან, ლუი არაფორთან და კალბა ტროი-ლესთან, ნაზიმ მიქეშთან, ამხედ მელამოდთან, ელბისტრატ-ებზე ხალასთან, კომუნისტურ პარტიამი მუსულა, ვაგის დაბა-ღებია, მოგ საურობს ამერიკაში, ჩინეთსა და ვიეტნამში, ტრან-სასტეკაში კრეზობა გემით „გიორგი დემონი“, რუსთაველის პრემიის მიღება, ბევრი ამბავი, ბევრი სიბარული, ბევრი გუ-ლასტეკა, მაგრამ ცოტა საყვედური, ცოტა ჩივილი, ცოტა თავისმართლება.

ფრიდონ ხალვაშის მხრიდან ეს არის ჯანყის მიმართ მუ-ნებრივი დაზოგადებულება, ლიტერატურის მიმართ განსა-კუთრებული სითამამე, საზოგადოების მიმართ კი ესტრ-რომელიც მოვასხედვრებს, რომ მწერალს ყველთვის აქვს შესაძლებლობა ასაკი პირობით ცნებად აქციოს.

ასეთი წიგნის დაწერას ძალი უნდოდა და ეს ძალი ავტორის აღმაზნდა.

ძალი დეტალებში შეღავნდება. ეს კარგი წიგნის თვისე-ბაა, რამდენიმე დეტალი დიფოსტატურად არის დაწერილი. მაგალითად, მუხევედრა მამიფასთან, თურქეთში, სრულიად შემ-თხვევით ამხედ მელამოდის და მის მიერ გამოტანებული „გორგელა“ მასალები მე-17 საუკუნის საქართველოს შესახებ; „მე-ნეს ბოლო ახალი წელი“, თავი, რომელიც მოთხრობლია დევის ომქველად ნასეკა - სეფიანი, ემპოტრონი, გულის მომწერა-ვი და მართალი ამბავი; გლეხტრონი ბა-თუმში, „არტურისტში“, სადილზე „კი, მას-თან ვისხედვი, მაგრამ თავად გლეხტრონი სხედავ იყო“...

და სიტყვები, მატყვები, სიტყვები. ხაი-დან მოდის ამდენი უწინაური და ცინიკალი სიტყვა?

ეს სიტყვები მარტო დაიღვეტური ერ-თულელები კი არ არის, არამედ რაღაც უფრო მტერ, რაღაც სხვა ხალმოდან ამოხედილი, სხვა სიტყვებიდან მონდენილი ხსია.

ცნობილი ფაქტია, აფრისტეკასთან შე-ღვაწელობა დაიღვეტური სიტყვა აფარულდნ არის მუსულა.

„ომრის“ ენა რომ არ იყოს ასეთი, როგორც არის, წიგნი სხვანაირი იქნებოდა, ვერ გვეტყოდა იმდენს, რამდენსაც ვეუბნება.

სასამოყენო იმის მუდგება, რომ არის და მუნთვისაც არ-სებობს აჭარული კოლოკაციის ეს ტყბილასამენი, პენიანი, გულმისატანი, მორიდებულო, შემსარავი კოლორიტი:

„ნენემ ერთი ვარიც და ცოტაც დატყბილი პირეხი მენა-ყო „ოჯალი“, კვარის პატარა ნაფოტი შეუტეა ქვემიდან, ვაპ-კრა ასანის და კვარისდან პატარა აღი ნამში ხმელ პინკებს ნა-ტყბანა, მიზნარი ვეწერ-ვეწერი მილოკ-მოლოკ და ახლა უკვე ხმელ ტოტებს ეტყერა. ისე თბილად სულს თქვამდა ბუბარი, თითქოს ჩვენი დაბრუნება უპაროდა“.

ეს უწინაური საბეტყველო ფაქტორია, ეწოტორი გამოხატ-ვის სწავლად ფართი დიპასზონით რომ გამოჩნდება, მუნებრი-ვი ენა ამ საზოგადოებისა, რომელიც აქარის მოსამენით დღედაც ერთგულად იმასაც თავის ნილ ქართველობას.

ენისადმი განსაკუთრებული დამოკიდებულება ფრიდონ ხალვაშის პრინციპული პოზიციია. მისი აზრით, ენა ის საფე-ნელი, რამაც აჭარელი კაცი ქართველად ამოჟდა, რამაც შე-მოიხანა პირველმარს ქართველობისა.

„ომრის“ მთავარი მოტივი და შინაარსიც ეს არის - ეროვ-ნილი სულის საბეტყველო, ქართველობის მიმართული განცდა, არნის განცდა და ეწერი, რაღაცნაირი ისტორიული ექვი და მონინება შეფასამშობლოს მიმართ აჭარელი კაცისა.

„ომრი“ მართალი წიგნია, თუმცა იგი დაწერილი არა იმისათვის, რომ მართლად იყოს, არამედ ამისთვის, რომ გამო-ხატოს გულის საქმელა, რომელიც გამოხატვის არცერთ ფორმას არ სცნობს სიმართლის გარდა.

ეს არის წიგნია, ფრიდონ ხალვაშის პირობის ნიშანი.

რუბენ დარიო (ნამდვილი სახელი ფელიქს რუბენ გარსია სარმინტო) ცნობილი ნიკარაგუელი პოეტი, პროზაიკოსი და დიპლომატი (დაიბადა 1867 წელს მტტაპამი და გარდაიცვალა 1916 წელს ლიონში). მან ტექნიკური პოეტის ცხოვრებით იცხოვრა, სიცოცხლეშივე მოიპოვა აღიარება და დატოვა კიდევ ამ აღიარებით ვერ ასახა კიდევ მის პოეზიაზე. პოეტ-სოციალური იგი კლასიკური მხედრის ნიშნის მამამთავრად ითვლება არა მხოლოდ ლათინურ ამერიკაში, არამედ ევროპაშიც. განსაკუთრებით ესახვება და საფრანგეთში.

დარიოს, როგორც ლექსის რეფორმატორს, დიდა წაღობი მოქმედის ესპანურენოვანი ლიტერატურის განვითარებაში, ხოლო როგორც მწერალ-პოეტად, იგი ახი პირველი, უნიკ ლათინური ამერიკის სახელით გამოდიოდა. მას ეკუთვნის ცნობილი კრებული „დეკარდი“ (1888), „ნარმართული ფსალმუნები“ (1896), „სიცოცხლისა და იმედის სიმღერები“ (1905), „მოხეტიალე სიმღერები“ (1907), „სიმღერა არგენტინაზე“ (1910) და სხვა. რუბენ დარიოს პოეზიას ურთილო სტატუსა მიუძღვნა მერი ტიტვირისძეს „სპილენძის კოქის პოეტი“ [„ქვენი მწერლობა“, 2007, 16 მარტი].

დარიოს პროზაული ნაწარმოებებიდან გამოყოფილი „უცნაურები“ (1896), „მომღივებლები“ (1901), „ქარაჯის მიდის“ (1902).

რუბენ დარიო

სანიორიტა აგელიას აგაპვი

შესაძლოა არც დამეთანხმებით, ან ნაწილობრივ დამეთანხმებით, რომ ეტნიო ცნობილი, მტვერმტვეველი, გულიამ-პყრობელია; რომ აქვს დაბალი და ნდობისაღმძებელი ხმა, ხოლო მასი მანერები მკეთარი და იფლამია, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც გამოაქვეყნა ნაშრომი „წმინდის მლასტიკა“. მაგრამ მისი მეტატი თავი ერთადერთი, განუმეორებელი, ლამაზი, დადებული, თუ გნებავთ, ლირიკულიც კი არის. ოპ, დარწმუნებული ვარ, ვერსოდეს უარყოფთ. როგორ შეიძლება უარყოთ მისი სხივი, ვარდის სურნელი, ზოგიერთი ლექსის თავბრუდამხვევი ზემოქმედება? კეთილი, გასულ დამეს, მეთორმეტე ზარს, სიბარტებრადლის, ლოკმეტაინგურის ფლამიზეს როკოკოს სტილის სასაფლოო იოთახში ნამდვილი როცეფერის მამანარის თორმეტი სპილენძის გასროლით შეეგებეთ. სიამაფით აფსილ ექმის სპილენძის ბურთითი პრილა მელტოთი თავი მაღლა აწინა, ხოლო ქორვეულ სინათლეს სარკიდან არეკლილი სანთლეების შუეტი მასზე მოსეს მანათობლივ რქებზეთი დავებო. ექმი მეშვენი ვადმინორიოყი და ბრძნულ აზრებს მიზიარებდა. ჩემს, როგორც წესი, მფუზარე ტურებს რაღაც ბანალური ფრანსა მოწყდა. რაღაც ამდაგვიარო.

— ოპ, დარიოს შერეება რომ შეიძლებოდეს!
ექიმმა ენი გაემომხედა და სახეზეც ისეთი დიმილი მოეფინა, რომ ყველა შეტუბუნებოდა.
— კაბალიერო, — მოიხარა და მამანარეი დააგემოვნა.
— ასე უკეთურესად რომ არ იყოყი ახალგაზრდებზე გულაც სერებოდი, არ ვიკადრ, რომ ხვალა, უნიკ ახლა ინყებთ ცხოვრებას, უკვე მკვდრები ხართ, სულთი მკვდრები, ფრწუნობით, ენთოზიაზმისა და იფლამის მოკლევადიანი, მინგანაბლ ქალარანი, რომ თქვენ მხოლოდ იმღებთი ხართ ცხოვრებასა და მეტი არაფერი... ხო, ეს რომ არ ვიყოფდ და თქვენში საუკუნის დასასრულის დაბამანზე მტეს გებდავებ გეტყობათ, რომ ფრანსა, რომელიც ახლანაწი ნარმორეთიდა, „ოპ, დარიოს შერეება რომ შეიძლებოდეს“, ჩემში მპოვება პისუსს, რომელიც დამკამაყოფილებებზე მეტი იქნებოდა.

— ექიმო!
— გიმორებთ, თქვენს სკეპტიკიზმი ლამარაკში ხელს მიშლის. თუმცა, ალბათ, სხვა რამეზეც შემომღიდა ხელს.
— მანამ ღმერთის და მისი ეკლესიის. მეფრა ხასნაფლუბისა და ზებუნებრივის.
— მიფუე მტკიცედ, მაგრამ მწიფად.
— მამამ ერთ ამბავს მოგაყვებით, გამზიარულდებით. მონათრობი კი, ვიმედოვნებ, დაგაფიქრებთ.
სასაფლოო თოთახში ოთხნი დავჩრით, თუ არ ვიცვლისხმებთ მინას, მასპინძლის ქალიშვილს: ფრნალასტი რიკე, აბატი პურო, რომელიც მირჩინა სულ ცოტა ხნის წინათ გამოგვეზახენა, ეტნი და მე. ზორიახლოდან ახალი წელს პირველი ნუთების ყრია-მული და ტრადიციული შეზახილი „Happy new year! Happy new year!“ ახალ წელს გილოცავით!“ ისმობა.
ექიმმა განავარძო:
— დამისახელო ბრძენ, რომელიც გაბედავის და იტყვის „ეს აცა“. ჩვენ არაფერი ვუნყოფთ. Ignoramus et ignoramus. უნი ოცო, დანამდვილებით, რა არის დრო? ვინ აფისხნით დამჯერებულად, რა არის სიერცე? მეცნიერება მამანარეი, ხელის ფათორით მიიკლევს გზას და, როდესაც ტექნიკატების მქრიალ ნათებას მოჰკრავს თავის, პეონია, მანამა მიფაღნიო. მაგრამ სიმბოლური გველის მამყვეტა წრიდან ვერ ვერაინ შეძლო. უსიოფარი დროიდან დღემდე ადამიანმა მარადული იზიდას საფარველის მხოლოდ ერთი პაგარა ნანილის ანევა მოახერხა. ბუნების სამ დიდ გამყოფილებამოც მოვლენებში, კანონებსა და საწყისებში — ვერაფერი დადგინდა სრული სიზუსტითი. უკაფე ჩვენდომოფი იფლამების უკიდევანო სიერცე, და შეშვებად ველო იფუზა დაეკარგე.

ცნობად აკადემიებსა და სქულ ფოლიანტებში ბრძენს მინოდებენ; მიიღობ ცხოვრება კაცობრიობის წარმომოძინა და დანიშნულების შესწავლის შევადივ; დაეძლიე კაბალა, ოკლტკანში, თუოიფი და ბრძენკაციის მატერიალური არსიდან მაგორ ასტრალურ და მაგის სულიერ ფონეს მიფაღნი. ვიცო, როგორ მუშაობდნენ აპოლონიუს ტია-

ნენსელი და პარაცელსუსი, ჩვენს დროში კი ინგლისელ კრეკსად მიგნარებივარ ლამობატორიაში. მე ეცხაარე ბუფისტურ კარმას და ქრისტიანულ მისტიციზმს, ვულომ ფაქირების ადუმალ ცოდნის და რომიელ ჭურჭელთა თეოლოგიას. და სწორედ მე გუენებნით, რომ ჩვენ, ბრძენკაცებს, არასდროს გვიჩახავს უზენებან ნათების არცერთი სხეი, და ერთადერთი სამიწელი ქაშიარიტება იდუმალეების უნასრულობა და მარადიულობაა.

მერე ექმმა მომშართა:

— იგი ადამიანის სანთლები? გრუბა, ხიბა, ღინვა, შირორა, კამა, რუბა, მინას, ბუფი, ატმა, ანუ სხეული, სასიცოცხლო ძალა, ასტრალური სხეული, ცხოველური სული, ადამიანური სული, სულიერი ძალა და სულიერი არხი...

მინას სახეზე სასონარკვეთა აღუბუქდა და ეტმისათვის სიტყვის შეწყვეტა გააგრძელა:

— თქვენ გსურდათ დაეცმტკიცებინათ, რომ დრო...

— მართლს ბრძანებთ, — თქვა, — ვატყობ, არ ვაკმაყოფილები ჩემი მოსახრებანი პროლოგის სახით და ამიტომ პირდაპირ მოუფიქრებთ მომხდარს რეალების თჯახი, რომლის ნინაპირი, ბრწინვალე ფრანგი რაინდი როსახას ფრის კონსული იყო, ბუენის-აირესში ოცდამამი წლის წინათ გაიციანი. მეზობლები გახდლთ. მე ახალგაზრდა და ერთუხაზნით აღსავსე ეიყავი, ხოლო სამი სენიორიტა რევალი სამივე გრაციას გაუწეედა მეტოქეობას. იმისაც ვეტყვით, რომ პატარა ნაპერწკალე საქმარისი აღმოჩნდა სიყვარულის ცეცხლის ასავიჭეზებლად...

სიიციურელი, — წარმოთქვა ჩასუტებულმა ბრძენკაცმა. მარჯვენა ხელის ცერა თითი ფილტვის ღილიკილოში გაეყო დაწარწნე მოქნდა და კოტიტა თითებს კი შთამბეჭდავ სტომამეს უზათქუნებდა. მერე განაგრძო:

— გულწრფელად გეტყობ, არცერთს არ ვანიჭებდი უპარატეტოსმა. ღუღის, ხოსუფინასა და ამელიას ერთნაირი აფგილი ეყავათ ჩემს გულში. თუნებ არც მთლად ასე იყო საქმე. ამელიას ტქბილი, ანთებული თვალები, შინაორული და გულწრფელი სიცილი, ბავშვური სიუშმავე... ის გახდდათ ჩემი რჩეული. იგი ყველაზე უმცროსი იყო, თორმეტოფელ წლისა თუ იქნებოდა, მე კი — ოცდაათს გადამიბოლო. ამიტომ (და კიდევ იმიტომაც, რომ გოგონა ცეკვი და სიცოცხლითი სავსე გახდდათ), მეც შესაბამისად ვეცეკვიედი ისე, როგორც პატარას. ხოლო მგწნებარე მზერას, ხელების გადახლართვასა და ორცილიანობის სასტიკი და დანამაულეპრევი ვნებით მოცულ სერონსულ

საქორწინო დაპარებებს ორ უფროს დას შორის ვანაბნობდი. მაგრამ პატარა ამელია... როდენაც მათ ვსტუმრობდი, სწორედ იგი, სიყვარულითა და სხაბრულები, პირველი მორბოდა ჩემს შესახვედრად და კამფეტებს მომიტანებდა? აი, საკრალური მტკითვა. თავიანთი მასალეების შემდეგ კმაყოფილი დაეჯეჯებოდნენ ხოლმე სასტუმრო ოთახში და უჯემიოელეს ვარდის კარამელებსა და უნაზეს შოკოლადის ბურთოლებს გოგონას კალთაში ჩაუყვრიდნენ. ისიც გამიოტენიდა პირს კამფეტებით და სახისმიერი, ენისმიერი და კბილისმიერი ფლერადი მუსკითი აგემოუნებდა მათ. ვერ ავიხსნით, რატომ ვფავთ ასეერთეად შეჯატეული ამ მოკლეკამბინ, თვალფუფუნა გოგონს. ისე მოხდა, რომ სწავლის გასაგრძელებლად ბუენოს-აირენიდან უნდა წავსულიყავი. ღუღის რომ ვემშვიდობებოდი, იგი სენტემენტალურად და ნალელანად შემომცქეროდა, მე კი რაღაც ემოციის მაგვარი ვავითამამე; მერე ფარისცეღურად ჩამოვართვი ხელი ხოსუფინას, რომელიც ბატისტის ცხვირსახოცს ეწეუტდა, ტრალი რომ არ ნასკდომოდა; ხოლო ამელას შუბლზე ეკამბორე. და ეს კოცნა იყო ყველაზე უშაკი და ყველაზე მგწნებარე, ანკარა და მწინდა, სუფთა და ენებიაწინი, აბა, რა ვიცი, როგორითაც ოდესმე მიოცინია. კალეტტაში, არც მტეი, არც ნაელტეი, ვემით ვაემეგზავრე. როგორც თქვენი საოცნებო და საწაუკეთარი ვენერალი შინხილია გაემგზავნა აღმოსავლეთში, ახალგაზრდულად შემართული და უფარული, ბრჭვილია ოქროს სტერლინგებით დახუნძლული.

მზატარი კიორეა მანანძე

აღმოსავლეთს ოცუტურ მეცნებებებს მონყურებელი მიეგნარაფიერი, რათა იწილეო მამათმებთან შემცნავლას, რაც შწირმა დასავლურმა ცოდნამ ვერ ვერ გვახანავლდა. ქალბატონ ბლავატსკაისთან ექსტორლურმა შეგებრობამ ფართო გზა გამოსწინა ფაქირების ქვეყანაში. არაერთ გურუ, ზედავად ია, თუ როგორ ვენაფებოდი ცოდნას, მხად იყო ქემშარიტების საკრალური წყაროსაკენ ჩემთვის მეგზურობა გაეწია. და მიუხედავად იმისა, რომ ჩემმა ბავებნმა უწეად იაქნა ეს გამჭვირეაულ და ანკარა წყალი, წყურეული შინხი ვერ მიმოკვალე. ვუბედი, დაფინებით ვეწეებო, რისი ნახევა ჩემს თვალებს ენადა: ზოროსატრის ექებრმას, სპარსულ კალესს, ინდური ფილოსოფიის კოეიკამას, პარაცელსუსის არხვას, სევედემორგის ღამბუზს. ტბებტას ტყეებში ბუდისტ ბრებს ეყსმენდი, შევანსაველ კაბალის ათივე სიყვარბით, დაწეუტული პირეულით, რომელიც უსასრული სიყრცეს განასახებურებს, დაშთაერებული უკანასკნელით, მალეტუთი, რომელიც

ცხოვრების სანდოს დასასრულია. შეიძინავე სული, მაერი, წყალი, ცეცხლი, სიმაღლე, სიღრმე, აღმოსავლეთი, დასავლეთი, ჩრდილოეთი და შუადღე. შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენები და ახლოდანაც კი ვაკვივინ ხატებს, ლუციფერო, ასტაროტი, ბელზებელი, ანამოვი, ევლფე-გორი, შამბეა, ლალიტი, აფრამელეტი და ბაალი. მაგრამ, როდესაც შეგონა, დავიკე იფუზალებისა და სიბრინის დეფლუბის სურული და დავიკამაფილე ამბიციები-მეთქი, სწორედ მაშინ ეხდებოდი უძღური და უმწეო. და ვეღვა ეს იფა, ოპ, ღმერთო, ჩემს თვალწინ ზღელი ბურუნ-სით იფარებოდა. შემოვიარე აზია, აფრიკა, ევროპა და ამერიკა, ნუ-იორკში პოლკოვნიკ ოლკოტთან ერთად თუ-ოსლოფორი სკოლა ჩამოვაყალიბე. ყველაფერი ეს ექმმა რატომღაც შევევარად წარმოიქვა და ქურათიან შინას მიამტკნარა. იფით რა არის სიბრძნე და უკადევა ჟუვე-ლიუსი? — წყელი ცისფერი თავლებში — ან თუნდაც შავი! — ამბავი როგორ დამთავრდა? — ტკბილად წაიფრ-ჩელა სენიორიტამ.

— გეფიებით, ბატონებო, ჩანაც ახლა ვიამბობთ, სრული ქვეშაირიტება. ამბის დასასრული? ერთი ვიარაც არ გასულა, რაც ოცდასამი წლის არკოფის მუდგე არ-გუნტინამი დაებრუნდი. დაბრუნდი გასუქებულნი, და გვარ-ჩანაც გასუქებულნი, თანაც, მუხლივით მელტოტი. მაგ-რამ ჩემს ვულში არ ჩამქარალა სიფარულს ცეცხლა — მარტობების ვესტა. პირველი რეგამების აფ-გლისამოქველი ვიკითხე. რეგალები? — თქვეს, — აშე-ლია რეგალები მეკითხებით? მერე რაღაც უცნაურად გა-ვლიამთ. დავეცედი, რომ საცოდავი ამელია, პატარა გო-პოლი... ცეცხლი, ცეცხლი, და, როგორც იქნა ვიპოვე მითი სახელი. პირა ბებებმა, ზანგმა მისაბურნა გამოიღო, საერო-ტო კართანი გამომართვა და სასტუმრო ოთახში შემიძღვა, სადაც ყველაფერი ბუნდოვანი იყო. იქ წიღველს დავსა-ფურა. კედლის სარკეები სამეფოვიარო ტოლებით დაე-

ფართო, ხოლო ორი დიდი პორტრეტი, რომლებშიც უფრო-ხი დეხა ამოვიკანა, მეღანაქოლორად და პირქუშად და-ყურებდა პაინინოს. ცოტა ხანში ლუჩა და ხობეფინა გა-მონადნენ:

— ოპ, ჩემი მეგობარო! ოპ, ჩემი მეგობარო!
ეს იყო და ეს. მერე კი გაუბრძედი, მინიმუმებოთ სავსე საუბარო. ფები თანავარძობითა და ნალელიანად, ძალიან ნალელიანად იღიზებოდნენ. მხოლოდ იმის გარკვევა შე-ძელი, რომ არცერთი არ გათხოვლიყო. ვერ გაეხვედ ამე-ლიაზე მეკობხა რამე, ამ საცოდავ არსებებს ჩემი ინტერე-სი მხარე ირონიად რომ არ ადევნათ, ან გამოუსწორებელი უბედურება და სირცხვილი არ გახსენებოდათ... ამისაბა-ში, ხტუნვა-ხტუნვით პატარა გოგო მოგვიანდოდა, აღ-ნავითათ და სახითაც ჩემი საცოდავი ამელიას ახლი. მომახლოდა და ამელიას ხმით მეკობხა:

— კამეტები მომიტანე?
სათქმელი არაფერი მქონდა.
გაფიორებულბება, ძალიან გაფიორებულბება, დეხმა ერთმანეთს გადახედეს და სასონარკეითიღებმა თავი გა-ეიწიეს.

გამომშვიდობებისას მარცხენა მუხლი მოვიდრიკე და რაღაც ნაეილულულუცე ტუხაში თითქმის უცნაურმა ქროლვამ გამომიტანა. მოგვიანებით ყველაფერს მიე-ხედა. გოგონა, რომელიც აქრძალული სიფარულს ნაყა-ფი შეგონა, ამელია იყო, სწორედ ის ამელია, ოცდასამი წლის წინათ რომ დატოვედი და ბავშუობაში ჩარქმინილიყო. მისი ცხოვრების გა ხანაყვეტლიყო; მისთვის დროის სა-ათი ერთ გარკვეულ ნერტლში გამტრებელიყო. ვამ იცის, იფუმილი ღმერთის რა განზრახვისა გამო!
ამას რომ ამბობდა, ექმნი მ მთლად გაპელოტებულყო.

ესპანურიდან თარგმანა
ალეონორა კობაქაძე

პიისტორლა

ელე აფხაზავა

ახლა მინც
არ დადგა დრო?

ფერნანდო „ჩვენი მწერლობა“ 2007 წლის მე-13 ნომერში და-იბეჭდა როსტომ ჩხეიძის პუბლიცისტური წერილი „კვლამა, ხანჯალი, ჩემს“.

ქართული საზოგადოება კი აფორიკავა, მაგრამ სანამ გან-სუხა და დასკუბისა დაიწყებდა, აეტორისათვის იარლიყო უკ-ვე გაზნადებული იყო: არ მომიქე ეს შორის მუდლის გაღვი-ვების ლაზიოსო“. მერე მორადე ნავიკითხეს, სიბევა „მკრე-ვულობს“ მინეველებოც განეკომარტეს და „აფგანანარეს“, ჩვენს სიძის აფუქანადრ გრამოქდოვის საფლავს ქურავინ შე-ხებო; ეცეც რომ არ იყოს, ეს საღდავი ხომ ჩვენი და ერთმორ-მწევე რეხი ხაზლის მშობის, ერთობისა და სიყვარულის სიმ-ბოლოა. ამ დღებში წინა ჰაქვაქას მერე მდგენილი ება-ტაფის დეკლამაცია განსაკუთრებით მოფერი იყო, ხოლო

იმასე, თუ რისი სიმბოლოა სინამდვილეში გრამოქდოვის საფ-ლავი ნებისა და მთავრ, ქართულმა საზოგადოებამ ფულინი ამ-ჯობინა...

„ჩვენი სიჭაო“ — განეს ხაქმირისი არკუმენტისი ამისათ-ვის, რათა დაეფუძედი და სიძის“ საქმიანობასე საქართვე-ლიში არაფერი ვიქცათ? ხომ გათავყეული „პირველი რუსი“ უფარისობისა გამო, მამ რატომ არ შეიძლება ვთქვით სიმარ-თლე მორუნე? დიდი რუსი მოქცაო; მაგრამ თუ ეს დიდი რუ-სი მოქცე ჩვენი საშობლს მოძულე იყო? კი ბატონო, ნავი-კითხითა „ესი ქურისაგან“, მაგრამ იფური ტინიანოვის „ეფმარ მუხტარის სიყფაღილ“ გადაფიკითხით ვურადლებმა და გა-ფონტით, რა მისათი ჩამოვიდა მარწყნავალი და განსაველული რუსი არისტოკრატკი საქართველიაში, და ევბი დავსანა წერი-ტლიო გაფითებულ და უსაფუძელო ღამარას ორ რუსეთზე.

რუსეთი ერთია, ევლაკოფრეტაული იფეთი გამსუქალელი უფარი ვლუჩით დაწყებული და არისტოკრატთა თუ ინტელი-გენტით დამთავრებული. და სადაც ჩვენმა დაფგამს, იქიდან მისი დაქურა ძალიან, ძალიან მწელია.

ევბი ახლა მანც დაფდა დრო, ქვეშაირტ ინტორიას გაეუ-ნოროთი თვალე, მტერის მტერი ეუნბოთი, მოყვარე კი გურნების აფირიოთი.

სამშობლო არ გაუყვიდა

გეორგ მსოფლიო ომი ახალი დამთავრებული იყო, როდესაც პოლანდიის ქალაქ ამსტერდამში დააბატონრეს საკმაოდ მოპულარული მხატვარი ვან მევერენი.

დაკითხვას მოსდევდა დაკითხვა და გამომძიებელი დაჟინებით მოითხოვდა დანამატულს აღიარებას:

— აღიარებთ თუ არა თავის დანამატევე კოლაბორაციონისმა და გერმანული ოკუპანტიებისათვის ხელშეწყობაში? აღიარებთ თუ არა, რომ 1943 წელს გერმანელთა კონტროლქვეშ მყოფი გუდსტატიკის ანტიკვარული ფირმისა და გერმანის აგენტის — ბანკორ ნიდელის შუამავლობით რაისმარშალ შერმან გერინგს მიაწვივეთ პოლანდიელი მხატვრის იან გერმეერ დელფოტელის სურათი „ქრისტე და ცოდელი ქალი“? ამ სურათში გერინგმა გადაიხადა ერთი მილიონ ექვსასორმოცდაათი ათასი გულდენი, საიდანაც თქვენ — საკომისიო თანხის გამოქვითვით — აიღეთ მილიონი გულდენი. ყველაფერი სწორია?

ერთიანი ნინაღმეგობას შემდეგ ვან მევერენმა აღიარა დანამატელი.

მატიმარა ემუჭრებოდა სასიყვლო გაანაქტი, ვინაიდან მის დანამატულს სამშობლოს ნინამ შეამბედა ის გარეგნობა, რომ ნარსულს უფადესი მხატვრის ქმნილება მიჰყვია მაინცდამაინც გერინგს, პიტლერის უახლოეს დამქაშს, მივიდა იმ კაცს, ვინა ბრძანებოდაც უწინყო პოლანდიას თავის დასაფარეს ათასობით ბოში.

თეთმფრინავების გარდა გერინგს ფერნერა იტაცებდა. მტკიცედ ჰქონდა გადაწყვეტილი, რომ ისეთი კოლექცია შეეგროვებინა, რომელიც ტოლს არ დაუდებდა მიუღეს მსოფლიოში სახეგრანტიქმულ ხელუწების საგანბრებს, ლეერი იქნებოდა თუ პრადი.

მისი საგანგებო რწმუნებულნი დაბრუნდნენ ოკუპირებული ვერპოის ქალაქებში და გესტაპოს მსხვერპლთა ნაქონ სურათებს ეპატრონებოდნენ. თუკი კონფისაცია არ ხერხდებოდა, მაშინ გერინგი უმოწიროლესად სთხოვდა — ამა თუ იმ შეეგერის მგლობელს, გაცვლა მოეხდინათ. ვან-დეიკისა თუ რუბენის ერთ სურათში გულუწება ამდღევდა თანამედროვე გერმანული ფერწერის ათითდე ნიმუშს.

ნიუნბერგის ბრალდებულთა სკამზე გამოჭამული გულმტკიცებით ჩოვდა ერთთეთრის შავი ლაქა რქმა ბიოტრაფიაში იხაა, რომ კოლექციონერის ერთი ვიყავი შეგვრობოდა და გველაფრის, რაც კი ღამინა, ხელში ჩაგდე-

მა მწყუროდა. უბრალო მოყვადენი ამას ვერ გაიგებენი.

გერინგისგან ვანსხევეებით ვან მევერენმა მოახერხა თავისი გადაარჩენა. სხვა გზა რომ აღარ დარჩნოდა, გულწრფელად აღიარა, ვაღბისამქმნელი ვარო.

— დიას, პოლანდიის ეროვნული საუნჯე ერთი ბენოთიც არ დაზარალებულია. გერინგმა შეიძინა არა ნამდვილი ეერმეერი, არამედ ნაყალბევი „ქრისტე და ცოდელი ქალი“ ეერმეერს არ ჯალბატავს. მე, ვან მევერენმა, დაეხატა... დიას, მე ვგავაყურე გერინგი და მისი ექანებები.

ვან მევერენის მტკაცებით, მისივე ნახელავი იყო კაფე ხუთი სურათი, გერმეერის ქმნილებებად რომ გაიასხადა.

ვან მევერენი

ქრისტე მოძღვარია შირის

მაგრამ გამომძიებლები არ უჯერებდნენ ნარსუდგინეს ორი გამოჩენილი რესტავრატორის დასვენა, სადაც აღნიშნული იყო „ქრისტე ემასმა“ (როტრუდამის მუხეუმიდან) ნამდვილად XVII საუკუნის ნანარმობი არსისო.

მაშინ ვან მევერენმა მოითხოვა ექსპერამენტის ჩატარება. იგი პირდებოდა გამომძიებელს, ეერმეერის სურათის დახატავო. დროებით გაათავისუფლეს პატამრობიდან, საბელოსნოში მიუტანეს ძველბურთი ტილო, საჭირო ყალბები და ხალღეები. მევერენი ქმნიდა თავის

მეშვიდა და უკანასკნელ „ეერმეერს“ — სურათს, რომელსაც დაარქვა „ქრისტე მოძღვარია შირის“.

დაბახლმა შრომაში მალე გამოიღო ნაყოფი. სპეციალისტებმა აღიარეს, რომ თამაზად შეიღებოდა ვან მევერენის მიწვევა „ეერმეერს“ ავტორიად.

ექანებტთა ავტორიტეტულმა კომისიამ, რომელშიც შედიოდნენ ცნობილი ხელოვნებამცოდენნი, რესტავრატორები, ნარსულის ოსტატთა ტექნიკის მესაიდუმლენი, გულდასინო შერსაივლა ეერმეერის ქმნილებმა, რომელთა ავტორობას იჩეებოდა ვან მევერენი. მკულეგარათა არსენალი შვიდავდა უახლეს ტექნიკურ საშუალებებს — რქტებმა, მიკროქიზორ ანალიზს და სხვ.

კომისიის დასკვნით, ეერმეერის ვალამს მაკოთენებულე იქსევიც ტლო მქარულეებული იყო XX საუკუნის მხატვრის ვან მევერენის ხელით.

ამე დაბტკიცა ვან მევერენმა, რომ მას არ გაუყვია სამშობლო გერინგის ოქროზე.

გვინალოდ ყალბისმქნელს ერთი წლით მატიმრობა მიუთავჯეს, მაგრამ უღმობელმა სიკვდილმა აღარ დააცალა სასჯელის მოხდა.

08 მაგისტრილი ნაშთი

ერთ ცნობილ ქართველ მწერალზე მეტყვიან, შეიღობი შექმნა და ცოტა ხნის შემდეგ მეტობარს გულახდილად ამტნო: სამი თვეა ვფიქრობ, სახელად რა დაეპირევა და, როგორც იქნა, ძლივს მოვიფიქრე — გაორავი!

აღაშმა უწყის, სამი თვე რისთვის სჭირდებოდა პოპულარული ქართული სახელის მოფიქრებას. ეტყობა გაფიქრდა საუკეთესოს ამორჩევა ერთიმეორეზე უკეთესებში.

სხვა სიმდიდრისა რა მოვახსენოთ და საკუთარი სახელების სიმცირეს ნამდვილად ვერ დაიზივდებით. იქით ბიბლიური სახელებია, აქვთ — ბერძნული თუ აღმოსავლური, უსსოვარ დროთაგან რომ გაქართულდებულან. XX საუკუნეში კი ევროპული და რუსული სახელები შემოიჭრნენ ჩვენში და მაგრამაც მოკიდეს ფეხი. ახა ერთი გაუბედვრე შამლეტა, რომერტა ან უდადმერს — თქვენ ქართველები არა ხართ.

მშობლიური მწერლობიდანაც მოულოდნელად ერცვლდება ხოლმე მანამდე უცნობი სახელი, შენორჩენილი ქვეყნის რომელიმე მივარდნილ კუთხეში ანდა ჩარჩენილი შორეულ ნარსულში.

ახე გაერცვლა და უცნობი სისწრაფით „ლამარა“ — გრიგოლ რომბაქიძის პეისისა და, უფრო მეტად, რუსთაველის თეატრში სანჯრო ამბეტილის მიერ დადგმული ბრწყინვალე სპექტაკლის წყაღობით.

კონსტანტინე გამსახურდიას „დიდობაბატის მარჯვენამ“ კიდევ ორი მომხმალავი სახელი აჩუქა საქართველოს: მოჩენა და ზეიად. მიჩველი მათგანი საერთოდ არ არსებობდა ამქვეყნად, მორე კი მთელი ცხრა საუკუნე ელოდა ხელშეკრულ დაბადებას.

მერე გრიგოლ აბაშიძის „ლამარეამ“ მოუვლინა ქართველ მშობლებს „თამაში“, რომელც თავიანი პოპულარობით შერთაღია ჩამოუვარდება ზემოთქმულ სახელებს, მაგრამ ისიც მტკიცედ დამკვიდრებულა ქართულ იონოსატკაში, როგორც მარადნათკაშებული თამარის სახესხეობა.

გრიგოლ აბაშიძის რომშით თამაში შილოდ ერთხელ გამოჩნდება ავანსცენაზე, ერთ სიტყვასაც არ ამბობს, მაგრამ მისი სახელი და სახეა არართც ხის აელეარდება „ლამარელას“ ფურცლებზე, როგორც შილეა ახალციხეელისა და თურმან თორელის აუხლენელი ოცნება.

შილეა ახალციხელი, როგორც მოგვცხენებისა, გამორჩენილი ფიგურაა ჩვენის ისტორიისა — შაჰურისა და ზასანისა, ვარსანა და ვარსიანის ვინორ, ქართველმა ხალხმა „შაღლეო“ რომ შეაჩუქა და სიბეურით დიკატრა მისი მონამბრეივი სიკვილივ; ხოლო თურმან თორელი მწერლის

შავრ შეთხზული პერსონაჟია. ორივე თავდავიწყებით ეტრფის თამთას, თამარ შეფის ათაბაგის — ივანე მხარგრძელის ასულს.

და აი, მამა და შიელი სტუმრად არიან შილეა ახალციხელთან. თამაში დარბაზში რომ გააჩინდა, მისივე გველაფერი უჩვეულო შექით განათაოდა. ჭაბუკი თურმან თორელის სულის რომელიც კუნჭული შეირხა, გული საგულედან ამოუფერინდა და სამღერლად გამზადებული მგოსანი მოწას მოსწავდა. თითქოს ფრთაშესხმული შიფრინადა საფლავ, შილეა და შორის, თვალისმომკრელი სინათლისა და ფაქოსნორ ხმისა ზღაპრულ სამყაროში. აღტაცებისგან მიფრული და ფეხის ფრჩხილებამდის გაბრუნებული, ღრუბელივით ამბატებული იყო და თავდაც არ ესმოდა, რას ან როგორ მღეროდაო.

ჭაბუკი მგოსანი მერედა შენიშნავს, რომ მისი ზოძაშეილი და თამთა გაბრწყინებული თვალვით შეუყურებენ ერთმანეთს და ვარშემო მყოფთ ვერც კი ამჩნევენ.

თურმან თორელი მიხედება თავის უიღბლობას: ნრეელი სიყვარულისა და უფროსი ლექსების მეტე არაფერი მამადა, მდიდარსა და გავლენიან შილესა როგორ გავტვრულდებით.

მაგრამ ბედი არც სახელოვან სარდალს უღიბს.

თამაში მშობელი ქვეყნის ინტერესებს ეწირება, უცხოეთში ათხოვებენ და წაიხიანგან გახლენებული შილეა ახალციხელი, მიჯნურთა ნენაასმერე, ვლად გაიქრება, გამოქცეპულუბასა და ტყვეს აფარებს თავს. ბოლოს ლამა-გორგი და ეიარამ გაველი მოძებნიან, ძალით ნამოიჯენენ სასაბეჭო, ნიღორობითა და ლხანით მოუბრუნებენ გულს ცხოვრებაზე.

თურმან თორელი კი ლელებს ნერით იქარვებს ხევადას. რომინისტის სიტყვით, ამ ლექსებს შილეა საქართველო მღეროდაო.

XX საუკუნის ქართველი მწერლის შემოქმედებითი ფანტაზიის ნაყოფი ჭაბუკ მგოსნად რომ ავაცილებლენულიყო“ XIII საუკუნეში, უსათუოდ მოიხიბლებოდა გრიგოლ აბაშიძის გულუხვი ნობათით და უქოქმანოდ მოაწერდა ხელს პაუროვანი ვნებით დამუხტულ სტრიქონებს: აჲ ამ ლელებს ვერ ვეციწყებ, იმ გაფრენილ ნამთა, როცა ცაში მიუნველობის სისახლოდ მამადა. ახლა ედგავარ შეე უსტკრულთან, მირდლებულ ხრამითან, თამაში, სიღ ხარ, საოცნებო, გაფრენილო თამთა?!”

საოცნებო თამთა, არარსებული თურმან თორელსგან განსხვავებით, რეალურად არსებობდა და არასდროს არ გაფრენილა, საქართველოდან არცთუ ისე შორს მდებარე ქალაქ ხლათში გაუთხოვებიათ 1210 წელს.

ათლი ვარაზი

ქალის პორტრეტი

ყალბი მონეტების თავგადასავალი

„ამომცემლობა „ინტელექტა“ „ნობელის პრემიის ლაურეატების“ სერიით დაბეჭდა ანდრე ჟიდის – „ყალბი ფულის მჭრელები“ (ფრანგულიდან თარგმნა: დავით კახაბერია).

„ყალბი ფულის მჭრელები“ 1925 წელს გამოვიდა; ავტორმა მას რომანი უწოდა და ამით გამოიყვანა ნიჟინის სტრუქტურის სართულე და მასში ასახული ხასიათების სიმძიმე, რომანის ზოგიერთი სიუჟეტური ხაზი მან ომამდელი საგაზეთო ქრონიკებიდან იიღო; მაგალითად, ლიცეისტის თვითმკვლელობისა და ესპანეთიდან შემოტანილი ყალბი მონეტების ამაზი, რომელთა გასასაღებადაც ცნობილი ოჯახების შვილები იყენებდნენ. მწერალს სურდა მის რომანში ყოფილყო მრავალფეროვანი ცხოვრებისეული ფაქტები, რათა მერე ამორფული მასისთვის მწყობრი ელასტიური კომპოზიცია მიენიჭებინა. სურდა ბაზის „ფუგის“ ლიტერატურული ეკვივალენტი შეექმნა, ეგონა, საბუნდავოდ მუხიკისა და ლიტერატურის სხვაობისა, ანალოგის მიღწევა მაინც შეიძლებოდა. „ყალბი ფულის მჭრელები“ მართლაც მუსიკალურ ნაწარმოებს გვაგონებს, სადაც წარმოიშობა თემები, ერთმანეთში იხლართება და მუსიკალურად ქრება. თემა ობტატურად შექმნილ კვიანძს უკუაგდება, უარს ამბობს მის განვითარებაზე. მწერალი თითქოს სიუჟეტური ხაზებით თამაშობს, ხან ანადგურებს, ხან აღადგენს, რეალობას არ იმეორებს და მხოლოდ შესაძლებელს აჩვენებს. ემოქის ესთეტიკურ მოთხოვნა შესაბამისად, „ყალბი ფულის მჭრელები“ იმ დროს ყველაზე გაბეჭდილი ექსპერიმენტების ცენტრი გახდა.

როგე შარტენ დიუ გარი, რომელსაც ავტორმა ნიჟინა უძღვნა, ეუბნებოდა, რომანის ზოგიერთი თემა ზედაპირულად აზრს დამოუხვეველი. 1926 წელს ავტორმა გამოაცხევინა „ყალბი ფულის მჭრელების დღიური“, სადაც მკითხველს, ნაწარმოების უკუთ გასაგებად, ზოგიერთი ორიენტირი მოუხაზა.

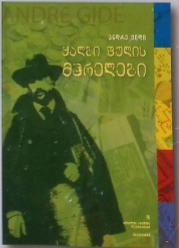
„ყალბი ფულის მჭრელები“ ანდრე ჟიდის მთელი შემოქმედების ერთგვარი შეჯამებაა. ამიტომაცაა, რომ რომანში მოცემულია მისი შემოქმედების ყველა ძირითადი თემა: თაობათა კონფლიქტი, საკუთარი სიმართლის ძიების აუცილებლობა, პირობითობის წინააღმდეგ ბრძოლა, იმათი სიბრძნევე, ვინც მკაცრი პრინციპებით ცხოვრობს...

ანდრე ჟიმა 1936 წელს საბჭოთა კავშირში იმოგზაურა და საქართველოსაც ეწვია.

გთავაზობთ ცნობილი პოეტის ირაკლი აბაშიძის მოკონებას; ანდრე ჟიდი 1936 წლის ივლისში ჩამოვიდა საქართველოში. ეს მასინ თბილისში სენსაცია გახლდათ; უცხოელი კაცი ჭეჭნის მასინ საერთოდ უცხო ხილი იყო და უცებ ანდრე ჟიდი — უგამოწონილესი ნაწარმოადგენელი დისაუღეთის საშფაროს მატერული სიტყვისა. რასაკვირველია, მისი მასპინძლობა და ეჭომბა შაოლო იაშვილსა და ტყვიან ტაბოძის დედაცაა თვითონ შთაურობის მიერ და მათაც მთელი საქართველო მოატარეს სასურველ უცხო სტუმარს. ამ მოგზაურობაზე მასინ, მახსოვს, ბევრს ლაპარაკობდნენ თბილისში, მათ შორის ზოგ კომიკურ შემთხვევაზეც. მაგალითად, ამბობდნენ, თუ როგორ გამოცებულია უცხოელი სტუმარი თელავის ხასტუმროში, როცა ხანოლში, ღამით, რაღაც წითელმა მწერებმა დილაზე არ დააძინეს, დილით კი რამდენიმე ეგზემპლარი ტალღადში შეუხვევია საფრანგეთში წასაღებად, იქ უნდა შეეისნავლიათ.

ანდრე ჟიდს მოგზაურობაზე მალე პარიზში გამოუქვეყნებია დღიურები, სადაც საქართველოზე ბევრი თავისი კრიტიკული მზინშენაც უთქვამს; ეს ნიჟინა ჭეჭნამდე არ მოღწეულა და მასზე აქ ეერაფერს ვიტყვი. ვიტყვი მხოლოდ, რომ საქართველოს სტუმრის მიერ ჩვენი ქვეყნის ნაკლისა და „მრდილოვანი მხარეების“ დანაზვისთვის გაკიცხეს მისი მასპინძლები, შაოლო იაშვილი და, განსაკუთრებით, ტყვიან ტაბოძე, რომელიც ჟიდს თავის დღიურებში მოწმეფ დაუხსენებია. ერთი წლის შემდეგ კი მათ ეს მოწმეობა კიდევ უფრო საბედისწეროდ შემოუბრუნდათ („სწარბი ოცდაათიანი წლებიდან“).

1947 წელს ანდრე ჟიდს ნობელის პრემია მიანიჭეს. ღრმა და მატერულად მნიშვნელოვანი ნაწარმოებებისთვის, რომლებზეც დამიანაწერი პრობლემები ნაწარმოადგენილია ჭეჭმარიტუბის შეუპოვარი სიყვარუ ღითა და ღრმა ფიზიკოლოგიური გამოკვლევებით.

671/33

ზავენ აგოსინი

მშენებელი ხეობა